KATHERINE WEBB

„PALIKIMO" AUTORĖS KNYGA

Nematomieji

Meilės, apgaulės ir žmogžudystės istorija.
Kas kartą pamatyta – nebegali būti nematoma.

TYTO ALBA

KATHERINE WEBB

Nematomieji

KATHERINE WEBB

Nematomieji

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Virginija Traškevičiūtė

VILNIUS 2016

UDK 821.111-31
Ve-02

Katherine WEBB
THE UNSEEN
Orion, London,
2011

ISBN 978-609-466-165-5

Mūsų gimimas – vien miegas ir užmarštis:
Siela, užtekanti drauge su mumis,
mūsų gyvenimo Žvaigždė,
Kažkur kitur sukurta
Ir ateina iš tolių.

William Wordsworth
Odė užuominoms apie nemirtingumą

...jei mes išties būtume įrodę šios planetos paviršiuje egzistuojant gyventojus, gausumu galbūt nenusileidžiančius žmonių giminei, kurie gyvena savo nežinomą gyvenimą mums nežinomu būdu ir kuriuos nuo mūsų skiria tik tam tikri virpesių dažniai...

Seras Arthuras Conanas Doyle'is
Fėjų pasirodymas

Šalia kiekvieno augalo ir gyvūno fizinės formos mes jaučiame kupiną gyvybės dvasinę formą...

Rudolph Steiner
Teosofija

I

Gegužės 14, 1911

Mieloji Amelija,

pas mus čia nuostabiausias pavasario rytas, o diena paženklinta šiokiu tokiu jauduliu. Šiandien atvyksta naujoji tarnaitė – Ketė Morlėj. Turiu pripažinti, kad jaučiu nerimą dėl liūdnai pagarsėjusios jos reputacijos, tačiau visgi neabejoju, kad negali viskas būti taip blogai. Albertas anaiptol nebuvo tikras dėl jos samdymo, bet man pavyko jį įtikinti pateikus du argumentus: pasamdyti ją, kai niekas daugiau to nedarytų, iš mūsų pusės yra pagirtina krikščioniška mielaširdystė; o dėl jos reputacijos turėsime mokėti jai labai mažai, ir tokiu būdu jos pasamdymas taps gera investicija į namų ūkį. Mes padvigubiname savo tarnų skaičių faktiškai be papildomų išlaidų! Gavau rekomendacinį laišką iš namų Brotono gatvėje ūkvedės – ponios Hedingli, – kuriame ji išvardija merginai žinomų pareigų sąrašą, taip pat primygtinai pataria neleisti jai skaityti – „visų mūsų labui“. Ne-

labai suprantu, apie ką ji, bet manau, kad būtų išmintinga paisyti išmanančių reikalą žmonių patarimo. Jinai – ponia Hedingli – dar perpasakoja savotišką gandą apie merginą. Neįsivaizduoju, kodėl ji nusprendė apie tai užsiminti, – nebent dėl pomėgio liežuvauti, – kad Ketės tėvo tapatybė kelia visokių kalbų ir kad šnabždamasi, turint omeny tamsius jos odos ir plaukų tonus, kad jis galėjęs būti negras. Regis, po šito gando kiti tarnai Brotono gatvėje ėmę pravardžiuoti ją Juodąja Kate. Aš tai neabejoju, jog merginos motina, kad ir kokios prastos kilmės, nebūtų galėjusi taip žemai pulti, nebent ji tapo paties šlykščiausio nusikaltimo auka. O kad jos vargšė dukra turi nešioti tokią nelemtą pravardę, vargu ar teisinga. Tvirtai nusprendžiau, kad daugiau taip ją vadinant man neteks girdėti.

Prisipažinsiu, – kad ir nervindamasi, – aš drauge ir laukiu jos atvykimo. Ne vien dėl to, kad po lovomis voliojasi kamuoliai dulkių, didumo kaip obuoliai! Jau daugybę mėnesių ponia Bel, telaimina ją Dievas, nebeįstengia taip žemai pasilenkti, kad juos įžiūrėtų. Visam namui reikia kruopščios priežiūros. Bet man taip pat bus didelis džiaugsmas padėti vienai iš Dievo kūrinių, kuri buvo paklaidinta ir atsidūrusi pavojingai arti pražūties. Čia ji ras dievobaimingus namus, atleidimą ir galimybę tarnauti Viešpačiui sunkiu darbu ir doru gyvenimu. Ketinu šitame kelyje teikti jai visokeriopą pagalbą ir iki galo ją globoti – ji bus mano kūrinys – įsivaizduok tai! Galimybė tikrai pakeisti žmogų ir vėl grąžinti į doros kelią. Esu tikra, mergina supras, kaip jai pasisekė, kad jai suteikta tokia proga išsigelbėti. Ji atvyksta pas mus susitepusi ir greit bus nušveista iki tviskesio.

Toks darbas išties tobulai padeda pasiruošti motinystei. Nes kas gali būti svarbiau motinos veikloje, nei išauklėti savo vaikus dievobaimingais, gerbtinais ir dorais žmonėmis? Matau, kaip puikiai tu tvarkaisi su mano dukterėčia ir sūnėnu, brangiaisiais Ele ir Džonu, ir negaliu atsigėrėti tavo švelniai vadovaujamu elgesiu su jais. Nesierzink taip labai dėl Džono ir jo laidynės. Esu tikra, kad gangreit jis išaugs iš to polinkio į smurtą: berniukiška prigimtis Apvaizdos valia yra karingesnė nei mergaičių, ir gali būti, kad jis jaučia impulsus, kurių mudvi su tavim negalime suprasti. Kaip aš trokštu pati turėti mažyčių sielų ir jas auginti.

Amelija, atleisk, prašau, kad vėl tavęs klausiu, bet bijau, kad pastarasis tavo laiškas nė kiek neišsklaidė tamsos, gaubiančios man rūpimą klausimą. Ar tau būtinai reikia atsakyti taip miglotai, mieloji? Žinau, kad šituos dalykus nelengva aptarinėti, iš tiesų geriau visai apie juos nekalbėti, jei įmanoma, bet mano rūpestis didelis, ir jei negaliu kreiptis pagalbos ir patarimo į savo seserį, tai į ką tuomet, dėl Dievo, kreiptis? Albertas yra pavyzdingas vyras, iš jo sulaukiu vien švelnumo ir prieraišumo – kasnakt prieš miegą jis prispaudžia lūpas man prie plaukų ir išliaupsina mane kaip gerą žmoną ir mielą būtybę, bet paskui jis užmiega, o man belieka gulėti ir sukti galvą, ką tokio darau ne taip, ar ko nedarau, ar išties net ir nebandau daryti. Jei tik tu galėtumei man labai tiksliai nusakyti, kaip man derėtų elgtis ir kaip mūsų kūnai galėtų „susijungti“, anot tavęs? Albertas toks nuostabus vyras, man belieka daryti išvadą, kad tai aš, kaip žmona, nevykdau savo priedermės ir kad tai yra priežastis – na, kad vis dar negaliu tikėtis laimingojo įvykio. Meldžiu, brangioji Amelija, būk tiksli.

Šiaip viskas gerai. Vertėtų čia ir baigti laišką. Saulė jau aukštai, paukščiai čiulba kaip pašėlę, ir aš išsiųsiu laišką pakeliui, eidama aplankyti vargšelės ponios Daf, kuri neturi tokių rūpesčių kaip aš ir guli lovoje dėl smarkaus užkrėtimo po šeštojo vaiko – vėl berniuko – gimimo. Paskui po pietų turi pasirodyti Ketė Morlėj, ji atvyks trečios valandos penkiolikos minučių traukiniu. Ketė – koks šiurkštus vardas. Kažin, ar ji leisis vadinama Kiti? Parašyk man greitai, mieliausia ir geriausia iš seserų.

Tave mylinti Estera

2011

Kai pirmą sykį Li išvydo vyrą, pakeisiantį jos gyvenimą, jis gulėjo kniūbsčias ant plieninio stalo, visiškai abejingas jos buvimui. Buvo išlikę jo drabužių skiaučių, purvo spalvos, blizgančių nuo drėgmės. Kelnių kiškos apatinė pusė, švarko pečiai. Ji pajuto šaltį, lyg pati ten gulėtų, ir šiokį tokį nejaukumą dėl nuogumo. Jo galva buvo nusukta nuo jos, veidas pusiau prispaustas prie stalo, tad ji tegalėjo matyti lyg išraižytus tamsius plaukų darinius ir vieną tobulą vaško spalvos ausį. Li oda pašiurpo, ji pasijuto vujariste. Atrodė, kad jis tik miega ir bet kurią minutę gali sujudėti, pasukti galvą ir pažvelgti į ją, pažadintas jos žingsnių ir jos kvėpavimo garso, sklindančio į tą nepriekaištingą ausį.

– Juk neketini apsivemti, ką? – iš transo pažadino ją Rajano balsas.

Ji nurijo seiles, papurtė galvą. Rajanas šypsojosi nieko gera nežadančia šypsena.

– Kas jis toks? Kas jis buvo? – paklausė ji atsikrenkštusi ir sukryžiavo rankas dėdamasi abejinga.

– Jei žinotume, nebūčiau tavęs kvietęs čionai net į Belgiją.

Rajanas nerūpestingai gūžtelėjo pečiais. Jis vilkėjo baltu apsiaustu tarsi gydytojas, bet nevalyvu ir dėmėtu. Prasiskleidus skvernams buvo matyti apiplyšę džinsai ir aptrintas odinis diržas.

– Pirmą kartą matai negyvėlį? – paklausė Piteris savo ramia gališka intonacija. Piteris, archeologijos skyriaus viršininkas.

– Taip, – linktelėjo Li.

– Tai visuomet būna savotiškas potyris. Na, šitas senukas bent jau neskleidžia kvapo. Tai yra ne paties blogiausio kvapo, – pasakė jis.

Li susivokė kvėpuojanti per burną negiliais kvėpčiojimais, kaip tikintis blogiausio. Ji atsargiai įkvėpė per nosį. Kvapas buvo drėgnas, kone aštrus – lyg šlapių sausio lapų, lyg upės žiočių dumblo.

Ji pasirausė krepšyje, išsitraukė bloknotą ir rašiklį.

– Kur, sakei, jį surado? – paklausė.

– Užpakaliniame namo sode netoli Zonebekės, į šiaurės rytus nuo Ipro. Ponia Bišė kasė kapą savo šuniui... – Rajanas padelsė, dėdamasis tikrinąs savo užrašus, – savo šuniui *Andrė*, jei teisingai užsirašiau. – Nusišypsojo savo vylingu kreivu vyptelėjimu, ir jis aidu smilktelėjo Li iki kaulų. Ji kilstelėjo antakį, nieko daugiau. Ruožais krintančioje šviesoje jo oda atrodė pilka, po akimis buvo ratilai. Bet jis vis dar gražus, pagalvojo ji bejėgiškai. Vis dar gražus. – Kasė vieną kapą, o atkasė kitą. Vos nenukirto kastuvu jo dešinės rankos – pažiūrėk.

Jis atsargiai parodė į negyvėlio dilbį. Pageltusi oda buvo prasiskyrusi, kyšojo ruda mėsa, audiniai lyg žemių, lyg mėšlo spalvos. Li vėl nurijo seiles ir pajuto svaigulį.

– Ar Karo aukų laidojimo komisija jo neidentifikavo? Kam reikėjo kviesti mane?

– Tiek daug kasmet randama negyvų kareivių – penkiolika, dvidešimt, dvidešimt penkis. Darome, ką galime, bet jei nėra nei pulko ženklelių, nei kilpučių, nei svarbių aprangos ir amunicijos dalelių, mes tiesiog neturime už ko užsikabinti, kad galėtume tęsti darbą, – paaiškino Piteris.

– Jis bus dailiai palaidotas, gaus dailų baltą kryžių, bet jie nežinos, kokį vardą ant jo užrašyti, – pasakė Rajanas.

– *Dailiai palaidotas?* – pakartojo Li. – Rajanai, tu pernelyg lengvabūdiškas. Kaip visada.

– Žinau. Aš nepakenčiamas, tiesa? – Jis vėl smagiai nusišypsojo, kaip paprastai sušvelnindamas rimtus dalykus.

– Taigi... jei nėr už ko užsikabinti, kuo, tavo nuomone, aš galėčiau padėti? – kreipėsi Li į Piterį.

– Na... – pradėjo Piteris, bet Rajanas jį nutraukė.

– Ar nenorėtum pažvelgti jam į veidą? Jis stebinamai gerai išsilaikęs – tas sodo galas, regis, kiaurus metus drėkinamas, apačioje teka upelis. Labai gražus, visais atžvilgiais. Nagi, juk tu nebijai? Nesibaidai archeologinio radinio?

– Rajanai, kodėl tu toks... – ji nutilo, nebaigusi sakinio. Užsibruko už ausų plaukus, sukryžiavo ant krūtinės rankas ir apėjo aplink stalą.

Negyvėlio veidas buvo mažumą suraukšlėtas, tarsi žmogus atgulė miegoti, tvirtai prisispaudęs prie nelygios žemės pagalvės. Ant apatinio skruosto raukšlė, nusidriekusi nuo akiduobės iki burnos. Jo viršutinę lūpą vis dar žymėjo ilgas elegantiškas linkis, virš jos matėsi šerių pėdsakai. Apatinė lūpa ir žandikaulis buvo sumalti į košę, į ją Li neįstengė žiūrėti iš arčiau. Nosis irgi buvo sutraiškyta, priplota, minkšta kaip drebutiena. Atrodė taip, lyg ištiesusi ranką ji galėtų delnu viską išsemti lauk. Tačiau

jo kakta ir akys buvo tobulos. Ant kaktos netvarkingai krito permirkusi garbana; kakta be jokios raukšlelės, gal dėl jaunatvės, o gal kad oda buvo išbrinkusi, prisisunkusi vandens. Jis tikriausiai buvo gražuolis. Ji beveik galėjo tai matyti – atitolinti žvilgsnį, leisti išblukti baisiems sužalojimams, netinkamai odos spalvai, nežmogiškam kvapui. O akis supo mažos juodos blakstienos – kiekviena atskirai, pastebima, tvarkingai subrūkšniuota, kaip ir turėtų būti. Kaip ir buvo tą dieną, kai jis mirė, beveik prieš šimtą metų. Vokai vos įžiūrimai blizgėjo sidabru, kaip per ilgai palikta mėsa. Ar jie buvo visai sumerkti? Li pasilenkė arčiau, kiek susiraukė. Dabar jie atrodė lyg truputį prasivėrę. Tik truputėlį. Kaip kai kurių miegančių ir sapnuojančių žmonių. Ji pasilenkė dar arčiau, jos širdies dūžiai stelbė lempų zvimbimą. Ar pamatys jo akis sujudant po vokais? Ar jose tebėra sustingęs paskutinis jo išvystas vaizdas? Kaltinamai atsispaudęs rainelėse. Ji sulaikė kvapą.

– Bū-ū! – riktelėjo Rajanas jai į ausį.

Li krūptelėjo, garsiai aiktelėjo.

– Kvailys, – atšovė jam ir išėjo pro sunkias sukamąsias duris, pyktelėjusi, kad taip lengva ją išgąsdinti.

Ji guviai užlipo du laiptų maršus ir pasuko į koledžo kavinę, sekdama paskui gruzdintų bulvyčių ir kavos kvapą. Pildamasi kavos į popierinį puodelį pastebėjo, kad jai dreba rankos. Klestelėjo į plastikinę kėdę prie lango ir užsižiūrėjo į peizažą. Monotoniškas, pilkas ir rudas – lygiai taip ir Anglija atrodė jai išvykstant. Tvarkinga akį rėžiančių krokų eilė palei taką tik paryškino visa ko pilkumą. Jos atspindys lange buvo blyškus – blyški oda, blyškios lūpos, blyškūs gelsvi plaukai. Negyvėlis rūsyje, ir tas spalvingesnis, gailiai pamanė ji. Belgija. Ūmai ją

pagavo troškimas būti kur nors kitur, bet kur, tik ne čia. Kur nors, kur skaisčiai šviečia saulė, išryškindama peizažo kontūrus ir leisdama šilumai skverbtis iki pat kaulų. Kodėl, po galais, ji sutiko atvažiuoti? Bet ji žinojo kodėl. Nes to paprašė Rajanas. Jis nužengė tiesiai iš jos minčių ir atsisėdo priešais, raukdamas antakius.

– Klausyk, aš atsiprašau, gerai? – tarė apgailestaudamas. – Man irgi nėra lengva, kai tu čionai, supranti. Aš nervinuos.

– Kodėl aš čia, Rajanai? – paklausė Li.

– Manau, tu galėtum iš to išpešti puikų siužetą, rimtai. Dingęs kareivis, šitiek metų niekam nežinomas, neapraudotas...

– Tu nežinai, ar jis neapraudotas.

– Teisybė. Na, tuomet nesurastas. Žinau, tu manai, kad aš į šį reikalą žiūriu lengvabūdiškai, bet taip nėra. Jo mirtis tikriausiai buvo sumautai apgailėtina, ir, mano nuomone, vyrukas nusipelno šiokio tokio dėmesio, kaip manai?

Li įtariai jį stebėjo, bet jis atrodė nuoširdus. Nuo tada, kai paskutinįsyk jį matė, jo plaukai ataugo. Rusvos garbanos laisvai krito abipus veido, atliepdamos trijų ar keturių dienų šerius ant smakro. Jo akys buvo tamsaus medaus spalvos. Li stengėsi neužsižiūrėti į jas.

– Kodėl aš? – paklausė ji.

– O kodėl ne tu? – atrėmė jis. – Aš ne tiek jau daug nepriklausomų žurnalistų pažįstu.

Kurį laiką jis žvelgė į savo rankas, ėmėsi knebinėti atspurusį nykščio nagą, ten oda jau buvo paraudusi. Li pajuto, kaip sutvinkčioja jos pirštai, – šitiek laiko ji mėgino atpratinti jį nuo to įpročio.

– Ir tai viskas? – neatlyžo ji.

Rajanas susiraukė, susierzinęs greit įkvėpė.

– Ne, tai ne *viskas*. Ką nori iš manęs išgirsti, Li? Kad norėjau tave pamatyti? Puiku, jau pasakiau, – stačiokiškai išklojo jis.

Li išspaudė atšiaurią šypseną.

– Tu niekad nemokėjai dorai išsakyti, ką jauti. Visuomet lyg kraują iš akmens spaudi.

– Neturėjau daug progų patobulėti nuo tada, kai išvykai.

– Turėjau velniškai rimtą priežastį, ir tu tą žinai.

– Tai kodėl tuomet atvažiavai, jei jau aš toks netikša ir nenori manęs nė matyti?

– Aš niekad nesakiau... – Li atsiduso. – Pati nežinau, ko atvažiavau, – prisipažino. – Dešimt mėnesių neturėjau jokios idėjos geram straipsniui. Nebežinau, kiek laiko nesu parašiusi nieko, ką verta skaityti. Maniau, gal tu turėsi kažką tokio, už ko tikrai galėčiau užsikabinti, bet neatpažįstamas kareivis? Ką gi man tirti – tavo darbą Karo aukų laidojimo komisijoje? Kas nutinka tiems vyrams, kai juos iškasate? Be abejo, tai svarbu, bet tai būtų sausas...

– Na, nėra taip, kad *nebūtų* už ko užsikabinti, – tarė Rajanas, palinkdamas prie jos ir vėl nusišypsodamas savo patrauklia berniokiška šypsena.

– Ką turi omeny? Piteris sakė...

– Norėjau tau pasakyti ten, apačioje, bet tu nudūmei.

– Ir kas gi tai?

– Pavakarieniauk šįvakar su manim, ir aš tau parodysiu, – tarė jis.

– O kodėl nepasakius tiesiog dabar? – atsargiai pasiūlė ji.

– Vakarienė būtų kur kas įdomiau.

– Ne. Rajanai, klausyk, aš nemanau, kad mudviem derėtų... pernelyg daug būti dviese. Tik ne tai.

– Ak, liaukis, Li. Kas čia blogo? Mes pakankamai ilgai pažįstame vienas kitą...

– Matyt, nepažinojome vienas kito taip gerai, kaip mums atrodė, – pasakė Li, dirstelėjusi į jį. Pyktis užaštrino jos žvilgsnį, ir ji pamatė, kaip Rajanas virpteli.

– Tiesiog... pavakarieniauk šįvakar su manim, – pasakė jis švelnesniu tonu.

Li išbaigė savo kavą, raukydamasi dėl netikusio kartaus skonio.

– Viso, Rajanai. Norėčiau pasakyti, kad buvo malonu vėl tave pamatyti. – Ji pakilo eiti.

– Palauk, Li! Nejau net nenori sužinoti, ką prie jo radome? Aš tau pasakysiu, o tada jau galėsi spręsti, pasilikti ar ne. Li! Jis turėjo laiškų – jie prabuvo žemėje devyniasdešimt penkerius metus ir išsilaikė! Ar gali įsivaizduoti? Ir tai ne paprasti laiškai, – šūktelėjo Rajanas jai iš paskos.

Li sustojo. Štai ji, ta mažutė kibirkštėlė, smalsumo žybsnis prieš pradedant kapstyti kokią nors istoriją. Ji iš lėto atsigręžė į jį.

1911

Ketę taip hipnotizuoja už lango lekiantis išskydęs pasaulis, kad kelionės laikas bėga greitai – gerokai per greitai. Palenkusi prie stiklo galvą, spoksodama į kreidinį dangų ir žalius laukų ruožus, besiliejančius apačioje tarsi upė, ji vaizduojasi judanti greičiau nei bet kas kada nors, ar gal netgi skriejanti kaip paukštis. Ji žino, kad traukinys visą kelią dums į vakarus, taip toli į vakarus, kaip jai niekad nėra tekę būti. Jis važiuos toliau be jos į Devoną, Kornvalį ir prie jūros. Ji taip norėtų vėl pamatyti jūrą. Nuo tos minties net suskausta. Ji yra mačiusi jūrą tik vieną sykį, kai buvo aštuonerių metų ir jos mama dar buvo gyva, tada visi šeimynykščiai susiruošė į vienos dienos iškylą į Vitsteiblį. Buvo šilta ir maloni vasaros diena, su perregimais debesimis ir lengvu vėjūkščiu, nuo kurio pūsčiojimų plaikstėsi pasijodinėti skirtų asiliukų uodegos ir bangavo tušti šezlongai. Džentelmenas nupirko jai austrę geldelėje ir braškinių ledų porciją, ir ji apvėmė visą savo geriausios suknelės priekį. Tiži pasenusi austrės mėsa lipniame rožiniame padaže. Bet vis tiek tai buvo laimingiausia jos gyvenimo diena. Ji išsaugojo austrės geldelę,

daug metų laikė ją kartono dėžutėje su širdžiai brangiais mažmožiais.

Traukiniui lėtinant greitį skrydžio jausmas išsisklaido, ir Ketė vėl junta kūno naštą ir į žemę įaugusias kojas. Pagunda neišlipti didžiulė. Ji galėtų susigūžti ant šaltos ir drėgnos sėdynės ir glūdėti taip, glūdėti, kol pro dulkėtą langą išvystų jūrą. Bet traukinys stabdydamas suūkia, ir ji stipriai sugniaužia rankas, spaudžia tol, kol nagai įsikerta į delnus. Šis gestas turėtų suteikti jai tvirtybės, bet jai nelabai pavyksta. Tačamo stotis maža ir paprasta. Išlipo tik ji ir dar vienas keleivis, liesas rūsčiai žvelgiantis ūsočius; subruzdimas prie bagažo vagono, iš jo į karutį kraunamos kelios didelės medinės dėžės. Aukšti jaunų dilgėlių ir budlėjų stiebai linksi virš medinės tvoros, švelniai kuždėdamiesi. Ketė giliai įkvepia. Ji mieliau būtų bet kurioje kitoje pasaulio vietoje, bet tuo pat metu jaučiasi sustingusi, bejausmė, tarsi visi jutimai būtų buvę išpurtyti iš jos per pastaruosius skausmo ir smurto mėnesius. Tolimajame perono gale stovi baisingai drūta moteris. Ketė padelsia, pasižvalgo ko nors kito ir iš lėto patraukia prie jos.

Moteriškė – kiek paritus, tiek pastačius. Skruostai lipa ant akių ir siaurina jas iki plyšių. Pagurkliai nukarę ant krūtinės, taigi linija nuo žandikaulio iki ančio driekiasi vientisa ir nepertraukiama. Nuo juosmens kabančios mėsingos klostės lengvai siūbuoja po plonu medvilniniu suknelės audiniu, bumbsi jai į šlaunis. Ketė jaučia, kaip aštrios pilkos akys nužvelgia ją nuo galvos iki kojų. Ji irgi įremia į ją žvilgsnį ir nė nevirpteli.

– Ar jūs Sofi Bel? – paklausia ji moters.

Sofi Bel. Koks gražus, skambus vardas. Ketės vaizduotė buvo nupiešusi aukštą, švelnią moterį rugiagėlių akimis ir gintaro spalvos strazdanomis.

– Tau aš ponia Bel. O tu Ketė Morlėj, jei neklystu? – trumpai atšauna moteris.

– Taip, tai aš.

– Tuomet Dieve padėk man, nes iš tavęs vis tiek nebus jokios naudos, – sako Sofi Bel. – Šešis mėnesius prašiau pagalbininkės namų ruošoje ir gavau šitą dvasną, kuri, panašu, iki penktadienio užvers kojas, – murma ji, nusigręždama nuo Ketės ir žingsniuodama tolyn stulbinamu greičiu. Jos kojos brėžia plačius lankus, pėdos trinksi į lygų plokštumos paviršių. Ketė tik kartą sumirksi, čiumpa savo kelionmaišį už rankenos ir nuseka paskui ją.

Už stoties laukia ponis ir dviratis vežimas. Mažasis ekipažas pavojingai pasvyra į šoną, kai Sofi Bel dribteli ant sėdynės šalia vežiko. Ketė į jį pažvelgia tarsi tikėdamasi įduoti jam savo krepšį, tačiau vyras meta į ją trumpiausią, koks tik gali būti, žvilgsnį ir vėl sutelkia dėmesį į automobilį, visą blizgantį ir juodą, sustojusį kitapus.

– Na, nestovėk čia kaip kvailė! Lipk. Aš negaliu gaišti kiaurą dieną, – irzliai paliepia jai ponia Bel.

Ketė nevikriai numeta savo krepšį ant užpakalinės sėdynės ir įsiropščia iš paskos. Vos įsėdus, vežikas pliaukšteli vadelėmis, ir ponis suskanta traukti, su kratuliu veždamas juos tolyn. Tokiu būdu, žvelgiant atgalios į ką tik nuvažiuotą kelią, Ketė yra velkama į jos naująjį vaidmenį, naują gyvenimą. Kažkas joje taip smarkiai tam priešinasi, jog gerklėje įstringa kamuolys ir jai darosi sunku kvėpuoti.

Šaltųjų Uosių Giraitės kaimas išsidėstęs maždaug už dviejų mylių nuo Tačamo, takas vingiuoja tai į pietus, tai į rytus pro ežerą

ir nendrynų tankmę, užliejamąsias lankas, tokias ryškias nuo pavasarinės augmenijos, kad atrodo kone netikroviškos. Jauni lapeliai blykčioja sidabru vėjeliui papūtus, net oras atrodo prisodrintas žalumos kvapo – drėgmės ir stipraus, kvaitinančio gėlių aromato. Jų išgąsdintas garnys prasibrauna pro meldus ir atrodo per lėtas ir per sunkus skristi. Saulė nutvieskia riebaluotas pilkas jo plunksnas, žiba vandens karoliukuose, krintančiuose jam nuo kojų. Ketė žiūri. Ji nežino, kaip jis vadinasi. Niekad nėra mačiusi tokio didelio paukščio, kažin ar išvis matė kitokių paukščių nei žvirbliai ir nuobodūs Londono balandžiai, besikapstantys po purvą, kad pramistų. Ji prisimena Džentelmeno kanarėlę, to mažyčio auksinio kūnelio žvitrumą, ir kaip jis švilpiniuodavo jai, niūniuodavo, visaip skatindamas čiulbėti. Ji stebėdavo, delsdavo su dulkių šluoste rankoje ir gėrėjosi jos užsispyrimu. Ponia Bel visą kelią plepa su vežiku, prislopintas jos monologas liejasi beveik be atvangos, pertraukiamas tik trumpučių pauzių, į kurias įsiterpia vyro suniurnėjimas. Didžiumą jos šnekos nustelbia ponio kanopų kaukšėjimas, bet Ketė pagauna atsitiktinius žodžius ir frazes: „Ji vėl sugrįš nė vasarai nepasibaigus, minėsite mano žodį“... „turėjo įžūlumo pasakyti, kad darbas atliktas netikusiai“... „jos sūnus vėl pabėgo su jaunute, beveik vaiko amžiaus“... „su turinčiais nusikalstamų polinkių trumpa šneka“. Ketė dirsteli per petį ir pagauna ponios Bel primerktų akių žvilgsnį.

Vikariatas pastatytas iš nublukusių raudonų plytų, tai trijų aukštų beveik stačiakampis pastatas. Taisyklingos langų ryškiai baltais rėmais eilės žvelgia į pasaulį, stikluose skaisčiai atsispindi dangus. Aplinkui besidriekiantis sodas kupinas ankstyvųjų gėlių, jų spalvomis mirga tvarkingos lysvės, vingiuojančios per trumpai nupjautos švarutėlės vejos plotus. Ant sienų ir palangių

lipa bepražystančios glicinijos ir sausmedis, aukštos tulpės rikiuojasi abipus tako, vedančio link plačių paradinių durų, nudažytų ryškia žydra spalva ir besipuikuojančių švytinčiu žalvariniu belstuku. Namas stovi kaimelio pakraštyje, jo sodas ribojasi su užliejamosiom lankom. Tolumoje lyg sidabro kaspinas vinguriuoja upelis. Vežikas sustoja prie tolimesnės namo pusės, ant žvyruoto keliuko, iš kur apsamanoję laiptai veda prie kuklesnių durų.

– Tu vaikščiosi pro šias duris ir niekur kitur, – trumpai meta jai ponia Bel joms einant vidun.

– Žinoma, – atsako sudilginta Ketė. Nejau moteriškė mano, kad ji niekada nėra dirbusi?

– Dabar klausykis atidžiai, kai aš tau viską rodysiu. Neturiu laiko kartoti, man reikia eiti ruošti arbatą. Šeimininkė, ponia Kaning, nori tave matyti, kai tik spėsi susitvarkyti ir persirengti.

– Persirengti?

– Taip, persirengti! O gal manei prisistatyti jai su šituo nudriskusiu sijonu, purvinais palaidinės rankogaliais ir sudilusiais batų raišteliais? – Pilkos ponios Bel akys išties aštrios.

– Atsarginę palaidinę aš turiu, išeiginę, galiu apsivilkti, bet šis sijonas vienintelis, kurį turiu, – sako Ketė.

– Negaliu patikėti, kad taip atrodydama turėjai tarnybą Londone!

– Aš turėjau uniformą. Man... teko ją grąžinti, kai išėjau iš darbo.

Ponia Bel įsisprendžia rankomis į tas vietas, kur turėtų būti klubai. Ketė atkakliai žiūri į ją, nesileidžia įbauginama. Vyresniosios moters krumpliai sutrūkinėję ir paraudę. Jie smenga į jos kūną, įsispraudžia į jį. Jos pėdos pasuktos į vidų, kojos se-

niai išlinko lanku, kapituliavusios prieš joms tenkantį svorį. Jos kulkšnys atrodo lyg iš riebios tešlos, su duobutėmis, matomomis per kojines. Stovėdama prieš ją, Ketė susikryžiuoja rankas, jų kaulėtumas veikia ją raminamai.

– Na, – pagaliau ištaria ponia Bel, – tai šeimininkės reikalas, aprūpins ji tave drabužiais ar ne. Jei ne, turėsi susikurpti pati. Tau reikės pilkos arba rudos suknelės iš ryto, juodos vakarui ir ką nors apsirengti į bažnyčią. Kitą savaitę Tačame bus išparduodami skudurai. Galėtum ką nors ten rasti ir persisiūti.

Ketės kambarys pastogėje. Ten trys kambariai iš eilės, visi su vaizdu į šiaurę pro stoglangius ir išeinantys į šviesų koridorių pietų pusėje. Matyt, architektas bus pamanęs, jog koridorius saulės šviesos nusipelno labiau nei tarnai. Ketė pastato krepšį prie lovos kojūgalio ir apžvelgia savo naujuosius namus. Tuščios išbaltintos sienos, geležinė lovelė ir kabantis virš jos žalvarinis krucifiksas, Biblija ant pintos šiaudinės kėdės, praustuvas, aptrintos užuolaidos. Dar yra siaura spinta drabužiams ir dygsniuota vatinė antklodė, sulankstyta ir padėta lovos kojūgalyje. Sparčiais žingsniais Ketė pereina kambarį, nukabina nuo sienos krucifiksą ir sviedžia tolyn iš akių, po lova. Jis užkliudo naktipuodį, melodingai skambtelėdamas. Ketės pirštai, regis, dilgsi tose vietose, kur lietė lygų metalinio kryžiaus paviršių. Iš susijaudinimo trindama rankas į sijoną, ji užsimerkia ir ginasi nuo prisiminimų, atkuriančių labai panašų vaizdą: Jėzus, iškilmingai stebintis ją nuo aukštos sienos, abejingas jos kančioms. Paskui ji atsistoja prie lango, žvelgia į pievelę ir už jos besiganančią bandą rusvų galvijų. Kokia plati tuščia erdvė. Ji galvoja apie savo draugę Londone,

apie Tesę, gyvų žalių akių, amžinai dėl ko nors susijaudinusią. Tos mintys jai kelia skausmą. Ji neturi adreso, kuriuo galėtų parašyti, nė nenutuokia, kur Tesė galėtų būti. Tesei greičiausiai ne taip pasisekė kaip jai, susiradusiai naują tarnybą. *Man pasisekė*, su kartėliu kalba sau Ketė. Pastaruoju metu jai šitaip buvo sakoma daugybę kartų.

Už jos durys pačios užsitrenkia, kliudytos atsitiktinio vėjo gūsio. Ketė sustingsta, kiekvienas raumenėlis įsitempia. Stovi it mietą prarijusi ir stengiasi alsuoti, nors oras staiga tampa per tirštas. *Jos neužrakintos*, sako sau. *Tik uždarytos. Neužrakintos.* Ji lėtai atsisuka į duris, įsitempusi, tarsi ten lauktų koks siaubas. Kambarėlio sienos lenkiasi į vidų, spaudžiasi prie jos tarsi šlapias audeklas. Jos keliai dreba, ji nusvyrinėja prie durų kaip kokia senutė, suima už rankenos būdama tikra, kad išsigauti laukan nepavyks. Apvalus metalinis durų bumbulas sukamas barška jos rankoje, ir pravėrusi duris per kelis neįkainojamus colius ji supranta, kad tai jos drebulys verčia rankeną virpėti. Ausyse šniokščia, ji atremia veidą į nelygų durų medį, laukdama, kol apsiramins. *Niekada daugiau*, galvoja ji. *Niekada, niekada, niekada.*

Estera įsitaiso prie riešutmedžio rašomojo stalo priešakinėje svetainėje, pasidėjusi priešais atverstą namų ūkio sąskaitų knygą. Šitaip ji kas savaitę priima ponią Bel aptarti valgiaraščio, namų ūkio išlaidų, taip pat tariasi su vyrais dėl kaminų valymo, bakalėjos prekių pristatymo ir dviračių remonto. Ji vaizduojasi daranti prideramą ir teisingą įspūdį – moteriška, bet dalykiška; valdinga, bet prieinama. Popiečio saulė lieja geltonį ant ąžuolinių grindų,

išryškindama tingų dulkelių ir kambarinių musių šokį. Estera nekantriai nuveja per arti priskridusią musę. Plaukuoti jų kūneliai jai atgrasūs, ir ji pakęsti negali, kai jos guli negyvos ant palangių džiūdamos ir sunkėdamos, sukryžiavusios šeriuotas kojeles, sakytum, tikėdamosi paskutinio palaiminimo. Jai be galo atlėgo, kad nuo dabar nebereikės pačiai jų iš ten šluoti. Poniai Bel buvo tikrai sunku tvarkytis ir su valymu, ir su virimu – dangus liudininkas, iš tos moteriškės nėr ko tikėtis didelės spartos. O, kad ponia Bel nebūtų tokia baisiai stora. Protestuojamai cypiančios grindys praneša apie jos artėjimą kiekvieną sykį jai palikus tvirtesnius pusrūsio akmenis, ir jos išvaizdos nepavadinsi elegantiška. Žinoma, moteris turi būti apvalių formų, linkiai jos siluetui dera labiau nei kampuotumas, bet juk turi būti aiškios linijos. Ne kažin kiek naudos tedavė ir ponios Bel pastangos veržtis korsetu. Prieš nežinia kiek metų ji nešiojo jį, bet jis tik suspausdavo jai kūną per vidurį, apsunkindamas viršų ir apačią taip, kad ji vos galėdavo atsisėsti ar pasukti galvą. Tikra pagunda būdavo stebėti jos manevrus, nors vaizdas ir baugino.

Estera ir dabar ją girdi – kaip ji eina iš virtuvės, lydima girgždesio ir bildesio. Ji tiesiau atsisėda kėdėje ir nutaiso malonią, mandagią šypseną. Akimirksnį būgštauja, kad pasirodys prasčiau, palyginti su ankstesniuoju, pasaulietiškesniu, Ketės Morlėj darbdaviu. Paskui prisimena, kad ta mergaitė atstumtoji, ir nurimsta, kiek susigėdusi dėl savo nerimastavimo, juk jos vaidmuo yra motiniškai globoti ir auklėti.

– Naujoji tarnaitė, ponia, – trumpai pasibeldus praneša ponia Bel.

– Ačiū, ponia Bel. Užeik, Kete, – šiltai pakviečia Estera, bet paskui sudvejoja.

Ketė Morlėj atrodo kone kaip vaikas. Kokią sekundę Estera mano, jog įvyko klaida. Mergaitė vos penkių pėdų ūgio, atrodo gležna ir kaulėta tarsi paukštelis. Jos pečiai siauri, rankos ir kojos plonytės. Plaukai, mažne varno juodumo, nukirpti trumpai. Jie liečia ausis ir atrodo jokiu būdu ne moteriškai. Priekyje Ketė juos susmeigė, atidengdama kaktą, dėl to atrodo tik dar panašesnė į mokinukę. Tačiau jai prisiartinus prie stalo Estera įsitikina, kad klaidos nesama. Jos veidelis siauras, smakras smailus ir aštrus, bet po akimis ratilai, o tarp antakių įsirėžusi raukšlė, bylojanti apie gyvenimo patirtį. Ketė žvelgia į Esterą nemirksinčiomis rudomis akimis su tokia ramia atida, kad Estera pasijunta nesmagiai, kone sutrinka. Ji dirsteli į ponią Bel, einančią lauk iš kambario, ir iš suspaustų ūkvedės lūpų aiškiai supranta, ką toji mano apie šitą naująją tarnaitę.

– Ką gi, – nervindamasi ištaria Estera. – Ką gi, Kete, sėskis. – Mergina pritupia ant raižytos kėdės kraštelio priešais, tarsi bet kurią akimirką galėtų paspukti. – Labai džiaugiuosi, kad saugiai atvažiavai. – Mintyse ji buvo pasiruošusi, ką sakys merginai, kad toji pasijustų laisvai ir suprastų, į kokius malonius, ramius ir dievobaimingus namus pateko, bet merginos pasirodymo sukeltas šokas viską jos galvoje sumaišė, ir dabar ji nebežino, ką norėjo pasakyti. – Esu tikra, kad tau čia bus labai gera, – pamėgina ji. Ketė sumirksi, ir nors jos veidas nepasikeičia ir ji neprataria nė žodžio, Esterai susidaro aiškus įspūdis, jog mergina abejoja pastaruoju jos teiginiu. – Vaje! Niekad nesu mačiusi taip nukirptų plaukų kaip tavo! Ar Londone dabar tokia mada? Ar aš siaubingai atsilikus? – išberia Estera. Jos pačios plaukai yra jos karališkas pasididžiavimas. Jie šviesūs, vešlūs ir minkšti, ir kasryt patys papursta ant viršugalvio, tarsi tiksliai žinotų, kaip reikia.

– Ne, ponia, – tyliai sako Ketė, nė akimirkai nenuleisdama savo įdėmaus žvilgsnio. – Anksčiau turėjau ilgus plaukus. Buvau priversta juos nusikirpti, kai... po mano įkalinimo. Jie buvo siaubingai užkrėsti utėlėmis.

– O! Utėlėmis! Kaip šlykštu! – pasibaisėjusi sušunka Estera. Jos rankos pačios pakyla prie galvos, tarsi ją saugodamos, ir ji nevalingai atšlyja nuo stalo.

– Jų tikrai jau nebėra, užtikrinu jus, – sako Ketė, ir jos lūpose šmėsteli nežymi šypsena.

– Na, tuomet gerai. Taip. Ką gi. Esu tikra, kad ponia Bel supažindino tave su tavo pareigom, ir prašyčiau kreiptis į ją visais reikalais, susijusiais su tavo darbu. Tau reiks keltis pusę septynių ir būti pasiruošus dirbti nuo septintos, bet tikriausiai nebūsi pati pirma atsikėlusi namuose – mano vyras be galo mėgsta pasivaikščiojimus ir gamtą, ypač linkęs ja grožėtis saulei tekant. Dažniausiai jis bus atsikėlęs ir išėjęs į lauką prieš tau nulipant žemyn, todėl nenusigąsk, jei susidursi su juo labai ankstyvą metą. Iki pasivaikščiojimo pusryčių jam nereikia. Tavo laisvas laikas bus tarp trečios ir penktos valandos popiet, išskyrus arbatą, bet tik tuomet, jei atliksi visus savo darbus taip, kad ponia Bel būtų patenkinta.

Estera nutyla ir pažvelgia į Ketę Morlėj. Tolygus, įdėmus merginos žvilgsnis atima drąsą. Jos tamsių akių gelmėje slypi kažkas, ko Estera niekad nėra mačiusi ir negali atpažinti. Šmėkščioja kontūrai kažin ko keisto, nenuspėjamo.

– Taip, ponia, – pagaliau ištaria Ketė visai neišraiškingu balsu.

– Ketė... tavo visas vardas Katerina, tiesa? Ar tau nepatiktų vadintis Kiti? Naujas vardas naujai pradžiai? Manau, tau labai tiktų, – nusišypso Estera.

– Aš visada buvau Ketė, ne Kiti, – suglumusi sako Ketė.

– Taip, suprantu, bet ar nemanai, kad Kiti būtų geriau? Gal kartu su senuoju vardu atsikratytum ir visų senųjų bėdų? Supranti? – aiškina Estera.

Ketė, regis, svarsto tai, ir jos akys pasidaro atšiaurios.

– Aš visada buvau Ketė, – tvirtina ji savo.

– Na ir labai gerai! – šūkteli sutrikusi Estera. – Gal norėtum ko nors manęs paklausti?

– Tik noriu pasakyti, ponia, kad aš negaliu dėvėti korseto. Po mano ligos gydytojas pasakė, kad jis pernelyg užspaustų krūtinę.

– Tikrai? Kaip gaila. Žinoma, tu privalai žiūrėti savo sveikatos, net jei kam nors tai pasirodytų nepadoru. Ar tavo būklė gerėja? Ar manai, kad kada nors vėliau galėsi jį dėvėti?

– Negaliu pasakyti, – atsiliepia Ketė.

– Na, ką gi, laikas parodys. Kete, noriu, kad žinotum... – Estera dvejoja. Kažkodėl iš anksto paruošti žodžiai atrodo kone kvaili dabar, kai ji sėdi akis į akį su mergina. – Aš noriu pasakyti, kad čionai tau niekas neprikaišios. Tavo... praeities bėdų. Šiuose namuose tu gauni progą pradėti viską iš naujo ir gyventi tvarkingą, dievobaimingą gyvenimą. Mudu su vyru visuomet sakėme, jog gailestingumas yra didžiausia iš visų dorybių, ir prasideda ji namuose. Tikiuosi, pamatysi, kad mes laikomės savo principų.

Ir vėl ta trikdanti pauzė, ta nejudri veido išraiška. Esteros nugara nubėga šiurpuliukas, galvos oda nemaloniai sudilgčioja – visai kaip tuomet, kai ji savo miegamajame aptinka juodą vorą, besislepiantį užuolaidų klostėse.

– Ačiū, ponia, – ištaria Ketė.

Esterai gerokai palengvėja, kai Ketė Morlėj grįžta į apačią padėti poniai Bel ruošti arbatą. Keista buvo tos merginos veido išraiška, tarsi kas neduotų jai ramybės, gal koks nors nenatūralus potroškis. Estera įtikinėja save, kad tai negalimas daiktas, bet negali visai nusikratyti to jausmo. Ketė nenuleido akių, nors turėjo nuleisti. Na, gal ir *neturėjo,* bet šito buvo galima tikėtis. Ji tokia maža ir iš pažiūros silpnutė, buvo lengva įsivaizduoti, kaip ji gąsčiosis menkiausio nieko. Estera paima savo siuvimo reikmenų krepšelį ir naują rėmelį, kurį užtempė tik vakar naujam rankdarbiui pradėti. Trumpai pamąsto, nusišypso. Dovana merginai, kuri atkakliai nori būti vadinama Kete. Kas galėtų aiškiau rodyti jos gerus ketinimus? Ji pasirausia krepšyje ir išsirenka žalius, mėlynus ir krokų geltonumo siūlus. Gaivios spalvos gaiviam naujam metų laikui. Estera džiugiai niūniuodama ima badyti piešinio skylutes, ir kai Ketė Morlėj įneša padėklą su arbata, maloniai jai padėkoja, stengdamasi nepastebėti pūpsančių išsišovusių sausgyslių ant Ketės rankų.

– Tu nelabai šneki, ar ne? – pastebi ponia Bel Ketei baigus šluostyti paskutinį arbatos indą ir pakabinus rankšluostį virš viryklės džiūti. Ūkvedė stovi suglaudusi kelius, bet ne kulkšnis, atrėmusi platų užpakalį į sunkų darbastalį ir stebi kiekvieną Ketės judesį. Virtuvė pusiau įleista į žemę, pro dėmėtus langus tematyti dangus ir medžių viršūnės.

– Kai turiu ką pasakyti, – gūžteli pečiais Ketė.

Ponia Bel krunkteli.

– Manau, geriau jau taip negu kokios mergiotės tauškėjimas kiaurą dieną. – Ponia Bel dar kurį laiką apžiūrinėja Ketę. – Tu

kalbi ne kaip londoniškė. Aš esu girdėjusi kelis londoniškius, kai atvažiuoja prekiauti ir pamalti liežuviu mieste.

– Mano mama kalbėjo labai taisyklingai. Džentelmenas norėjo, kad visi tarnai taip kalbėtų, – šaltai atsako Ketė.

Ji nenori kalbėti apie savo motiną. Nenori kalbėti apie Londoną, apie praeitį. Ponia Bel vėl suniurzga.

– Tik jau nepradėk čionai puikuotis geromis manieromis. Dabar tu už žolę žemesnė, mergyt, ir vieno mano žodžio ganės, kad vėl susikrautum daiktus.

– Kaip malonu iš jūsų pusės, – niūriai murmteli Ketė.

– Nemėgink įžūlauti man, panele. – Ponia Bel patyli, regis, perkrato savo pačios žodžius. – Ar virti moki?

– Kartais padėdavau ruošti valgį tarnams. Bet šeimai niekuomet.

– Valyti daržoves ir panašiai? Ar moki kepti pyragaičius?

– Ne. – Ketė papurto galvą, siekia atsirišti prijuostės.

– Malonėk neskubėti! Reikia nupešti keturis balandžius vakarienei – juos rasi šaltajame podėlyje. – Ketė iš naujo užsiriša prijuostę, pasisuka eiti iš virtuvės. – Ir neškis juos į kiemą arba kiaurą dieną rankiosi plunksnas! – šaukia jai pavymui Sofi Bel.

Kiemas, nedidelė erdvė vakarinėje namo pusėje, apsuptas aukštos plytų sienos ir išgrįstas tomis pačiomis raudonomis plytomis. Vakaro saulė šildo Ketei viršugalvį, kai ji darbuojasi, apsupta gležnų žalių augalėlių, atkakliai besikalančių pro mūro plyšius. *Gyvenimo vidury mus užklumpa mirtis,* mąsto Ketė, stvarstydama pirštais švelnias paukščių plunksnas ir staigiais judesiais lupdama iš suglebusios odos. Ji visuomet nekentė to plyštančio garso, visada kaip beįmanydama vengė šito darbo. Londone buvo daug tarnų, jų pareigos buvo griežtai apibrėžtos.

Tik ypatingos skubos atveju kambarinei galėdavo paliepti pešti paukščius maistui. Tam buvo virtuvės tarnaitės. Tam buvo Tesė. Riebalų dėmės ant jos prijuostės, nagai parudę nuo bulvių lupenų, besišypsantys skruostai ištepti miltais. Negyvi paukščiai skleidžia dvokų salstelėjusį kvapą, jų galvos mataruoja jai dirbant, plėšiant sausą odelę aplink snapus. Ketė galvoja apie sukrešėjusį kraują palei Tesės burną ir kaip jis ištepė jos dantenas, palikdamas ant dantų tamsius dryžius. Ji galvoja apie tokį pat šleikštų kvapą, sklindantį nuo dėmių, prasimušusių pro šiurkščius rūbus. Ketė svajoja apie cigaretę.

Artėjant penktai valandai barškesys ir stiprus dūzgenimas praneša sugrįžus garbųjį dvasininką Albertą Kaningą. Estera padeda siuvinį ir išeina į prieškambarį jo pasitikti. Jis atidaro duris mušant laikrodžiui ir nusišypso žmonai, ši paima skrybėlę ir krepšį, o jis kabina nuo kaklo sunkius žiūronus ir velkasi apsiaustą. Albertas aukštas ir lieknas, jo šviesūs plaukai ploni ir minkšti, viršugalvyje jau pradėję retėti – ši aplinkybė jo nė kiek nesendina, priešingai, kažkaip net pabrėžia jaunystę. Skruostai įraudę nuo pastangų minant dviratį keliu iš miesto; didelės žydros akys su ta nekaltumo išraiška, taip pakerėjusia Esterą iš pradžių; oda švelni ir lygi. Viena ranka įsipainioja į apsiausto rankovę, ir Estera mėgina jam padėti, bet kliudo jo sunkus odinis krepšys. Akimirką jiedu galynėjasi su juo, pagauna vienas kito žvilgsnį ir nusijuokia.

– Kaip tavo popietė, Berti? – klausia Estera, vėl įsitaisiusi kėdėje.

– Labai maloni, ačiū, Hete. Pavyko aplankyti visus, kuriems manęs buvo prireikę, ir padėti sutvarkyti vieną kitą nedidelį rei-

kalą tiesiog vienu ypu, o grįždamas namo mačiau nuostabiausią plaštakę – pirmą kartą šiemet.

– Ar sugavai ją? – klausia Estera.

Albertas savo krepšyje nešiojasi ploną šilko tinklelį ir specialų stiklo indą retiems egzemplioriams.

– Ne, pamaniau, kad tokį ankstyvą sezoną tai būtų šiek tiek nesąžininga. Be to, spungė kažin ar priklauso egzotinėms rūšims, – sako Albertas, lenkdamasis išsegti iš kelnių dviratininko spaustukų. Jis išima iš krepšio savo dienoraštį ir atverčia vienu ilgo piršto sprigtelėjimu.

– Ne, žinoma, – sutinka Estera,

– O kaip tu, brangioji? Kokios naujienos?

– Na, bijau, kad mums ir toliau teks duoti skalbinius skalbti.

– Šit kaip? O kaip naujoji tarnaitė – ar ji negali tuo pasirūpinti? – klausia Albertas, atitraukdamas akis nuo dienoraščio.

Už lango, rododendruose, savo pratisą giesmelę lieja juodasis strazdas.

– Man tikrai taip neatrodo. Mergina pagal savo amžių per mažo ūgio ir... na, tiesiog netikiu, kad jos rankos pakankamai stiprios tokiam darbui. Be to, ji po ligos.

– O varge. Na, jei tu taip sakai, mieloji.

Estera apžiūri vyrą ir neranda jokių trūkumų. Jis želdinasi ilgas žandenas, rėminančias veidą tarsi dailiai suglaustos rankos. Šis stilius kiek per solidus tokiam jaunam veidui – taip Esterai visuomet atrodė, ji žino, kad Albertas užsiaugino žandenas, norėdamas oriau atrodyti sakykloje. Saulės šviesoje jos atrodo auksaspalvės, bet drėgnu oru – visai tamsios. Albertas pajunta jos tiriamą žvilgsnį ir nusišypso jai.

– Kas yra, brangioji? – klausia.

– Tiesiog galvoju, už kokio dailaus vyro ištekėjau, – droviai sako Estera. – Jau beveik metai.

Albertas paima jos ranką. Jis sėdi savo įprasta poza, koją užmetęs ant kojos, kelnės truputį atsismaukusios, ir ji mato colį jo baltos odos virš kojinių. Kažkodėl dėl to jis atrodo pažeidžiamas.

– Tai čia man visų labiausiai pasisekė, – sako jis.

Estera nusišypso ir rausteli.

– Šią popietę buvau nuėjusi aplankyti ponios Daf, – sako ji.

– Kaip jos sveikata?

– Šiek tiek geriau. Nunešiau jai savojo citrinų gėrimo, to saldaus, kurį ji taip mėgsta.

– Gražus poelgis, mieloji.

– Jos jauniausias sūnus šaunus mažylis ir visai neverkia, kai paimu ant rankų. Žiūrinėja mane su tokia ramia atida! Tarsi nepaliaujamai mintytų apie mane kažką baisiai svarbaus ir darytų labai rimtas išvadas, – juokiasi Estera.

– Esu tikras, kad jo amžiuje tai negalimas daiktas, – sumurma Albertas.

– Ne. Ne, žinoma, – sutinka Estera. Albertas vėl pasiima dienoraštį. Ji mažumėlę palaukia, širdis staiga ima mušti kažkur gerklėje. Sukaupia drąsą. – Kaip aš laukiu tos dienos, kai turėsime savo sūnelį! Arba dukrytę, žinoma. Žinau, kad tu būtum nuostabiausias tėvas, – guviai išberia ji, viltingai stebėdama vyrą.

Jis neatsiliepia, ir ji jaučia, kaip ima rausti skruostai. Albertas ir toliau žiūri į savo užrašus, bet Estera mato, kad jis suraukia antakius, o plunksnakotis nejuda. Plunksna užsikirtusi vidury žodžio spaudžia popierių ir iš jos galiuko liejasi rašalo dėmė.

Tyliai krenkštelėjęs, Albertas pagaliau pažvelgia aukštyn. Išspaudžia jos pusėn miglotą šypseną, bet nežiūri jai į akis ir nieko nesako.

Vėlų vakarą Ketė guli nesumerkdama akių. Plonas čiužinys guzuotas, per nudėvėtą medžiagą kyšo arklio ašutai. Ji parėmė atdaras duris Biblija, kuri buvo padėta prie lovos. Jai patinka matyti šventraštį gulintį ant grindų, visai nepagarbiai, it kokį smėlio maišą. Žodžiai jo puslapiuose lygiai taip pat negyvi ir slogūs. Pro durų plyšį liejasi šalta, rami mėnesiena. Ketė guli nejudėdama, klausydamasi ponios Bel knarkimo kambaryje koridoriaus gale. Įkvepia, iškvepia, įkvepia, iškvepia. Girdėti, kaip supliaukši moteriškės pagurkliai. Ketė įtraukia oro, atsargiai pamėgina įkvėpti kuo giliau. *Tenai.* Jis vis dar ten, jos plaučių dugne – mažas drėgnas burbuliukas, kuris neišdžius. Ketė sulaiko kvapą, stengiasi nekosėti. Tas prakeiktas kosėjimas kalėjime – kiaurą naktį kiekvienoje kameroje – iš plaučių, užkimštų ir užterštų drėgmės, sporų, dvokiančios gydytojo mikstūros. Nykščiais ji brauko per čiužinio medžiagą, skaičiuoja šeriukus, po vieną kas sekundę, o naktis slenka, ir ji guli atmerktom akim. Ketė neprisimena, ką reiškia atsigulti ir užmigti. Taikiai pasiduoti kontrolei, jėgai. Jinai taip nebegali. Dabar pasiduoti atrodo tolygu mirčiai, tarsi negalima pasitikėti net oru kambaryje, tarsi sienos pačios susiglaus virš jos, jei išdrįs užmerkti akis; tarsi šešėliai atgiję ją praris.

Aukštu žemiau visiškai kitokiame kambaryje Estera stebi čia pat tamsoje gulinčio Alberto siluetą. Jis guli ant nugaros, akys

užmerktos, o veidas taip pabrėžtinai atpalaiduotas, kad Estera spėja, jog jis nemiega. Jo veido grožis ją nuginkluoja. Tas griovelis tarp kaktos ir tarpuakio, truputį patempta apatinė lūpa. Jo veidas kelia jai skausmingą pojūtį, kurio ji negali įvardyti, tai lyg kokia įtampa joje, kažkoks užspaustas nervas, kurį reikia atlaisvinti. Ji ištiesia ranką, supina savo pirštus su jo ranka, gulinčia jam ant krūtinės. Štai – jo kvėpavimo ritmas nežymiai pakinta, kūnas vos vos įsitempia.

– Berti? Ar tu nemiegi, mano meile? – sukužda ji. Jis neatsiliepia. *Kai jis tave apkabins ir pabučiuos ir kai pajus tavo meilę ir aistrą jam, tuomet jo aistra irgi nubus, ir judviejų kūnai galės susijungti*; taip jai rašė sesuo. Estera jaučia savo kūną po naktiniais marškiniais, judantį, besitrinantį į medvilnės audinį, išlaisvintą iš korsetų, varžiusių per visą ilgą dieną. Jos plaukai pasiskleidžia jai ant peties švelnia glamonėjančia banga. – Aš taip noriu, kad tu mane apkabintum, – sako Estera kiek virpančiu balsu.

Albertas neatmerkia akių, bet ištaria:

– Diena buvo tokia ilga, mano meile. Aš labai pavargęs.

Estera dažnai girdi šituos vyro žodžius. Net ir jų vestuvių naktį.

– Žinoma. Miegok, brangusis Berti, – sako ji.

2

2011

Li skaitė kareivio laišką, jai tarp surauktų antakių įsirėžė raukšlelė. Rajanas ištiesė ranką ir nykščiu palygino raukšlę, priversdamas ją krūptelėti.

– Nedaryk taip! – aiktelėjo ji, nusukdama galvą.

– Koks jautrumas, – atsiduso Rajanas.

Jis atsitraukė šypsodamasis, bet Li suprato jį apmaudaujant. Ji pajuto triumfo tvykstelėjimą ir tučtuojau ant savęs pyktelėjo.

– Bet juk tai ne originalas? – paklausė ji.

– Žinoma, ne, – čia nuorašas. Originalus dokumentas neįtikėtinai trapus. Ten, kur pateko vandens, – o pateko ne kažin kiek, jis šauniai pasielgė užsandarindamas skardinę, – jis sunaikino voką. Kitaip tariant, vardą asmens, kuriam buvo adresuotas. Mūsų paslaptingojo kareivio.

– O ji kreipiasi į jį „brangus pone“. Ne per daugiausia naudos, – sumurmėjo Li.

– Taip, bet tuomet man nebūtų prireikę tavęs, jei būtų mums išdavusi jo vardą. – Li pakėlė akis, atkreipusi dėmesį į jo pasirinktus žodžius. – Juk intriguoja, tiesa? – pasakė Rajanas.

– Tikrai, – sutiko ji. – Kaip jis užsandarino skardinę?

– Regis, žvakių vašku. Ištirpdė ir lygiai aptepė kraštus.

– Kažin ar tai būta lengvo darbo? Jis tą darė kiekvieną dieną ar perskaitė laišką tik vieną kartą, ir viskas?

– Kas žino? Mano nuomone, tai buvo kruopštus darbas, greičiausiai pareikalavęs daug laiko. Nemanau, kad jis kiekvieną dieną ją atidarydavo ir vėl užsandarindavo, – patraukė pečiais Rajanas.

– Išeitų, tai būta ypatingo laiško?

– Aš sakyčiau, taip. Skaityk garsiai, kad vėl galėčiau paklausyti, – pasiūlė jis.

Klebonija
Šaltųjų Uosių Giraitė

Brangus pone,

nelabai net ir žinau, kaip pradėti šį laišką, nes esu jų išsiuntusi tiek daug, o iki šiol tesulaukiau tiek mažai atsakymų. Sakau – tiek mažai, nors turėčiau sakyti – nieko. Negaliu įsivaizduoti dabartinės jūsų padėties ir galiu tik pripažinti, jog maniau, kad blogiau jau negali būti, bet dabar iš tiesų yra blogiau nei tai, su kuo susidūrėte anksčiau. Man siaubą kelia mintis apie nuolat jums gresiantį pavojų – jums ir jūsų draugams. Maldauju jūsų saugotis, jei tik žodis „saugotis" turi kokią nors prasmę mūšio lauke. Aš tik neseniai sužinojau apie jūsų išvykimą į frontą, ir tik per atsitiktinumą, kai pažįstamas asmuo visai tarp kitko užsiminė apie kariuomenės išsidėstymą. Žinau, kad

mudviem išsiskiriant mūsų santykiai buvo keisti, o mūsų drauge praleistas laikas nebuvo pats lengviausias; bet netgi jums neatsakius nė į vieną mano laišką, kai buvote palyginti arti, aš vis tiek jaučiuosi blogiau žinodama, kad jūs nebe Anglijos žemėje.

Taigi, ką aš galiu parašyti? Ką galiu parašyti, ko jau nebūčiau parašiusi? Aš nesuprantu. Gyvenu baimėje. Esu niekam tikusi neišmanėlė, ir jūs mano vienintelė viltis ištrūkti iš to rūko. Bet jūs negalite arba nenorite nei man padėti, nei nutraukti savo tylėjimo. Ką aš galiu padaryti? Esu tik moteris. Koks silpnadvasiškas pareiškimas, bet viena aš neturiu nei jėgų, nei drąsos ką nors keisti. Aš tikrai įvaryta į kampą. Kaip apgailėtinai tai turėtų nuskambėti jums, šitiek visko išgyvenusiam nuo tada, kai išsiskyrėme, ir turėjusiam iškentėti neįsivaizduojamus dalykus.

Mano sūnus auga puikiai. Taigi turiu ir gerų naujienų. Jis auga puikiai. Jam greit sueis treji – kur dingo laikas? Praėjo kone ketveri niūrūs metai, ir Tomas man yra vienintelis šviesos spindulys per visą tą laiką. Jis bėgioja po namus ir sodą kaip mažas dervišas. Man sako, kad pagal savo amžių jis žemokas, bet jo kojos stiprios ir jis visas tvirtas, gerai sudėtas. Tik jį gerokai kankina visokios infekcijos ir vaikiškos bėdos. Jo plaukai kaštoniniai, šiek tiek garbanojasi, ir rudos akys. Šviesiai rudos akys. Leidžiu jo plaukams laisvai augti, nes man taip patinka juos šukuoti! Sesuo sako, kad jo amžiaus vaikui tokia šukuosena nebepritinka, ir žmonės palaikys jį mergyte, bet ketinu dar kurį laiką taip palikti. Jis jau pradėjo skaičiuoti ir sugeba akimirksniu įsiminti dainas ir rimuotus eilėraščius – jo protas guvus, guvesnis nei

mano, drįstu sakyti. Tikiuosi, kad naujienos apie Tomą jus džiugina.

Negaliu sugalvoti, ką dar parašyti. Nuo anos vasaros visa taip keista ir niūru. Norėčiau geriau tai suprasti, – nors tuomet, manau, pernelyg baiminčiausi ką nors daryti, jei mano įtarimai pasitvirtintų. Pernelyg bijočiau dar nors sekundę likti savo namuose, ir kur tai mane nuvestų? Žinau, kad sesuo mane kuriam laikui priglaustų. Bet negalėtų priglausti su visam – jie su vyru dabar turi keturis vaikus, ir tiesiog nėra vietos Tomui ir man. Prašau, parašykite. Papasakokite man, ką žinote apie tos vasaros įvykius, – maldauju jūsų! Net jei manote, kad nuo jūsų atsakymų man nepalengvės, aš privalau žinoti. Gyventi bijant ir įtarinėjant nepakenčiama, nors ir iškenčiau tuos ketverius metus. Jau rašiau jums anksčiau, ką aptikau bibliotekoje aną rytmetį. Kokius daiktus aš ten radau. Esu tikra, kad rašiau jums apie juos, nors tuomet mano protas buvo smarkiai susijaukęs. Visa tai buvo kaip blogiausias sapnas. Vėliau iš jo nubusdavau ir kokias porą minutėlių būdavau laiminga, bet paskui vėl viską prisimindavau ir atrodydavo, kad net saulė apsiblausia. Ar tai, kad slepiu savo radinius, daro mane nusikaltimo bendrininke? Bijau, kad taip, bet esu tikra – tik nedaugelis būtų pasielgę kitaip. Galbūt tai netiesa. Gal aš silpna, baili ir stokoju moralinės drąsos. O kaip tada jūs ir JŪSŲ tylėjimas? Meldžiu, parašykite man. Nepalikite manęs vien su spėlionėmis ir paslaptimis, kasdien persekiojančiomis kiekvieną mano žingsnį.

Su nuoširdžiausiais linkėjimais –
E. Kaning

Jie sėdėjo restorane Vato kaime – nemažas kelio gabalas nuo Poperingės, kur buvo apsistojusi Li ir gyveno Rajanas. *Kelionė to verta,* atsakė jis į jos klausiamą žvilgsnį išvažiuojant iš miesto. Jis buvo teisus. Maistas buvo skanus, aplinka rami, neskaitant prislopinto balsų dūzgesio, kurį skleidė be paliovos čionai užsukantys vakarieniauti vietiniai. Lauke lietus plakė ištuštėjusį kelią, purslodamas užtvindytuose latakuose, taškydamas gatvės šviesų atspindžius į lango stiklą.

– Argi tu nesiilgi vasaros? – atsiduso Li, neatitraukdama akių nuo lietaus.

– Man patinka toks oras, pameni? Aš mėgstu tamsiuosius mėnesius, – atsakė Rajanas, pildamas į jos taurę dar raudonojo vyno.

– Tiesa. Buvau pamiršusi.

– Jau pamiršti mane. – Rajanas papurtė galvą.

Li nieko nepasakė. Abu žinojo, kad tai neįmanoma. Pamiršti. Ji pažvelgė į jį, jos veidą apšvietė ant stalo tarp jųdviejų stovinti žvakė. Kas tokio ją taip traukė prie jo? Kažin kas nepermaldaujamo, kaip žemės trauka. Būtų kur kas lengviau tam pasiduoti, lygiai kaip, griežtai tarė ji sau, lengviau tiesiog eiti pirmyn ir nukristi nuo stataus skardžio, nei kabarotis atgal ant tvirtos žemės. Kur kas lengviau. Vynas šildė jai kraują, ji jautė, kaip jis nuspalvina skruostus.

– Tu atrodai pakaušusi, – pasakė Rajanas.

Jo šypsena buvo meiliai pašaipi, atpažįstama, ir švelnumas veide tirpdė blogus prisiminimus.

– Argi ne toks buvo tavo tikslas? – paklausė Li.

Rajanas papurtė galvą.

– Tu visuomet klioveisi savo protu. Niekada nesigriebdavau alkoholio, kad palenkčiau tave į savo pusę.

– Melagis, – nusišypsojo ji, o Rajanas vyptelėjo.

– Man tikrai džiugu tave matyti, Li. Regis, dar nebūsiu tau to sakęs.

Jis ištiesė ranką, pakrapštinėjo apvarvėjusį žvakės vašką, kiek susiraukęs, tartum apniktas sunkių, nerimastingų minčių. *Ak, tau visada sekėsi šis žaidimas,* pamanė Li. Visada sekėsi priversti ją žengti žingsnį pirmyn, įsižiūrėti iš arčiau.

– Aš nesiruošiu miegoti su tavim, – pareiškė ji griežtai, stačiokiškiau, nei ketino.

Rajanas trūktelėjo ranką nuo žvakės, lyg būtų nudegęs.

– Nepamenu, kad būčiau tavęs to prašęs, – atrėmė, regis, nė mąž nesutrikęs.

Jie šnekučiavosi, kol buvo nuneštos lėkštės, užsisakė deserto; bet kuo ilgiau jiedu kalbėjo, tuo labiau ryškėjo, jog kai kurių dalykų liesti nevalia, ir jie pasinėrė į keistą, nejaukią tylą.

– Svarstau – kodėl jis saugojo tą laišką? Ji sako parašiusi jų daugybę prieš jam išvykstant į žemyną. Kuo tasai toks ypatingas? Juk ne itin panašus į meilės laišką, – galiausiai pratarė Li.

Padavėjas atnešė jų desertą – plikytos tešlos pyragaičius, apipiltus slidžiu blizgančiu šokoladiniu padažu. Jis pastatė dubenėlius plačiu mostu, kiekvieną pasukdamas pirštų galiukais, tarsi tiksli indų padėtis būtų didžiausios reikšmės. Li sugavo jo žvilgsnį ir šyptelėjo.

– Manau, kad mūsų *garçon** žavisi tavim, – tarė Rajanas.

– Manau, tu išsigalvoji. Visada taip elgeisi.

– Tik ne Turkijoje.

---

* padavėjas (*pranc.*).

– Tiek to, dėl Turkijos nusileidžiu. Bet ne aš juos traukiau, o mėlynos akys ir geltoni plaukai.

– Būčiau galėjęs tapti turtuoliu. Vienas iš jų už tave pasiūlė man savo namą, – išsišiepė Rajanas.

– Aš nebuvau tavo nuosavybė, kad pardavinėtum, – atkirto ji. – Be to, jam buvo apie šešiolika. Greičiausiai dar gyveno namie pas mamą.

– Jis buvo ne vienintelis, – tarė Rajanas, susikišdamas į burną visą pyragaitį ir vos begalėdamas susičiaupti. Li negalėjo susilaikyti neprajukus.

– Parše tu! Išsitepei šokoladu smakrą. Kas buvo ne vienintelis?

Prieš atsakydamas Rajanas ilgai kramtė.

– Ne vienintelis laiškas mūsų kareivio skardinėje. Buvo dar vienas.

– Tikrai? Kodėl neatsinešei? Kas jame rašoma?

– Jis gerokai trumpesnis už aną, kur tau rodžiau. Ir akivaizdžiai parašytas anksčiau – gangreit po tų įvykių, kad ir kokie jie ten buvo, taip aš spėju. Jis šiek tiek painus, – paaiškino jis.

– Na, tai kur jis? – paklausė Li, kyštelėjo mažąjį pirštelį į karštą padažą ir švariai jį apčiulpė. Tik būdama su Rajanu ji galėdavo taip vaikiškai elgtis. Buvo klastingai lengva grįžti prie senų įpročių, prie senų jausmų.

– Jis mano kambaryje, – ramiai pasakė Rajanas.

Klebonija
Šaltųjų Uosių Giraitė

Brangus pone,

dabar vaikas gali gimti bet kurią dieną, ir aš kupina baimės. Kaip man ištverti? Jūs žinote, apie ką kalbu, – esu tikra, kad žinote. Galėčiau lygiai taip pat būti viena šitame name, apsupta tik vaiduoklių. Ar suprantate, ką jūs padarėte? Pusė manęs nori, kad niekada nebūčiau jūsų pažinus. Kartais ir daugiau nei pusė. Vis mėginu įsivaizduoti jus dabar, kaip turėtumėte atrodyti be savo įprastinių rūbų, be savo knygų ir savo šypsenos. Visi tie mažyčiai simboliai, kurie kūrė jus – jūsų „dieviškąją tiesą". Kas iš to dabar? Ar visa tai palikta, kaip ir aš?

Viskas sugriauta. Nebegaliu rasti džiaugsmo net mokydama vaikus, nes stovėdama priešais juos ant grindų žinau, kas guli po mano kojom. Aš jums pasakojau, ką padariau, tiesa? Prastai tepamenu. Tuomet maniau, kad tai tik laikina vieta, kur niekam neateis į galvą ieškoti. Jei kas ieškos, ką esu radusi, ką tą rytą surinkau nuo bibliotekos grindų. Matote, aš ketinau visa tai sunaikinti. Viską iki paskutinio daikto, bet paskui pagalvojau – gal vieną dieną jums to prireiks, prireiks pateikti kaip įrodymus kaltei sušvelninti. Todėl viskas ir guli ten, po grindimis. Vos pagalvojus apie tai mano širdy sukyla tokia baimės audra, kad netenku jėgų ir virpu; ir nėra ko kalbėti, kad išdrįsčiau pajudinti tai, paliesti.

Manau, šis kūdikis bus berniukas, ir didelis. Aš pasidariau visai nebeatpažįstama, stora. Toji būtybė užgrobė mano

kūną. Dabar jis jau per didelis, kad judėtų ir spardytų mane, kaip kelis pastaruosius mėnesius. Jis sandariai uždarytas viduje, nelyginant oras balione. O, kad jis ten ir liktų! Nežinau, iš kur reikės rasti jėgų pakelti jį tyra širdim, laimingai ir be rūpesčių, kai mane kamuoja tokios pamėklės. Dabar jau gana. Aš pavargau. Mano jėgas išsunkia net laiško rašymas; ypač laiško jums, pone, kai pradedu suprasti, jog atsakymo nebus. Vis dėlto aš jo tikiuosi, ir tai tik dar labiau mane vargina.

Linkiu, kad šis laiškas suteiktų jums paguodos žiauriomis aplinkybėmis, kuriomis dabar esate.

E. Kaning

Li vis skaitė ir skaitė laišką. Skaitė jau trečią kartą, bet tik todėl, kad nesiryžo pakelti akių, pažvelgti į Rajaną ir prabilti į jį. Kaip iki šito prieita? Mintyse ji nusikeikė. Tas pojūtis kažko pavandenijusio, karšto kaulų čiulpuose, tarsi josios pasiryžimas būtų apčiuopiama substancija, galinti išsilydyti nuo spaudimo, ištekėti su krauju ir prapulti su visam. Rajanas net nebuvo arti jos. Jis sėdėjo ant palangės priešais, o ji ant lovos krašto, skaitydama ir viena ranka prilaikydama plaukus. Jis taip staigiai atsistojo, kad Li krūptelėjo.

– Dar kavos? – paklausė tokiu nerūpestingu balsu, kad Li suabejojo savim, suabejojo, ar jis išvis kada jautė ką panašaus į jos jausmus.

– Ne, dėkui. – Ji nepažvelgė į jį.

– Skamba taip, lyg ji būtų papuolusi į tikrą bėdą, ar ne? – paklausė jis, pildamas karštą vandenį ant naujos tirpių granulių porcijos. – Kaip tau atrodo?

– Nė nežinau. Atsitiko kažkas baisaus. Ji buvo palikta viena pati dorotis su pasekmėmis, o mūsų vyrukas kažkur išsinešdino, paskui išvyko į karą. Ji mano, kad jis žino kažką apie tai, kas įvyko, – pasakė Li.

Pagaliau ji pažvelgė į jį. Jis stovėjo atsukęs nugarą, taip buvo saugiau. Aukšto, atsipalaidavusio žmogaus siluetas, plati pečių linija po marškiniais. Tik kūnas, oda ir kaulai, kaip ir jos, bet vis tiek kažkoks kerintis.

– Bet jie nebuvo meilužiai? – svarstė jis.

– Ne, nemanau. Antraip vargu ar būtų vadinusi jį „brangus pone“, tiesa? Net ir prieš šimtą metų. Skamba gan šaltai ir formaliai.

– Bet laiškų turinys ne toks, ar ne? Nei šaltas, nei formalus, turiu galvoj, – pastebėjo Rajanas.

Jis atsisėdo šalimais, pernelyg arti, liesdamas šlaunį, klubą, alkūnę. Li pajuto staigų silpnumą, kamuojantį senų žaizdų atsivėrimą. Tai buvo keistas skausmas, kone teikiantis pasitenkinimą, lyg timpčiotum klibantį dantį, spaustum mėlynę. Kiaurai persismelkusią mėlynę. Ji prisiminė jo išdavystę, tą staigų atsiskyrimą nuo visko, ką tarėsi pažįstanti.

– Ir taip, ir ne. Labai savotiška. Sakytum, ji bando deramai viską išdėstyti, bet neranda tinkamo būdo. Ir tas jos miglotumas – beveik atrodo, kad ji lyg ir tikėjosi, jog kažkas kitas prilįs prie laiškų ir perskaitys, ir nenorėjo pernelyg išsiduoti... – Li nutilo.

Rajanas užkišo jai už ausies plaukus, leisdamas sau pirštais nežymiai brūkštelti jai per skruostą, prisilytėdamas švelniau už snaigę. Ji nebyliai sutiko jo žvilgsnį.

– Tai tu imsies šito reikalo? Mėginsi išsiaiškinti, kas jis

toks? – paklausė Rajanas. Li linktelėjo. – Visai kaip senais laikais, kai gilindavaisi į kokią paslaptį. Kaip... netikėta premija.

– Ką turi omeny? Ar nemanei, kad aš to imsiuos?

– Ne, aš maniau, kad tu tyčia to vengsi, nes aš paprašiau. – Jis nusišypsojo.

– Galvojau apie tai, – prisipažino ji. – Aš... iš dalies dėl to ir atvažiavau čia, kad tai buvo proga pasakyti tau „ne". Dėl ko nors tau atsakyti. – Akyse jai susitvenkė ašaros, ir ji piktai jas nubraukė.

– Tu suklupai ties pirma kliūtim, – ramiai pasakė jis. – Pirmiausia atvažiavai čia. Kai aš to paprašiau.

– Žinau. Man ne itin sekasi, ką?

– Nežinau. Privertei mane laukti penkis mėnesius, iki tave pamačiau. Privertei mane vykti į Belgiją ir mėginti tave pamiršti.

– Melas. Tu visada norėjai važiuoti dirbti su Karo aukų laidojimo komisija, – pasakė ji, iš paskutiniųjų ieškodama atramos taško, ko nors, už ko nusitverti, nes vis toliau ir toliau slydo nuo skardžio krašto.

– Li, aš taip tavęs pasiilgau, – sukuždėjo Rajanas, lūpomis įsirausdamas jai į plaukus.

Žodžiai lietė jos odą kaip peteliškės. Li tylėdama pasidavė.

Pabudo ji nuo dar smarkesnio lietaus sumišai su kruša, barbenančia į langą. Nedidelis kambarėlis buvo tamsus ir rūškanas, lova sujaukta. Rajanas nusisukęs į sieną ir atgręžęs jai nugarą kietai miegojo. Nė nekrustelėdama Li nužvelgė kambarį, akimis suieškodama kiekvieną savo drabužėlį, numestą vakar. Akimirką

ji mėgino rasti būdą, kaip pakeisti tai, kas jau įvyko, žinodama, kad pastangos visiškai bergždžios. Ji užsimerkė ir pasidavė užplūdusiai nevilčiai. Lyg būtų po žeme, dustų ir nematytų jokio išėjimo. *Aš niekada neišsilaisvinsiu.*

Bet tada raudonai juodoje tuštumoje už sumerktų vokų sumirgo žodžiai iš tos Kaning laiškų. *Viskas sugriauta. Aš ketinau visa tai sunaikinti... viskas guli ten, po grindimis; mane kamuoja tokios pamėklės.* Kažko čia esama, ką reikia iškapstyti, kažkokia paslėpta istorija, kažkokia tiesa. Ne vien žuvusio kareivio tapatybė, bet ir tai, kas sukėlė tai moteriai šitokią kančią, šitokius košmarus. Ir kodėl tas vyras, kuriam jinai rašė, taip nėkart ir neatsakė į jos laiškus; ir kodėl iš jos laiškų jis išsaugojo tik tuos du; ir kodėl ji manė, kad vieną dieną jis ims ir įrodys kažką, sušvelnins kaltę, kaip ji sakė.

Tarsi gelbėjimo lynas, kurio galima įsikibti, link jos vingiavo palaidos tos istorijos gijos. Labai susikaupusi ir sutelkusi visą valios jėgą ji galėtų jas pasiekti. Pirmas dalykas, ką ji turėjo padaryti, – tai dingti iš čia. Nė neprižadinus Rajano, nieko jam nepasakius, neatsisveikinus; na ir kas, kad jo kvapas liko jos plaukuose, ant pirštų ir burnoje, kaip kokio pražūtingo narkotiko, kuris ją ir liūliavo, ir žlugdė. Ji tylutėliai atsikėlė, apsirengė, pakėlė nuo grindų laiškų kopijas ir sulanksčiusi įsidėjo į rankinę. Nežiūrėjo į lovą, nepaliko raštelio. Išeinant iš kambario jai pasidingojo, jog akies krašteliu mato šviesos blykstelėjimą, tarsi kokiai šukelei atsispindėjus nuo tamsaus kūno, įsiraususio tarp pagalvių ir paklodžių. Tarsi jai išsmunkant iš kambario Rajanas būtų atsimerkęs.

1911

Rytais namas vėsus ir tylus, nutviekstas skaisčios saulės, nuo kurios žiba kiekviena dulkelė, sūkuriuojanti ramiame ore ir lėtai nusėdanti ant baldų. Ištisi jų debesys sukyla, kai Ketė šluoja židinius ir kilimėlius, ir vėl apgula visus paviršius, nušluostomus po kelių minučių, atgal į orą ir ant grindų. Ji džiaugiasi, kad Estera niekad neatsikelia tokiu metu ir nemato, kokios bergždžios pastangos jų atsikratyti. Žmonės sudaryti iš dulkių. Namai sudaryti iš dulkių. Ketė braukia ir braukia pirštus į prijuostę, nes jai nepatinka vaizduotis, kaip jos limpa prie odos. Ji išvalo kambarius apačioje ir padengia stalą pusryčiams prieš Esterai nulipant žemyn. Kartais Estera pasikviečia ją į viršų padėti apsirengti. Paskui, kai vikaras grįžta iš savo rytmetinės iškylos, jie su Estera pusryčiauja, o Ketė lipa į viršų, surenka nešvarius skalbinius ir taisytinus drabužius, kloja lovą, valo miegamąjį, vonios kambarį ir viršutinį koridorių. Ji vėdina svečių kambarius, kuriuose dar nėra regėjusi jokių svečių; atidaro langines kambariuose, į kuriuos per visą dieną niekas neužeis, ir vėl jas uždaro saulei pradėjus leistis. Ji be galo perse-

kioja muses, daužydama jas muštuku, stebėdama skraidančias per aukštai, nepasiekiamas, laukdama, kad jos pavargs ir nusibaigs.

Visą laiką ausyse jai spengia nuo tylos. Londone netildavo nuolatinis miesto gaudesys, net ir prašmatniojoje Brotono gatvėje. Atidarius visas langines, ausį pakutendavo visokeriopos gyvybės kupini prislopę garsai. Kaukšėdavo į ekipažus įkinkyti arkliai, plienu kaustytos jų liesos, gyslotos kojos skeldavo kibirkštis; ir automobilių varikliai, ritmingai pūkščiojantys nelyginant lekuojantys šunys. Berniukai ant dviračių, prekių furgonai, sunkus krovininių vežimų arklių kanopų bildesys. Ir besimaišantys pėsčiųjų balsai. Tarnai galėdavo užmesti akį į praeivius, stebėti dienos madas. Dabar, atvėrus langines, Ketei prieš akis iš trijų namo pusių plyti žaluma – peizažas be menkiausių žmogaus veiklos požymių. Dangus aukštas ir platus, o paukščių čiulbėjimas – kone vienintelis girdimas garsas. Kartkartėm pravažiuoja vežimas; kartkartėm suloja šuo. Tai veikia nervus, bet ji negali tam atsispirti ir lūkuriuodama nejučia gaišta laiką prie langų, kuriuos turėtų valyti, sušvelnėjusiu žvilgsniu klajodama po tas neįprastai ramias tolumas. Jos kūnui ir reikia šitų atokvėpių kaip niekad anksčiau. Ji pradėjo dirbti būdama dvylikos metų, jos raumenys nuo darbo užsigrūdino. Tačiau Holovėjus* iščiulpė jos jėgas, tai dėl jo kojos jai dreba lipant iš rūsio į pastogę.

Per pusryčius ji sėdi su ponia Bel prie medinio stalo virtuvėje. Kėdė grėsmingai girgžda, visiškai apklėsta jos kūno masės. Matyti vien išstypusios medinės kojos, kurios braižosi į grin-

* Kalėjimas Londone; nuo 1902 m. – tik moterų. – *Čia ir toliau pastabos vertėjos.*

dų plokštes, tirtėdamos nuo svorio. Vieną dieną jos triokštels, pagalvoja Ketė. Tuomet tai ji neįstengs susilaikyti nesijuokus. Mintyse ji regi vaizdelį – ponia Bel blaškosi ant grindų kaip aukštielninkas vabalas, nepajėgdama atsistoti.

– Ko čia šaipais? – įtariai klausia ponia Bel.

– Įsivaizdavau jus nusiritančią ant grindų, jei jūsų kėdė sulūžtų, – sąžiningai prisipažįsta Ketė.

– Ak tu akiplėša mergiote! – aikteli ponia Bel, išversdama akis; bet, regis, jai neišeina sugalvoti jokio kito atkirčio, taigi Ketė grįžta prie savo košės. Ji turi susikaupti valgyti savotišku būdu. Turi susikaupti *nepastebėti* to, ką daro. Jei tik per daug įsijaus į valgymą, į maisto kvapą, sudėtį, trumpą springimo pojūtį ryjant... sukils panika ir valgyti taps neįmanoma.

– Aš vis galvojau, už ką jie tave uždarė, – galop atgauna žadą ponia Bel, – bet tik kažin ar ne už įžūlavimą, kai reikėjo prikąsti liežuvį! Kam taip įžūliai atsikalbinėjai? – teiraujasi ji, stengdamasi nutaisyti piktą balsą, bet nepajėgdama nuslėpti smalsumo gaidos.

Tačiau atsakyti Ketė negali. Paminėjus kalėjimą jai gerklėje užstringa kamuolys, ir košė burnoje nebeturi kur dėtis. Ji jaučia, kaip košė prilimpa prie gerklės ir ją užkemša. Puola prie kriauklės ir kosėdama, springdama viską išspjauna.

– Viešpatie susimilk! Kas tau darosi? – suklinka ponia Bel dėmėm išmuštais skruostais. – Nenuostabu, kad tu tokia nupiepus! Reikės pasakyti šeimininkei.

– Ji tik sutaupys, jei aš nevalgysiu, – žiopteli Ketė, nusivalydama smakrą atgalia ranka.

Ponia Bel nepritariamai suniurna, kai Ketė grįžta prie stalo ir nustumia šalin košės dubenėlį.

– Na, tik nesišvaistyk! Duok čionai, – sako ponia Bel ir panardina savo šaukštą į dubenėlį. Ji vėl dėbteli į Ketę. – Kokį čia ženklelį nešioji? – Ji beda pirštu į sidabro ir emalės smeigtuką, vaizduojantį nuleidžiamąsias grotas, prisegtą Ketei prie apykaklės.

– Mano Holovėjaus medalis. Draugai man jį davė, kad parodytų, jog buvau įkalinta už reikalą, – sako Ketė, paliesdama jį.

– Nemanyčiau, kad tuo verta didžiuotis, – kandžiai sako ūkvedė.

– Jūs klystate.

– Na, tau nederėtų tuo puikuotis. Gali nešioti jį po drabužiais, jei tau taip reikia, bet aš nenoriu jo daugiau matyti, – sako ūkvedė, palydėdama savo žodžius smakro kinktelėjimu.

Ketės žvilgsnis surūstėja, bet ji padaro kaip liepta.

Popiet, kai Ketė eina į savo kambarį atsikvėpti, ją pašaukia į svetainę. Jos rankos paraudusios ir susiraukšlėjusios nuo pamuilių, nagai, ataugę per savaitę iki jai atvykstant, vėl visi nulūžinėję. Vikaro žmona vilki balta muslino suknele su žabo po apykakle, rankogaliais ir apsiuvais. Korsetai suveržia ją per liemenį, bet ji vis tiek atrodo plati ir minkšta. Krūtys pūpso virš banginio ūsų plokštelės, kiek išsiveržusios išorėn, link pažastų. Jos veidas atrodo panašiai – platus, minkštas, nuolaidus. Kaip kontrastas rankos – mažos ir dailios, pirštai smailėjantys ties blizgančiais rausvais nagais. Jos pėdos mažutės. Su aukštakulniais bateliais ji kiek panaši į verpstę.

– O, Ketė, – nusišypso Estera. – Sakau, gal būtum tokia gera ir nuneštum šitai išsiųsti į paštą? Dėkui, vaikeli. Ir gal dar kelis

biskvitinius pyragaičius prie arbatos? Brodvėjuje yra puikus kepėjas. Poniai Bel tas nepatiks, bet ji nepalieka man pasirinkimo, nebent pati pradėtų kepti lengvučius pyragaičius! – Tai sakydama Estera truputį susijuokia.

Ketė paima laišką ir Esteros duodamas monetas, širdy nekęsdama *vaikelio*, kaip ją pavadino vos keleriais metais už ją vyresnė moteris.

– Labai gerai, ponia, – tyliai sako ji.

Esteros veidas mažumėlę surimtėja. Ketė pastebi, kad jos žvilgsnis laksto pro ją, aplink ją, vėl nukrypsta prie laiško. Tarsi ji bijotų susitikti akimis su savo nauja tarnaite.

– Ar tu žinai kelią į Tačamą? – klausia Estera.

– Ne, ponia, – prisipažįsta Ketė. Jai nė netoptelėjo paklausti. Būtų sau laiminga išėjusi pro duris be aiškios krypties.

– Ką gi, trumpiausias kelias tokią gražią dieną kaip ši – leistis pakrantės taku, kur priešais namą, ten rasi nedidelę lipynę, tau reikės perlipti, paskui pėsčiųjų tiltu per upę, kol prieisi kanalą, tam nesugaiši nė dešimties minučių. Pasuksi kairėn ir eisi pakrantės taku dvi mylias, ir prieisi Tačamą. Tai žavus miestukas. Manyk, kad gavai laisvalaikio, ir skirk dar šiek tiek laiko po jį pasižvalgyti. Ateity tau pravers žinoti, kur įsikūrę mėsininkai, bakalėjininkai ir kita.

Ketės širdis šokteli pagalvojus apie ekskursiją.

– Ačiū, ponia, – sako ji jausmingiau nei anksčiau, ir Esteros šypsena paplatėja.

Nevaržoma korsetų, Ketė be vargo įveikia lipynę ir pasileidžia per lauką. Ji nesunkiai išsilenkia karvės bandų, apžiūrinėja nematytas

velėnos keistybes po kojom. Jai niekad nėra tekę eiti per tokią aukštą žolę, per tokią nesutvarkytą žemę. Londone sode buvo veja, bet tarnams ja vaikščioti nebuvo leidžiama. Džentelmenas dėl šito buvo labai skrupulingas – vaikščioti galėjai tik takeliais, tvarkingai išgrįstais plytelėmis arba lygiai nužvyruotais, aprėmintais miniatiūrinių buksmedžių gyvatvorių. O čia – aukšta susivėlusi žolė, ir visokie augalai, niekada anksčiau jos neregėti. Laukinės gėlės. Smulkios žydros, vasaros dangaus spalvos, tamsraudonės, geltonos, lygūs balti debesys kažkokių, kurių vardų ji nežino. Ryškioje saulėkaitoje ji jaučia, kaip dienos karštis smelkiasi į odą, gindamas lauk užsibuvusį kalėjimo kameros šaltį. Esteros laišką ir pinigus pyragaičiams ji nešasi ant virvelės kabančioje piniginėje, kurią nenorom jai paskolino ponia Bel. Kadaruojančią ant pirštų ji sūpuoja ją pirmyn atgal, suka ratais, kad ta net švilpia ore. Liesutė juodaplaukė mergaitė, einanti vingiuojančiu taku per pievą.

Kanalas yra plati, nejudri drumzlino vandens juosta, apsupta gluosnių svyruoklių. Virš tolimesniojo kranto linksta jauno šeivamedžio šakos, pašėlusiai apsipylusios žiedais. Vandens paviršiuje sūkuriuoja debesys mašalų, jie kaipmat erzinamai susispiečia Ketei apie veidą, taikosi gelti rankas. Ketė prieina pakrantės taką ir žiūri dešinėn. Tai kelias tiesiai į Londoną. Ji galėtų patraukti juo, eiti, kol imtų kraujuoti sužeistos kojos. Kiek laiko tai truktų? Ji neturi supratimo. Ir ką ji nuėjusi ten darytų? Namų ji nebeturi. Bet galėtų paieškoti Tesės. Galėtų įsitikinti, kad Tesei viskas gerai, galėtų atsigabenti ją čionai. Į šią svetimą vietą, tokią žalią ir ramią, visai kitokią. Tačiau Ketė pasuka į kairę ir eina, dabar jau lėčiau, gindamasi nuo mašalų ir aplenkdama mėšlo krūvas, paliktas baržas tempiančių arklių.

Netrukus pasirodo pastatai. Prekių sandėliai, nedidelės valčių stoginės. Ji praeina du šliuzus, stebi vienu iš jų plaukiančią valtį, sužavėta reginio. Vanduo, putodamas tarp permirkusių sijų, skleidžia tirštą kvapą – drėgną, sudususį, keistai gyvastingą. Vėjelis šiaušia vandens paviršių ir sukelia srovės įspūdį. Norėdama patikrinti, ar tikrai vanduo teka, Ketė pakelia pagaliuką. Sviedžia jį į vandenį, bet piniginės raištis atsipalaiduoja nuo riešo ir nuskrieja į vandenį pavymui.

– O kad ją kur velniai nujotų! – burba ji, dairydamasi aplinkui.

Kanalo krantai statūs, ir vanduo atrodo gilus. Netoliese prišvartuota ilga, plati valtis, iš pažiūros tuščia, bet Ketė vis tiek nedrįsta ja pasinaudoti. Akimis ji šaudo į visas puses, susiranda nulūžusią platanalapio klevo šaką ir siekia piniginės, kuri, laimei, plūduriuoja. Ji iš paskutiniųjų stengiasi išlaikyti pusiausvyrą, tvirtai laikyti šaką, ant virbo užvynioja piniginės raištį ir ima trauktis ją artyn. Trumpą mirksnį sekasi gerai, bet paskui ji pernelyg persisveria ir, kad išsilaikytų, turi išmesti šaką. Piniginė lengvai sūpuojasi ratu. Ketė prisislenka prie pat krašto, rizikingai susilenkia, tiesia į ją pirštus. Tarp pirštų galiukų ir piniginės lieka dviejų colių tarpelis. Du coliai, ne daugiau, bet, kad ir kiek ji stengiasi, negali pasiekti.

– Ak, tu, šlykšti nusprogusi kekšės išpera! – šaukia jai ir įtūžusi atsistoja.

Juokas ją išgąsdina, ji žengia atatupsta ir klupteli.

– Ohoho, atsargiau ten, panele. Juk nenorite pasekti jai iš paskos? – sako vyriškis.

Jis pusiau išlindęs iš šalimais prišvartuotos baržos denio angos. Ketei išsyk krinta į akis auksaspalvis nurudimas, šiluma.

Nugairinta oda nušveistų valties lentų spalvos, šiurkštūs plaukai, išblukę drabužiai.

– Kas jūs? – įtariai klausia ji.

– Džordžas Hobsonas. O dar svarbiau, kad aš turiu kobinį, jeigu jums prireiktų.

– Kas tas kobinys ir kodėl man gali jo prireikti? – atkerta Ketė, jausdama, kad iš jos juokiasi.

– Štai tas daiktas, ir aš ištrauksiu tą jūsų kapšelį, jei pasakysite savo vardą, – pasiūlo vyras, imdamas nuo valties denio grėsmingai atrodantį metalinį nagą, pritvirtintą prie ilgos karties.

Ketė suraukia antakius ir, trumpai pamąsčiusi, taria:

– Gerai, aš Ketė Morlėj. Gal galite ištraukti, kol laiškas viduje galutinai nepermirko.

Rudai įdegęs vyras išlenda iš angos visu ūgiu, pasilenkia prie denio krašto ir išgriebia iš kanalo varvančią piniginę. Lengvai ją papurto, suvynioja virvelę į gniutulą ant delno ir nuspaudžia. Jo plaštakos plačios ir kampuotos kaip kastuvai, krumpliai pamėlę, nubrozdinti, išvagoti randų. Jis iššoka į krantą ir eina artyn prie jos, ir Ketė atsitiesia, stojasi prieš jį, nors ūgiu nesiekia jam nė iki peties. Jis daugiau nei dvigubai už ją platesnis, iš išvaizdos – tikras medžio kamienas.

– Maniau, kad jūs berniokas su ilgais marškiniais, kol neprakalbote, – sako jis.

– Ačiū *jums*, pone, – sarkastiškai sako Ketė.

– Ne, aš nenorėjau įžeisti. Tiesiog čionykštės mergaitės, o, kaip suprantu, jūs nesate viena iš jų, jos visos su ilgais plaukais, – paaiškina jis. Ketė nieko nesako. Ji ištiesia ranką paimti piniginės, bet kadangi jis ją tebelaiko, sukryžiuoja ant krūtinės rankas ir ramiai jį nužvelgia. – Ir man niekad neteko girdėti, kad

čionykštė mergaitė taip keiktųsi kaip jūs, panele. Ne, šito man neteko girdėti, – juokiasi jis.

– Ar galiu ją paimti? – galiausiai paklausia Ketė.

– Galite, – linkteli Džordžas ir atiduoda jai.

Ketė ją atkrapšto, išpila lauk vandenį, dumblius, išima monetas ir laišką – jį skubiai nusausina į sijoną.

– O, prakeikimas. Vos begalima įskaityti adresą. Rašalas visai išsiplovė, – sumurma ji lyg ir sau pačiai. – Bet gal dar yra vilties – gal galėčiau užrašyti ant viršaus, jei kas paskolintų plunksnakotį. Štai, pažiūrėkite – ar, jūsų nuomone, jis įskaitomas? Ar galite atpažinti vardą? – klausia ji, rodydama laišką Džordžui Hobsonui.

Stambusis vyriškis parausta, žiūri į laišką ir sutrikęs raukosi.

– Negaliu tiksliai pasakyti, panele Morlėj, – burbteli jis.

– Ar vanduo jį sunaikino? – klausia ji. Džordžas gūžteli petim, nieko aiškaus neatsakydamas, ir Ketė supranta. – Jūs nemokate skaityti? – klausia ji nepatikliai.

Džordžas grąžina laišką, vėl trukteli petį, susiraukia dėl Ketės veido išraiškos.

– Ne kiek to skaitymo baržos škiperiui ir reikia, – sako jis. – Na, tai linkiu jums geros kloties, panele. – Jis grįžta prie savo valties ir vienu plačiu, užtikrintu žingsniu įšoka į ją.

– Tai ką gi, jūs iš manęs juoktis galite, o man iš jūsų juoktis nevalia, ar ne taip išeina? – šūkteli Ketė jam nuo kranto.

Džordžas kiek padelsia, šypteli.

– Ką gi, jūsų viršus, panele Morlėj, – prisipažįsta.

– Mano vardas Ketė, – sako jam. – Niekas manęs nevadina panele Morlėj, išskyrus... – Ji užsikerta. Išskyrus policininkus, kurie ją suėmė, teisėją, kuris ją nuteisė. Ji gūžteli pečiais. – Niekas nevadina.

– Jūs būsite šiuose kraštuose, Kete?

– Sakyčiau, taip, kartkartėm.

– Tuomet aš jūsų pasidairysiu. Jau tas jūsų aštrus liežuvėlis. – Jis nusišypso.

Ketė nužvelgia jį, pakreipia galvą. Jai patinka kibirkštėlė jo akyse, patinka, kad sugėdino jį kaip kokį mokinuką. Greit šyptelėjusi, ji eina į miestelį. Atlikusi reikalą pašte, nuperka pyragaičių ir atsargiai juos neša, dar šiltus ir lipnius; nuo vyniojamojo popieriaus sklinda vanilės aromatas. Sau ji nusiperka cigarečių ir *Moterų balsavimo teisės* egzempliorių už vieną pensą. Grįždama paslėps jį po sijonu, skubiai nusineš į savo kambarį ir perskaitys po ruošos darbų.

Vieną ketvirtadienį Estera ir Albertas valgo ėrienos kepsnį per ankstyvą vakarienę, o už lango temsta vakaras ir paukščius pakeičia šmaižiojantys virš pievutės šikšnosparniai. Ketė patarnauja šeimininkams, vaikščiodama nuo vieno prie kito su sriubine, mėsos lėkšte, daržovėmis. Londone ji turėdavo būti tyli, nematoma; tarnų ten prie stalo nepažindavo. Tačiau kiekvieną sykį, kai ji ką nors įdeda į Esteros lėkštę, ši jai nusišypso ir maloniai padėkoja. Iš pradžių Ketė stebėjosi ir nežinojo, ką atsakyti. Dabar ji tyliai sumurma „ponia“ kiekvieną kart Esterai prakalbus, lyg tylus aidas. Albertas atrodo nieko nepastebintis, jis valgo išsiblaškęs, jo mintys klajoja toli, kartkartėm pertraukiamos nežymios grimasos, šypsnio ar skeptiško antakių kilstelėjimo. Jis visiškai pasinėręs į savo apmąstymus, ir Estera stebi jų atspindį jo veide mylinčiu žvilgsniu.

– Brangusis, apie ką šįvakar bus paskaita? – klausia Estera Ketei pasišalinus. – Albertai? – paragina jam neatsiliepus.

– Labai atsiprašau – ką, brangioji?

– Šio vakaro paskaita. Aš klausiau, apie ką ji.

Niuberyje kartą ar du per savaitę vyksta paskaitos, ir Albertas stengiasi bent vienoje dalyvauti, ypač jei būna kalbama apie filosofinius, biologinius ar dvasinius dalykus.

– A, šita turėtų būti ypač įdomi. Vadinasi „Gamtos dvasios ir jų vieta Išminties religijoje“. Lektorius yra kylanti žvaigždė teosofiniuose sluoksniuose – Darentas, regis, tokia jo pavardė. Jis kilęs iš Redingo, jei gerai pamenu.

– *Gamtos* dvasios? Ką jis turi omeny? – nustebusi klausia Estera. Ji neklausia, ką reiškia *teosofiniuose* – nėra tikra, ar sugebės teisingai ištarti.

– Ką gi, brangioji Hete, būtent tai ir ketinu išsiaiškinti, – sako Albertas.

– Ar jis turi omeny piktąsias dvasias ir panašius dalykus? – Ji susijuokia, bet liaujasi, kai Albertas kiek suraukia antakius.

– Nedera juoktis tik dėl to, kad nesuprantame, Hete. Kodėl gi vaikiškų pasakų ir mitų veikėjai negalėtų turėti savo atitikmenų tikrovėje, vienu ar kitu lygmeniu?

– Na, žinoma, aš nenorėjau pasakyti...

– Galų gale visi žinome, kad egzistuoja sielos, o kas yra vaiduoklis, jei ne bekūnė žmogiškosios sielos dvasia? Ir juk niekas negalėtų paneigti galybės *jų* egzistavimo įrodymų?

– Tikrai negalėtų, Berti, – sutinka Estera.

– Būtų galima daryti prielaidą, kad ir augalai tam tikra prasme turi dvasias – globėjas, kurios jais rūpinasi ir vadovauja jų augimui ir dauginimuisi, – tęsia Albertas.

– Taip, be abejo, aš suprantu, – dabar jau visai rimtai sako Estera.

Kurį laiką jiedu tyli, tik stalo įrankiai skimbčioja ir girdėti valgymo garsai.

– O tu eisi pas ponią Eiveri lošti bridžo? Kada grįši? – pagaliau klausia Albertas.

– O, manau, kad anksčiau nei tu, brangusis. Mes lošime tik maždaug iki dešimtos, – paskubom sako Estera, žinodama, kad Albertas nepritaria jos bridžo pomėgiui, ir norėdama kuo greičiau pakeisti pokalbio temą.

– O ponia Dantorp prie jūsų ar prisidės? – klausia Albertas lygiu balsu, ir vėl jam tarp antakių įsibrėžia ta nežymi nepritarimo raukšlelė – to Estera negali pakelti.

– Aš... aš tiksliai nežinau, Albertai. Abejoju, nes aną kartą jos nebuvo...

– Ji išties nėra pati tinkamiausia...

– Žinau, brangusis, tikrai žinau. Bet net jeigu ji ir ateis, užtikrinu tave, kad mes lošime tik iš degtukų, – įtikinėja jį Estera.

Ponios Dantorp aistra azartiniams lošimams plačiai pagarsėjusi. Per praeitas Kalėdas ji per pokerį taip prasilošė, kad jos vyras buvo priverstas parduoti savo arklį.

– Man kelia nerimą ne vien tai...

– O, Berti, nesirūpink! Juk pagaliau ponios Eiveri charakteris nepriekaištingas – ir aš tikiuosi, kad pasitiki ir mano pačios būdu?

– Žinoma, mieloji Estera, – nusišypso Albertas. – Tu man kaip niekas kitas esi įrodžiusi savo sielos tyrumą.

Esteros suknelės iškirpte aukštyn ima slinkti išdavikiškas raudonis.

Iš tiesų tai ji juk nieko nesumelavo, ramina save Estera, mojuodama dviratį apžergusiam Albertui. Jam teks minti dvi mylias iki Tačamo, paskui važiuoti traukiniu iki Niuberio. Pasijutusi saugi, kad jis nebegali jos matyti, užsimeta lengvą apsiaustą, prisismeigia skrybėlaitę Ketės paduotais smeigtukais, rūpestingai susikišusi po ja plaukus.

– Aš grįšiu apie pusę vienuoliktos, tuomet labai praverstų puodukas kakavos, – žvaliai sako Estera, nekantraudama išeiti.

– Labai gerai, ponia, – sumurma Ketė.

Estera pastebi tamsius ratilus tarnaitei po akimis ir tai, kad ji nėmaž nepapilnėjusi, nors po atvykimo praėjo jau daug dienų. Eidama sodo takeliu mintyse pasižada pasikalbėti apie tai su Sofi Bel. Šiauriniame horizonte telkiasi nirtulingi violetiniai ir juodi debesys, grūsdamiesi danguje it didžiuliai, grėsmingi medžiai. Estera grįžta pasiimti skėčio.

Alfredo nusistatymas prieš ponią Dantorp pagrįstas ne tiek jos polinkiu į azartinius lošimus, nors ir tai ganėtinai blogai, kiek tuo, kad ji yra mediumė ir jau ne vieną vakarą yra rengusi savo seansus, kurie prasidėdavo kaip bridžo partija. Kad ir kiek Estera tvirtintų sau, kad ji nežino *tiksliai*, lieka nepaneigiama, jog pastarąjį sekmadienį po pamaldų, kai ji kalbėjosi su savo drauge Klere Higins, toji kuo aiškiausiai užsiminė, jog šįvakar galįs būti kaip tik toks vakaras. Estera jaučia pranašišką virpuliuką.

Ponios Eiveri namas didžiausias kaime ir gerai įrengtas, kaip ir dera turtingai našlei. Kadais jos vyras daug investavo į geležinkelius, stebėjo, kaip jo pinigai išauga dešimteriopai, ir gavo galą nuo to paties, kas padarė jį turtuoliu, kai jo karieta susidūrė su traukiniu, važiuodama vėlią naktį per bėgius. Vežikas buvo užsnūdęs prie savo vadelių, o jo keleivis, iš visko sprendžiant,

nusigėręs iki nukritimo. Jis paliko ponią Eiveri puikiai aprūpintą ir baisiausiai nuobodžiaujančią, taigi našlė tapo centrine visuomenės figūra kaime, o iš tiesų – ir visose Tačamo apylinkėse, žinoma, už tikrai didingų namų karalystės ribų. Ji praleidžia daugybę laiko lankydama draugus ir gimines Londone, visuomet rengiasi pagal paskutinį mados žodį, ir Estera šiek tiek jos prisibijo, net daugiau nei šiek tiek. Bet ji vikaro žmona, taigi negali būti nepageidaujama ponios Eiveri draugijoje, ir ji daro, ką gali, kad palaikytų su ja gerus santykius. Tais vakarais, kai dalyvauja ponia Dantorp, sunkumų nekyla.

Ponia Dantorp yra kresna ir krūtininga. Jos plaukai išblukusios kaštoninės spalvos, akys išblukusios melsvõs. Jai apie penkiasdešimt, o praturtėjo vėlai – taip vėlai, kad tebekalba šniaukrojančia Tačamo tartim, kurios niekaip neįstengia atsikratyti, kad ir kaip stengtųsi. Jei ne jos nepaprastieji gebėjimai, greičiausiai ji nebūtų nuolatinė ponios Eiveri salono viešnia. O dabar ji išdidžiai sėdi damastu apmuštoje kėdėje, ir atvykę svečiai vienas po kito ją pasveikina – gal ir ne su tokia pagarba kaip namų šeimininkę, bet užtat su didesniu entuziazmu.

– Ponia Dantorp... Aš *taip* tikėjausi, kad jūs čia būsite! Ar vadovausite šįvakar mūsų ratui? Ar išgirsime ką iš dvasių? – klausia smulkutė Esmė Balington spigiu, vos garsesniu už šnabždesį balsu, sugriebdama vyresniosios moters rankas.

Ponios Dantorp šypsenoje slypi santūri užuomina apie paslaptį.

– Ką gi, mieloji, čia, žinoma, kaip pageidaus mūsų žavingoji šeimininkė. Bet jei ji leis ir tokia bus susirinkusiųjų valia, aš, žinoma, surengsiu išvyką į nematomą pasaulį, – sako ji pakankamai garsiai, kad visos išgirstų, o ponia Eiveri nepritariamai susirauktų.

– Gal bent palauktume, kol visos susirinks ir išgers po taurę chereso? – gan šaltai pasiūlo ponia Eiveri.

Ponia Dantorp atrodo lyg negirdėjusi priekaišto, bet Esmės Balington skruostus išmuša dėmės, ir ji pasitraukia nuo mediumės.

Estera apsuka mandagų ratą apie kambarį, prieš grįždama į savo vietą šalia mielosios bičiulės Klerės Higins, vienos iš Šaltųjų Uosių Giraitės klestinčių fermerių žmonų. Iš viso čia susirinkę trylika damų – palankus ir kruopščiai parinktas skaičius. Jos siurbčioja cheresą iš krištolo taurių, ir netrukus jų veidai po blyškia pudra parausta, juokas liejasi laisviau, šviesos kambaryje blykčioja ir mirguliuoja, švyti atlaso kaspinai, oda ir akys. Stiprėjanti paslapties nuojauta panaši į tylų dūzgesį; neįmanoma tiksliai nustatyti jo šaltinio, neįmanoma ir negirdėti. Pagaliau, poniai Eiveri nusprendus, kad visos padoriai pabendravo ir aiškiai parodė, kad josios draugija ir geros manieros čia svarbiau už visa kita, nepalenkiamoji šeimininkė krenkšteli.

– Ponia Dantorp. Kaip jūs jaučiatės? Ar esate visiškai pasiruošusi bendrauti su dvasiomis? – klausia ji.

Visos moterys kaipmat nutyla ir atidžiai stebi kūningąją ponią Dantorp, kuri atrodo uoliai svarstanti.

– Manau, šį vakarą mums tikrai gali pasisekti, – pagaliau ištaria ji.

Jos žodžius palydi sujaudintas murmesys ir džiugus Esmės Balington cyptelėjimas.

Susikaupusiais veidais jos nusiskubina prie didelio apskrito stalo tolimajame kambario gale, aplink jį sustatyta trylika raudono pliušo kėdžių. Ponia Dantorp pakviečia jas susėsti arčiau prie stalo, ištiesti virš jo rankas ir tvirtai susikabinti. Vienoje

Esteros rankoje atsiduria maža Esmės Balington letenėlė, kitoje – sausi, raukšlėti senosios ponios Šip pirštai. Kol jos šnekučiavosi ir gėrė, lauke pakilo vėjas ir dabar pučia gūsiais, kurių garsas panašus į tolimus šnabždesius. Vėjas verčia pumpurais apsipylusias glicinijų šakas barbenti ir skrebenti į lango stiklą, ir visoms atrodo, jog tai kažkieno ieškantys pirštai, besistengiantys įsigauti vidun. Kadangi dienos būta labai šiltos, užuolaidos buvo atitrauktos ir apatinė lango dalis per colį praverta įleisti į kambarį oro. Tačiau temperatūra nukrito, ir vidun besismelkiantis vėjas dvelkia vėsa. Lauke dar ne visai sutemę, bet už atspindžių lango stikle tegalima įžiūrėti vien tamsiai pilką, debesų aptrauktą dangų ir gumbuotas senos baltažiedės šliandros šakas sode. Estera nevalingai sudreba ir pajunta Esmės ranką įsitempiant savojoje.

Tarnaitė užgesina visas lempas, uždiebia vienintelę žvakę, pastato ją stalo vidury ir nudelbusi akis pasišalina. Nuo žvakės šviesos ant ponios Eiveri pirštų, kaklo ir ausų sutviska brangakmeniai. Albertui nepatiktų toks demonstravimasis paprastame damų susiėjime. Estera nuslopina žnybtelėjusią kaltę. Albertui mažai kas iš šio vakaro patiktų, bet tie susibūrimai ją tiesiog pavergė. Moterys liaujasi šlaminti sijonais, nuščiūva ir aplink stalą įsivyrauja tyla. Estera giliai įkvepia, maldydama sukilusius nervus.

– Aš kviečiu jus visas nukreipti savo mintis į dvasių pasaulį, atmesti viską, ką matote ir girdite aplinkui, – pradeda ponia Dantorp. Ji užsimetusi smaragdo žalumo šalį, mirguliuojantį nelyginant varnėno sparnas. – Užmerkite akis, kad niekas jūsų neblaškytų, ir sutelkite mintis į jį visomis savo valios išgalėmis. Siųskite kvietimą, sveikinimą tiems dvasių pasaulio klajūnams,

kurie gali išgirsti ir apdovanoti mus savo pasireiškimu. – Jos balsas darosi gilesnis, skardesnis.

Estera, tokia pagauta lūkesčio, kad vos pajėgia ramiai nusėdėti, atmerkia vieną akį ir pasidairo aplinkui. Ją supa uždari užsimerkusių kompanionių veidai, kiekviename tvyro maldaujanti arba vergiška išraiška. Ponia Dantorp atmetusi galvą, jos lūpos be garso juda.

– Tarp mūsų yra viena, kuri ardo energiją, – kerta mediumė. Estera kaltai krūpteli ir dirsteli į ją, bet ponios Dantorp akys lieka sumerktos. – Minties ratas privalo būti vientisas, kitaip niekas negalės įžengti, – susierzinusi tęsia ji. Estera paskubom tvirtai užsimerkia ir stengiasi susikaupti.

Įsivyrauja ilga, nedrumsčiama tyla. Girdėti tik paviršutiniškas alsavimas ir negarsus vėjo, besisukiojančio aplink namo kampus, švilpesys. Estera jaučia, kaip lengvai virpa šalia sėdinti Esmė, tarsi pasiruošusi sprukti išgąsdinta elnė.

– Ar jūs neateisite? Aš beveik girdžiu jus, – sukužda ponia Dantorp, jos žodžiai vos girdimi.

Estera įtempia jusles. Ji vaizduojasi dvasių pasaulį kaip didžiules, sunkias juodas duris, už kurių tyvuliuoja audrota jūra sielų, pernelyg pasimetusių ar susipainiojusių, kad galėtų rasti dangų arba pragarą. Klausydama ponios Dantorp, ji vaizduotėje regi vaiduokliškus pirštus, grabinėjančius ir stumiančius anas duris, pamažėle veriančius vis plačiau ir plačiau, atsiliepiant į kviečiantį balsą ir leidžiant prabėgom atgyti šaltai, nežemiškai anapusinei karalystei. Jos širdis taip daužosi, kad net baiminasi, jog girdi aplinkiniai; įtampa tvinkčioja smilkiniuose, tarsi kaukolę spaustų nematomos rankos. Esmė liovėsi drebėti; jos ranka pasidarė glebni it nugaišusi žuvis, ir tokia pat šalta. Nuo jos Esteros oda

eina pagaugais, bet ji nedrįsta atsimerkti nei pasukti galvos – o ką, jei jos pernelyg prisiartino prie tų juodųjų durų; jei jos pačios peržengė dvasių pasaulio ribą? O ką, jei mažoji Esmė nebegyva, ir Estera laiko ne jos, o vaiduoklio ranką – šaltą, negyvą lavono ranką? Ji negali pajudinti nė raumenėlio, vos beįstengia kvėpuoti.

– Kažkas man byloja! – staiga sako ponia Dantorp, jos balsas pakilus ir įsitempęs. – Taip! Taip, aš tave girdžiu! Pasakyk man savo vardą... – kimiai teiraujasi ji. Estera užgniaužia kvapą, įtempusi ausis, stengiasi išgirsti tai, ką girdi mediumė. – Dvasia ateina įspėti... įspėti dėl vienos iš mūsų čia, šiame kambaryje! Ji sako, kad artinasi niūrūs laikai... kad į vienos iš mūsų namus įžengė blogio jėga, nors niekas netapo išmintingesnis, – išberia ji balsu, iš energingai trimituojančio pereinančiu į duslų kuždesį. Estera išgirsta aiktelėjimą, bet nežino kieno. – Papasakok mums daugiau, mieloji dvasia... kas yra tas įsiveržėlis? Ką jie sumanė? Kaip tu apie tai sužinojai – ar esi kieno nors iš esančiųjų čia giminaitis? Ar draugas? Mes sveikiname tavo išmintį! – Stoja ilga tyla, ir niekuo dėto vėjo švilpesiuose Esterai dingojasi šaukiantys iš baimės ir skausmo balsai. – Ak! Ji labai išsigandusi to, kas turi nutikti! Nori mus įspėti... Balsas vis tylesnis... Prašau tave, dvasia, sugrįžk! Aš prarandu tave, nebegirdžiu, ką kalbi, – sako mediumė; stoja pauzė, paskui ji garsiai, baimingai aikteli: – Viešpatie, susimilk!

Ūmai nuaidi garsus trenksmas, kažkokia jėga supurto stalą, smarkiai jį kilsteli ir su bildesiu paleidžia kristi ant grindų. Moterys visos kaip viena surinka persigandusios, suardo ratą ir rankomis prisidengia burnas, slopindamos siaubo ir susijaudinimo klyktelėjimus. Paskui suklega visos išsyk, nelyginant žvirblių pilna gyvatvorė.

– Oi, kas čia buvo?

– Ar jautėte tai? Ar ką nors matėte?

– Gerasis Dieve, jau maniau, kad nualpsiu!

Tik ponia Dantorp vis dar neatitoksta. Jos rankos lieka ištiestos į šonus, nors niekas jų nebelaiko. Pamažėle jos galva pasvyra į priekį, burna prasiveria, alsavimas sulėtėja. Visos stebi, kaip kilsteli nupudruoti nejudrūs jos akių vokai.

– Šįvakar aš nieko daugiau negaliu padaryti. Mūsų lankytoją išbaidė kita dvasia, kupina sielvarto ir įniršio dėl savo pačios pasirodymo. Tikra gėda, kad neįstengiau nieko daugiau išpešti iš to pirmojo balso, nes ji aiškiai turėjo informacijos, galinčios didžiai praversti vienai iš mūsų. Šitas neigiamas potyris mane labai išsekino, ir mums pasisekė, kad toji tamsesnioji dvasia vėl leidosi tolyn į kelią ir nekamuos mūsų, – paskelbia mediumė.

Per kambarį perbėga nustėrimo murmesys. Estera sudreba nuo minties – o gal jos bus atvėrusios duris kerštingam vampyrui, ir vien tam, kad jas persekiotų, medžiotų ir sugautų. Esmė ir pati balta kaip šmėkla.

– Ar tau viskas gerai, Esme, mieloji? – klausia Estera.

– Aš tai pajaučiau. Aš pajaučiau pastarąją dvasią – įžeidimą ir skausmą! – sukužda mergina.

Ponia Eiveri nelabai mandagiai krenkšteli ir paskambina sidabriniu varpeliu.

– Atnešk poniai Balington brendžio. Tiesą sakant, atnešk visoms, Sende, būk gera, – paliepia ji pasirodžiusiai tarnaitei.

– Ponia Dantorp, jūs sakote „tai" – ar galite pasakyti mums, tai buvo vyras ar moteris? Vaikas ar suaugęs žmogus? – klausia Sara Vikers. – Ar galite pasakyti, kodėl dvasia buvo tokia susierzinusi? Ar jis – arba ji – buvo... galbūt nužudytas?

– Tokie trumpi netikėti kontaktai duoda daugiau emocijos,

jausmo, o ne rišlaus pokalbio, – atsako ponia Dantorp. – Aš neįstengiau pakankamai nuraminti dvasios, kad galėčiau užduoti tokius konkrečius klausimus, kokius jūs keliate.

– Bet jeigu girdėjote tai, argi negalite bent jau nustatyti lyties? – neatlyžta Sara Vikers. Jos tone esama šiokio tokio iššūkio, ponia Dantorp akies mirksniu jį perkanda.

– Dvasios bylojimas skamba visiškai kitaip nei žmogaus balsas, panele Vikers, užtikrinu jus, bet jei drįsčiau spėti iš tono, sakyčiau, jog tai buvo vyras. Suaugęs žmogus.

– Aha. Gerai. Gaila, kad jo buvimo pakako tik stalui paspirti, o ne papasakoti apie save. Gal mes būtume galėjusios sučiupti jo žudiką! – nusišypso Sara.

– Iš tiesų, – šaltai sutinka ponia Dantorp.

Abi moterys veria viena kitą žvilgsniu.

– Bet kaip su tuo pirmu kalbėjusiu balsu, ponia Dantorp? – skubiai klausia Klerė Higins, nutraukdama nejaukią tylą. – Ar ką nors galėtumėt pasakyti apie jį – ar... apie tai?

– Tai buvo maloni dvasia, sakyčiau, moteris. Ji taip norėjo perduoti mums savąjį įspėjimą, aš negalėjau reikalauti daug informacijos apie ją pačią. Pajutau jos garbingą amžių ir išmintį, ir kad ji buvo rinktinės kultūros ir manierų moteris.

– Ką gi, jei ji yra buvus kurios nors iš mūsų giminaitė, tai, sakyčiau, jos būta geros kilmės, – susimąsčiusi sako ponia Eiveri. – Mano motina mirė prieš keletą metų, – priduria ji.

Esmė Balington aikteli.

– Manote, kad kalbėjo jūsų motina? Manote, kad įspėjimas buvo skirtas jums, ponia Eiveri? – šnibžda ji, išplėtusi akis.

– Aš tikrai būsiu budri, jei sulauksiu savo namuose kokių netikėtų svečių.

– Manau, visos turėtume padėkoti poniai Dantorp už tokį įtikinamą jos telepatinių galių pademonstravimą, – sako Estera, staiga desperatiškai panorusi, kad vėl būtų įžiebtos lempos ir iš kambario kampų išgainioti šešėliai.

– O, taip! Tai buvo išties nepaprasta! – pritaria Esmė, jos veidas jau atgauna spalvą.

Palengva atmosfera kambary prasiblaivo, vėl atgyja pašnekesys, nes kiekviena lygina savo išgyvenimus su kaimynės. Jos siurbčioja brendį, valgo cukruotus vaisius ir mandagiai liežuvauja.

– Ponia Kaning, aš nugirdau kalbant, kad iš Londono pasisamdėte naują tarnaitę visokiems darbams, – kreipiasi ponia Eiveri tiesiai į Esterą. Tai ne klausimas.

– Tai tiesa, ponia Eiveri. Ji vardu Ketė Morlėj. Ji jau ima apsiprasti, nors ir nedirba taip mikliai, kaip buvo galima tikėtis iš didelių namų tarnaitės, – atsako Estera.

– Girdėjau, kad ji dar visai neseniai buvo *įkalinta.* Ar tai tiesa? – klausia šeimininkė, visom savo veido linijom išreikšdama nepritarimą.

Estera jaučia į veidą plūstelint kraują. Kaip, po galais, ta žinia pasklido? Tik per Sofi Bel, o Estera kuo aiškiausiai nurodė jai su niekuo apie tai nekalbėti.

– Na, aš... mmm... – lemena Estera.

– Tai ar ji buvo kalėjime, ar ne?

– Išties be galo gaila, ji buvo, tai tiesa... kaip suprantu, nelabai ilgai... nuosprendis trumpas...

– Ir jūs jaučiatės gerai, kai po jūsų stogu drauge su jumis gyvena nusikaltėlė? Ar tai *išmintinga*? – spiria ponia Eiveri, įrėmusi į ją akis.

– Mano... mano vyras ir aš pamanėme, kad tai būtų labdaringas darbas – suteikti merginai pragyvenimo šaltinį ir progą iš naujo įsitvirtinti visuomenėje... Galų gale teisingumo akyse ji savo skolą sumokėjo, – atgauna žadą Estera.

Ponia Eiveri kažką suniurna, išlygina savo šalio galus, palenkia smakrą prie krūtinės. Šviesa atsispindi jos geležies pilkumo plaukuose.

– Išties. Tai gali būti toks darbas. Labai pagirtina, neabejoju; ir, ko gero, mažiausia, ko būtų galima tikėtis iš dvasininko šeimos. Sakykite, o koks buvo jos nusikaltimas? – klausia ji.

– Tai... tai yra... smulkmenas žino tik pati mergina... Ketė Morlėj. Aš jos neverčiau išsipasakoti. Maniau, kad būtų geriau leisti...

– Ak, liaukitės! Negaliu patikėti, jūs privalėjote prieš samdydama ją sužinoti, kokį nusikaltimą ji padarė! Tik kvailys nebūtų to išsiaiškinęs! O jei ji žmogžudė?

– Jei ji būtų žmogžudė, ją būtų nuteisę išties labai ilgam, ir vargu ar ji būtų galėjusi išeiti į laisvę dar visai jauna ir atvykti į vikaro namus, – sako Sara Vikers, nujausdama Esteros įsitempimą.

– Aš... esu pasižadėjusi apie tai nekalbėti. Labai atsiprašau, ponia Eiveri, – sako Estera besidaužančia širdim ir liepsnojančiais skruostais. Ji kiek susigūžia, trokšdama, kad moteris pagaliau nukreiptų nuo jos veriamą žvilgsnį. – Kad ir ką ji padarė, tai lieka tarp jos ir Dievo. Aš viliuosi, kad... atvykdama čionai ji viską paliko praeity.

Ponios Eiveri antakiai šaltai išsilenkia, lūpos dar kiečiau susispaudžia.

– Iš tiesų pagirtinas diskretiškumas, – jos žodžiai pliaukšteli lyg rimbo kirtis.

Staiga Esmė Balington aikteli ir užsiima burną.

– Ponia Kaning! O jeigu tas įspėjimas buvo skirtas jums? Ir jeigu būtent apie ją kalbėjo dvasia, apie jūsų naująją merginą – blogio šaltinį, atsiradusį jūsų namuose? – klausia ji, sugriebdama Esteros ranką savo trumpais, kaulėtais pirštais.

– O! Žinoma, ne... esu tikra, dvasia negalėjo minėti Ketės... – nesmagiai nusišypso Estera.

– Ar jūs turite kokių vyresnių giminaičių moterų, neseniai atsisveikinusių su šiuo pasauliu? – rimtai pasiteirauja jos ponia Dantorp.

Visų dvylikos moterų akys susminga į Esterą.

– Na... manau, mano senoji teta Eliza... Ji mirė prieš ketverius metus, nuo paralyžiaus, – prisipažįsta Estera.

– Tai štai kaip! Čia buvo ji, ne kitaip! – sušunka Esmė. – Ak, ponia Kaning! Tik būkite atsargi – atkreipkite dėmesį, kas buvo pasakyta, meldžiu! Kad į jūsų namus įžengė blogio šaltinis ir jūsų laukia sunkūs laikai... Vargšė ponia Kaning! Būkite atsargi!

– Na, na, Esme. Jūs pati nusiraminkite, – įkalbinėja ponia Eiveri moterį, spaudžiančią prie akių nosinaitės kamputį. – Esu visiškai tikra, kad joks didelis blogis negali įsikurti Dievo tarno namuose. Ar ne taip, ponia Kaning?

– Taip, žinoma, – sako Estera.

Likusią vakaro dalį ji jaučia į ją mėtomus žvilgsnius ir sugauna gailesčio bei nuostabos išraiškas savo bičiulių veiduose. Ji šypsosi dažniau nei paprastai, stengdamasi sušvelninti bendrą nuotaiką, bet vakarėlis žlugęs, o jos širdyje įsitvyro gūdus nesmagumas. Ji galvoja apie niūrų Ketės Morlėj žvilgsnį ir kaip gerai ji slepia savo tamsias mintis; apie jos ratilus po akim ir skaus-

mingą kūno liesumą, tarsi iš tiesų kažkokia pragaištis graužtų ją iš vidaus.

Eidama namo Estera su nerimu svarsto, ar kada bepakvies ją ponia Eiveri. Per vieną vakarą ji dusyk sumelavo, – bet juk tas antrasis kartas tikrai pateisinamas? Ji buvo nutarusi neatskleisti Ketės praeities smulkmenų – tikrai žino daugiau, nei pasakė, nors ne taip jau ir daug – ir liko ištikima savo įžadui. Per dangų it sunkūs akmenys nusirita griaustinio grumėjimas, vėjas pučia galingais šuorais, lankstydamas jaunas šakeles, krėsdamas nuo žiedų žiedadulkes, svaidydamas į orą žiedlapius. Ima tikšti lietus. Estera glaudžiau susisiaučia apsiaustą, grumdamasi su vėju, kuris grasinasi sudraskyti jos skėtį.

Dangus toks apsiniaukęs ir žemas, kad kelio beveik nesimato. Tik neryškūs geltoni langų žiburiai apšviečia jai kelią einant prošal, ir tie patys nyksta pasiekus tolimąjį kaimo galą ir einant paskutinę atkarpą iki vikariato. Estera nejučiom įsižiūri į tamsą po medžiais ir gyvatvorėm, įtempusi akis, kaip kad seanso metu buvo įtempusi visas savo jusles. Tamsos tirštuma, regis, stebi ją, vėjas, regis, atneša žodžius, kuždesių žodžius. Estera drebėdama stabteli. Keliuose pajunta silpnumą ir išglebimą. Vėjas sukiojasi aplink ją, ištaršo plaukus, grasinasi nuplėšti skrybėlaitę; viena ranka ji prispaudžia ją, prisimerkusi nuo vėtros antpuolio ir stingdančio lietaus. Už vikariato sodo sienos auga didžiulis kaštonas, jo lapai jau visai išsprogę, platūs, jauni ir švelniai žali dienos šviesoje. Tvykstelėjęs žaibas nušviečia medį pilkšvais požemio pasaulio tonais, o ten, atsirėmusi į kamieną, stovi visiškai nejudanti figūra. Estera aikteli užgniaušdama kvapą. Matyti

vien tamsus pavidalas, išoriškai nejudrus, bet visiškai neabejotinai stebintis ją su nepermaldaujama kantrybe. Estera bando riktelti, bet neatgauna balso. Ji sustingsta, galvodama apie smurtingą, įtūžusią dvasią, kurią jos šįvakar buvo iškvietusios, ir baisų perspėjimą apie blogį, kuris gali būti nusitaikęs į ją. Akimirką ji nepajėgia mąstyti nei judėti, visiškai sukaustyta šoko spazmo. Paskui, silpnai šūktelėjusi iš baimės, tekina pasileidžia į saugų namų prieglobstį, o širdis vos neiššoksta iš krūtinės.

Ketė palaukia, kol pasigirs uždaromų paradinių durų trinktelėjimas, ir vėl atsipalaiduoja. Vaizduojasi Esterą tarpduryje – užmerktom akim, sunkiai alsuojančią – ir šypsosi. Iš už nugaros ištraukia cigaretę, pakelia prie lūpų, giliai užsitraukia. Dūmas nudegina plaučius, ji sukosti, bet ištvermingai rūko toliau. Gydytojas, kuris Džentelmeno nurodymu apžiūrėjo ją po išėjimo į laisvę, paragino neatsisakyti šio įpročio, sakė, jog karštas dūmas turėtų padėti išdžiovinti jos plaučius. Pirmas tabako dūmas po šitiekos savaičių. Ji išėjo laukan jos surūkyti, kad neužkluptų ponia Bel, ir pasižiūrėti audros. Niekad nebuvo tekę jai stovėti po medžiu šitaip šėlstant vėjui. Niekad anksčiau nebuvo girdėjusi tokio jo keliamo kauksmo – šnypščiančio, šniokščiančio garso, tarsi dūžtančių į krantą bangų. Ji užsimerkia ir klausosi, leidžia garsui sūkuriuoti aplink ją, kol pasijunta kaip dar vienas medžio lapas, dar vienas bejėgis, nereikšmingas padarėlis. Tarsi jau kitą akimirksnį ji galėtų nuskrieti tolyn. Kai tiesiai virš galvos trinkteli griaustinis, Ketė nusišypso į tamsą.

– Kur, po šimts perkūnų, tu buvai? – užsipuola ją, grįžusią į virtuvę, ponia Bel. – Šeimininkė triukšmingai reikalauja karšto

vandens butelio, kakavos ir savo vilnonio naktinio švarkelio, kur supakuotas lagamine su žieminiais rūbais, o tavęs niekur negalima rasti!

– Tai perkūnija, o ne pūga. Kažin ar jai reikalingas naktinis švarkelis, – sako Ketė, nešdama iš šalto podėlio pieną ir pildama jį į varinį prikaistuvį. Baltas skystis ryškaus metalo fone atrodo žaviai, ir ji pateliūskuoja prikaistuvį, statydama ant viryklės.

– Reikalingas ar ne, bet ji taip nori, ir kas tu tokia, mergele, kad ginčytumeis? – bamba ponia Bel. – Eik ir surask jį – jis lagamine, tolimojoje laiptų aikštelėje, – ir prieš paduodama jai gerai pasižiūrėk, kad nebūtų palikę rutulėlių nuo kandžių. Aš čia susitvarkysiu – eik iš čia, kol neapsišutinai pienu!

– Taip, ponia Bel, – atsidūsta Ketė.

– Nekaišiok čia man savo „taip, ponia Bel...", – sako ponia Bel, bet nesugeba tinkamai išreikšti savo nepritarimo. Ji nutyla, energingai maišydama pieną ir purtydama galvą. Tas maišymas išjudina ir kai ką daugiau – verčia virtuliuoti jos kūną nuo krūtinės iki šlaunų. – Ir pasiimk lempą – jam nepatinka, jei viršuje dega šviesos, kai ji nuėjusi gulti, – šaukia ji Ketei įkandin.

– Man nereikia lempos, – atsišaukia Ketė, lipdama laiptais.

Išėjus iš virtuvės jau po kelių žingsnių jos akys prisitaiko prie tamsos.

Estera drebėdama sėdi lovoje, jos kojų ir rankų pirštai dilgsi į juos grįžtant kraujui. Po vakaro siaubų jai skauda galvą. Nors lempos geltonai apšviečia kambarį, jai dingojas, kad vis dar regi šešėlius, kampuose tykančias figūras, pradingstančias, kai tik į jas įsižiūri. *Į vienos iš mūsų namus įžengė blogio jėga...* Estera trokšta, kad grįžtų

Albertas ir išvytų jos baimes savo ramiu tikėjimu ir guodžiančiu buvimu. Po truputį ji ima atsipalaiduoti ir jau pasiima pamokslų knygą, bet duslus stuktelėjimas už kambario sienų sustingdo orą plaučiuose. Ji laukia, ištempusi ausis, ar nepasikartos garsas. Ir štai jis pasikartoja – čežėjimas, lengvas dunkstelėjimas. Estera išplūsta save už baiminimąsi, už įsitikinimą, jog po seanso ją į namus atsekė kažkokia šmėkla.

– Tai greičiausiai kuri nors katė, kvailele tu, – sako ji garsiai pati sau, ir toks kasdieniškas balso skambesys ją padrąsina.

Norėdama įrodyti, jog yra sveiko proto ir nebijo, ji atsikelia ir žengia prie durų. Tačiau uždėjusi ranką ant skląsčio delsia, nuryja seiles. Jos gerklė visai išdžiūvusi. Praveria duris kiek begalėdama tyliau. Už slenksčio koridorius skendi neperregimoje tamsoje, ir juntamai traukia skersvėjis vakarų kryptimi. Estera prisiverčia įsižiūrėti į vieną ir kitą pusę, nors jos akys nemato nieko kito, vien juodžiausią tamsą, tuštumą, iš kurios galėtų iššokti bet kas. Oda jai nušiurpsta, ji pasisuka grįžti vidun, ir tuomet tiesiai jai prie alkūnės išdygsta žmogysta. Estera suklinka, paskui nuo miegamojo durų sklindančioje šviesoje pamato žybtelint tamsias akis ir tamsius plaukus.

– Kete! Vaje, tu mane kone mirtinai išgąsdinai! – Ji nervingai nusijuokia.

– Atsiprašau, ponia, aš nenorėjau. Atnešiau jūsų naktinį švarkelį, – sako Ketė, duodama nertinį, aštriai atsiduodantį kamparu.

– Ačiū, Kete, – padėkoja Estera, jos pulsas vis dar smarkiai tvinksi. Ketė stovi nejudėdama ir stebi ją. Estera dirsteli į ją ir vėl pajunta nesmagumo antplūdį. – Ką tu čia veikei tamsoje? Kodėl neatsinešei lempos ar neįjungei šviesų? – klausia ji.

Ketė sumirksi, bet akių nenuleidžia.

– Aš visai gerai matau tamsoje, – atsako ji.

– Juodoji Katė, – sumurma Estera. Pravardė savaime nusprūsta jai nuo liežuvio. Ji mato, kaip Ketė įsitempia.

– Iš kur jūs tai girdėjote? – tiesiai klausia mergina.

Estera nervingai nuryja seilę.

– Ak, iš niekur... atsiprašau, Kete. Aš nenorėjau... Ačiū, kad atnešei šitą. Dabar jau pati eik gulti. Man daugiau nieko nereikės, – skubiai išberia.

– Atnešiu jums kakavos, kurios prašėte, kai tik bus paruošta, – paprieštarauja jai Ketė.

– O taip, žinoma. Žinoma. Ačiū, Kete. Atsiprašau. – Estera pasitraukia į savo kambarį, nelabai žinodama, dėl ko atsiprašinėja.

Kai ji uždaro miegamojo duris, Ketė tebestovi tamsiame koridoriuje.

Neilgai trukus grįžta ir Albertas, jis atrodo išsiblaškęs. Neryžtingai paglosto Esteros pečius, kai ši puola į glėbį vos jam įžengus vidun.

– Albertai! Aš taip džiaugiuos tave matydama, – sumurma ji, įsikniaubusi jam į krūtinę.

– Hete, ar gerai jautiesi?

– O, taip. Tai tik... audra. Ji mane išgąsdino, kai ėjau namo, va ir viskas, – be kvapo aiškina ji. – Turėjau išgerti kakavos, kad sušilčiau.

– Nurimk, nėra ko baimintis. Kaip sako šventasis Paulius: „Dievas paverčia Savo angelus – tai yra vėjus – ir Savo pasiunti-

nius liepsnojančia ugnim." Vėjyje, kuris pučia, esama gyvų dvasių; Dievo angelai valdo audros debesis, o galingas griaustinio trenksmas gali būti smūginė oro vibracija, kaip mums aiškina šiuolaikinio mokslo vyrai, bet tuo pat metu ir daugiau nei tai – Paties Dievo balsas! – Albertas šypsosi, jo akys užsidegusios.

Estera irgi jam nusišypso, nelabai žinodama, ką atsakyti.

– Eime į lovą. Šįvakar šaltoka, – sako ji.

– Labai gerai. Jau ganėtinai vėlus metas – aš ilgai neskaitysiu. – Jis įpratęs kas vakarą mažiausiai pusvalandį skaityti Šventąjį Raštą, tyliai, susikaupęs kaip mokinys, žinantis, jog reiks atsiskaityti.

Kai pagaliau Albertas užverčia knygą, paguldo ant jos akinius ir viską padeda ant naktinio stalelio, Estera nusišypso. Jis užgesina lempą, pasislenka lovoje žemyn, suneria ant krūtinės pirštus. Tačiau akys lieka atmerktos. Estera palieka savo lempą degti ir guli atsisukusi į jį. Audra rimsta, bet vėjas dar pučia, smarkiai plakdamas lietų į lango stiklą. Kambarys, apšviestas vien Esteros lempos, panėši į uždarą kokoną, saugų prieglobstį nuo šiurpios nakties. Galbūt dėl to, o gal dėl anksčiau patirto išgąsčio Esterai be galo reikia paguodos. Ji nesitveria troškimu būti vyro liečiama, apkabinama. Ji žiūri į jo lygų veidą, į šiltai švytinčią odą, įraudusią per visą tą už namų durų praleistą laiką.

Jiedu niekada nėra gulėję drauge apsinuoginę, jis viršuje ant jos arba atvirkščiai. Ji niekada nėra jautusi jo odos, prisispaudusios jai prie krūtinės, ir nuo minties apie tai Esteros gerklė išdžiūsta, širdis šokteli ir vos jos neuždusina. Netardama nė žodžio, ji glaudžiasi vis arčiau Alberto, kol priglunda skruostu prie jo peties. Jis nesujuda ir neprakalba. Jis negali teisintis nuovargiu, kai jo protas šiąnakt akivaizdžiai keistai budrus. Po minu-

tės, nesulauksi protesto dėl savo prisilytėjimo, Estera vėl kilsteli veidą. Albertas taip arti, kad ji dorai nė negali jo matyti. Jis kaip kremo spalvos dėmė, švelnūs auksaspalviai, rusvi ir pieno baltumo atspalviai prislopintoje šviesoje. Jos šnerves kutena jo kvapas. Muilas, kurį jis naudoja skusdamasis, o po juo – mielas specifinis jo odos kvapas.

– O, Albertai, – iškvepia ji, sudėdama į tuos du žodžius visą savo meilę ir geismą, nuo jų jos balsas tampa sodresnis, skambesnis. Ji leidžia savo rankoms perbėgti jo krūtine, spaustis į jo marškinių drobę, siekiant pajusti po ja odos karštį, lengvą ten augančių retų plaukelių pasipriešinimą. Pasikėlusi ji prispaudžia savo burną prie jo burnos, pajunta nuostabią jo lūpų šilumą, jų minkštumą, tik akimirksnį, kol jis stumteli ją šalin.

– Hete... – pradeda jis, žvelgdamas į ją lyg ir su neviltim, kone su baime.

– O, Albertai! – beviltiškai sukužda Estera. – Kodėl tu visada mane atstumi? Ar tu manęs nemyli? Nėra nuodėmės vyrui ir žmonai vienas kitą liesti, gulėti vienas kito glėby...

– Ne, ne, nuodėmės nėra, brangioji Hete, – atsiliepia Albertas.

– Tai kas tuomet? Tu manęs nemyli? – priblokšta klausia ji.

– Žinoma, kad myliu, kvailute! Kas gi nemylėtų tokios mielos žmonelės kaip tu? – Jis išlaisvina rankas, vėl suneria jas ant krūtinės tariamai įprasta maniera, – tačiau tai atsargumo gestas, pastatantis tarp jųdviejų užtvarą.

– Aš nesu kvailė, Albertai; aš... aš nesuprantu. Ar mudu esame vien žodžiais vyras ir žmona?

– Mudu esame vyras ir žmona Dievo akyse, ir tai yra šventas ir neišardomas ryšys, – sako Albertas bemaž baimingu balsu. Jo akys klydinėja po kambarį, tarytum trokštų pasprukti.

– Žinau ir džiaugiuosi dėl to, bet... mūsų sąjunga nėra išbaigta. O kaip dėl vaikų, Albertai?

– Aš... – Albertas užsimerkia, kiek nusuka galvą. – Šeima... šeima yra tai, ko aš noriu. Tikrai taip, Estera...

– Ką gi, nors aš ir neapsimetu daug išmananti apie šituos dalykus, bet žinau, kad niekad neturėsime vaiko, kol tu manęs neliesi, nebučiuosi ir neapkabinsi.

Pati to nenorėdama, Estera prapliumpa verkti. Karštos ašaros ritasi skruostais, degina jai akis.

– Nagi dabar, Hete, liaukis! Mes turėsime vaikų, viskas savo metu! Mudu dar jauni, ir... gal mes per jauni. Gal geriau būtų dar šiek tiek palaukti, kol abu tapsime brandesni, kaip yra įprasta...

– Man per artimiausią gimtadienį sukaks dvidešimt šešeri, Albertai. O tau bus dvidešimt penkeri. Daugybė jaunesnių už mane moterų jau daugiau nei triskart tapo motinomis! – Ji šnirpšteli, šluostydamasi akis naktinių marškinių rankogaliu. – Bet čia ne tik tai – ne vien tai! Man reikia... man reikia tavo *švelnumo*, Albertai!

– Hete, prašau. Nurimk, – meldžia Albertas, ir jis atrodo toks įsitempęs, toks nesavas ir nevikrus, kad Estera suminkštėja.

– Aš visai nenoriu tavęs nuliūdinti, – sako ji, nurydama ašaras.

– O kaipgi kitaip? Brangioji Estera, – sako jis, ir jo akyse matyti bejėgiška kančia. Akimirksnį jis stebi ją verkiančią, paskui persiverčia ant šono į jos pusę ir pirštais braukia jai per skruostą. Jis atrodo kaip apsisprendęs žmogus. – Labai gerai. Ar neužgesintum šviesos? – sako, ir Esterą sukrečia jo virpantis balsas. Be žodžių ji išpildo jo prašymą.

Tamsoje Estera laukia. Albertas prisislenka arčiau, visu ūgiu prisispaudžia jai prie šono. Ji atsuka į jį veidą ir jaučia jo artu-

mą, jaučia, kaip jos alsavimas kliudo jo odą ir atsimušdamas ją pačią sušildo. Kai jis ją pabučiuoja, ji glaudžiasi artyn, spausdama lūpas prie jo burnos. Beveik negali atgauti kvapo. Kambarys sukasi, ir tai nuostabu, tai svaigina. Rankomis jinai apsiveja jį, išskėtusi pirštus, kad tik kuo daugiau jo liestų. Kelia jo marškinius, gniauždama juos saujose, kol randa po jais odą, ir brauko ją delnais, gėrėdamasi jos karštumu ir glotnumu. Albertas suvirpa nuo jos prisilietimų. Ji švelniai traukiasi jį arčiau ir arčiau, kol jis netenka pusiausvyros ir nieko kito jam nebelieka, kaip atsigulti ant jos. Jinai stipriai jo laikosi, jaučia, kaip jo svoris išstumia jai iš plaučių orą, ir ją supurto džiaugsmo banga. Ji šypsosi tamsoje ir vėl jį bučiuoja.

– Mano Albertai... aš taip tave myliu, – iškvepia ji. Jo bučinys kietas, lūpos sučiauptos. Estera neryžtingai praveria jam burną, tik truputį, bet Albertas atsitraukia. – Atleisk, – skubiai atsiprašo ji.

– Ne, ne. Aš... – šnibžda Albertas, bet sakinio nebaigia.

Abiem rankom suėmęs jai veidą, jis lengvai laiko jos galvą ir glosto plaukus. Estera kiek pasirango, desperatiškai trokšdama pajusti jo rankas žemiau, pajusti jo prisilytėjimus ant savo krūtų, pilvo ir šlaunų. Instinktyviai ji praskečia kelius, daro tai labai iš lėto, jog atrodytų, kad tai dėl jo svorio. Ties jos dubeniu jis nebejuda, ir Estera suima jį už klubų, kad būtų arčiau jos. Jausmas yra nesustabdomas, neįveikiamas. Paširdžiuose maloniai maudžia, lūkestinga nuojauta kelia virpulį. Ji leidžia savo rankoms nuslysti ant jo sėdmenų ir prisitraukia jį arčiau. Albertas sustingsta. Jis nusuka veidą ir ji girdi jį alsuojant – greitai, kone paniškai.

– Albertai, kas negerai? – klausia ji, atlošdama galvą, kad jis vėl pabučiuotų. Tačiau Albertas ir toliau traukiasi. Jis garsiai nu-

ryja seiles ir, atsargiai nulipęs nuo jos, atsigula savojoje lovos pusėje, jos nė neliesdamas. – Albertai, prašau! Pasakyk man, kas yra! – kužda Estera, be galo skaudžiai įgelta jo atstūmimo.

– Labai atsiprašau, Hete, – sako jis nuolankiai ir nelaimingai.

Esteros širdis srūva krauju dėl jo, ir ji kandžioja lūpą, kad nepravirktų. Bet, kad ir kiek stengtųsi, ji negali rasti žodžių jam paguosti, niekaip neįstengia ištarti, kad tai nesvarbu. Nes šią akimirką būtent tai svarbiau už viską pasaulyje. Ji ilgai guli tylėdama, pernelyg nusiminusi, kad galėtų užmigti; iš Alberto alsavimo ir nejudrumo pajunta, kad ir jis nemiega. Jiedu guli vos per kelis colius atstu vienas nuo kito, bet Esterai dingojas, kad tarp jų driekiasi plati praraja.

Savo palėpės kambaryje Ketė pradeda rašyti laišką Tesei. *Toje šlykščioje kameroje visų sunkiausia man buvo žinoti, kad tu esi kažkur netoliese, tokioje pat kameroje, bet aš negaliu tavęs matyti nei su tavim pasikalbėti,* rašo ji, ir nuo žvakės mirgėjimo jos plunksnakočio šešėlis šokčioja ir svyruoja. Tačiau tai netiesa. Visų sunkiausia būdavo laukti blyškioje, šaltoje ryto šviesoje, pažadinančioje ją anksti, kai išgirsdavo vežimėlį ir žingsnius, koridoriumi artėjančius jos link. Ji girdėdavo jį sustojant, girdėdavo atidarant ir uždarant duris, klyksmus ir velkamų kojų brūkšėjimą anapus jų, dusinimo garsus, žiaukčiojimą ir kosėjimą, prižiūrėtojų keiksmus. Ir visą laiką jis vis labiau priartėdavo, visą laiką ji žinojo, kad kita bus ji. Artinosi jos eilė. Kai kuriais rytmečiais ji gulėdavo ištisą valandą alkio ir baimės temdoma sąmone, klausydamasi, kaip cypdamas ir dardėdamas artėja tas vežimėlis. Nuo to garso slegianti siaubo banga plūsteldavo į

kiekvieną kamerą išilgai eilės, jausmas būdavo toks stiprus, kad bemaž užčiuopiamas. Kelių paprastų daiktų tame nedideliame vežime pakako, kad narsios širdys sudrebėtų, o Ketės akyse imtų kauptis gryniausio siaubo ašaros.

Ketinu išsiųsti šį laišką į Brotono gatvę, nes gal tu palikai ten kokią žinutę, kur dabar būtų galima tave rasti, tęsia ji. Stabteli, įsikanda plunksnakočio galą. Kaip ji gali nesugalvoti, ką parašyti savo geriausiai draugei? Žmogui, apie kurį visų dažniausiai galvoja? *Aš labai tavęs ilgiuosi, Tese. Ši vieta nėra tokia jau bloga, matau tai budriu savo žvilgsniu, bet visąlaik jaučiuosi kaip spąstuose. Jaučiuosi taip, tarsi tebebūčiau kalėjime. Ar tu irgi jauti tą patį? Nuo pat to karto, kai mudvi su tavim išsprukome iš namų į tą pirmąjį susirinkimą, – tuomet mes buvome laisvos, Tese! Pirmą kartą gyvenime. Nemaniau, kad viskas taip baigsis.* Ketė užsižiūri į savo menką šešėlį ant sienos, nugrimzdama į prisiminimus. Niekas nebūtų pagalvojęs, kad jos galėtų susidraugauti – kambarinė ir virtuvės tarnaitė. Ketės padėtis buvo aukštesnė, jai nepriderėjo kalbėtis su žemesniais tarnais net ir valgant prie ilgo stalo tarnų patalpose, kur jie visi susitikdavo triskart per dieną. Tesė pradžioje miegodavo rūsio kambarėlyje kartu su indų plovėja Elena. Tačiau vieną naktį tą patalpą užtvindė ir prireikė ištisų savaičių jai išdžiūti. Sienas aptraukė pelėsiai, nuo drėgmės ore įsitvyrojo stingdanti vėsa. Todėl Elenai paskyrė žemą lovelę su ratukais šalia pirmosios virtuvės tarnaitės, o Tesę įkurdino palėpėje pas Ketę.

Tesė buvo tik šešiolikos metų, dar beveik vaikas. Ketė pramokė ją skaityti, papasakojo apie tolimus kraštus, paskaitė jai šį tą iš Bairono, Miltono, Kitso. Tesės akys užsidegdavo sulig kiekvienu pasakojamos istorijos posūkiu, kiekviena baimę ar

nuostabą kelianČia vieta. Kai Jūreivis užmuša albatrosą, kai Izabelė į gėlių vazoną pasodina meilužio galvą.

Būtent Tesei kilo mintis išsprukti. Ketei tai nebūtų atėję į galvą. Ji buvo išmokyta paklusnumo ir pagarbos, išmokyta mylėti Džentelmeną ir jo prisibijoti. Tačiau Tesė perskaitė agitacinį lapelį, kažkieno atneštą į tarnų pusę, ir parodė jį Ketei. Mojavo juo draugei panosėje tykiame koridoriaus kampe, kur durys į indų plovyklą sudarė nišą ir jų niekas negalėjo pamatyti iš bufetinės ar ūkvedės kambario. „Nueikime tenai, Kete! Nagi, nebijok! Ak, eime gi!“ Sekmadienio popietę, vienintelį jų laisvą laiką, jos apsirengė savo geriausiais drabužiais ir išėjo. Ir tai įžiebė liepsną Ketės sieloje. Nes ten, už namo sienų, virė gyvenimas. Nes ten buvo pilnas kambarys žmonių, susirinkusių savo laisva valia, o ji buvo viena iš jų. Iš jaudulio Tesės skruostai nusidažė rausvai, o Ketė buvo tokia pritrenkta, kad neteko žado. Sakytum, pasaulis ėmė suktis iš naujo ir jau niekad nebegrįš į savo seną, nuobodžią vagą.

Vietinė sueigų salė buvo išpuošta purpurine, balta ir žalia spalvom: nuo juostų, vėliavų ir klostėto audeklo, kuriais buvo nukabinėti visi turėklai ir baliustrados, iki gėlių puokščių vazose, kurios stovėjo visur, tvindydamos orą aromatų. Virš galvų plazdeno didžiuliai transparantai. Vienas skelbė: *Dėl išsilaisvinimo reikia kovoti!* Kitas demonstravo dailų Emelinės Pankherst* portretą, liaupsino jos *Bebaimį teisingumą* ir vadino ją *kovotoja dėl moterų teisių*. Tvyrojo sujudimas, oras dūzgė nuo jaudulio, o Ketė ir Tesė stovėjo pasienyje, pabūgusios priekyje sėdinčių

* Emmeline Pankhurst (1858–1928) – britų politikos aktyvistė ir sufražisčių judėjimo vadovė.

orių damų, kurios atrodė gerai viena kitą pažįstančios. Niekad anksčiau joms neteko būti vienoje patalpoje su aukštesniosios ir vidurinės klasės moterimis, ir netgi tuo pačiu pagrindu ir tokioj pat padėty kaip jos. Tesei to ir pakako. Jai pakako, kad į ją žiūrėtų kaip į žmogų, kad ji nors trumpam pasijustų reikšminga. Tačiau Ketei visų svarbiausi buvo čia ištarti žodžiai, argumentai, kuriuos tą vakarą išgirdo iš įvairių kalbėtojų ir kurie sukrėtė ją iki širdies gelmių; regėjos, pirmą kartą gyvenime jie pažadino ją.

– Vyras gali būti girtuoklis ar pamišėlis, ar nuteistas nusikaltėlis; gali būti luošys, netinkamas karo tarnybai, ar laikyti baltuosius vergus, ir vis tiek jis gali balsuoti! Moteris gali būti populiari visuomenėje, gali būti slaugytoja, motina, ji gali išmanyti mediciną, būti gydytoja ar mokytoja, gali dirbti pramonės fabrikuose ir išlaikyti save ir savo šeimą, o balsuoti ji negali! Jie gali uždaryti susiteršusią paukštelę, jei ji užkrėsta venerine liga, ir ištisus mėnesius laikyti prieš jos valią, kol bus išgydytas užkrėtimas, o vyrui, kuris ją lankė ir užkrėtė, nėra jokios bausmės! Vyras gali mušti žmoną ir tenkinti visokius savo poreikius naudodamasis jos kūnu, o ji negali jo atstumti. Vyras prieš vesdamas gali flirtuoti ir išbandyti keletą partnerių, ir vis tiek jam leidžiama sudaryti garbingą santuoką, – o štai jo pažinotas moteris visuomenė atstumia!

Sulig tais žodžiais Tesė sukikeno ir paraudo, o Ketė šnipštelėjo jai nutilti ir maldydama suspaudė jai rankas.

– Kol balsuoti galės tik vyrai, tol šios šalies vyriausybė kreips dėmesį tik į vyrų ekonomines nuoskaudas. Mūsų oponentai pabrėžia, kad mes neturime tokios ekonominės galios kaip vyrai; o tai kaip mes galime turėti, jei visi pelningiausi ir svarbiausi postai mums užginti – užginti vyrų? Kol moteris neturi politi-

nės galios, ji neturės ir ekonominės galios, ir liks kopėčių apačioje, jei kalbėsime apie pajamas. Tol, kol parlamentas nebus atskaitingas mums kaip balsuotojoms, nebus atsižvelgta nė į vieną iš tų nelygybių, iš tų neatitikimų! Sako, kad jei mes turėsime balsavimo teisę, moterys nebeklausys vyrų, ir viskas nugrims į chaosą. O mes sakome: kodėl nors kartą vyrams nepaklausius moterų? Draugės! Skleiskite žodį! Skirkite savo laiko; skirkite savo pinigų, jei galite. Pakelkite balsą ir pasistenkite, kad jus išgirstų!

Pasigirdo entuziastingi plojimai, o paskui gležnai damai ruda suknele, derančia prie įdubusių rudų akių, buvo teikiamas medalis – ji neseniai išėjo iš kalėjimo, o uždaryta buvo už tai, kad sužlugdė Liberalų partijos susirinkimą. Moteris prisisegė medalį prie suknelės, paskui spigiu balsu prabilo apie savo išbandymus, dėkodama sesėms už jų palaikymą ir pasižadėdama kovoti toliau. Visos atsistojo, sukėlė ovacijas.

– Eime, Kete, mums tikrai reiktų eiti. Jau beveik keturios, – neramiai sušnibždėjo Tesė kalbėtojai nulipus nuo pakylos.

– Dar ne. Aš noriu paklausti, ką mes galime nuveikti!

– Apie ką tu, Kete? Ką tokio veikti?

– Tai gal įsivaizdavai, kad čia pirmas ir paskutinis mūsų pasižmonėjimas? Nejaugi nenori joms padėti? Būti viena iš jų? – nepatikliai paklausė Ketė.

– Būti viena iš jų? – atkartojo nustebusi šypsodama Tesė.

– Juk girdėjai, ką ji sakė! Kodėl mes negalėtume turėti balsavimo teisės? Kodėl aš turėčiau uždirbti mažiau nei berniukas pasiuntinukas, nors aš vyresnė, ilgiau dirbusi ir užimu aukštesnę vietą negu jis?

– Bet... tai ne tokioms kaip mes – mes turime dirbti savo dar-

bą. Pažvelk į visas tas turtingas moteris! Jos turi ir laiko, ir pinigų tiems reikalams. O ką turime mes?

– Mes niekada neturėsime nei laiko, nei pinigų ir visuomet reikės nudirbti darbus, jei nieko nedarysime. Argi tu nenori *dalyvauti*? – paklausė Ketė, lengvai papurtydama Tesę.

Mergaitės akys išsiplėtė, ji nurijo seiles, bet galiausiai linktelėjo.

– Aš noriu, Kete. Jei tik tu būsi šalia manęs. Aš noriu dalyvauti, – ištarė ji, žvelgdama į Ketę švelniai ir kiek nustebusi.

– Gerai, – nusišypsojo Ketė. – Tuomet pirmyn. Paklauskime, ką galime nuveikti.

Jos pasiėmė agitacinių lapelių, susimokėjo skatiką už *Moterų balsavimo teisės* egzempliorių ir išsiklausinėjo, kur artimiausia Moterų socialinės ir politinės sąjungos būstinė, į kurią joms reikės nueiti, sumokėti šilingą už narystę ir pasirašyti ištikimybės deklaraciją.

Per kitas savaites jos nuėjo į „Moterų spaudos" krautuvę Čaringo Kryžkelės kelyje nusipirkti spalvotų daiktų – ten buvo parduodami visokiausi baltos, purpurinės ir žalios spalvų aksesuarai, pradedant skrybėlaičių smeigtukais ir baigiant dviračiais, – ir praleido savo laisvalaikį klijuodamos vokus, dalydamos lapelius, skelbdamos apie sueigas bei lėšų rinkimo akcijas. Nuo tada jos ten lankėsi kiekvieną sekmadienio popietę, net ir virpančiom kojom bei skaudančiom nugarom, nors būtų galėjusios tą laiką praleisti gulėdamos, gerdamos aludėje ar susitikdamos su širdžiai mielais vaikinais. Visą savaitę jos nešiodavo savo MSPS ženkliukus, prisegtus prie apatinių, kad niekas negalėtų pamatyti jų ir atimti; ir nuo tada jos nebuvo vien tarnaitės, jos buvo sufražistės.

Iš pradžių tai buvo žaidimas, mąsto Ketė. Žaidimas, kurio taisykles diktavo ji, o Tesė pagal jas žaidė. Ketė sielvartingai užsimerkia, nebaigtas laiškas guli priešais ją. Kaip ji gali viską išsakyti menkučiu laišku? Kaip gali tikėtis ką nors pakeisti? Miela, atsidavusi Tesė, beveik dar vaikas, pametusi galvą dėl Ketės, norinti padaryti viską, ko Ketė paprašys. O tai, ko Ketė paprašė, galiausiai ją pražudė. Viskas baigėsi kraujo dėmėm ant žemės aplinkui ją ir palaužta dvasia. Baigėsi žiauriu jos sutriuškinimu. Ketė užbaigia laišką dviem tiesiais, trumpais žodžiais. *Atleisk man.* Ji spaudžia laišką prie krūtinės, tarsi jis galėtų sugerti iš jos širdies dalį sąžinės graužaties ir perduoti jos jausmus Tesei.

3

Iš pastoriaus Alberto Kaningo dienoraščio

PENKTADIENIS, BIRŽELIO 2, 1911

Praeitą vakarą Niuberyje klausiausi išties nuostabaus kalbėtojo, tokio Robino Darento. Jaunas žmogus, tačiau pagal savo metus daug pasiekęs intelekto ir suvokimo požiūriu. Jis nepaprastai iškalbingai išdėstė išminties religijos, dar žinomos kaip teosofija, pagrindines doktrinas, ir visi auditorijoje buvo tiesiog sužavėti. Ypatingas dėmesys buvo skirtas gamtos dvasioms, jų egzistavimui įrodyti, metodams ir priežastims, kaip ir kodėl jos nusprendžia pasirodyti – arba, tiesą sakant, nepasirodyti – savo žmogiškiesiems kaimynams. Jau po paskaitos jis itin įdomiai pasikalbėjo su manim teosofijos suderinimo su anglikonų tikėjimu klausimu.

Grįžau po paskaitos per siaubingą, jaudinančią audrą. Kas valdo tokius reiškinius, tokius stulbinamus reiškinius, jei ne Dievas, jei ne aukštesnė tvarka? Tiesiog stebėtinai pačiu laiku, kad galėčiau pritaikyti tai savo pamoksle. Estera smarkiai sunerimusi dėl audros, regis, emociškai jaučiasi jos išsekinta ir silpna. Mėginau ją nuraminti tam tikromis ištraukomis iš Biblijos, kalbančiomis apie Dievo buvimą tokiuose reiškiniuose, bet kartais žodžiai jos neguodžia. Kartais moterys su savo paprastutėmis baimėmis ir nesuvokimu yra visai kaip vaikai.

Mudu vėl kalbėjomės vaikų klausimu, ir, jai niekaip neatlyžtant, tuo tikslu apsikabinome, kas galiausiai baigėsi mano atsitraukimu. Jos ašaros, esu tikras, liejamos be jokių blogų kėslų, galiausiai vis dėlto įvelia mane į tokias situacijas. Bet ji teisi, vyro pareiga yra gulėti su savo žmona diskretišku būdu, vaikams pradėti. Aš negaliu paaiškinti jai savo nenoro. Negaliu deramai paaiškinti to nė sau pačiam. Bet kažkas mane sulaiko; kažkas verčia mane pasitraukti iš veiksmo. Galiu tik manyti, jog Dievas turi numatęs kažkokį kitą planą man – mums, – kurio Jis kol kas neatskleidžia. Nedrįstu to pasakyti Esterai, kurios širdis trokšta vaikų ir kuriai, iš visko sprendžiant, reikia tų kūniškų jausmo apraiškų, kurių nereikia man. Bet mes esame Dievo sukurti, ir Jis vedžioja mūsų ranką, jei mes Jam leidžiame; taigi aš privalau paisyti savo instinktų. Meldžiuos, kad Hetė pajėgtų tai suprasti. Negaliu pakęsti minties, kad ji gali jaustis nelaiminga.

1911

Pirmadienio pavakarę Estera po pietinio pogulio nulipa žemyn ir slankioja po namus ieškodama vyro. Ji gaudo tylius garsus jo pirštams liečiant dramblio kaulo klavišus bibliotekoje, kur tarp popierių šūsnių, giesmynų ir partitūrų stovi pianinas – vestuvinė jos dėdės dovana. Ji atsiremia į durų staktą ir trumpą mirksnį stebi jį klausydamasi skambinamų lengvučių akordų – savotiškų trumpų muzikinių frazių, vis iš naujo, su nežymiomis variacijomis. Jo galva uoliai palenkta, matyti sprandas, trumpi plaukeliai popietės šviesoje aukso spalvos. Ji staiga sunerimsta, kad sutrukdys jį, kad jam tai nepatiks. Nuo anos audrotos nakties tarp jų tvyro kažkoks žodžiais neišsakytas nesmagumas, kuris verčia ją dvejoti. Po akimirkos jis pajunta ją esant ir atsitiesia žvelgdamas per petį. Estera nusišypso.

– Atleisk, mieloji. Nenorėjau tavęs pažadinti, – sako jai, einančiai per kambarį prisėsti šalia jo.

– Nepažadinai, – nuramina Estera palengvėjusia širdim, kad jis atrodo visai atsipalaidavęs. – Aš jau buvau nubudusi ir ruošiausi keltis. Ar tu rašai naują himną?

– Deja, teberašau vis tą patį, – atsidūsta Albertas. – Tą patį pastarąsias tris savaites! Nesiseka pritaikyti melodijos žodžiams... mane tai baisiai erzina.

– Tau reikia pailsėti, mano meile, – siūlo jinai.

– Negaliu. Kol nors kiek nepasistūmėjau, negaliu.

– Pagroki man. Gal aš galėsiu padėti. – Estera atsisėda ant kėdės šalia jo veidu į klaviatūrą.

– Labai gerai, bet jis nė iš tolo neparengtas klausytis publikai, – susidrovėjęs įspėja Albertas.

– Aš nesu publika. Aš tavo žmona.

Estera šypsosi, švelniai apsivydama ranka jo ranką, atsargiai, kad netrikdytų jo judesių. Albertas skambina įžanginį akordą, ieškodamas tinkamos tonacijos.

– O! Viešpatie Dieve, Tėve mūsų, visur aplink save regime Tavo dosnumo vaisius, Tavo dangiškas dovanas! Bangų šniokštime ir paukščių giesmėse mes girdime Tavo teisųjį balsą ir klausomės Tavo žodžių... – Albertas gieda negarsiai, jo balsas šokčioja aukštyn žemyn tarp gaidų nelyginant „klases“ žaidžiantis vaikas. – Na, štai! – nusivylimo pagautas, pertraukia giesmę. – Negaliu padaryti, kad ta eilutė skambėtų džiugiai!

Estera ištiesia ranką ir paskambina kelias paskutines gaidas. Kartu ir paniūniuoja, leisdama melodijai judėti savu ritmu.

– O jeigu taip? – Ji atsikrenkščia. – Bangų šniokštime ir paukščių giesmėse mes girdime Tavo teisųjį balsą ir klausomės Tavo žodžių, – gieda ji.

Albertas jai meiliai nusišypso.

– Brangioji, turi talentą muzikai, ir aš jo pavydžiu, garbės žodis. Tai tu turėtum kurti himnus, o ne aš! Dėkui tau.

Jis pabučiuoja ją į kaktą, jo veidas šviesus ir atviras. Esterai

pritrūksta kvapo, ji nesiryžta prabilti, tad tik nusišypso ir vėl skambina paprastutę melodiją; ir taip jiedu sėdi blausioje saulėlydžio šviesoje, ranka rankon, niūniuodami, giedodami ir tyliai skambindami.

Vienuoliktą vakaro namas skendi tamsoje ir tyloje. Naktis tyki ir maloniai švelni, gal ir ne visai pagal metų laiką. Ketė ant pirštų galų išeina iš savo kambario, nutykina koridoriumi ir lipa laiptais žemyn. Jos pėdos jau žino, kurių lentų vengti, kaip žengti nesukeliant nė garso. Nors kažin ar tai pažadintų šeimynykščius, įpratusius miegoti sklindant kaip iš po žemių Sofi Bel knarkimui, pamano ji. Lauke, kieme, Ketė surūko cigaretę, atsišliejusi į šiltą mūrinę sieną ir stebėdama, kaip cigaretės galiukas sužėri raudonai kiekvienąkart jai užsitraukus. Išblankdama ji piešia tamsoje raštus jai prieš akis. Iš abiejų namo pusių ūbauja pelėdos, susišūkčiodamos švilpčiojimais ir cyptelėjimais, panašiai kaip vaikai. Dangus aksominis ir mėlynas kaip rašalas, jo fone ji stebi sukantis ir nardant mažus šikšnosparnius, pakerėta jų skrydžių tylumo. Ūmai nebelieka nė minties apie grįžimą vidun, gulimąsi į lovą, apie gulėjimą šiame naujame, poniškame kalėjime, į kurį ją atsiuntė. Pernelyg daug gyvybės aplinkui, zvimbiančios nakties ore tarsi statinis elektros krūvis. Ketė patraukia per pievelę, ir rasa nuo ašuočių sunkiasi jai į batus.

Jos akys dar labiau pripranta prie tamsos, ir ji leidžiasi prie kanalo, sukdama kairėn, kur pakrantės takas veda į Tačamą. Josios širdis dabar plaka greičiau, su tokiu pat jauduliu, kaip ir tuomet, kai jiedvi su Tese išsiruošė į savo pirmąją viešą sueigą. Tik prieš aštuoniolika mėnesių. O atrodo buvę kitame gyvenime. Kitame

pasaulyje. Ją užvaldęs toks jaudulys – ji nė pati nežino, kas tai, – kone keliantis baimę, ji beveik nori nuo jo nusigręžti, bet tuo pat metu negali atsispirti. Nuo to jausmo kraujas greičiau plūsta gyslomis, pirštų galiukai dilgčioja. Ten, kur sandėliai ir pastatai susilieja su miestu, ant tilto sėdi būrelis vyrų, jie rūko, šnekučiuoja ir juokiasi. Kita mergaitė ja dėta įžvelgtų pavojų, bet Ketė jų nebijo.

– O, ką gi mes čia turime? – sako vienas, kai Ketė prieina tiesiai prie jų, užlipa ant tilto nuo kanalo pusės ir sustoja, susinėrusi ant krūtinės rankas. Ji neįžiūri jų veidų, mato tik šešėlius ir kūnų kontūrus. Visur ore tvyro jų kvapas – prakaito kvapas, visą ilgą, karštą dieną dirbusių vyrų aitrus kvapas. Atsiduoda alumi, tabaku, šiurkščia drabužių drobe.

– Pasiklydai, mergyte? – klausia kitas.

– Aš nepasiklydau ir nesu mergytė. Aš ieškau Džordžo Hobsono, – sako ji. Vardas kuo lengviausiai išsprūsta jai iš burnos, nors ji nė nežino, ar jis ten lūkuriuodamas tūno.

– Dievulėliau, tai bent pasisekė tam šelmiui – ar čia slaptas pasimatymas? – klausia pirmasis vyriškis, klastingai šnairuodamas ir tuo prajuokindamas kitus.

– Tai ne jūsų reikalas. Ar jūs žinote, kur galiu jį rasti, ar ne?

– O ji nepėsčia! Jūsų aštrus liežuvėlis, panele. Net nežinau, ar Džordžui pagaliau taip jau ir pasisekė!

– Jis greičiausiai bus „Artojo“ smuklėje, galiniame kambaryje, – pirmą kartą prabyla į ją vienas iš jaunesnių vyrų. – Ar žinote, kur ji yra? Paėjėkite truputį toliau ir prie kito tilto sukite dešinėn, Londono keliu. Netrukus ir rasite.

– Dėkui.

Ketė nueina, palydima aibės geraširdiškų švilptelėjimų ir šnypštimo.

Tik prie „Artojo“ durų ji susvyruoja, nes tarpduris žemas, o viduje tamsu ir prisigrūdę žmonių, nors ir vėlus metas. Akimirką ji jaučia tą draskantį gniaužimą krūtinėje, kad taps uždaryta, kad gali būti užspeista. Bet ji ryžtasi ir neria per miną taip, kaip stambesnio sudėjimo žmogus neįstengtų. Aludėje yra ir kelios moterys, bet tik kelios; jų palaidinukės aptemptos, viršutinės sagos atsegtos, rankose jos laiko alų, jų skruostai raudoni, lūpos nubučiuotos. *Galiniame kambaryje,* sakė tas jaunuolis. Kambario gale matyti grubios medinės durys, uždarytos ir užsklęstos. Ketė patraukia tenai. Prisilietusi skląsčio krūpteli. Iš anapus atsklinda galingas gaudesys, šimtai žemų vyriškų balsų dudena išvien. Nesmagumas sulėtina Ketės judesius, priverčia ją stabtelėti. Jausmas toks, kad už durų laukia didžiulė įniršusi minia, o ji pakankamai apie tai nusimano, kad prisibijotų. Jos riešą sugniaužia ranka ir tvirtai atitraukia nuo skląsčio.

– Ir kurgi jūs susiruošėte, panelyte? – klausia senis su žandenomis. Jo oda ant josios riešo panaši į medžio žievę, ir ji pasimuisto norėdama išsilaisvinti.

– Patraukit nuo manęs rankas! – kerta ji nupuolusia širdim.

– Gerai gerai, nieks čia neketina jums įkyrėti! Paklausiau, ir tiek. – Jis atsainiai košia žodžius, bet jo akys budrios, ir Ketė supranta – jei norėtų ją sulaikyti, tai ir sulaikytų. – Atėjau čia pas Džordžą. Džordžą Hobsoną, – sako ji, įžūliai kilsteldama smakrą. – Jis tenai, ar ne?

– O jūs kas? Jo moteris? Duktė? Maniau, jis nieko neturi, – smalsiai klausia žmogus.

– Kas aš jam esu, mano reikalas. Tai ar įleisite mane, ar ne?

Vyras kurį laiką ją stebi mąsliai čiaumodamas cigaretės likučius.

– Ar jūs žinote, kas tai? – Nužvelgia ją abejodamas ir sulenktu nykščiu beda į durų pusę. Už jų vėl sukyla gaudesys. Ketės širdis ima tankiau plakti. Ji užsiima ranka burną, gyvai sulinkčioja, nors nė neįsivaizduoja, ką ras tame uždraustame kambaryje. – Tuomet eikite, tik be scenų, arba aš jus išvesiu už ausies, aišku?

Jis palinksta, pakelia velkę ir stumteli duris, praverdamas tik tiek, kad pakaktų prasisprausti Ketei. Prikandusi lūpą, suspaudusi kumščius ji tą ir padaro.

Patalpoje net mėlyna nuo tabako dūmų, karšta ir stinga oro, lubos dar žemesnės ir išvien medinės, kaip ir sienos. Vaizdą Ketei užstoja eilės vyrų, nugarom į ją, visi grūdasi, džiūgauja, trypia, raukosi, mosikuoja rankomis, kumščiais, piniginėmis. Ketė slenka minios pakraščiu, kol pastebi spragą ir pro ją nepastebėta prasigauna į priekį. Iš pradžių ji neatpažįsta jo, to besišypsančio vyro, kuris paraudo jai susiprotėjus, jog jis nemoka skaityti. Dabar jis iki pusės apsinuoginęs, jo drūtas liemuo slidus nuo prakaito ir kraujo. Šviesa atsispindi jo kūno linkiuose virš kairės akies srūva kraujas, brėždamas ryškią liniją iki smakro. Tačiau jo priešininkas atrodo prasčiau. Tas kitas vyras aukštesnis už Džordžą, bet neturi jo galingo sudėjimo. Jo ilgos rankos plonesnės, nors raumenys išsišovę nelyginant virvės mazgai. Abiejų vyrų krumpliai nubrozdinti ir kraujuoja.

Kai priešininkas smogia kumščiu, Džordžas tik smarkiai iškvepia orą ir nesusvyruoja. Jis juda lengvai, raivydamasis kaip katė, kinkčiodamas galvą kaip paukštis, gracingiau, nei turėtų jo sudėjimo vyras. Ketė spokso į jį visiškai pakerėta. Ji dar niekad nėra mačiusi tokio gyvybės kupino žmogaus. Ji giliai įkvepia, ant liežuvio pajunta prakaito sūrumą; girdi, kaip kaulas smogia į mėsą, kaip krumpliai susminga kažkur giliai kažką įlauždami, ir

iš minios išsiveržusį sunkų užuojautos atodūsį. Ketė prisispaudžia prie laikino ringo virvių, tvirtai nusitveria už šiurkštaus kanapių pluošto ir riksmu išreiškia savo palaikymą. Koks skirtingas, koks galingai tikroviškas jis atrodo, palyginti su nutukusiais Londono policininkais, cherubiniškos išvaizdos vikaru, su ja pačia, liesa ir kaulėta.

Vėl smūgis, ir Džordžo šnervė ima kraujuoti, galva svirteli į šoną, nuo jos pilasi prakaitas. Jo pečiai pakumpsta, ant rankų pūpso išsišovusios kraujagyslės. Šonkaulius nusėjusios bjaurios rausvos mėlynės. Tačiau jo veidas ramus, rodantis tvirtą apdairumą. Ketė jaučia – jis tiksliai žino, ką daro. Ką jis darys toliau, ką neabejotinai yra daręs anksčiau, nėmaž nekreipdamas dėmesio į įtampą, nuovargį ir skausmą, kurį tikrai turėtų jausti. Jo priešininko veidą iškreipia įstangos ir agresijos grimasa. Ji supranta – Džordžas laukia. Nukreipdamas varžovo pyktį prieš jį patį. Priversdamas jį jaustis įsitempusį, nekantraujantį pulti, atlikti reikalą iki galo. Leisdamas jam smogti kelis stiprius smūgius, leisdamas jam regėti pergalingą baigtį, nekantriai jos siekti, tapti neatsargiam. Džordžas laukia, anas užsimoja; jis išsilenkia smūgio, kuris galėjo tekti jo dešinei akiai; tiksliai apskaičiavęs, leidžia kirčiui slystelti pro pat veidą, sukeldamas įspūdį, kad kitą kartą nebeįstengs taip sparčiai išsisukti. Taktika suveikia. Varžovas žingteli pirmyn, pamiršęs atsargumą, atsivėdėja smogti ir, jo manymu, užbaigti šį vakarą. Per sekundės dalį jis susisuka, visą kūną paruošdamas smūgiui. Kai Džordžas kerta, jo ranka juda taip greit, kad žvilgsnis beveik nespėja sekti; aukštesniajam vyrui smūgis tenka iš apačios į pasmakrę su tokia jėga, kad anas atkragina galvą. Priešininkas griūna kaip pakirstas, apstulbęs, ir guli pasirėmęs alkūnėmis, visai išmuštas iš vėžių.

Džordžas stovi pasirengęs, bet jo priešininkas lėtai smunka ant nugaros, prarasdamas sąmonę. Vėl pratrūksta gaudesys, kurtinamas, neleidžiantis galvoti; ir Ketė, pati to nejusdama, prisideda prie jo triumfo klyksmu dėl Džordžo pergalės. Pinigai eina iš rankų į rankas, vyrai krato galvas, kažkas Džordžui įbruka bokalą alaus, ploja per nugarą; kažkas apsiaučia jo pečius antklode, šios jis tučtuojau nusikrato, mieliau priima kėdę atsisėsti ir pigaus muslino skiautę veidui nusišluostyti. Ketė iriasi prie jo, plačiai atvėrusi akis, nepalenkiama.

– O aš maniau, kad tu toks švelnuolis, kai pirmąkart sutikau, – sako jam be įžangų.

Džordžas kokią sekundę raukosi, paskui atpažinęs nusišypso.

– Ketė Morlėj, kuri taip šauniai kalba, o dar šauniau keikiasi, – taria jis, atgalia ranka persibraukdamas burną. Nors jis pavargęs ir apdaužytas, jo akyse kažkas sušvinta, ir Ketė tą kažką atpažįsta. Tas pats švytėjimas privertė ją sprukti tamsoje iš klebonijos. – Nesitikėjau tave čionai pamatyti.

– Čia tokia miela šito miestuko pramogėlė, taip regis, – sako ji ironiškai.

– Panašiai. O aš maniau, kad vakarais tūnai užsidariusi ir kalbi poterius su vikaru ir jo žmona.

– Ar tu klausinėjai apie mane? – teiraujasi Ketė.

– Gal ir taip, ir kas iš to? Juk pagaliau tai tu atėjai ir susiradai mane, – šypsosi Džordžas.

– Panašiai, – pamėgdžioja jį Ketė. Ji nusišypso, blyksteli jos smulkūs balti dantys. – Ar tu visada laimi?

– Ne visada. Dažniausiai, sakau tai nesigirdamas. Iš čionykščių mažai kas dėl to lažintųsi, bet kas kelios savaitės vis pasirodo

vyrukas, manantis, jog galės mane įveikti. – Džordžas mosteli į pralaimėjusįjį, vis dar gulintį ten pat, kur nuvirto, ir akivaizdžiai pamirštą.

– Ar juo kas nors pasirūpins?

– Čia kažkur esama jo bičiulių. Jie vėliau jį pasiims, jei tik patys nenusmigo, – patikina ją Džordžas.

– Taigi, kodėl tu paprastai laimi? To vyro rankos ilgesnės nei tavo ir jis aukštesnis. Bet tu lengvai jį sumušei.

– Ne taip ir lengvai. – Džordžas patapšnoja žaizdą kaktoje, muslinas nusidažo raudonom dėmėm. – Supranti, tie kiti vyrukai nesupranta vieno dalyko: svarbu ne tai, kaip stipriai tu gali mušti, kad laimėtum kovą, o kaip smarkiai tu gali *būti* sumuštas.

– O tu gali būti smarkiai sumuštas, tiesa?

– Tuo pasirūpino mano tėvas. Jis pratino mane nuo mažumės. – Džordžas vis dar šypsosi, tačiau akių švytėjimas gęsta.

– Na, mano tėvas man visada buvo geras, bet savotiškai tai buvo dar blogiau, – sako Ketė, sunerdama ant krūtinės rankas.

– Apie tavo tėvą šį bei tą girdėjau, – prisipažįsta Džordžas.

– Kad ir ką girdėjai, tai netiesa, užtikrinu. – Ji stovi priešais jį, tik trupučiuką aukštesnė už jį sėdintį. – Tai ar nupirksi man išgerti už savo laimėtus pinigus, ar ne?

– Nupirksiu, Kete Morlėj. Nupirksiu, – sako jai Džordžas.

– Galėtum užsivilkti marškinius, – vylingai pasiūlo ji.

Pasibaigus kovai, ima tuštėti ir aludė, vyriškiai pakrikais būreliais suka į namus, pas savo neatlaidžias žmonas. Ketė su Džordžu eina tilto link. Sutemę iki juodumo, ir Ketė, jiems priėjus pakrantės taką, spitrijasi į jį beveik neįžiūrėdama, ūmai nebenorėdama

leistis juo tolyn, grįžti į savo ankštą palėpės kambarėlį ir triukšmingą ponios Bel miegą.

– Leisk man tave palydėti. Ar neatsinešei žibinto? – klausia Džordžas, klaidingai palaikęs jos nenorą tamsos baime.

– Ne. Nėra reikalo, aš pareisiu. Kelias visai paprastas, – atsiliepia Ketė.

Jiedu sustoja, atsisuka vienas į kitą, tamsoje veidai neryškūs kaip dėmės.

– Kete, ar tu nebijai? – klausia jis sumišęs.

– Ko gi?

– Vaikštinėti su manim, kai manęs beveik nepažįsti. Kad tave pamatys su manim.

– Aš nemanau, kad ketintum mane nuskriausti, bet jei klystu, tai tik mano pačios kaltė. O dėl pamatymo su tavim – jei apie mane teiravaisi, tai tau tikrai pasakė, kad aš suteršta, atstumtoji, nusikaltėlė, labai galimas daiktas, kad žudikė. Tokių pašnibždų esu nugirdusi. Mano reputacijos dar pabloginti nebegalima. Taigi, ar nebijai *tu*, kad tave pamatys su manim?

Ji šelmiškai šypsosi. Džordžas tyliai nusijuokia, ir jai patinka tas garsas. Duslus, šokčiojantis kikenimas.

– Neketinu tavęs skriausti, čia tavo teisybė. O dėl viso kito – kaži ar nors kiek tuo tikėjau, kol neatžygiavai į šio vakaro kautynes. Dabar mintiju, kad mergina, galėjusi čion ateiti niekieno nelydima ir nesibaimindama, būtų galėjusi kai ką iš to, ką girdėjau, ir padaryti!

– Aš... aš tikrai kai ką padariau. Ir už tai sėdėjau kalėjime – šita dalis teisybė. O tai, kas buvo padaryta man ir kitoms tokioms kaip aš, buvo kur kas blogiau, nei mes užsitarnavome, kur kas blogiau nei mūsų nusikaltimas, jei tiktai būta nusikal-

timo. Po šito aš supratau, kad nebijau. Nei apkalbų, nei gandų, nei bjaurių, niekingų raganų, kurios juos skleidžia, – piktai sako Ketė. – O dabar tu manęs paklausi, ką aš padariau ir kas atsitiko paskui, – atsidūsta ji. Tokie klausimai, regis, persekioja ją neatstodami, kaip bereikalingi nešuliai ant kupros.

– Ne, neklausiu. Jei nori papasakoti, išklausysiu, bet tai ne mano reikalas, – skubiai ištaria Džordžas. Ketė vėl įsižiūri į vandenį tenai, kur jį praryja nakties tamsa. Ore jau žnaibosi šaltukas, ir ji sudreba. – Palydėsiu tave. Ne iki pat durų, jei nenori, kad pamatytų. Lažinuos, tu gali judėti vogčiom kaip vaiduoklis, kai reikia, – sako Džordžas.

– Juodoji Katė, taip mane vadino Londone. Būtent dėl to. – Ji šypteli. – Iki kaimo dvi mylios, tau tektų nueiti keturias, o juk šįvakar koveisi. Lik čia, savo valtyje, ir ilsėkis. Neprivalai šįvakar vaidinti džentelmeno, – ginčijasi ji.

Džordžas atsikrenkščia, susikryžiuoja rankas mėgdžiodamas ją.

– Nueisiu tas keturias mylias, kad gaučiau daugiau pasikalbėti su tavim, Kete Morlėj. Kaip tau tokia priežastis?

Ketė kurį laiką jį stebi, neketindama nusileisti, bet paskui suminkštėja.

– Ką gi, puiku.

Aukštai danguje kabantis mėnulis, mažas kaip pinigėlis, silpnai teapšviečia pakrantės taką. Tarpais jį gožia šakos, siaurina pakraščiuose tankiai sužėlę geltonieji vilkdalgiai ir siauralapės ožkarožės. Džordžas spiriasi eiti pirmas, nors dėl savo aukšto ūgio kliudo kiekvieną šaką, o iš paskos einanti Ketė turi nuo jų išsisukinėti. Jis burba ir keikiasi pro dantis.

– Gal man eiti pirmai? Aš visai gerai matau, – sako Ketė.

Džordžas stabteli mėnulio apšviestame tako ruoželyje ir atsisuka į ją.

– Tai tikrai kaip katė? – sako.

Bespalvėje naktyje jis pilkas ir juodas, akys – tuščios akiduobės, be išraiškos. Trumpą mirksnį jis atrodo ne žmogus su kūnu ir krauju, o kažkokia būtybė, sukurta iš akmens ir šešėlio. Bet tada jis kilsteli ranką ir paliečia jos smakrą, jo oda šilta ir sausa.

– Tu šitoje šviesoje panaši į čigonę, – taria jis tyliai.

– Mama kartą man sakė, kad jos senelė buvo ispanė. Ji buvo tamsi kaip ir aš, mano mama, ir žmonės visuomet sakė, kad aš nusidavus į ją.

Jo prisilietimas jai keistas, kelia nerimą, tai panašu į įsibrovimą, tačiau jai nekyla noro priešintis. Ji susiranda jo ranką ir laikosi įsitvėrus, ir net tamsoje mato, kaip godžiai jis stebi ją, ir su kokiu pasigėrėjimu.

Kai Ketė pareina į savo kambarį, name taip tylu, jog ji pamano įkliuvusi. Regis, visi tik ir laukia įsitempę, pasiruošę iššokti ir stverti ją kaip plieniniai spąstai. Net ponios Bel knarkimo negirdėti. Ketė nusivelka drabužius ir pakabina ties atviru langu, kad išsivėdintų išdavikiškas alaus ir cigarečių kvapas. Paskui guli nejudėdama ant lovos ir tankiai alsuoja, ir nors širdis daužosi kūju, ji jaučiasi pasirengusi kovoti, pašokti ir švaistytis kumščiais, jei prireiks. Jei jie sugriebs ją, prispaus, vartos prievartą. Šito ji daugiau jiems neleis. Bet tai tik prisiminimai, iš dalies sukelti išgerto alaus ir miego trūkumo, ir pamažėle ji nurimsta, užmerkia akis ir svarsto, ar Džordžas dar stovi lauke ant pievelės, kur jį paliko belaukiantį su savo žaizda ir sumuštu veidu, atkreiptu į pastogės

langą, jei ji kartais iškištų galvą ir pamojuotų. Ta mintis ją ramina, jos kvėpavimas darosi lėtas ir gilus, ir ji užmiega.

Rytą Estera degančiu tuščiu skrandžiu nekantriai laukia, kada iš ankstyvo pasivaikščiojimo sugrįš Albertas, kad jie galėtų sėstis pusryčių. Ji palieka knygą, kurią skaitė, ir nuslenka į valgomąjį, čia stalas padengtas dviem. Tuščios lėkštės laukia, stalo įrankiai išdėlioti nepriekaištingai dailiai. Tyliame kambaryje jos pilvas garsiai suurzgia. Albertui nebūdinga šitaip vėlintis. *Kiek laiko reikia žmogui bendrauti su gamta?* – stebisi ji, alkis ją verčia nerimauti.

Staiga Estera išgirsta tarškant Alberto dviratį ir nederamai skubotai pašoka jo pasitikti. Paradinės durys praviros, ten Ketė minkštos odos skiaute blizgina lentelę su pavarde. Vikaras įpuola pro duris taip veržliai, jog atsitrenkia tiesiai į Ketę ir sugriebia ją žemiau pečių, kad atgautų pusiausvyrą.

– Dievaži, tai buvo nepaprasta! – prapliumpa jis, tarsi pratęsdamas jųdviejų pašnekesį, trukusį visą rytą.

Esteros nuostabai, Ketė protestuodama suspinga ir vaduojasi iš Alberto gniaužtų, paskubom traukdamasi atbula, kol atsitrenkia į sieną, žiūrėdama į jį plačiom, įniršusiom akim. Albertas sumirksi ir įsispokso į ją, lyg ji būtų pavirtusi gyvate.

– Kete! Ką tu, vaikuti! Nusiramink, – šūkteli Estera, sukrėsta merginos perdėtos reakcijos, to jos negalėjimo pakęsti jo prisilietimo. Įšventinto vyro prisilietimo. – Tai tik ponas Kaningas! Nėra jokio reikalo... persigąsti, – nesmagiai įtikinėja ji.

Ketė atsipalaiduoja ir žvelgia į Esterą bereikšmiu veidu. Jis kaip kaukė, pridengianti jos tikrąją veido išraišką, suvokia Es-

tera; paslepianti merginos mintis, neleidžianti išvysti tikrosios prigimties. Estera kiek atsitraukia nuo negero, įdėmaus žvilgsnio.

– Atsiprašau, ponia. Jis mane išgąsdino, tik tiek, – tyliai ištaria Ketė.

– Mes dabar pusryčiausime, Kete, ačiū, – ryžtingai sako Estera ir skubindama ją išeiti pamosuoja pirštais, lyg baidytų vištas.

– Pusryčiauti! O, ne – aš negalėčiau nė kąsnio praryti! O, Estera! Aš patyriau stebuklingiausią nuotykį! Atsitiko nuostabiausias dalykas! – sušunka Albertas, vėl puldamas pirmyn, suimdamas ją už rankų ir stipriai jas spausdamas. Jo veidas iš džiaugsmo nukaitęs, akys iš susijaudinimo blizga, ir net plaukai atrodo paveikti, jie styro kažkaip į šonus.

– Kas yra, brangusis? Kas atsitiko? – klausia ji aukštu iš nerimo balsu.

– Aš... aš nė nežinau, nuo ko pradėti... kaip paaiškinti... – Alberto žvilgsnis, nuslydęs pro jos veidą, išsiblaškęs nuklysta į netolimą erdvę. – Būna, kad žodžių tiesiog... nepakanka... – tyliai sako jis.

Estera palaukia akimirksnį, paskui, norėdama jį išjudinti, suspaudžia jam pirštus.

– Ateik ir sėskis, Berti, mielasis, ir viską man papasakok.

Albertas leidžiasi vedamas į valgomąjį ir įkurdinamas kėdėje kaip tik tą mirksnį, kai įeina Ketė, nešina pirmuoju patiekalu – kiaušiniais ir žlėgtainiais – ir pintinėle duonos. Estera atsisėda priešais Albertą, pasiima duonos – ji viliasi, kad nepernelyg godžiai, – ir ima tepti ją sviestu.

– Brangusis, aš labai įdėmiai tavęs klausau, – sako ji, bet Albertas vis neprabyla. Pažvelgia į ją, pradėjusią valgyti, tada vėl

pašoka nuo kėdės ir prieina prie lango. Suglumusi Estera iš lėto kramto.

– Aš buvau išėjęs pasivaikščioti po pievas, prie upės, kaip paprastai kad einu, tai vienas iš mano maršrutų. Į rytus nuo čia yra tokia vieta, nežinau, ar esi ją matęs, kur upė sekli ir ūksminga dėl šiauriniame krante augančio gluosnio ir senesnių medžių, o viksvameldžiai kai kur auga akių lygyje, ir visur išsibarsčiusios laukinės gėlės, kaip brangakmenių kilimas... Ten susiformavusi dauba – plati, sekli dauba, kur lietingu metu susidaro klampi bala, bet dabar, vasarą, sodriai veši aukštos miglės, asiūkliai, vėdrynai, bervidžiai... Migla ten užsilaiko truputį ilgiau, toje dauboje. Aš stebėjau, kaip ji nyksta, pamažėle sklaidosi, kaip sutviska pašvietus saulei, ir išvydau... išvydau...

– Ką, Albertai? – klausia Estera, kone persigandusi dėl tokios vyro šnekos.

Albertas atsisuka į ją, jo veide pražysta nepatikli džiaugsmo šypsena.

– Dvasias, Estera! Gamtos dvasias! Tikrų tikriausius elementalus, būtybes, kurias Dievas siunčia prižiūrėti laukinių gyvūnų ir gėlių, vadovauti visiems jo sukurto gamtos pasaulio procesams! Mačiau jas žaidžiant, taip aiškiai, kaip dabar matau tave! – šaukia Albertas dusliu iš jaudulio balsu.

Ketė delsia dėti ant stalo kavinuką su kava, vedžiodama nepatiklų žvilgsnį nuo Alberto prie Esteros ir atgal.

– Ačiū, Kete, – pabrėžtinai ištaria Estera. – Albertai, tai... tiesiog stulbinama! Ar tu įsitikinęs?

– Ar įsitikinęs? Žinoma, įsitikinęs! Mačiau jas savo akimis, aiškiai kaip dieną! Dailios kaip laukinės orchidėjos... kiekviena atskirai paėmus...

– Bet kaip jos atrodė, Albertai? Ką jos veikė?

– Jų spalva buvo kaip laukinės rožės žiedlapių – iš pirmo žvilgsnio balta, bet, kai įsižiūri iš arčiau, yra ir aukso, ir rausvumo, ir perlinio sidabriškumo, ir kiekviena tokia lieknutė kaip gluosnio šakelė, apsirengusios kažkokiom lyg ir suknelėm... negalėjau gerai įžiūrėti audinio, tik tai, kad jis blyškus ir plūduriavo aplink jas, lyg būtų lengvesnis už patį orą; ir jos šoko, Hete! Šoko lėtai ir grakščiai, panašiai kaip juda po vandeniu augalai – lengvai ir be jokių staigių judesių, jų rankos kilo ir leidosi... O, Estera! Aš jaučiuosi tapęs stebuklo liudininku! Jaučiuosi Dievo apdovanotas, kad man buvo leista žvilgtelėti į tai, kas paprastai paslėpta nuo žmonių!

– Albertai... tai nuostabu. Aš noriu pasakyti... – Estera sunkiai ieško žodžių. Albertas švyti, akivaizdžiai apsvaigęs nuo to, ką patyrė. Jai šauna į galvą viena mintis, ir ji suraukia antakius, atidžiai į jį įsižiūri, nejučiom kiek palinksta į jo pusę ir kiek begalėdama atsargiau įkvepia. Bet nepajunta nė užuominos apie brendį, vyną ar panašius dalykus. Estera neužtikrintai šypsosi. – Visiškai... negirdėta, – užsikirsdama sako ji. – Ir tu išties tiki, kad tie padarėliai...

– Ne, ne – nevadink jų padarėliais, brangiausioji mano! Jos nėra tos pat rūšies kaip triušiai ir paukščiai... tai *dieviškos,* šventos būtybės, kur kas už mus aukštesnės. Palyginti su jomis, mes tesame nerangios molio statulos! – triumfuodamas sako jis.

Estera nesugalvoja, ką dar pasakyti. Albertas atrodo toks keistas, aistros pagautas – ji vos jį beatpažįsta.

– Bet... argi tu nesupranti, ką tai reiškia? – klausia Albertas, pasisukdamas į Esterą ir, regis, ūmai pastebėjęs jos dvejones.

Estera nusišypso kiek galėdama iškalbingiau ir nutaiso žvalų

žvilgsnį, rodydama, kad yra pasirengusi išgirsti, ką tai reiškia, pasirengusi priimti, kas jai sakoma; bet šis tuščias laukimas regimai nuvilia Albertą, ir jis mažumėlę pakumpsta, veidas sukrinta. Stojusioje tyloje Estera pačiupinėja savo stalo įrankius, norėdama atsipjauti lėkštėje gulinčio žlėgtainio, bet nujausdama, jog tai sugadintų godaus dėmesingumo įspūdį.

– Privalau tučtuojau parašyti Robinui Darentui, teosofui, – pareiškia Albertas, vėl susmukdamas ant kėdės.

Ketė sugrįžta į virtuvę ir tėkšteli tuščią pusryčių padėklą ant stalo.

– Vikaras regėjo fėjas, – lygiu, neišraiškingu balsu paskelbia ji.

Ponios Bel galva, prakaituota ir raudona, pakyla nuo duonkepės.

– O čiagi dabar kas? – klausia ji.

Ketė, nežinodama, ką atsakyti, išmeta aukštyn rankas.

2011

Li nuėjo susitikti su savo geriausia drauge Seme į kavinę netoli jos darbovietės. Išsirinko stalelį tolimajame kampe atokiau nuo lango ir atsisėdo laukti. Buvo ankstyvo kovo niūraus antradienio priešpietė. Jau savaitė, kai Li grįžusi iš Belgijos, bet vis dar jautėsi išmušta iš vėžių, savotiškai kamuojama jūros ligos po kelionės, pasimatymo su Rajanu ir negyvo kareivio vaizdo. Abu pastarieji dalykai trikdė, prikaustė dėmesį, baugino. Li užsisakė kavos ir sulaukusi deginamai karštos siurbtelėjo. Tai ją kiek apramino, o po kelių akimirkų pro duris įpuolė Semė, skubėdama kaip paprastai, švytruodama alkūnėm ir keliais, ir krestelėjo galvą iš anksto atsiprašinėdama, kai pamatė Li.

– Aš baisiausiai atsiprašau, kad pavėlavau! Negalėjau išeiti – Abigailė šią savaitę tikra kalė ir, dievaži, nepagrįstai užsipuldinėja... visi žino tikrąją priežastį, bet pasakyti neišeina. Ji apsimeta, neva dėl to, kad matė mūsų išankstinius šio ketvirčio skaičiavimus ir jie nesą pakankamai geri. Atleisk. Atleisk! – be kvapo išbėrė ji, bučiuodama Li į skruostą ir paskubom spausdama ją glėbyje.

– Liaukis atsiprašinėti! – numojo Li. – Aš nieko daugiau ir nesitikėjau. Tu gi žinai, aš visuomet nieko prieš pasėdėti ir paspoksoti į žmones. – Ji pažinojo Semę nuo pirmųjų mokyklos metų, ir Semė niekada nebuvo atėjusi į pasimatymą laiku.

– Tai koks tas tavo svarbusis pranešimas, mirštu, kaip noriu išgirsti, – tarė Semė, brukdama už ausies žvilgančių plaukų sruogą ir sunerdama pirštus. Jos veidas buvo atviras, bet akys lakstė Li veidu, niekur dorai neapsistodamos, išsiblaškiusios kaip paprastai.

– Na, gal aš kiek ir persistengiau su reklama. Iš tiesų tai ne kažin koks pranešimas, – giliai įkvėpusi tarė Li. Sprendimas jos sąmonėje atrodė kur kas reikšmingesnis tuomet, kai jį priėmė. Tiesiog jau taip ilgai nebuvo jautusi entuziazmo niekam – tikro entuziazmo, nekantravimo dirbti ir rašyti. Dabar, išsakant tai balsu, skambėjo blankiai. – Aš kuriam laikui išvažiuoju iš miesto. Tik porai savaičių. Medžioju vieną siužetą. – Pamatė Semės veide atsispindint šiokį tokį nusivylimą ir atsiprašomai nusišypsojo. – Taip ir žinojau, kad persistengiau bedžiūgaudama.

– Ne! Aš tiktai... maniau, tai dėl ko nors kitko. Pagalvojau, gal susipažinai su... kuo nors, – tarė Semė, paskui mostelėjo ranka išvydusi nusiminusį Li veidą. – Pamiršk, ką pasakiau. Taip, aš manau, tai puiki naujiena. Puiki tau – pats laikas tau susigrąžinti seksualinį žavesį, Dievas regi. Tai kokia ta istorija?

– Tai... ee... Pirmojo pasaulinio karo kareivio tapatybės klausimas. Jį neseniai aptiko Belgijoje. Tik čia esama ir kai ko daugiau. Aš tuo įsitikinusi.

– Daugiau nei kad jis buvo rastas? – suglumusi paklausė Semė.

– Ne – daugiau nei kas jis toks, ką veikė per karą. O ypač ką

veikė savo gyvenime prieš karą. Prie jo buvo du laiškai, jie išsilaikė, – jau vien tai stulbina. Tai labai keisti laiškai. Gal tu verčiau juos paskaityk, – pasiūlė ji, išimdama apmaigytus lapus iš savo rankinės.

Pati jinai juos vis iš naujo skaitė daugybę kartų nuo tada, kai paliko Rajaną, gulintį savo skurdžiame kambary tarp paklodžių, prisisunkusių jo kvapo. Kažkas juose buvo tokio gyvo – ji kone galėjo jausti moters baimę ir desperaciją, lyg aromatas kylančią nuo elegantiškų raidžių; jos sutrikimą, neviltį, kad neįstengia nieko pakeisti nei išsiaiškinti. Ją glumino savotiškas jų tonas – jie abu akivaizdžiai buvo dalis kažko labai neįprasto, kažko labai slegiančio; *nusikaltimo,* į kurį moteris jautėsi įsivėlusi per savo tylėjimą. Ir dar – jinai rašė jam beveik kaip kokiam formaliam pažįstamui. Ne kaip artimam draugui ar šeimos nariui. Tas jos meldimas paaiškinimo, informacijos... Li jau ėmė jausti užuojautos ir panikos virpuliukus kiekvienąkart, kai išsitraukdavo laiškus. Ir kodėl kareivis laikė prie savęs būtent tuos du, nors, iš visko sprendžiant, būta daugybės kitų? Ji bandė surasti ką nors juos siejančio, bet veltui – išskyrus, žinoma, tą meldimą ir pagalbos šauksmus. Bet juk tai, be abejonės, turėjo būti ir kituose jos siųstuose laiškuose?

– Ko gero, tu per daug visko juose išskaitei, – tarė Semė, nors Li matė, kad jai smalsu. – Jis galėjo tiesiog pamesti kitus laiškus, arba jie nelemtai pražuvo, arba jis jų taip niekad ir negavo, – vardijo ji. – Kas žino?

– Teisybė. – Li suraukė antakius. – Ir vis dėlto aš nežinau. Jis taip rūpestingai išsaugojo šituos du. Taip kruopščiai juos užsandarino ir net per mūšį laikė prie savęs. Todėl ir abejoju, kad būtų netyčia pametęs ar kaip kitaip praradęs daugybę kitų laiškų.

– O iš kur *tu* visa šita atkapstei? – paklausė Semė.

Li pamaišė kavos tirščius puodelio dugne ir vikriai išsisuko nuo atsakymo.

– Tai tu manai, kad už viso to gali slypėti įdomi istorija? – pasiteiravo užuot atsakiusi.

– Dieve, taip! Jei pavyks išsiaiškinti, koks nusikaltimas buvo padarytas ir net kas jį padarė, kas buvo tas vyrukas ir ta moteris... žinoma, čia slypi istorija. Kaip tu ją suradai, Li?

– Praeitą savaitę buvau išvykusi į Belgiją – štai kur buvau. Mane į tą reikalą pastūmėjo kai kas iš Federalinės karo aukų laidojimo komisijos – jie kurį laiką palaikys kūną iki perlaidojant, pažiūrės, ar man pavyks išsiaiškinti jo tapatybę, – atsakė ji, iš paskutiniųjų stengdamasi nutaisyti nerūpestingą toną.

– Karo aukų laidojimo komisija? Ne Rajanas? Li – tu juk važiavai tenai ne dėl jo? – rimtai paklausė Semė. Ji gręžė Li rūsčiu žvilgsniu, neleisdama jai išsisukti.

– Ne dėl jo! Ne taip viskas buvo! Taip, jis kreipėsi į mane, siūlydamas medžiagą straipsniui, bet jie tikrai nori išsiaiškinti, kas buvo tas kareivis. – Li bandė gintis, bet Semės rankos buvo sukryžiuotos, lūpos suspaustos.

– Pasakyk, kad nemiegojai su juo. Pasakyk man bent jau šitai, – tarė ji, o kai Li neatsakė ir nežiūrėjo į ją, Semės veidą iškreipė visiškas nusiminimas. – O, *Li*! Ką tu sau *galvojai*?

– Aš negalvojau, – pasakė Li, maigydama popierinę servetėlę, kol ta suplyšo. – Iš viso nieko negalvojau. Kai reikalas susijęs su juo, aš negaliu galvoti. Tiesiog... užkimbu. Aš kaip koks mobilusis telefonas pernelyg arti prakeiktos mikrobangės! – su ramia neviltim ištarė ji.

– Dėl to ir maniau, kad mudvi buvom sutarusios: tu daugiau su juo nesimatysi. Mažiausiai metus ar dvejus. Li, kiekvienąkart,

kai su juo susitinki, dalelė gijimo proceso nueina šuniui ant uodegos! Pasižiūrėk į save, atrodai nusikamavusi.

– Ačiū. Tikrai nepasakei man nieko, ko pati nežinočiau.

– Tai kodėl man nuolat tenka tą sakyti? Rimtai, Li. Rajanas yra uždrausta zona. Jis amžinai viską sumaudavo. – Semė plačiai išskėtė rankas.

– Tai ne taip lengva. Kai bandau tau pasakyti, skamba taip vaikiškai, – sumurmėjo Li.

– Aš ir nemanau, kad lengva. Suprantu, kaip sunku – tu žinai, kad suprantu. Juk padėjau tau surankioti šukes, pameni? Tiesiog... nenoriu dar kartą to daryti.

– Man viskas gerai. Tikrai. Dabar turiu temą, į kurią galėsiu gilintis...

– Ar ketini dirbti prie jos drauge su Rajanu? Ketini palaikyti ryšį? – pertraukė Semė.

– Ne. Ne, anaiptol. Aš palikau jį nė neatsisveikinusi. Parašiau jam elektroninį laišką, kad mėginsiu padaryti, ką galiu, bet tai ir viskas. Ir jokių ataskaitų. Nesvarbu, sugebėsiu ką nors atkasti per kelias artimiausias savaites, ar ne. O jei ką ir išsiaiškinsiu, galėsiu siųsti elektroniniu paštu. Man nereikės vėl su juo matytis.

– Ką gi, tikiuosi, jog įtikinai pati save, nes velniškai gerai supranti, kad neįtikinai manęs.

– Seme, liaukis. Atėjau tau papasakoti apie tą siužetą, tikrai. Jis man dabar jau svarbesnis už... už tai, kas nutiko Belgijoje. Tau nėra reikalo bausti manęs, kad pasimačiau su juo. Kad miegojau su juo. Tai savaime pakankama bausmė, gerai? Gerai?

– Gerai! Daugiau nė žodžio. Taigi tu iškeliauji į... kaip ten ta vieta vadinasi? Šaltoji Subinė?

– Šaltųjų Uosių Giraitė.

– Skamba maloniai kaimiškai.

– Taip. Tai kažkur Berkšyre. Ne pasaulio kraštas, bet ištemps mane iš Londono. Aplinkos pakeitimas, supranti. Naujas projektas, – pasakė Li.

– Kaip jis atrodė? Kaip jam einasi? – paklausė Semė, smalsumui užvaldžius jos geresniąją pusę.

– Nepasikeitęs. Puikios formos. Tiesiog žydintis. – Li patraukė pečiais, pasijutusi nelaiminga.

– Nuo ko ketini pradėti? Turiu omeny istoriją.

– Manau, nuo klebonijos. Laiškuose nėra datų, bet antrąjį ji parašė, kai tik sužinojo apie jo išvykimą į karą, taigi kažkada tarp 1914 ir 1918 metų; o pirmasis parašytas treji ar ketveri metai anksčiau, sprendžiant iš jos žodžių. Taigi man tereikia sužinoti, kas tenai tuo metu gyveno, ar ten buvo jaunų šaukiamojo amžiaus vyrų ir... viską, ką galėsiu. – Ji patraukė pečiais. – Komisija jau nustatė, kad kareivių, *registruotų* toje gyvenamojoje vietoje, nebuvo, bet kas nors gali ką nors žinoti.

Jei ji būtų galėjusi tiesiog išsyk atsistoti ir išeiti, būtų taip ir padariusi. Kalbėdama apie tai pajuto nenumaldomą troškimą pradėti, išsiaiškinti, ko taip bijojo laiškų autorė, ko ji negalėjo sužinoti. Be to, laiškuose užfiksuota neatlyžtanti neviltis, troškimas pasiduoti pribloškiamai ryškiai jai priminė, kaip pati jaučiasi dėl Rajano. Ji negalėjo palengvinti savo naštos, bet gal galės palengvinti E. Kaning naštą. Ūmai ji panoro atsidurti kur nors, kur nebūtų prisiminimų apie Rajaną ar jųdviejų buvimą kartu; nebūtų nė vieno, pažįstančio Rajaną. Jis buvo prilipęs prie jos kaip voratinkliai, ir jai niežėjo rankos juos nusibraukti.

Li tebegyveno bute netoli Klafan Komono*, kur jųdviejų su Rajanu buvo gyventa kartu. Jie pragyveno ketverius metus, susimetę draugėn vos po dviejų pasimatymų mėnesių. Niekad anksčiau ji nebuvo pajutusi tokio tikrumo dėl jokio kito žmogaus, ir impulsyvumas jai nebuvo būdingas. Save ji vadino meilės skeptike, bet štai atsirado vyriškis, sugebantis įžiebti jos gyvybingumą vien būdamas kambaryje. Jam nereikėjo net liesti jos. Savo draugams ji šmaikštavo pagaliau supratusi, apie ką dainuojama visose popsinėse dainose, bet iš tiesų tai nebuvo juokai. Jautėsi, lyg kas būtų atvėręs jai akis – ar galbūt širdį. Tarsi jai kas būtų patikėjęs milžinišką ir nuostabią paslaptį. Ilgą laiką ji buvo visiškai patenkinta savimi, o paskui jos vidiniai balsai ėmė svaidytis žiauriais priežodžiais – kad puikybę seka nuopuolis, kad meilę ir neapykantą skiria tik plonytė linija...

Ji atsisakė išsikraustyti iš buto, kuris jai labai patiko ir kuriame buvo pragyvenusi dvejus metus prieš susipažindama su Rajanu. Nusprendė vėl gyventi jame viena. Tai vėl buvo josios butas, ne jųdviejų, štai ir viskas. Bet tai nebuvo tiesa. Butas buvo persismelkęs jo, jo atbalsių, jo prisilytėjimo prisiminimų. Ištisas savaites ji užuodė jo kvapą ir tarėsi einanti iš proto, kol susigaudė, kad tas aromato bangas skleidžia miegamojo užuolaida, šalia kurios stovėdamas jis kiekvieną rytą purkšdavosi dezodorantu. Ji tuoj pat išskalbė užuolaidas, tačiau prieš tai dvidešimt minučių susirietusi tupėjo prie atvirų skalbyklės durelių, siūbuodama ant kulnų, įsikniaubusi į dulkėtą medžiagą.

* Angl. *Claphan Common* – parkas pietinėje Londono dalyje.

Pabučiavusi atsisveikindama Semę, Li grįžo į butą, susikrovė nedidelį kelionkrepšį, numetė jį ant užpakalinės automobilio sėdynės ir įsiliejo į eismo srautą, judantį link M4 magistralės. Pradėjus važiuoti, teprireikė valandos nusigauti iki dvyliktosios sankryžos, ir kažkodėl Li dėl to pasijuto nusivylusi. Jos didžioji kelionė iš miesto, jos misija atrodė sumenkusi dėl tokio Anglijos mažumo. Navigacijos sistema nukreipė ją iš pagrindinio kelio į siaurą, vingiuotą keliuką tarp aukštų, dar žiemiškai nurudusių ir nuobodžių gyvatvorių. Buvo paliję, ir ji trinksėjo per vandens pilnas kelio duobes, krypavo per purvynus, trissyk staigiai sustojo ir leido prasiirti pro šalį visureigiams. Kai navigacijos sistema pranešė, kad jau atvyko, ji stovėjo kryžkelėje žvelgdama į nedidelį trikampį žalumos lopinį su dailiais namais, besigūžiančiais prie kelių iš abiejų pusių. Viduryje augo didelis kaštonas, viename kampe matėsi pašto dėžutė, kitame – telefono būdelė, ir jokių regimų gyvybės ženklų. Virš tolimiausių stogų kraigų Li pamatė kylantį į debesuotą dangų bažnyčios špilį ir pajuto kutenant jaudulį. Jei žuvęs kareivis bičiuliavosi su klebonijos gyventojais, jis beveik neabejotinai lankė pamaldas šioje bažnyčioje. Ji pastatė automobilį ir patraukė ten. Tvyrojo gili tyla, ir ji žengė bemaž pirštų galais, nenorėdama jos sutrikdyti. Švelnus, drėgnas vėjukas klydinėjo po kaštoną, versdamas jo sukumpusias šakas zulintis vieną į kitą.

Šventorius buvo nubarstytas snieguolėmis, ankstyvaisiais gelsvaisiais narcizais ir mažyčiais violetiniais krokais. Kaimo mirusieji kaip paprastai išrikiuoti gulėjo po antkapiais – prie pat bažnyčios sienos šie buvo seni, išblukę ir apkerpėję, kuo toliau vis naujesni, iki kelių visai naujų su aiškiai matomais pjūviais velėnoje ir ryškiais, dar naujais ant marmuro iškaltais užrašais.

Kažkodėl Li buvo nesmagu į juos dairytis. Tarsi sugautum kažkieno žvilgsnį bendrame persirengimo kambaryje – smulkus, bet aiškus privatumo pažeidimas. Pati bažnyčia buvo iš pilko akmens ir titnago, iš pažiūros statyta Viktorijos laikais. Ant kuklios smailės užtupdytas apdaužytas geležinis gaidžiukas nejudėjo, nors vėjas ir pūtė. Durys buvo užrakintos. Pastelinės spalvos popieriaus lapeliai su skelbimais apie parapijos įvykius rietėsi ir pleveno, stipriai pritvirtinti prie medžio parudavusiais braižybiniais smeigtukais. Li pasukiojo parūdijusį metalo skląstį ir kaip reikiant stumtelėjo, kad nebeliktų abejonių, o tada krūptelėjo, nes užpakaly jos kažkas prabilo.

– Nieko nebus, širdele. Ji dabar rakinama, tik savaitgaliais ne, – paaiškino jai žilaplaukis vyriškis su pūpsančiu iš po senoviškos šiltos striukės pilvuku.

Li įkvėpė oro.

– O, aišku. Ačiū, – pasakė, nusibraukdama rankas į džinsų sėdynę.

– Raktas pas ponią Bjučenen, nuo čia ketvirtas namas pievelėje; bet nėmaž neabejoju, kad šiuo dienos metu ji išėjusi į savo jogą, – tęsė vyras.

– O, tai nieko, nesvarbu. Ačiū.

Li šyptelėjo ir laukė, kad žmogus eitų sau. Jis irgi jai nusišypsojo, bet nesijudino. Li buvo maniusi pašniukštinėti po kapinaites, gal net pasidairyti Kaningų antkapių iš atitinkamo laikotarpio, bet žmogus nerodė jokių ženklų, kad norėtų eiti savais reikalais, kad ir kokie jie būtų.

– Gal galėtumėte pasakyti, kaip rasti kleboniją? – slopindama susierzinimą paklausė ji.

– Su mielu noru, su mielu noru, – atsiliepė vyras. – Išėjusi

iš čia pasukite kairėn ir eikite maždaug minutę, kol pasieksite Brento gatvelę. Po kairei. Tai naujas keliukas, akligatvis, tenai daug namų. Klebonija bus antras numeris, netrukus, kai pasuksite iš kelio. Neįmanoma nepamatyti... – visa tai aiškindamas jis sekė taku jai pavymui, ir vienu tarpu Li pamanė, kad taip ir eis iš paskos visą kelią, bet ties bažnyčios vartais jis sustojo.

– Dėkui jums! – šūktelėjo Li, tvirtu žingsniu nuskubėdama tolyn.

Čia tau ne atšiaurūs, nepaslaugūs ir abejingi londoniškiai, pamanė ji. Vyras pasidėjo sukryžiuotas rankas ant vartų stulpo ir stebėjo, kaip ji nueina.

Antras numeris buvo nedidelis plytų namukas su grįstu įvažiavimo keliuku priešaky ir labai tvarkinga maža pievute. Ankstyvosios našlaitės kyščiojo savo violetinius ir geltonus veidukus iš eilės vienodų vazonėlių po virtuvės langu. Juodo skalūno lentelė prie durų skelbė čia esant kleboniją, ir Li, staiga pasijutusi netvirtai, paskambino.

– Klausau jūsų. – Ją pasitiko liekna vidutinio amžiaus moteris, besišypsanti, tačiau atrodanti užguita, tarsi bet kurią akimirką tikėtųsi puolimo.

Lėlės tipo moteris, toptelėjo Li nelabai draugiška mintis. Gležna ir iš pažiūros visiškai nepraktiška.

– Atsiprašau, aš, regis, būsiu apsirikus, – pasakė Li.

Lėlė greit sumirkčiojo pasitampydama savo žydrą megztuką. – Ieškojau klebonijos – tikrosios klebonijos, kokia turėjo būti maždaug prieš šimtą metų, – paaiškino ji.

– A, senosios klebonijos? Taip, bijau, kad būsite ne ten pataikiusi. Ji kitoje kaimo pusėje, tik penkios minutės pėsčiomis. Jei paėjėsite keliu, kur rodyklė į Tačamą, netrukus ją ir

rasite, dešinėje pusėje, – pasakė jai moteris ir buvo beuždaranti duris.

Li greit ištiesė ranką ir ją sustabdė.

– Atsiprašau, ar jūs kartais nežinote, kada ji iš klebonijos tapo senąja klebonija? Turbūt tuomet, kai bažnyčia ją pardavė? – paklausė ji.

Moteris dirstelėjo į Li ranką ant durų taip, tarsi ši laikytų ginklą.

– Atleiskite, tikrai nežinau. Galimas daiktas, ketvirtajame dešimtmetyje. Tuo metu daug bažnyčios nuosavybės perėjo į privačias rankas.

– Aišku, dėkui. Ačiū jums.

Li nusišypsojo ir grįžo į kelią.

Priėjusi senąją kleboniją, Li padelsė, pasitraukusi ant šlapio šaligatvio bortelio, nes pro šalį taškydamasis pranėrė automobilis. Tai buvo gražus senas pastatas, jos spėjimu, karalienės Onos laikų; keturkampis, simetriškas ir begriūvantis. Raudonos plytos išsišovusios, cemento skiedinys tarp jų seniai ištrupėjęs. Sodas priešais buvo smarkiai užžėlęs, nors pernykščių snapučių liekanos, sudžiūvusios ir susivėlusios akmeniniuose loveliuose prie durų, piršo mintį, jog kažkas čionai dar gyvena ir šį tą bando nuveikti. Li nematė jokių automobilių ant įvažiuojamojo kelio nei jokių šviesų name, nors diena buvo apniukusi ir niaukstėsi vis labiau. Keletą minučių ji stovėjo, vogčiom stebėdama namą, vildamasi pamatyti ką nors tenai sujudant. Ir vis dėlto šitame name buvo parašyti laiškai, į kuriuos pastaruoju metu ji taip godžiai gilinosi. Jos širdis smarkiau suplakė nuo tos minties. Tai lyg dirsčioti pro

rakto skylutę į praeitį. Apimta tam tikro įžūlaus ryžto ji nuėjo sodo takeliu ir dulsvu žalvariniu belstuku smarkiai stuktelėjo į duris. Išgirdo viduje atsimušant aidą.

Duris vos per plyšelį atidarė apyjaunis vyras ir suraukė antakius.

– Ko? – atžariai paklausė.

Li pamatė siauras pilkas akis, trumpus tamsius plaukus, kelių dienų šerius ant smakro ir kiek suglumusią miną.

– O, sveiki. Atsiprašau, kad trukdau... – pradėjo ji, bet ją kaipmat nutraukė.

– Ko norite? – rėžė jis.

Namas už jo skendėjo tamsoje. Li stengėsi nežvilgčioti pro jį taip akivaizdžiai. Staiga ji baisiausiai užsimanė pasižvalgyti viduj.

– Aš vardu Li Hikson ir atlieku tam tikrą tyrimą...

– Tyrimą? Ką tai reiškia? – vėl pertraukė ją vyriškis.

Li pajuto, kad jos veidas iš susierzinimo iškaito.

– Na, kaip ir mėginau paaiškinti, aš ieškau kokio nors žmogaus, kuris...

– Ar jūs žurnalistė? – paklausė vyriškis.

– Na, taip, aš žurnalistė, – netikėtai užklupta atsakė Li.

– O, po šimts velnių! – užriko vyriškis, nirtulingai trindamasis akis laisvąja ranka. Iš nuostabos Li nesusigriebė, ką atsakyti. – Kaip jūs mane radote? Kas jums davė šitą adresą? Ar jūs, žmonės, nesugebat suprasti užuominų, kaip antai – atsiknisti? Jei būčiau norėjęs su kuriuo nors iš jūsų šnekėtis, negi būčiau važiavęs čia tokį kelią?

– Aš... užtikrinu jus, aš, kad ir ką galvotumėt...

– Nesivarginkite. Prisiklausiau visokių, kokių tik įmanoma, jūsų prakeiktų pretekstų per pastaruosius tris mėnesius. Dinkit

nuo mano slenksčio. Jūs tik viena, ar man laukti čia pasirodant visos jūsų šutvės? – šaltai pasiteiravo jis.

– Ne, ne... čia tik aš. Ir...

– Gerai. Tegu taip ir lieka. Ir *dinkite* iš akių. – Kiekvieną žodį vyras išskiemenavo įnirtingai aiškiai. Trinktelėjo jai prieš nosį duris, ir Li priblokšta dar pastovėjo dvidešimt sekundžių ar daugiau, neįstengdama pajudėti.

Galiausiai, virdama iš pasipiktinimo ir jausdama, kaip iš pykčio įsiskausta smilkiniai, Li vėl pabeldė, ilgai ir garsiai, iš visų jėgų. Tačiau nesulaukė jokio atsako iš pilkaakio vyriškio nei iš ko nors kito, jei ten dar ko būta, ir iš vidaus neatsklido joks garsas. Pradėjo visai smarkiai lyti, ir Li buvo priversta pasitraukti. Ji grįžo į automobilį, pasiėmė bloknotą ir pirmame tuščiame lape užrašė ironiškai išraitydama: *Vietiniai priešiški*; paskui dar kiek pasėdėjo, žiūrėdama į lietų, kaip jis barbena į priekinį stiklą, kaupiasi ir sruvena žemyn. Rajanas labai mėgo lietų. Net ir šitai priminė jį, o ji gyvena šalyje, kuri garsėja lietumis. Ji pagalvojo apie šlapius negyvo kareivio plaukus ir kaip jie buvo prisiploję prie kaukolės. Ar ilgai lietus lijo ant jo kūno, neatrasto, gulinčio šimtą metų? Ji vaizdavosi, kaip lietus kutena jo nieko nebejaučiančią odą, kaip skverbdamasis per rūbus merkia kūną, kuris jau nebegali drebėti. Ji ryžtingai išmetė tas mintis iš galvos. Nenorėjo, kad negyvėlis imtų drumsti jai sapnus.

Ji grįžo į pagrindinį kelią, paskui išsuko ir nuvažiavo A4 keliu į Tačamą. Pastatė automobilį ir ketvirtį valandos klaidžiojo po mažą miestelį, mikliai apsisprendusi, kad netraukia užeiti į jokią vietinę aludę. Pagrindinė gatvė, vadinama Brodvėjumi, buvo pristatyta trečiarūšių parduotuvių ir smulkių bankų filialų. Žmonės be atvangos yrėsi per pliaupiantį lietų, veidus ir

akis nudūrę į žemę, nuolankiai apeidami purvinas balas. Vaizdas buvo toks niūrus ir liūdnas, koks tegali atrodyti nedidelis miestukas nevalyvą žiemos pabaigos metą. Tačiau buvo ir senamadiškas knygynas, jame Li maloniai praleido pusvalandį naršydama po knygas ir džiūdama. Ji nusipirko dvi knygas apie šio krašto istoriją, o dama prie kasos rekomendavo jai gerą užeigą – „Siūbuojantis tiltas“, kur esą galima gauti nakvynę ir pusryčius, pusiaukelėje į Šaltųjų Uosių Giraitę, pasukus į šoninę gatvelę šalia kanalo. Li ten nuvažiavo ir gavo kambarį, perkrautą gėlėto kartūno ir kietai prikimštų pagalvių. Tačiau jis buvo šiltas, o už lango į rytus driekėsi plačios, didelės užliejamosios pievos, merkiamos lietaus. Li pasidingojo, kad tolumoje pro ištįsusias tuopų eiles ji įžiūri Šaltųjų Gluosnių Giraitės bažnyčios smailę. Pasiėmusi nuo padėklo puodelį arbatos, ji sėdėjo prie lango, paskendusi mintyse.

„Siūbuojančio tilto“ lankytojai buvo daugiausia vietiniai, jie būreliais sėdėjo prie baro arba ant suolų palei lipnius medinius stalus ir kiekvieną atėjusįjį sutikdavo linksėjimais, šypsenomis ir negarsiais, lėtai ir tęsiamai tariamais žodžiais. Li nusileido vakarieniauti aštuntą valandą ir buvo palydėta į restorano salę baro šoninėje pusėje, šaltą ir nemaloniai tuščią. Ji atsisėdo prie stalo, padengto dviem, pasirinkusi tokią vietą, iš kur galėtų bent jau stebėti barą. Nuo tuščios patalpos už nugaros šiurpčiojo jos sprando oda. Ji užsisakė žuvies ir keptų bulvyčių ir pasigailėjo neatsinešusi knygos priedangai. Jai buvo kilę miglotų sumanymų prisidėti prie nuolatinių lankytojų ir išgirsti iš jų kokių vietinių nutikimų, bet visi jų pokalbiai atrodė pernelyg asmeniški, būreliai pernelyg

artimai pažįstami, ir jai staiga paliko drovu juos trukdyti. Jos žuvyje buvo užtektinai kaulų, kad turėtų ką veikti.

Kai vėl pakėlė galvą, net krūptelėjo pastebėjusi, jog ji nebėra vienintelis atskirai vienas sau sėdintis žmogus. Užsiropštęs ant baro kėdės, nepatogiai į šonus atkišęs kelius sėdėjo vyriškis iš senosios klebonijos. Nors buvo mačiusi jį taip trumpai ir menkai teapšviestą, ji buvo tikra, kad tai jis. Jis nepasivargino nusivilkti apsiausto – išblukusios žalios beformės striukės su gobtuvu – ir buvo žemai užsismaukęs ant akių tamsiai mėlyną vilnonę kepuraitę. *Tikrų tikriausias vietinis,* dingtelėjo Li; bet nukreipusi akis žemyn į jo kojas pamatė glotnios rudos odos batus su tvirtai apvyniotais aplink stiprias žalvario sąsagas raišteliais. Jie buvo pernelyg švarūs, pernelyg brangūs. Jai sukilo smalsumas. Lankytojas akivaizdžiai stengėsi likti nepastebėtas, neatpažintas. O ji matė daugiau nei vieną į jo pusę mestą žvilgsnį, girdėjo daugiau nei vieną prislopintą komentarą. Vyriškis neatitraukė akių nuo apvarvėjusio padėklo priešais ir su atkakliu ryžtu gėrė savo karčiojo alaus pintą.

Li neįstengė atsispirti. Kai tik vyras ištuštino stiklą ir pasuko į duris, ji greit pakilo ir jį sustabdė.

– Sveiki dar kartą, – žvaliai ištarė. Tasai apstulbęs pažvelgė į ją, paskui atpažinęs suraukė antakius. Jis norėjo žengti į šalį, bet ji atkartojo jo judesį. – Regis, pirma mudu nesusikalbėjome, ir aš atsiprašau, jei... sutrikdžiau jus. Esu Li Hikson, kaip jau minėjau. O jūs? – Ji ištiesė jam ranką. Jis paniekinamai į ją dirstelėjo ir nepaspaudė.

– Jūs velniškai puikiai žinote, kas aš esu. Dabar malonėkite pasitraukti man iš kelio ir palikti mane ramybėje – ar per daug prašau, jei noriu penktadienio vakarą nueiti išgerti nesekiojamas iš paskos... – tyliu, įtemptu balsu pasakė vyriškis.

– Užtikrinu jus, neturiu menkiausio supratimo, kas jūs toks, – pertraukė jį Li. – Ir aš nesekiau jums iš paskos, tiesiog esu čia keletui dienų apsistojusi. Girdėjau, rytais čia duoda gerus karštus pusryčius.

– O, nuostabu. Jums tiesiog *pasitaikė* čionai apsistoti. Ar čia bus vienas iš tų pasiūlymų „štai jums proga papasakoti savąją istorijos versiją"? Nes man visa tai jau girdėta! – atšovė jos pašnekovas.

Žandikaulių kampučiuose jam buvo susimetę gumbai, ir Li ūmai suvokė, kad jis atrodo išsekęs. Po akim kabojo pilki maišeliai, apie burną buvo įsirėžusios nuovargio raukšlės.

– Klausykite... labai nenoriu griauti jūsų iliuzijų, bet iš tiesų nežinau, kas jūs toks. Aiškiai nesate toks įžymus, kaip manote. Aš žurnalistė, bet dirbu prie istorinės medžiagos apie Pirmojo pasaulinio karo kareivį, ir atvykau į Šaltųjų Uosių Giraitę ieškodama informacijos apie jį. Jo turėta saitų su klebonija, todėl ir pasibeldžiau į jūsų duris. Kad ir ką esate padaręs – arba ko nepadaręs, – man tai, manau, visai neįdomu. Nebent tai padėtų sužinoti apie kareivį, nors tuo vis dėlto abejoju.

Stojo ilga pauzė – vyriškis svarstė jos žodžius, o jo veide keitė vienas kitą palengvėjimas, netikėjimas ir pyktis.

– Ir jūs sakote, kad nesate tiesiog... – Jis nutilo ranka nubrėžęs nežinia ką reiškiantį gestą.

– Aš jums sakau tiesą. Tikrai. Ir jei turite laiko ir galite minutėlę atsipalaiduoti, mielai nupirksiu jums dar vieną pintą ir užduosiu kelis klausimus apie kleboniją.

Vyriškis dar ilgiau paspoksojo į ją, paskui kairės rankos pirštais smarkiai pasitrynė akis, kaip jau buvo anksčiau daręs prie durų. Nervinis tikas, o gal nuovargio požymis.

– Gerai. Žinoma. Jei tikrai esate ta, kuo dedatės, – nusileido.

– Aš esu ta, kuo deduosi, – pralinksmėjusi patikino jį Li. – Atsisėskime prie židinio – aš valgiau pietus kitame kambary, o ten šalta kaip kape.

Vyras nurimo, karinga nuotaika ištekėjo iš jo kaip vanduo per sietą, jis sudribo ant kėdės prie židinio, o Li, laukdama alaus, vogčia jį apžiūrinėjo, žvilgčiodama į jo atspindį veidrodyje už baro. Tačiau jai nė nereikėjo nerimauti, kad jis pastebės. Jis spoksojo į tuštumą sau tarp kelių ir išsiblaškęs krapštinėjo nykščio nago kraštą. Nervingai vienu ypu nusitraukė kepuraitę nuo galvos, ir ji pastebėjo, kad jo plaukai prašyte prašosi išplaunami, ir ne ką mažiau apkerpami. Jie buvo prisiplоję prie galvos, atrodė šiurkštūs ir nešvarūs. Jis buvo aukštas ir liesas, ir iš to, kaip drabužiai ant jo kabo, buvo galima pamanyti, kad juos iš ko nors pasiskolino arba galbūt neseniai neteko daug svorio. Kai ji priėjo prie stalo, jis pakėlė galvą, jo blausiai pilkos akys vėl buvo budrios, atsargios.

– Yra vienas geras dalykas, kai esi ne Londone, – tau nereikia imti paskolos, kad gautum pintą alaus, – tarė sėsdamasi Li.

Vyriškis nekreipė į repliką dėmesio.

– Tai apie ką norite pasikalbėti? Apie tą juokingą reikalą su fėjomis? Tai buvo prieš pat Pirmąjį pasaulinį karą, jei gerai pamenu, – pasakė jis, vienu gaistu patraukęs gerą mauką iš savo bokalo.

Li pulsas šiek tiek padažnėjo.

– Be abejo, aš norėčiau išgirsti daugiau apie tą... – ji padarė deramą pauzę, bet vyras tylėjo. – Suprantu, jūs esate lyg ir... inkognito, bet gal galėčiau bent jau sužinoti jūsų vardą? – paragino ji.

– Atsiprašau, taip, žinoma. Atsiprašau. Buvo... pora sunkių mėnesių. Aš Markas. Markas Kaningas, – prisistatė jis.

Li nusišypsojo, pajutusi po krūtine džiaugsmingą plazdesį.

4

Birželio 16, 1911

Brangiausioji Amelija,

rašau tau apie dar vieną atvykėlį į mūsų ramius namus – poną Robiną Darentą, teosofą. Vargu ar žinai, kas tas teosofas, taigi leisk man tave apšviesti, nors tai nereiškia, kad esu didelė žinovė! Paaiškinimą aš išgirdau iš Alberto ir pusės jo nesupratau. Jis apibrėžia teosofą kaip išminties ir dvasinio nušvitimo ieškotoją, o per savo praktikas teosofai viliasi išsilaisvinti iš kūno pančių ir bendrauti su aukštesnių dvasinių lygmenų būtybėmis. Mano supratimu, mes šito stengiamės siekti maldoje, bet, regis, čia visai kas kita.

Ponas Darentas yra tas žmogus, kurio paskaitos Albertas klausėsi Niuberyje prieš porą savaičių ar panašiai, jis kalbėjo apie gamtos dvasias ir panašius dalykus. Albertas daug apie tai nešnekėjo, bet vos prieš kelias dienas jis grįžo iš savo rytmetinio pasivaikščiojimo visiškai įsitikinęs,

jog susidūrė su tais magiškais padarais, – nors, regis, nederėtų man jų taip vadinti, – pievose aplink Šaltųjų Uosių Giraitę.

Turiu pasakyti, kad šiuo metų laiku pievos tiesiog stulbinamai gražios. Jos žėrėte žėri nuo gėlių, šviežios žalumos ir trykšta gyvybingumu. Žolės ir nendrynai taip sparčiai auga, jog kone galėtum išgirsti, jei sustotum ir atkreiptum ausį! Jei gamta išties geba suformuoti kokį nors dvasinį kūną, tai juk argi tokia aplinka ne tobulai tiktų? Ir visgi negaliu užgniaužti nuostabos. Tai toks nepaprastas dalykas – panašiai jei jis parėjęs namo pareikštų regėjęs vienaragį! Nors, žinoma, jis tikrai sako tiesą, ir aš, jo žmona, privalau jį palaikyti ir tikėti, kad jis žino geriau. Galų gale jis mokslininkas, dvasininkas. Man nederėtų taip išpuikėliškai postringauti.

Taigi tas jaunas vyras, ponas Darentas, prieš vidurdienį turi čia atkeliauti, nes Albertas jam parašė apie savo stebėjimus, ir kurį laiką pas mus paviešės – prisipažįstu, man nepavyko iš Alberto išpešti, kiek tai galėtų tęstis. Ponia Bel kaip reikiant panikuoja dėl priešpiečių ir pietų trims asmenims, juk taip ilgai jai reikėjo aptarnauti vien tik Albertą ir mane. O tai tik parodo, mieliausioji mano, kad tavo ir mielojo svainio, jau neminint brangučių Elės ir Džono, vizitas smarkiai vėluoja. Tik nurodyk datą – kambariai jums visada paruošti. Jei jis planuoja čia užsibūti, tas ponas Darentas, labai tikiuosi, kad jis draugiškas vyrukas, nepernelyg išpuikęs ar labai mokytas, antraip, bijau, neturėsiu ką jam pasakyti, kas nepasirodytų beviltiškai kvaila!

Yra dar kai kas, dėl ko tu tikriausiai juoksies, – bet nesi-

juok, nes aš visai rimtai. Pradėjau nerimauti, kad Albertui gali būti kažkas blogai. Kalbu apie jo fizinę būklę – žinoma, nieko baisaus nėra nei jo širdžiai, nei gyvybinėms funkcijoms. Kaip tik vakar popiet grįždama iš mokyklos ėjau pro Džono Vestkoto fermą ir netyčia pamačiau jo eržilą, „užleistą" ant kumelės, – manau, kad būtent šis terminas vartojamas tam natūraliam ir būtinam aktui įvardyti. Netoliese buvo ir Vestkoto dukterys, jos pjovė žolę kiaulėms ir labai gražiai tūptelėjo pasisveikindamos su manim, bet prisipažinsiu – mano dėmesį buvo prikaustęs reginys joms už nugarų. Be abejo, man tai visai nepridera, turėjau nusukti žvilgsnį, bet tokie natūralūs vaizdai yra įprasti gyvenant tokioje kaimiškoje vietovėje kaip ši. Aš nė sekundės nedrįsčiau sulyginti savo brangaus vyro su fermos gyvuliu, tačiau tenka pripažinti, jog tam tikrame siaubingai pamatiniame lygmenyje daugumos gyvų padarų fizinė sandara yra – bent jau labai apytiksliai – panaši. Bet gal aš ir dėl šito klystu? Na, štai. Tai ir viskas, ką norėjau apie tai pasakyti, nes raudonuoju ir jaučiuosi esanti siaubinga klastūnė, kad rašau tau šitai, bet tu esi mano pačios kūnas ir kraujas! Jei man pasisekė ir tu supranti, ką noriu pasakyti šituo palyginimu, tai tavo paaiškinimas, kaip visada, man labai praverstų, mieloji sesute.

Taip pat aš jaudinuosi dėl Ketės Morlėj. Ji vis tokia pat liesutė ir nuolat atrodo labai nusikamavusi. Regis, jos kūnui nė motais sveikas čionykštis gyvenimas, nors neįsivaizduoju, koks kūnas galėtų atsispirti tokiam paprastam gėriui. Gal čia esama kažko rimtesnio, ką man dar teks išsiaiškinti, kažkoks jos turimas nukrypimas, siekiantis giliau, nei man atrodo. Paprašiau Sofi Bel naktimis pasižiūrėti,

ar ji miega, bet supratau, kad pati Sofi labai kietai įminga ir jai būtų sunku keltis ir tikrinti tą mergaitę. Ką ji galėtų veikti ilgomis, tamsiomis nakties valandomis užuot ilsėjusis, negaliu įsivaizduoti. Nejauku apie tai galvoti. Dar iš Sofi sužinojau, kad ji labai menkai tevalgo ir kartais valgydama turi liautis, suimta šleikštulio ar kokios konvulsijos. Privalau suprasti viso to priežastį. Kai pasiteirauju jos apie sveikatą, ji atkakliai tvirtina, kad jaučiasi gerai ir kad infekcija jos krūtinėje, kankinusi Londone, nuolat traukiasi ir nyksta. Ką gi daryti su žmogum, kuris serga, bet nepripažįsta to? Aš kiek begalėdama stengiuosi, kad ji čia pasijustų gerai, bet tai ne visada taip lengva. Dėl savo veido minos ji panaši į vanagą ar kokį smulkų, nirtulingą paukštį – startsakalį arba sketsakalį.

Na, dabar jau turiu baigti šį laišką ir ruoštis pono Darento atvykimui. Aš tau, žinoma, po dienos kitos parašysiu ir viską apie jį papasakosiu, bet jei uždelsiu, atleisk – aš visa pasinėrusi į Karūnavimo šventės organizavimo rūpesčius – savaitė liko, o mes dar neturime pakankamo kiekio vėliavų. Tai jau ima virsti tikru sąmyšiu. Drįstu sakyti, kad mes viską padarysime laiku, bet dabar kažin ar pats tinkamiausias metas priimti į namus svečią. Vargšas Bertis – vyrai apie tokius dalykus nenutuokia, ar ne?

Parašyk greitai, brangioji Amelija, ir sutelk savo mintis, jei tik tau pakenčiama, į tai, ką rašiau apie arklį. Kaip bjauru rašyti apie tokį dalyką!

Tave mylinti sesuo
Estera

1911

Artinantis priešpiečių metui energingas beldimas į duris pažadina Ketę iš užsisvajojimo. Visą rytą ji buvo išsiblaškiusi, nuolat užsižiūrėdavo kažkur į tolius pro prieškambario langą, kurį turėjo nublizginti seno laikraščio gniutulais. Jos galvoje, atitraukdamos nuo darbo, įkyriai sukasi mintys apie Džordžą Hobsoną. Praeitą vakarą ji vėl su juo pasimatė, kartu išgėrė užtektinai alaus, kad apsisuktų galva ir užkaistų viduriai. Ir dabar galva dar sukasi, pilve silpnumas, kaukolėje už akių silpnai tvinkčioja skausmas. Iš nuovargio jos rankos ir kojos apsunkusios, mintys sulėtėjusios. Net tokį ankstų metą oras šiltas, ir viršutinė jos lūpa sūri nuo prakaito. Dėl beldimo priversta išsijudinti, ji apsigręžia, žvilgsniu užgriebdama savo atspindį prieškambaryje kabančiame veidrodyje sunkiais rėmais. Pilkšvai balta merginos šmėkla su tamsiom akiduobėm ir išryškinančia ją pilkai rusva suknele. Vis dar su Holovėjaus žyme. Su vos pastebimu pasibjaurėjimu veide ji atidaro duris.

– Kuo galėčiau padėti? – klausia ji jaunuolio, stovinčio ant slenksčio.

Jo veidas trykšte trykšta gaivumu, visiškai priešingai nei jo-

sios; vienoje jo rankoje odinis kelionės krepšys, kitoje lagaminėlis, per šį permestas apsiaustas. Vienmarškinis, su liemene ir be švarko, Ketei jis primena Džentelmeno sūnų, kai jis kelioms dienoms parvykdavo iš universiteto. Taip pat netvarkingai prašmatniai apsirengęs.

– Labas rytas. Aš esu Robinas Darentas ir tikiuosi, kad manęs čia laukia.

Jaunuolis nusišypso. Jo dantys labai balti ir lygūs; šypsena ištempia lūpas pamažėle, lyg rąžytųsi katė, o apie akis susimeta malonios raukšlelės.

– Užeikite. Pranešiu poniai Kaning, kad jūs čia, – nemandagiai atsako Ketė.

Ji paima vyriškio kelionmaišį, pakabina jo apsiaustą ant kabyklos.

– Ačiū. Jūs labai maloni.

Robinas Darentas tebesišypso. Ketė stačiokiškai nusisuka nuo svečio, turinčio gerą humoro jausmą, ir perėjusi prieškambarį pasibeldžia į svetainės duris.

– Pas jus atvyko Robinas Darentas, ponia. Sakosi buvęs laukiamas, – praneša ji.

Estera staiga paleidžia iš rankų plunksnakotį ir pakelia kaltai nuraudusį veidą. Ketė tingiai pasvarsto, kokias šviežiausias apkalbas ji dėlioja savo laiške.

– O, Dievulėliau! Taip greit? Aš niekaip nespėsiu pasiruošti, o Albertas dar nė neparėjęs... – sutrinka Estera.

– Šiaip ar taip, jis čia ir laukia prieškambaryje, – ramiai sako Ketė.

– Taip, na, tai ką gi – aš, žinoma, tuoj pat ateisiu, – sako Estera, bet čia Ketei už nugaros išnyra Darentas ir krenkšteli.

– Aš labai atsiprašau, bet norom nenorom nugirdau – prašau, ponia Kaning, nesitrukdyti. Aš pasiankstinau, tai siaubingai storžieviška iš mano pusės, ir tuoj dingsiu iš akių iki deramo laiko. Šiandien šilta diena, tobulai tinkama pasivaikščioti. Prašau, nesikelkite, – linksmai sako jis.

Estera, visiškai sutrikusi, spokso į jį, vėl pranykstantį prieškambaryje.

– Gal man jį sulaikyti, ponia? – po pauzės pasiūlo Ketė.

– Taip, sulaikyk! Sulaikyk! Jis neturi jaustis, tarsi jam tektų išeiti... – kiek per daug susijaudinusi sako Estera.

Ketė pasiveja Robiną prie paradinių durų.

– Atsiprašau, pone, bet ponia Kaning primygtinai prašo jūsų neišeiti, – monotoniškai išberia. – Ji visiškai pasirengusi jus priimti.

– Ar tikrai? – vėl nusišypso Robinas Darentas. Regis, jo šypsena tik ir laukia progos; jo veidas visada jai pasiruošęs. – Tuomet privalau pasilikti. Kas galėtų atsispirti tokiam kvietimui?

Jis meta Ketei supratingą žvilgsnį, kuris išsyk ją priverčia įsitempti, ir grįžta į svetainę.

– Ar ten prie durų buvo jis? – klausia ponia Bel Ketei atėjus į virtuvę.

– Taip, jis. Ji bet kurią sekundę gali paskambinti, kad atneštume arbatos, kai tik atgaus nuovoką ir apie tai prisimins, – sako Ketė, pripildama arbatinį ir statydama ant ugnies.

– Koks jis – jaunas, senas, turtingas ar vargšas? – teiraujasi storoji virėja.

Nuo gulinčios ant stalo riebios ėrienos mentės visoje patal-

poje sklinda šleikštus žalios mėsos kvapas. Virš jos dėmesingai suka ratus mėsinės musės, laukdamos progos nutūpti, bet Sofi Bel tam pasirengusi ir nepaleidžia iš rankos virtuvinio rankšluosčio.

– Nepanašus į vargšą ir labai jaunas. Spėčiau, maždaug tokio paties amžiaus kaip vikaro žmona.

Ketė prisipila puodelį vandens ir dideliais gurkšniais jį išmaukia.

– Jergutėliau, sriaubi kaip karvė prie lovio, – nepatenkinta sukudakuoja ponia Bel.

Ketė sviedžia jai paniekinamą žvilgsnį.

– Dabar žinote, kaip jaučiuosi, kiekvieną dieną sėsdamasi priešais jus pietauti, – murmteli ji.

– Dar vienas įžūlus žodis, ir būsi išprašyta valgyti savo pietų į kiemą ar, užvis geriausia, nieko negausi.

– Iš tiesų, – abejingai atsidūsta Ketė.

– Turėtum vadinti ją šeimininke arba ponia Kaning, o ne vikaro žmona, štai kaip derėtų tau sakyti. Vos prasižioji, iš tavo lūpų girdėti vien nepagarba kitam žmogui ar ir šiaip kam, ir aš tai tikrai nepastebėjau, kad kada nors kalbėtum kitaip, – sako ponia Bel.

– O kodėl aš turėčiau rodyti pagarbą tiems, kurie jos nenusipelnė?

– Nes kai kurie žmonės – dauguma žmonių tavo gyvenime, drįsčiau sakyti, – nusipelno jos, nesvarbu, ką tu galvotum. Šeimininkė duoda tau stogą virš galvos ir darbą, kai niekas daugiau nebūtų tau to suteikęs, o dar turint tokią praeitį...

– Aš suteikiu sau stogą virš galvos plušdama šiame name kiekvieną dienos minutę! O dėl mano praeities... valdančio-

ji klasė sukuria taisykles vien tam, kad turėtų priežastį kitus bausti ir laikyti prispaustus, štai ką aš manau. Kaip galiu jų neniekinti, jei vien dėl nelaimės gimti, dėl *jų parašytų taisyklių* esu priversta pildyti kiekvieną jų įgeidį, o jie tuo metu kiaurą dieną dykinėja ir nesugeba susitvarkyti su paprasčiausia užduotim? Ir dar turiu jaustis jiems dėkinga, kai iš teisybės *jie* turėtų būti dėkingi *man*! Ką ji be manęs darytų? Kas ją aprengtų, valytų jos drabužius, nešiotų maistą ir klotų lovą? Ir kas jai virtų valgyti, jei ne jūs? Jiems mūsų reikia kur kas labiau nei mums jų. Jei tarnai taip nesilaikytų įsikibę jų taisyklių kaip jūs, Sofi Bel, tuomet mes galėtume kai ką šioje šalyje pakeisti.

Ketė užbaigia savo tiradą, prispaudžia ranką prie tvinkčiojančios galvos, įsipila dar vandens ir lygiai taip pat godžiai išgeria. Sofi Bel sumirksi kaip triušis, jos smakras nukąra ir atsiremia į pagurklį.

– Ko, po perkūnais, ten tave Londone primokė? – visiškai priblokšta pagaliau klausia.

– Ko mane primokė? – atkartoja Ketė. Minutėlę ji svarsto. – Išmokė mane, kad jie bet kokiom priemonėm laikys tave prispaudę, jei pagal jų taisykles nėra kaip tau užmauti apynasrio, – jau ramiau sako ji.

Sofi Bel lyg ir tikisi išgirsti tęsinį, bet kadangi Ketė daugiau neplėtoja šios temos, ji vėl nusisuka prie ėriuko mentės ir rankšluosčiu nuvaiko muses, susiraukusi iš susirūpinimo.

– Nuskink ir papjaustyk rozmarinų tai ėrienai, Kete, būk gera mergaitė, – suglumusi sako ji.

Paskubom nustūmusi laišką Amelijai, kurį pabaigė, bet dar nespėjo įdėti į voką, Estera pasilygina nežymiai susilamdžiusį suknelės priekį ir persibraukia plaukus. Be Alberto, kuris būtų jai davęs toną, kaip derėtų elgtis su tuo jaunuoliu ir kiek pagarbumo jam rodyti, ji jaučiasi kaip jūroje be kompaso ir kone drovisi susitikimo. Išgirsta svečią ateinant ir tvarkingai suneria priešais save rankas.

– Pone Darentai, prašom užeiti, – atsiliepia į jo mandagų beldimą. – Atsiprašau už visus nesusipratimus, jūs, žinoma, buvote laukiamas ir leiskite pasveikinti atvykus. – Estera šypsosi įžengusiam į kambarį svečiui.

– Meldžiu neatsiprašinėti. Mama būtų mane išplūdusi už atvykimą per anksti ir ramybės sutrikdymą. Džiaugiuosi su jumis susipažinęs, ponia Kaning.

Jis šiltai kresteli jos ranką, trumpam įspausdamas savo nykštį jai į delną. Už lango sodininkas Blaitas karpo ligustrų gyvatvorę žirklėmis, kurios girgžda skečiamos ir cypia suglaudžiamos. Tas kankinantis garsas nužymi visą pokalbį.

– Malonu susipažinti su jumis, pone Darentai. Albertas labai gerai atsiliepė apie jūsų pastarąją paskaitą teosofijos klausimu, – priduria Estera, vildamasi, jog taisyklingai ištarė tą žodį.

Robinas Darentas šypteli, ir jai tenka spėti, kad ne. Ji įsižiūri į jį kaip reikiant. Jis vidutinio ūgio ir sudėjimo, lieknas, bet ganėtinai petingas. Jo rankos, kai prisilietė, buvo lygiai švelnios ir šiltos kaip ir jos. Veidas trikampis, su ryškiais skruostikauliais ir maloniom raukšlelėm virš antakių, o smakre lyg ir esama duobutės. Jo plaukai tamsiai kaštoniniai, gan ilgi, šukuosena berniukiška ir su visam netvarkinga – vien švelnios bangelės ir paskiros sruogos. Jo akys šviesiai rudos, skaidrios irisinių saldainių spalvos, o amžiaus žymės apskritai niekur nematyti. Estera sumirk-

si ir sunerimusi atsitokėja spoksanti. Jaučia raustelėjusius savo skruostus ir nežinia dėl ko išdžiūvusią gerklę.

– Iš tiesų mano paskaita buvo ne tiek apie teosofiją apskritai, kiek apie specifinį dalyką – gamtos dvasias, aš jomis ypač domiuosi ir turiu prityrimo, – tęsia Robinas Darentas.

Estera vėl sumirksi ir akimirksnį nesumoja, ką turėtų atsakyti. Ji visiškai išmušta iš vėžių.

– Taip, žinoma, – galų gale susigriebia ji. – Gal prisėstumėte? Pakviesiu Ketę, kad atneštų arbatos. – Ji mosteli į krėslą.

– Ačiū. Labai malonu. – Ponas Darentas vėl nusišypso, o Estera tiksliai atkartoja jo šypseną. Iš tikro sunku nesišypsoti Robinui Darentui. – Manau, jūsų vyro namie nėra, jis užsiėmęs savo ganytojišku darbu? – klausia Robinas po kelių minučių, imdamas iš Esteros rankų arbatos puodelį.

– Taip, tai tiesa. Jis visuomet stengiasi būti bažnyčioje prieš priešpiečių metą. Būtent tuomet parapijiečiai mažiausiai užsiėmę ir gali prireikus pas jį užeiti. O jei jo nėra ten, tai keliauja po visą parapiją, lanko žmones...

– Prižiūri savo bandą, kaip ir dera geram piemeniui, – įsiterpia Robinas Darentas, vos kilstelėdamas antakį.

– Taip, tikrai, – sako Estera. – O jūs, kaip suprantu, kilęs iš Redingo?

– Taip. Ten tebegyvena mano tėvai, tame name, kur aš užaugau kartu su broliais. Dabar, žinoma, dėl savo darbų jie išsikraustę kitur. Tik aš likau taip arti gimtojo lizdo.

– O, aš neabejoju, kad jūsų motina laiminga, jog esate netoliese, – sako Estera. – Suprantu, kaip sunku motinai, kai visi jos vaikai išskrenda kas kur. Kalbant metaforiškai, žinoma. Papasakokite, kokia veikla atplėšė jūsų brolius nuo namų?

– Na, – Robinas Darentas pasimuisto kėdėje, jo veide šmėsteli keista išraiška, – mano vyresnysis brolis Viljamas tarnauja kariuomenėje. Jis siekia pačios aukščiausios kariškio karjeros ir neseniai buvo paaukštintas į pulkininkus.

– Dievulėliau! Jis turbūt labai narsus! Bet kaip tenka jaudintis jo šeimai... ar jis yra dalyvavęs mūšiuose?

– Taip, tikrai. Būtent dėl to jūsų minėto narsumo Pietų Afrikoje jis ir buvo neseniai paaukštintas ir apdovanotas už drąsą.

Esteros akys supratingai išsiplečia.

– Regis, jis tikras didvyris, – sako ji.

– Jis toks ir yra, ir dar atsparus kulkoms, jei galima taip pasakyti. Per savo karjerą buvo pašautas jau tris kartus – dukart strėlėm, vieną kartą šautuvo šūviu, bet visuomet atsigauna kaip niekur nieko! – šypsosi Robinas. – Mūsų šeimoje juokaujama, kad per manevrus jam reikėtų mažiau išsišokti. Dviem atvejais iš trijų jo gauti sužeidimai tipiški brakonieriams.

Estera kiek palinkčioja ne visai jį supratusi.

– Pašautas strėlėm! Gerasis Dieve, kiek dar laukinių gyvena pasaulyje! – vienu atsikvėpimu išdeda ji. – Viljamas tikrai turi liūto širdį.

– Mano jaunesnysis brolis Džonas mažiau nei prieš trejus metus baigė Oksforde medicinos studijas ir yra įgijęs aukščiausią mokslinį laipsnį. Jis dabar Niukasle, ten ištobulino naują chirurgijos metodą šalinti... leiskite prisiminti. Lyg ir blužnį? Dabar niekaip neprisimenu. Šiaip ar taip, kažkurį organą, – nerūpestingai mosteli jis.

– Dievaži, iš kokios puikios šeimos jūs esate! – susižavėjusi šūkteli Estera. – O jūsų tėvas ar labai įžymus?

– O, taip. Jis irgi tarnavo kariuomenėje daugiau nei keturias-

dešimt metų, iš jų nemažą dalį buvo gubernatoriumi Indijoje, paskui dėl pašlijusios sveikatos buvo priverstas grįžti į nuosaikesnį klimatą. Jis išties didis žmogus. Niekada nėra leidęs nė vienam iš savo sūnų kontempliuoti nesėkmės, – sako Robinas Darentas, ir jo veidas mažumėlę apsiniaukia.

– Su tokiu žmogumi turbūt nelengva... sugyventi? – rizikuoja Estera.

Robinas giliai įkvepia ir atrodo svarstantis jos žodžius, paskui papurto galvą.

– O, ne! Iš tiesų tai jis senas, pūkuotas katinas. Aš tik norėjau pasakyti, kad jis visuomet mus mokė tikėti savimi, tikėtis iš savęs pačių geriausių rezultatų. Toks auklėjimas vaikui padeda pasižymėti, – sako jis.

Estera rausteli sumišusi, kad netinkamai jį suprato.

– Na, jūs tikrai pasižymite... teosofijoje. – Ji nusišypso. – Mačiau, koks sužavėtas jūsų paskaitos buvo Albertas...

– Bijau, kad mano pasirinkta sritis nėra iš tų, kurią tikrai suprastų mano tėvas. Ir ne iš tų, mano nuomone, kurioje žmogus galėtų pasižymėti, – tas bendravimas su broliškomis būtybėmis, buvimas kartu kaip lygaus su lygiu ir puikybės bei asmeninės naudos paaukojimas, – iškilmingai atsako ponas Darentas.

– Iš tiesų, taip, žinoma, – linkčioja Estera. Trumpam stojus pauzei iš sodo sklinda cypčiojimas ir tratėjimas. – O! Atrodo, girdžiu Berčio dviratį! – su tam tikru palengvėjimu šūkteli ji.

Albertas plačiai šypsodamasis spaudžia ranką Robinui Darentui, o jo veidas taip spindi iš susijaudinimo, kad Estera nepamena, ar kada anksčiau jį tokį regėjusi. Per jų vestuves tai tikrai ne. Tada jis

atrodė įbūgęs ir susikaupęs, tarsi klaikiai bijotų padaryti ar pasakyti ką nors ne taip. Kai jis atsistoja šalia jos, ji meiliai suspaudžia jam ranką, džiaugdamasi, kad jis atrodo toks pagyvėjęs.

– Jūs, žinoma, norėsite pamatyti tą vietą. Daubą užliejamojoje pievoje. Žinoma, abejoju, ar mes išvysime pačius elementalus tokiu dienos metu ir saulei esant taip aukštai. Kai pirmą sykį juos pamačiau, buvo ankstyva aušra, kaip ir buvote minėjęs savo paskaitoje, jog tai tinkamiausias metas, – sako Albertas.

– Iš tiesų labai norėčiau pamatyti, – linkteli Robinas Darentas. – Bet nebūtinai šią pat minutę, jei tai sugaišins jūsų priešpiečius, ponia Kaning.

– O ne, nesugaišinsime. Juk tu neprieštarausi, Hete? Ilgai neužtruksime, – sako Albertas, Esterai nespėjus atsakyti. Kalbėdamas jis nenuleidžia akių nuo Robino Darento, nors ir kilsteli galvą į žmonos pusę, lyg atlikdamas privalomą veiksmą.

– Ne, žinoma. Darykite, kaip jums atrodo tinkama, ponai, – sako Estera. – Pranešiu poniai Bel, kad prie stalo sėsime antrą valandą, o ne pirmą. Manau, orkaitėje kepa nuostabus ėrienos kumpis.

– Gal... tai gana keblu iš mano pusės, žinau, bet gal jūs dar galėtumėte mandagiai užsiminti virėjai, kad aš nevalgau mėsos, jokios rūšies, – kiek droviai nusišypso ponas Darentas.

– Nevalgote mėsos? – išsprūsta Esterai, nespėjus prikąsti liežuvio.

– Iš tiesų nevalgau. Teosofija moko, kad valgant gyvulio mėsą kai kas iš jo gyvuliškos prigimties *fiziologiškai* persiduoda valgančiam žmogui ir taip daro jį šiurkštesnį, apsunkina protą ir kūną bei labai trukdo intuicijos, vidinių galių plėtotei, – paaiškina teosofas su nuginkluojančia šypsena lūpose.

Estera akimirką netenka žado. Ji pašnairuoja į Albertą, bet tas velkasi lengvą apsiaustą ir tapšnoja per kišenes, tikrindamas, ar įsidėjo nosinę.

– Ką gi, gerai. Ką gi. Aš, žinoma, pranešiu virtuvei, – sumurma ji, kiek prisibijodama Sofi Bel reakcijos į naujieną.

Vyrai išsiskubina iš namų, ir stojusioje tyloje Esterai belieka uždaryti jiems pavymui duris. Ji atsistoja ties prieškambario langu, kad galėtų stebėti juos einančius taku į pievą. Albertas kalba nesustodamas, gyvai mosikuodamas rankomis; Robinas Darentas žengia tvirtai, iškėlęs galvą. Estera giliai įkvepia ir trumpu atodūsiu išleidžia orą. Nejučiom jai panūsta eiti drauge, kad ir ją būtų pakvietę. Albertas, kitaip nei įpratęs, neatsigręžia nuo vartelių ir nepamoja.

Pro svetainės langą Ketė žvilgsniu nulydi vyrus ir trumpam atstato veidą saulei. Ji trokšta išnaikinti pilkšvą savo odos atspalvį, trokšta, kad akinanti saulė išdegintų net menkiausią pėdsaką. Ji yra mačiusi fermerių žmonų ir jų vaikų bronziniais ir auksiniais veidais ir strazdanomis it rudu cukrumi nubertomis nosimis. Štai ko ji nori. Būdama su Džordžu jaučia, kaip tai atslūgsta, traukiasi iš jos. Tas šaltis; mirtina, įsiėdusi žymė. Prisiminimai apie baimę ir skausmą. Džordžas ir saulė, tuodu gyvybės davėjai, palaikantys ją dieną ir naktį. Ji nusisuka nuo lango ir toliau valo dulkes, minkštu skudurėliu lėtai braukdama per raižytos kėdės apribus. Jai patinka justi glotnų medžio paviršių. Ant rašomojo stalo guli laiškas, kurį Estera rašė, kai atvyko Robinas Darentas. Laiškas, privertęs ją parausti. Ketė neskubėdama prieina, atsistoja priešais ir ima skaityti.

Ji perskaito, kad ją gali patikrinti jos kambaryje – pažiūrėti, ar ji miega. Širdis jai pašoka iki gerklės ir dusina, paskui smarkiai sutvaksi iš įniršio. Ir vėl būti tikrinamai, stebimai, jaustis belaisve. Ji sunkiai alsuoja, per daug įpykusi, kad įsijaustų į Esteros susirūpinimą jos sveikata ar nerimastavimus dėl slaptų nukrypimų. Beskaitant paskutinę pastraipą jos veide sušvinta nepatikli šypsena. Ji kone nusijuokia balsu – nešiurkščiai... bet skaityti apie vikarą ir rujojantį eržilą tame pačiame sakinyje... Paskui išgirsta triukšmą už durų ir paskubom nueina nuo rašomojo stalo. Dulkių skudurą ji buvo paspaudus po ranka ir nespėjo laiku jo paimti, neįstengia atrodyti lyg niekur nieko valanti dulkes, atrodyti nekalta Esterai įžengiant į kambarį. Vikaro žmona susirūpinusi ir užsigalvojusi, bet pamačiusi Ketę neryžtingai nusišypso. Ketė irgi šypteli, greit ir trumpai, ir išskuba iš kambario.

Jiedvi su Tese, žinoma, buvo demaskuotos. Jas pamatė vienas iš liokajų vieną sekmadienio popietę dalijančias lapelius prie Liberalų partijos būstinės. Ar, tiksliau, bandančias dalyti. Žmonės plaukė pro šal, šiurkščiai pakratydami rankas, pralėkdami taip, lyg jos būtų nematomos. Vienas kitas niūriai jas nužvelgė, suburbėjo „kokia gėda". Jos vilkėjo patį geriausią uniformos variantą, kokį įstengė įsigyti, – su žaliom, baltom ir purpurinėm juostom, permestom per dešinį petį, surištom po kaire pažastim. Tų pačių spalvų kaspinais apsirišo skrybėlaites. Jos neįstengė įpirkti baltų golfo švarkų, privalomos aprangos dalies, kainuojančių septynis šilingus ir šešis pensus, nei drąsiai trumpų žalių ar purpurinių sijonų, vos siekiančių kulkšnių kauliuką. Jos buvo iš darbininkų klasės, visi tą matė, o vis dėlto jos buvo aiškiai atpažįstamos sufražistės.

Jos laikėsi drauge, dirbo ranka rankon, juokdamosi iš žmonių storžieviškumo, keisdamosi pastabomis apie jų figūras ir drabužius, apie jų manieras. Nė vienas, žinoma, nepaėmė lapelio, bet merginos vis tiek išskanduodavo savo šūkius ir sugebėjo įsiūlyti literatūros kelioms moteriškosios lyties praeivėms. Paskui Ketė pamatė gatve atžingsniuojantį Barnį, besikemšantį į kišenę naują pakelį cigarečių. Sekundę ji apmirė, pamatė, kad jis atpažino jas, pamatė, kaip pasikeitė jo veidas. Žinoma, jis nesustojo pakalbėti su jomis, neketino to daryti visiems matant. Tačiau praeidamas vos įstengė nuslėpti slopinamo džiaugsmo šypsenėlę dėl tokio savo atradimo. Barnis buvo dirglus ir mėgo pridaryti rūpesčių, kuriuos vadindavo „papokštavimu". Nuo jo atvykimo į Brotono gatvę tiek Tesė, tiek Ketė su panieka atmesdavo jo merginimus, tai įerzino jo geidulius ir jis praminė jas „lesbėmis".

Naujiena apie tai, kuo užsiima kambarinė ir antroji virtuvės tarnaitė, iš Barnio lūpų pasiekė ūkvedę, paskui vyresnįjį liokajų, paskui ir Džentelmeną. Jis išsikvietė jas abi į savo kabinetą. Tesė drebėjo visa nuo garbanotų plaukų iki sunešiotų batų puspadžių, bet Ketė suspaudė jos ranką ir įžūliai kilstelėjo smarką. Ji žinojo, kad ne taip lengva ją atleisti. Mama jai prieš savo mirtį buvo pasakiusi.

– Na ką gi, Katerina ir Teresa, – pradėjo Džentelmenas.

Išgirdusi savo vardą, Tesė dar smarkiau suvirpėjo, tarsi iki tol būtų širdies gilumoje tikėjusis praslysti nepastebėta. Ketė sugavo Džentelmeno žvilgsnį ir nenuleido savojo, nors kiekvienas jos nervas įsitempė. Kabinetas buvo įspūdingas – tamsaus raudonmedžio sienomis, visas nustatytas knygų eilėmis ir išklotas tamsiai raudonais kilimais. Pro aukštus langus besiskverbianti šykšti rudens šviesa kėlė panašumo su bažnyčia įspūdį. Ramus

dulkėtas oras buvo vėsus ir sustingęs. Džentelmenas, einantis septintą dešimtį, buvo aukštas ir platus kaip statinė. Jo žandus rėmino žilos žandenos, bruožai nuo aptukimo seniai išpurtę, bet akys, nors ir mažos, buvo geraširdės ir malonios. Žinoma, kai negerdavo ir nekortuodavo. Abiejose srityse jis buvo pelnęs abejotiną šlovę.

– Girdėjau, kad judvi tapote karštomis politikierėmis, – tarė jis šypsodamasis, sakytum, pralinksmintas tokios minties.

– Nesuprantu, apie ką jūs kalbate, pone, – paprieštaravo Ketė.

Tesė stovėjo įdūrusi akis į grindis, tyli it kapas, jei ne nerimastingai šnarpščiantis kvėpavimas.

– Liaukis, Katerina, nevaidink man čia bemokslės kaimietės, tai tikrai nepadės, – supeikė jis.

Ketė sumirksėjo ir mažumėlę suminkštino savo nuožmų žvilgsnį, matydama, kad jų nieks nesiruošia barti.

– Mes nieko blogo nedarėme. Sekmadienio popietės priklauso mums. Nėra nusikaltimas dėtis prie politinės sąjungos ir nėra nusikaltimas už ją agituoti.

– Mano supratimu, jūsų sekmadieninės popietės turėtų būti skirtos artimiesiems lankyti arba siūti, skaityti ar kokiai kitokiai naudingai veiklai, – atlaidžiai pastebėjo Džentelmenas.

– Mūsų sekmadienio popietės priklauso mums, – atkakliai pakartojo Ketė.

– Katerina! Dievaži, tu lygiai tokia pat užsispyrusi kaip tavo motina, – sukikeno jis.

– Ačiū, pone, – atsakė vos regimai šypteldama Ketė.

Džentelmenas nusiėmė akinius ir pasidėjo priešais ant atverstos sąskaitų knygos. Atsilošė krėsle, susinėrė ant krūtinės

rankas ir, regis, kiek pamąstė. Merginos stovėjo kur stovėjusios, kaip sargybiniai.

– Ką gi, judvi visiškai teisios, kad nėra nusikaltimas tai, ką darote, – dalyti lapelius ir panašiai. Spėju, jokio atlygio už šį darbą negaunate? Gerai. Bet šiomis dienomis, kad ir kokį laikraštį paimčiau, vis perskaitau, kaip kokią nors merginą areštavo, nes ji iš kvailumo susidėjo su tomis mėlynakojinėmis kiršintojomis. Jos nueina per toli. Jos per daug sau leidžia. Nenormalios būtybės, ir kaip nemoteriška tai, ką jos daro. Bet aš ne iš tų, kurie draudžia mąstymo laisvę, net ir tarnų. Taigi darykite tai ir toliau, jei jums jau taip reikia. Tačiau kad daugiau negirdėčiau, jog jus matė gatvėje skanduojant šūkius ar trukdant doriems piliečiams lankyti savo politines sueigas. Kartoju, kad daugiau to nebūtų. Neleisiu, kad užtrauktumėte nešlovę šiems namams kokiu nors skandalingu elgesiu. Ar suprantamai pasakiau?

– Ar mes dar galime lankyti sueigas? – paklausė Ketė.

– Galite toliau likti MSPS narėmis ir lankyti sueigas, taip. Galite skaityti jų literatūrą, jei jums taip reikia, bet nepalikite jos mėtytis taip, kad pamatytų kiti tarnai. Ir kad man neskatintumėte jokių kitų merginų prisidėti prie šio naujo pomėgio.

– Ar mums galima nešioti ženklelius su mūsų spalvomis?

– Būnant čia, tarp šio namo sienų, – ne, negalima, – atsakė Džentelmenas žibančiomis akimis. Jam visuomet patikdavo derybos.

– Emai leidžiama nešioti kryželį. Kodėl mums negalima nešioti emblemos?

– Ema yra dievobaiminga. Jei jūs panorėtumėte nešioti Jėzaus kryželį, jums būtų leista. Tikiuosi, tu nelygini mūsų Viešpaties Dievo su ponia Emeline Pankherst?

Jis nusišypsojo. Ketė labai stengėsi išlaikyti veidą nejudrų, bet neįstengė suvaldyti trukčiojančių lūpų kampučių.

– Žinoma, ne. Nes jei Dievas būtų moteris, mums tikrai nereikėtų taip sunkiai kovoti dėl pagrindinių socialinių teisių, – atsikirto ji.

– Jei Dievas būtų moteris! Jei Dievas būtų moteris! – nusijuokė Džentelmenas. – Katerina, tu tikrai kietas riešutėlis. Verčiau nebūčiau tavęs mokęs skaityti. Tikra tiesa, kad moteriai žinios yra pavojingas daiktas! – suprunkštė jis. Ketė liovėsi šypsotis ir vėl nutaisė plieninį žvilgsnį. Džentelmenas kurį laiką patylėjo. – Ir dar tas tavo motinos žvilgsnis. Eikite abi iš čia, grįžkite prie darbo. – Rankos mostu jis atleido jas. – Kad daugiau apie tai negirdėčiau. – Ketė pasisuko eiti ir kumštelėjo Tesę. Mergina atrodė ištikta transo. – Luktelk, Katerina, – štai. Perskaityk, jei nori. Gal iš nepadorių sufražisčių atversime tave į mąstančią socialistę, – tarė paduodamas jai Fabiano draugijos* brošiūrų rinkinį.

Ketė godžiai jas paėmė ir perskaitė viršutinės pradžią: *Trakt. Nr. 144 – Mašinos: jų šeimininkai ir jų tarnai.* Džentelmenas žinojo, kaip ji mėgsta skaityti, – pats tą pomėgį ir buvo išugdęs.

– Ačiū, pone, – nuoširdžiai pradžiugusi pasakė ji.

Jis vangiai patapšnojo jai per petį ir nusigręžė.

Kai tik jos vėl atsidūrė laiptų apačioje, Tesė iš visos širdies atsiduso, lyg per visą pokalbį būtų stovėjusi sulaikius kvėpavimą.

– O, gerasis Dieve, maniau, kad mudvi atsidursim gatvėje, tikrai taip maniau! – pravirko ji.

– Nebūk kvailutė – argi nesakiau, kad to nebus? – tarė Ketė, suimdama ją žemiau pečių ir krestelėdama.

---

* Britų socialistų organizacija, įkurta 1884 m.

Tesė nusibraukė palengvėjimo ašaras ir nusišypsojo.

– Aš nežinau, kaip tu galėjai taip drąsiai su juo kalbėti, tikrai nežinau! Maniau, kad numirsiu iš baimės!

– Tu nežinai? Ir negali atspėti? – rimtai paklausė Ketė.

– Ką atspėti, Kete? Apie ką tu? – sumišusi perklausė Tesė.

Pro savo draugės petį Ketė pamatė ponią Hedingli, lūkuriuojančią tamsiame savo kambario tarpduryje. Ūkvedė priekabiai ją stebėjo.

– Nesvarbu. Eime, mums verčiau grįžti, – pasakė ji.

Po šito nutikimo jos porą savaičių nebėjo agituoti. O kai vėl pradėjo, tai gerai apsižiūrėdavo, kad būtų kuo toliau nuo krautuvėlių, kur Barnis pirkdavosi cigaretes ir degtukus.

Estera aptinka Ketę rūsio laiptų viršuje sustingusią, visiškai užsisvajojusią. Jos išsiblaškymas baugina, ir akimirksnį Estera sudvejoja, nežinodama, kaip pasielgti. Pagaliau ji pabrėžtinai krenkšteli ir mato merginą krūptelint.

– O, Kete. Gal būtum tokia gera ir paėjėtum su manim į svetainę? – sako ji ir nueina, tamsiaplaukė mergina nuseka jai iš paskos.

– Ponia? – ištaria Ketė, sustojusi priešais ją ir laisvai nuleidusi rankas.

Estera norėtų, kad jas sunertų priekyje ar už nugaros, bet neišmano, kaip jai pasakyti, tiesiog taip nenatūraliai atrodo, kai rankos va taip karo. Tarsi ji norėtų būti pasirengusi paleisti jas į darbą, staigaus įtūžio pagauta.

– Kete, – nusišypso Estera. – Girdėjau šiokių tokių nusiskundimų iš ponios Bel, kad tu ne visuomet rodai jai prideramą pagarbą... Ne, prašau, leisk man pabaigti, – sako matydama, kad

Ketė ruošiasi prabilti. – Juk aišku, tau prireikė šiek tiek laiko apsiprasti čionai, nieko kito ir negalima buvo tikėtis, kai... tu šitiek patyrei. Aš labai nuodugniai išklausinėjau ponią Bel apie tavo kasdieninį darbą, ir ji nieko blogo nemato. O aš turiu pasakyti, jei jau Sofi Bel nemato nieko blogo tavo darbe, tai nieko blogo ir nevyksta!

– Ta moteris manęs nekenčia, – monotonišku balsu ištaria Ketė.

– Na! Esu tikra, kad nieko panašaus! Jei ji tau šiurkšti, na, tai tik todėl, kad jai labai rūpi, jog viskas būtų daroma prideramai... Tiek to. Vikaras ir aš esame visiškai patenkinti tavo darbu, ir daugiau nei patenkinti, kad čia pasilikai, tačiau aš privalau paprašyti, kad rodytum poniai Bel pagarbą, atitinkančią jos padėtį, – pagaliau juk ji ūkvedė ir dirba čionai prie manęs jau keleri metai. Tiesiog nebus jokios naudos, jeigu jai priešinsies, – baigia Estera. Ketė atkakliai žvelgia į ją ir nieko nesako – Estera viliasi, jog paklusdama. – Ką gi, šis reikalas išspręstas. Štai, Kete, – aš padariau šitą tau. Maža dovanėlė atvykimo proga kambariui pasipuošti.

Ji įteikia Ketei įrėmintą kryžiuku išsiuvinėtą darbelį. Ketė kurį laiką tylomis į jį žiūri, o kai vėl pakelia galvą, jos akys blizga iš jaudulio.

– Ačiū jums, ponia. – Ištaria žodžius kapodama, lyg per prievartą.

Estera šypsosi matydama, jog Ketė jau mažne nugalėta.

– Labai prašom, vaikeli. Dabar neškis jį, – sako ji, leisdama suprasti, kad pokalbis baigtas.

Ketė, visa susikausčiusi, išstypina iš kambario.

Virtuvėje Ketė sviedžia siuvinį ant stalo ir žiūri į jį neatplėšdama akių, nirtulingai prikandusi lūpą. Bakalėjininko pasiuntinukas įneša dėžutes su prekėmis, jis vos įžiūrimas per krūvą miltų, ryžių ir želatinos pakuočių.

– Ar gali tuo patikėti? – klausia jo Ketė, piktai mostelėdama į rėmelį.

– Kuo, panele? – klausia berniukas. Jam ne daugiau kaip dvylika metų.

– Šituo! – Ketė pakelia rankdarbį ir įnirtingai pakrato rodydama berniukui.

Tasai prieina arčiau, trumparegiškai prisimerkia ir užsikirsdamas skaito.

– Nuo... nuo...

– Nuolankumas! – kerta Ketė.

– Nuolankumas yra Tikrasis Tarno Kil... numas, – sako berniukas ir pakelia akis įsitikinti, ar teisingai perskaitė.

– Ar gali tuo patikėti? – vėl klausia Ketė.

Sutrikęs berniukas patraukia pečiais.

– Nežinau tiksliai, panele, – suvapa jis ir išsiskubina lauk.

– Dėl ko niurzgi dabar? – klausia ponia Bel, įkrypuodama į virtuvę ir trinktelėdama arbatinį ant viryklės.

– Dėl nieko, kas susiję su jumis, ponia Bel, – sako Ketė bespalviu balsu.

– Šiuose namuose viskas su manim susiję, mergyt, – pabrėžia ūkvedė. Ji pastebi rankdarbį ant stalo, pakelia jį ir žiūrinėja. – Ji padarė jį tau, tiesa? – Ketė linkteli. – Tai ko tokia įširdusi?

– Aš... aš *nesutinku* su požiūriu.

Ponia Bel varsto ją skvarbiu žvilgsniu.

– Na, ką gi, drįstu sakyti, to ir reikėjo laukti, kai tau galvoj

vien tauzijimai ir tavo pačios nuomonės. O turėtum būti dėkinga už tokią malonią šeimininkę, kuri nori dovanoti tau gražius daiktelius, o ne kulti lazda. Pirmasis džentelmenas, pas kurį tarnavau, nulipdavo į apačią ir mušdavo tarnaites, jei jam pasirodydavo, kad jo arbata per šalta arba per karšta ar per ilgai plikyta; taigi, įsidėmėk mano žodžius – tau su šita vieta pasisekė, ir pasistenk tą įsiminti! – Jos rankos, sunertos ant krūtinės, panašios į kumpius.

– O kodėl mums turėtų būti skirtingos taisyklės, Sofi? Ar mes ne žmonės, kaip ir tie, viršuje? – klausia Ketė.

Ji vėl paima išsiuvinėtą aforizmą ir apžiūrinėja. Estera kampe išsiuvinėjusi mažą rainą katytę, išrietusią nugarą tarp mėlynų rugiagėlių. Ketė nykščiu brauko per dailutį padarėlį ir raukosi.

– Ką tu čia *šneki*, mergele? Žinoma, kad skirtingos taisyklės jiems ir mums!

– Bet kodėl taip turėtų būti? – karštai klausia Ketė.

– Nes visada taip buvo ir visada taip bus! Kas tokio turėjo tau atsitikti, kad pamiršai savo vietą pasaulyje? – širsta ponia Bel.

– Netikiu, kad turiu savo vietą pasaulyje, – sumurma Ketė.

– Turi turi. Ji čia, šitoje virtuvėje, ir tu man padėsi ruošti arbatos padėklą.

Ponia Bel nusiskubina atgal prie viryklės.

Vėliau tądien Ketė pakabina Esteros rankdarbį ant savo miegamojo sienos, kur andai kabojo krucifiksas. Nors ir negali neužverdant kraujui ramiai skaityti aforizmo, jai patinka mažoji raina katytė, sėlinanti tarp rugiagėlių. Šįvakar Ketę užvaldžiusi nutrūktgalviška nuotaika. Vargais negalais sulaukusi, kol šeimynykščiai atsiguls, ji ištykina iš kambario, nulipa į apačią ir iš-

smunka į kiemą. Ponios Bel knarkimo dar negirdėti. Pažvelgusi aukštyn į namą mato, kad miegamojo šviesos dar dega. Ją dar gali pakviesti, liepti sutaisyti karšto gėrimo ar atnešti iš bibliotekos knygą. Nuo tos minties jos širdis ima plakti greičiau. Bet ji nesileis įkalinama name, nesileis tikrinama. Tegu vikaro žmona sužino, kad jos nėra, įsiutusi galvoja ji. Tegu jie išmeta ją. Geriau tai, negu būti kaline. Naktis rami ir šilta. Iš pievų kartkartėm atsklinda varlių kurkimas, gergždžiantys ir zvimbiantys vabzdžių gyvenimo garsai. Ore tvyro įkaitusių plytų ir sausos žolės kvapas, taip pat vos juntama drėgmė nuo krintančios rasos.

Ketė tyliai nusėlina prie tolimosios namo pusės ir ūkinių pastatų, supančių kiemą. Čia malkinė ir sodininko slėptuvė, šiltnamiai ir įrankių pašiūrės. Būtent vienoje iš jų vikaras laiko savo dviratį. Ketė rausiasi tamsoje keikdamasi, kai jos ieškančios rankos užkliudo ir sutarškina įrankius, kai koja paspiria kastuvą ir jis virsta ant betoninių grindų. Drebančiom rankom ji sugauna jį paskutinę akimirką. Anksčiau jai tik vieną kartą yra tekę važiuoti dviračiu – pasiskolino iš mėsininko pasiuntinuko Londone. Ji tyliai keikia negarsiai cypiančius ratus, kai varosi jį sodo takeliu ir pro vartus. Nemato užpakaly tamsoje žibančios cigaretės, nemato nė Robino Darento, kuris seka ją įdėmiu žvilgsniu, atsirėmęs į priekinę namo sieną ir leisdamas dūmų kamuolius į švelnų dangų.

Ketė ilgai stumiasi dviratį pieva tolyn prieš užsėsdama ant jo, nerimaudama, kad gali nukristi; taip ir atsitinka, nes apstulbusi dėl to, kad važiuoja, pamiršta vairuoti ir susverdėjusi griūva ant žolėto tako krašto, atsitrenkia į žemę. Nusibraukia žvyrą nuo nubrozdintų rankų ir kelio, pastato dviratį, susitvarko sijoną ir vėl permeta koją. Ji nebus blogesnė už *vikarą,* kuris taip lengvai važiuoja su savo per trumpom kelnėm ir lepšiška veido spalva.

Pamažu ji įsivažiuoja ir suvokia, jog kuo sparčiau rieda, tuo lengviau išsilaikyti tiesiai ir vairuoti. Keletą kartų vos ne vos išvengusi naujos nesėkmės, ji kuo puikiausiai įsimiklina minti žolėtu taku link kanalo. Šviesos jai nereikia. Blyškus dulkėtas pakrantės takas tiesus ir aiškiai matomas, jis veda pro vešlius žalius vikšrius ir krūminius builius, dagius, rūgštynes ir pienes. Ketė mina pedalus taip sparčiai, kaip tik drįsta, ir vėjas kedena jos trumpai kirptus plaukus, drėkina akis ir vėsina odą. Ji nejučiom nusišiepia tamsoje, jaučiasi pakylėta ir nerūpestinga. Būtų pravažiavusi tiesiai pro baržą, kur Džordžas visuomet nakvoja, ir paieškojusi jo Tačame, bet kajutėje pamato šviesą ir smarkiai svyruodama stabdo.

Staiga peršokusi į nejudrumo būseną Ketė jaučiasi apsvaigusi ir kurį laiką pastovi ant tako, gaudydama kvapą ir stengdamasi atgauti pusiausvyrą. Kanalo vanduo ramus ir tylus, silpnoje žvaigždžių šviesoje ji regi vandens paukščius, be garso sklendžiančius pro šalį. Pasistiebusi nuo kranto ji tyliai pabeldžia į valties šoną. Ant krumplių lieka dažų trupinėlių. Iš vidaus atsklinda duslus stuktelėjimas ir batų brūžavimas į medį. Džordžas atidaro kajutės duris ir pakeltu žibintu švysteli Ketei į akis, priversdamas ją delnais užsidengti veidą.

– Tu mane apakinsi! – šaukia ji.

Šauksmas jai užgula krūtinę ir užpuola draskantis kosulys, ir ji susilenkia nuo staigaus skausmo po šonkauliais. Vadinasi, tas kosulys joje tebetūno. Dar jos nepaliko.

– Kete, čia tu? Ar tau viskas gerai? – Džordžas stebeilijasi į tamsą, pusiau prigesinęs lempą.

– Ar daug kitų merginų užsuktų pas tave naktį, Džordžai Hobsonai? – kandžiai paklausia ji priepuoliui nurimus.

– Tik tu, Juodoji Kate. – Jis šypsosi.

– Ką gi, tai aš. Ar tu užsiėmęs? Kodėl ne mieste?

– Negaliu aš kiekvieną vakarą eiti į miestą, Kete Morlėj. Kaipmat ir nuskursčiau. Iš tikrųjų kaipmat, – gailiai sako jis. – Kodėl tu šniokštuoji? Gal bėgai?

– Važiavau dviračiu, – paaiškina Ketė. – Pasiskolinau vikaro dviratį ir atidūmiau čia per menką dalelę laiko, kurį sugaištu eidama! Taigi ir grįžti galėsiu per menką dalelę laiko, užtat galiu pabūti su tavim ilgiau.

– Tu *pasiskolinai* jo dviratį? Nori pasakyti, gavai leidimą...

– Nekvailiok. Jei jis nežino, tai ir širdies neskauda. Ką tu čia veiki vakarais tokioje ankštybėje?

– Lipk čia, ir aš tau parodysiu, – pasiūlo Džordžas.

Prislopintoje lempos šviesoje išryškėja visos veido linijos. Saulės įbrėžtos raukšlės apie akis, vagelė virš antakių, tvirtai apibrėžti smakro kontūrai. Anų kautynių mėlynės jau išbluko, likusios tik neaiškios rusvos dėmės, panašios į išterliotų nykščių atspaudus. Jo marškiniai ties kaklu prasegti, rankovės užraitotos. Tiek daug odos matyti. Tiek daug jo gyvastingo kūno; tiek daug gyvybinės jėgos. Ketė gerte geria tą vaizdą, sulig kiekviena sekunde jausdamasi stipresnė. Jam šypsantis kažkas joje skleidžiasi it gležno augalo nauji žali lapai. Ji įsitveria jo rankos ir žengia į denį, bet prie kajutės durų sudvejoja. Ta erdvė viduje išties labai ankšta.

– Aš... aš nemėgstu mažų erdvių, – taria ji.

– Neužsidarysime viduje, jei nenori, – sako Džordžas, nė maž nesuglumintas jos prisipažinimo.

Ketė palypėja žemyn pora siaurų medinių laiptukų ir atsisėda apglėbusi kelius. Jai virš galvos plyti nakties dangus, neaprėpiamas ir raminantis.

Kajutė žema ir siaura. Beveik nieko ten ir nėra, neskaitant lo-

vos palei sieną, keleto lentynų ir viryklės palei kitą sieną. Guolį sudaro suplyšę patiesaliukai, atstojantys čiužinį, ir nudėvėtos antklodės. Ant viryklės stovi alavinis virdulys, bet žarijos jau kadai išblėsusios. Džordžas stebi, kaip ji akimis greit apveda jo būstą. Jis truputį susiraukia, staiga pasijunta netvirtai.

– Ne kažin kas, prisipažįstu. Tikrai vargana turėtų atrodyti tam, kuris pripratęs gyventi ištaigiuose namuose.

– Aš dirbu ištaigiuose namuose, – pataiso jį Ketė. – O gyvenu ankštame palėpės kambarėlyje, leipdama nuo šitos kaitros, – sako ji.

– Tikrai karšta. Neprisiverčiu kurti viryklės, taigi negaliu net pasiūlyti tau arbatos ar kakavos.

– Tu tikrai esi pratęs turėti kakavos? – kilsteli antakį Ketė.

– Iš teisybės tai ne, – prisipažįsta Džordžas. – Bet aš turiu imbierinio alaus.

– *Imbierinio* alaus?

– Aš jį nuo vaikystės mėgstu, – droviai gūžteli pečiais Džordžas. – Tai ar norėtum?

– Na, gerai. Išgersiu. Gerklė nuo kosėjimo visai perdžiūvo.

– O kas tai per kosulys? Kartais girdžiu, kai tu kalbi. Kad kvėpuojant tau kažkas kliūva, tik ir lauk, kad sugriebtų.

Jis paima nuo lentynos rudą butelį, išpilsto į du alavinius puodelius. Ketė prieš atsakydama pagalvoja. Jai nepatinka tai, ką išgirdo, – kad kiti gali pastebėti jos žymę.

– Kai buvau kalėjime, pasigavau plaučių uždegimą, – trumpai paaiškina. – Dar nepraėjo. Daktaras sakė, jog praeis, nors aš, prisipažinsiu, tikėjausi, kad greičiau.

– Tai, matyt, buvo tamsi ir niūri vieta, kad susigriebei tokią ligą, – atsargiai ištaria Džordžas.

– Taip ir buvo. Bet ne nuo to susirgau. O nuo to, kaip su manim elgėsi. Kaip į mus... žiūrėjo, – sako ji, siurbčiodama imbierinį alų, įsmeigusi akis į tamsą puodelio dugne.

Džordžas ištiesia storą, šiurkštų nykštį, sulenkia jai po smakru ir kilsteli, atkreipdamas jos žvilgsnį į save.

– Aš tai jau rasčiau ką pasakyti kiekvienam, kas su tavim šiurkščiai elgtųsi, – iškilmingai sako jis. – Ir ne tik pasakyti. Tu gi šitokia liesutė. Negaištu laiko su tokiais, kurie boksuojasi su mažesniais pagal svorį.

– Šitą tai jau be galo norėčiau pamatyti. Kaip tu kauniesi su tenykščiais niekšais, kurie save vadina sargybiniais, – nusišypso Ketė. – Jie paragautų savo pačių vaišių.

– Tas darbas yra grynas žiaurumas ir žvėriškumas, aš taip suprantu. Nėr ko stebėtis, kad jo imasi žiaurūs galvijai. Kartą į kalėjimą buvo uždarę mano tėvą – ir tai nebuvo blogai mums, vaikams, nei mano mamai. Jis įsiutino policininkus, bandžiusius išlydėti jį namo iš aludės kone mirtinai nusigėrusį, kaip buvo pratęs. Jie nešė jį už rankų ir kojų veidu žemyn tiesiai pro visus jo draugužius – dėl to jam užvirė kraujas! Aš džiaugiuosi, kad jį uždarė, nes paleistas namo būtų išliejęs tą pažeminimą ant mūsų. – Jis purto galvą paskendęs prisiminimuose.

– Kokia buvo tavo tėvo profesija?

– Profesija? Netinka čia tas žodis. Jis dirbo padieniu darbininku ūkio darbus, visokius atsitiktinius. Ką tik nutverdavo. Jei reikėdavo nudirbti ką nors tokio, kas visiems kitiems buvo per sunku ar per purvina, kviesdavosi mano senį. Jis pritrumpindavo šunyčiams uodegas kiekvienąsyk, kai atirasdavo nauja vada. Jis jas nukąsdavo.

– Jis jas *nukąsdavo*? Kaip šlykštu!

– Sako, tai geras būdas – nuo dantų sukandimo žaizda greičiau užsitraukia. Bet šitaip daryti gali tik laukinis, taip mano tėvą ir vadindavo, – aiškina Džordžas. – Aš prisimenu, kaip tie vargšai mažyčiai cypdavo, tie visi šunyčiai. Man stingdavo kraujas, bet tėvas nė nesuvirpėdavo.

– Tačiau aš nebuvau girtas galvijas. Aš tik dariau, ką man liepdavo, kalėjime.

– Ir tai, ką prižiūrėtojai liepdavo tau daryti? Nuolat?

– Na... gal ne nuolat, – pripažįsta ji, vėl palenkdama veidą. Iš tiesų ji nesuskaičiuojamom mažom gudrybėm stengėsi pažeidinėti taisykles, vaizdavosi maištaujanti. Tai dėl jos elgesio prižiūrėtojai atkreipė dėmesį į Tesę, kuri lig tol laikėsi ganėtinai ramiai ir tyliai, kad liktų nepastebėta. Ketė mėšlungiškai nuryja seiles. – Gal pakalbam apie ką nors kita?

– Mes galim kalbėtis apie ką tik tu nori, Kete Morlėj, – romiai sako Džordžas.

Ketė vėl nužvelgia kajutę, siurbteli imbierinio alaus.

– Kodėl neišsinuomoji kambario mieste?

– Aš ir nuomodavaus, bet Čarlis Vyleris, šitos baržos ir dar kitų trijų tarp Bedvino ir Tvikenhamo savininkas, pasakė, kad galiu nakvoti valtyje, jei noriu, ir be jokio nuomos mokesčio. Turėti žmogų laive yra daug saugiau, o aš taip sutaupau pinigo.

– Kokiam tikslui tu juos taupai? – paklausia Ketė.

Prieš atsakydamas Džordžas kiek pagalvoja, paskui siekteli popierių šūsnies ant lentynos ir paduoda jai suglamžytą, smarkiai nučiupinėtą reklaminį lapelį.

– Kanalų prekyba merdi, Kete. Kai kurie ruožai taip prastai prižiūrimi, kad vos valioji prasibrauti pro prižėlusius dumblius

ir gožiančius medžius, ir šliuzai vos ne vos laikosi. Mažai vežėjų besinaudoja kanalais, dabar visur geležinkeliai, ir jais vežioti nepalyginti sparčiau. Čarlis Vyleris yra seno kirpimo žmogus, jis tebesiverčia mažais kroviniais ir smulkia prekyba, bet gangreit ir jam teks liautis, – paaiškina Džordžas.

Ketė žiūri į lapelį. Ant jo išspausdinta grūdėta fotografija vaizduoja garlaivį, pilną mergaičių sekmadieninės mokyklos uniforma, besišypsančių į fotoaparatą iš po plokščių šiaudinių skrybėlaičių.

– Vaizdingos pramoginės kelionės? – skaito ji.

– Aha, taip jas pavadino tas vyras, su kuriuo susipažinau. Jis gerai pažįsta Batą ir Bradfordą, o kitados buvo vežikas, kaip ir Čarlis Vyleris. Dabar jis gerai uždirba – geriau nei pirma – vėžindamas žmones kanalu.

– Tai tu iškeliautum ir dirbtum jam? – klausia Ketė nupuolusia širdim. Ji tučtuojau sumeta, kad be Džordžo ji neištvertų Šaltųjų Uosių Giraitėje.

– Ne! Ne, nieko panašaus – aš nusipirkčiau nuosavą laivą ir daryčiau tą patį, ką ir jis! Tai tikriausiai būtų senas laivas, kitokio ir neįpirkčiau, bet aš pats susiremontuočiau ir padaryčiau, kas reikia. Prišvartuočiau jį Hangerforde, nes tenai tokių pramoginių laivų dar nėra. Laivas būtų sykiu ir namai, ir verslas, o aš pagaliau būčiau laisvas tvarkytis kaip tinkamas, – tvirtai ir ryžtingai sako Džordžas.

– Būtų nuostabu. Būti laisvam! – Ketė žvelgia į erdvę, pagauta tos minties. Ji nelabai įsivaizduoja, kaip tai galėtų atrodyti – gyventi, kaip jai patinka, ir kokią minutę jos nugara vilnija jaudulio virpuliukai. Paskui atsidūsta. – Abejoju, ar aš kada tokia būsiu.

– Kiekvienas gali būti laisvas. Reikia tik surasti būdą.

– Kiek tau prireiks laiko, kol sutaupysi pinigų ir nusipirksi laivą?

– Ne tiek jau ir daug. Gal keturių mėnesių. Arba greičiau, jei pavyks susitarti dėl daugiau kautynių... ir laimėti jas, žinoma.

– Žinoma, tu laimėsi! Niekas tavęs neįveiktų – aš gi mačiau, kaip tu kaunies. Tu kaip Hektoras arba Achilas.

– Kas tokie? – susiraukia Džordžas.

– Senovės pasaulio pusdieviai.

– O, tikrai? Ir iš kurgi, po galais, tu apie juos išmanai?

– Tėvas mane dar mažą išmokė skaityti. Duodavo knygų, kokių darbininkų klasės vaikas niekad nebūtų galėjęs perskaityti. Manau, tai jam buvo pramoga, – niūriai sako Ketė.

– O kodėl pramoga?

– Jis žinojo, kad gyvenime neužimsiu jokios kitos padėties nei ta, kurią turiu nuo gimimo. Kodėl jis varginosi lavinti mano protą? Prusinti mane? Dažnai stebėdavausi.

– Gal jis tiesiog norėjo duoti tau gerą pradžią. Gal manė, kad su tom jo suteiktom žiniom ištrūksi iš savo padėties ir pakilsi aukščiau?

– Jis lengvai galėjo duoti man tą pradžią, bet padarė iš manęs tarnaitę. Tai žiauri dovana – ir bergždžia. – Ji papurto galvą.

– Bet vis tiek tai dovana, ir galbūt su gerais ketinimais. Mano tėvas man nieko nedavė, išskyrus žaizdas ir smūgius.

– O gal nė pats to nežinodamas davė tau dovaną – gal jis išmokė tave muštis, ir dabar tu, užsidirbęs iš to pinigų, tapsi nepriklausomas žmogus.

Ketė ištiesia ranką, braukia išilgai Džordžo rankos per raumenų mazgus, apsiveja jo sprandą.

– Dauguma merginų pasibaidytų pamačiusios mane kaunantis, sužinojusios, kuo aš užsiimu. Pagaliau tai pažeidžia įstatymus, ir vargu ar tai pavadinsi geromis manieromis, – švelniai sako Džordžas, lenkdamasis prie jos.

Ji pakreipia galvą, ir jų kaktos susiliečia.

– Kam man tos geros manieros? Tai tik kaukė, leidžianti vyrams būti žiauriems ir nedoriems, – sumurma Ketė.

Ji pabučiuoja jį, ir akimirksnį jis nustėrsta apstulbęs, lyg negalėtų patikėti; o paskui apglėbia ją, be jokių pastangų kilsteli nuo laiptelio ir tvirtai priglaudžia. Ketė leidžiasi glaudžiama, jausdama įsiliepsnojantį jų odos karštį, jo lūpų skonį ir pašėlusiai garsų savo širdies plakimą. Ji ištiesia ranką atgal uždaryti kajutės durų, o Džordžas trukteli ją atbulom ant siauros lovos, ir jai nėmaž nerūpi, kad kajutė maža ir lubos arti. Ji to nė nepastebi.

Sekmadienį Estera stovi šalia Alberto šventoriuje po pamaldų ir mandagiai sveikinasi su kiekvienu parapijiečiu. Giedrame mėlyname danguje skaisčiai liepsnoja saulė; šviesa tokia skaidri, jog, regis, išryškina kiekvieną žolės stiebelį šventoriuje, kiekvieną žibantį mineralo taškelį granito antkapiuose. Ji blykčioja atsispindėdama sutaršytoje Robino Darento ševeliūroje, išryškindama auksines ir kaštonines sruogas, kurių Estera nebuvo pastebėjusi. Jos dėmesį patraukia plaštaka, padėta jai ant rankos.

– Ar tai jūsiškis svečias? – klausia Klerė Higins prislopinusi balsą, kad neišgirstų vikaras.

Saulė nėra gailestinga Klerės veidui, ji išryškina mažyčius

plaukelius ant jos viršutinės lūpos ir inkštirus ant šiaip jau dailios nosies. Estera ūmai sunerimsta, kiek jos pačios trūkumų taip įžūliai išstatyta visuotinei apžiūrai.

– Taip, ponas Robinas Darentas, teosofas. Jiedu su Albertu tyrinėja mūsų pievų dvasines savybes, – šnibžteli jai Estera.

Klerė įdėmiai nužvelgia Robiną nuo galvos iki kojų. Jos veide atsiranda apatiška pripažinimo išraiška, ir Estera dėl to kiek susinervina.

– Ar jis vedęs? – klausia Klerė, nenuleisdama nuo jo akių; ji pamažėle glostinėja skrybėlaitę prilaikančio žalio šilkinio kaspino galą.

– Ne, širdele, bet tu ištekėjusi, – pabrėžia Estera. Ji griežtai kilsteli antakius, žiūrėdama į draugę, ir abi nusijuokia.

– Supažindink mane, – sušnypščia Klerė, Robinui neskubiai artinantis prie jų.

– Ponios, ar galiu jus palydėti atgal į kaimą? – Jis nusišypso joms, mandagiai sunerdamas už nugaros rankas.

– Pone Darentai, norėčiau pristatyti jums savo gerą draugę, ponią Klerę Higins.

– Labai malonu, ponia Higins, – Robinas smagiai paspaudžia jai ranką.

– Tikiuosi, jūsų, pone Darentai, nebaidė smalsūs į jus nukreipti žvilgsniai per pamaldas, – sako Klerė. – Bijau, kad čia, Šaltųjų Uosių Giraitėje, mes nesulaukiame daug dėmesio vertų lankytojų. O spiritualistų tuo labiau.

Trijulė nusisuka nuo bažnyčios ir patraukia žvyruotu taku prie vartų.

– Na, bijau, kad turėsiu nuvilti jus, ponia Higins, nes aš nesu nei ypač vertas dėmesio, nei spiritualistas.

– O? Ar teosofas labai skiriasi nuo spiritualisto? – klausia Klerė.

– Taip, tikrai, ponia Higins. Didžiulis skirtumas.

– Tiesą sakant, neseniai vieną vakarą mes kaip tik surengėme seansą su vietine spiritualiste. Tik nesakykite vikarui, nes Estera turės bėdos! – sąmokslininkiškai sako Klerė.

– Klere! – protestuoja Estera, bet Robinas taip šiltai nusišypso, kad ji vėl nusiramina.

– Nėra ko bijoti, jūsų paslapties aš nieku gyvu neišduosiu, – sako jis. Klerė jam žavingai nusišypso ir reikšmingai spusteli Esterai ranką. – Bet gal galėčiau primygtinai pasiūlyti šioje srityje paisyti atsargumo? – tęsia Robinas. – Bijau, kad dauguma *mediumų*, kaip jie save vadina, yra visiški apsimetėliai.

– Ak, bet juk tikrai ne ponia Dantorp? – sako Klerė. – Ji sugeba pažvelgti anapus fizinio pasaulio į dvasių pasaulį... Mes abi tą patyrėme, ar ne, Estera? Aš nė kiek neabejoju, kad jos galios neapsimestinės.

– Ir ji greičiausiai kalbasi su mirusiaisiais? – rimtai klausia Robinas.

– Na... taip, iš tiesų, – nebe taip užtikrintai atsako Estera. – Nors aš ir niekad *nemačiau* nė vienos iš tų dvasių, su kuriom ji kalbasi, ir negirdėjau...

– Manau, kad jūs, kaip daugybė gerų žmonių, buvote šitos moters apgaudinėjamos. – Robinas papurto galvą. – Mirusiųjų dvasios neegzistuoja – bent jau ne taip, kaip aiškina šitie mediumais besidedantys mugių juokdariai. – Jis sumosikuoja rankomis, leisdamas suprasti, kad prieštarauti neverta. – Mirus kūnui, individo sąmonė susijungia su visuotine dvasia ir palaimoje laukia savo numanomo atgimimo. Velionio *asmenybės* nebelieka;

taigi vaiduokliai, prisimenantys savo buvusį gyvenimą, tiesiog *negali* egzistuoti, – aiškina jis.

– O varge! Ar tikrai? Ji visada atrodė tokia nuoširdi savo tikėjimu ir sugebėjimais... – murma visiškai nusiminusi Klerė.

– Nė truputėlio tuo neabejoju, ponia Higins. Nesigėdykite, kad jus šitaip apgavo, – iki jūsų buvo tūkstančiai kitų! Aš ir nesakau, kad ji iš viso neturi vidinio regėjimo ar sugebėjimų, tačiau, net jei ir turi, tai neišlavintus ir susipainiojusius, – atsargiai sako Robinas.

– Ką gi, veikiausiai mudviem nebevertėtų ten eiti? – Klerė susirūpinusi pasižiūri į Esterą.

– O varge – ar tik nebūsiu jūsų nuliūdinęs ir sugadinęs jums pramogą? – Robinas sustoja ir pasisuka į Klerę ir Esterą, tvirtai sugniaužęs rankas. – Prašau, dovanokite man. Nežengsiu nė žingsnio toliau, kol neatleisite, net jei tai reikštų, kad liksiu be priešpiečių! – Jis taip ir lieka stovėti, iškilmingas ir maldaujantis, kol Klerė sukikena, o Esteros lūpų kampučiai trukteli nuo šypsenos. – Na štai, jūs man atleidote. Matau iš jūsų veidų. – Jis plačiai nusišiepia.

– Eime, pone Darentai. Neleisiu, kad liktumėte be priešpiečių, – užtikrina jį Klerė.

– Ką gi, aš bent jau galiu nebesijaudinti dėl kai ko, – ištaria Estera.

– O, dėl ko gi? – pasiteirauja Robinas.

– Na, per pastarąjį mūsų... pasisėdėjimą ponia Dantorp gavo ypač kraupų perspėjimą nuo vienos iš tų dvasių, kurių balsus išgirdo. Arba manė, kad išgirdo, tiksliau pasakius.

– Ak... Hete, tikra tiesa! – patvirtina Klerė.

– Matyt, kažkoks didžiulis blogis įėjo į vienos iš mūsų gyve-

nimą ir žada mums sunkius laikus. Po tam tikrų diskusijų prieita prie išvados, jog tas perspėjimas buvo skirtas *man*, – sako Estera nerūpestingai, nors puikiai prisimena šaltą ją krėtusį drebulį ir tamsią laukiančią figūrą po medžiu.

– Jums, iš tiesų? Na, brangioji ledi, nebijokite, – sako Robinas. – Aš visiškai tikras, kad ponia Dantorp girdėjo savo pačios lakios vaizduotės aidą. Galėčiau lažintis iš savo paskutinio šilingo.

– Pone Darentai! – jiems už nugarų pasigirsta Alberto balsas. Jie nutyla ir atsigręžia į vikarą, risnojantį iš paskos nerangia, trūkčiojančia eisena sutanai plakantis apie kelius. – Pone Darentai, gal būtumėte toks geras ir leistumėte kai kam jus pristatyti? – klausia jis neatgaudamas kvapo.

– Taip, žinoma, pastoriau. Damos, jūs man atleisite? – Jis grakščiai palenkia galvą į jų pusę.

Albertas linkteli žmonai ir jos draugei ir nusiveda teosofą su atmesta už nugaros ranka.

– Ką gi, jis išties žavingas, ar ne? – sumurma Klerė. – Ar žinai, ką aš galvoju? Manau, tavo vyras ėmė truputį pavyduliauti, pamatęs tave einančią ir besikalbančią su tuo jaunuoliu! – Ji lengvai kumšteli Esterą.

– O, ne! – nusijuokia Estera. – Esu tikra, kad ne. Ar tikrai taip manai? – įsidrąsina ji.

– Įsitikinusi! Toks žavus vaikinas... ir toks dailus. Mačiau, kaip jis tau šypsosi... galbūt vikaras turi svarią priežastį pavydėti? – vylingai užsimena ji.

– Klere, *dievaži*! – įspėja ją Estera, bet pati negali susiturėti nesišypsojus.

– Ir dar kai ką tau pasakysiu – aš irgi pavydžiu. Tau, kad

turi namuose tokį nuostabų svečią! Pas mus į Parko Sodybą *niekada* neatklysta joks įdomesnis žmogus. Tiesiog neteisinga, – atsidūsta Klerė, įsikibdama Esterai į ranką, ir jos vėl eina savo keliu.

Estera nieko nepasako, kiek susigėdusi, kad taip malonu pasijusti pavyduliavimo objektu.

5

Ketė išgirsta pieninės vežimo girgždėjimą keliuku ir su pieno ąsočiais išeina jo pasitikti. Rytas, dar nėra septynių, dangus skaidrus ir bespalvis kaip stiklas. Pienininkas Baretas Andersas liesas ir tylus. Jo darbiniai rūbai trenkia galvijais, bet rankos švariai nušveistos iki rausvumo. Burnos visai nematyti iš po nusvirusių ūsų, tokių pat riebaluotų ir žilų, kaip ir plaukai.

– Kaip visada malonu, Baretai, – sako Ketė, slopindama žiovulį.

Nubudus iš neramaus miego, pirmąją valandą ji jaučiasi pašiurpusi, virpanti ir apdujusi. Ji pastato sunkius ąsočius ant žemės, o pienininkas atmatuoja dvi pintas pasukų, vieną nugriebto pieno ir vieną grietinėlės, nardindamas į bidonus alavinį matuoklį ilga rankena. Tvirtas kresnas arklys storu sturpliu pakelia uodegą, garsiai pabezda ir išstumia ant kelio krūvą mėšlo. Ketė pakelia į dangų akis.

– Čia man teks visa tai surinkti, labai ačiū, – suburba.

Bareto burna po žandenomis krypteli.

– Šitai patiks šeimininkei, va šitai. Pravers rožėms, ir nekainuoja, – tingiai nutęsia jis.

– Kaip miela iš tavo pusės, senas kuine, – padėkoja Ketė arkliui.

Baretui įlipus į vežimą ir lėtai nuvažiuojant palei pievą į kaimą Ketė su grietinėlės ąsočiu rankose dar akimirksnį padelsia. Jai patinka ramybė, tyla ir vėsus oro drėgnumas. Kaip malonu, ir kaip labai skiriasi nuo kepinančios, sunkios popietės tvankumos. Virš galvos praskrenda vora klykaujančių čiurlių, jų sparnai atlaužti atgal, kūneliai įsitempę. Į vakarus, kur dangus sodresnės spalvos. Ketė žiūri jiems įkandin svajodama sekti iš paskos.

Kaip tik tuomet ji išgirsta už nugaros atidaromas duris ir tyliai besikalbančius balsus. Grįžtelėjusi pamato iš namo išnyrančius vikarą ir teosofą, apsikrovusius žiūronais ir krepšiais. Vikaras žengia žvaliai, baksnodamas žvyrą poliruoto riešutmedžio lazda ir be paliovos rimtai kalbėdamas. Darentas vilki dabitišku drobiniu švarku, vieną ranką atsainiai įbrukęs į kišenę, kitoje nešasi dėžės pavidalo fotoaparatą, aptrauktą minkšta ruda kiaulės oda, su paauksuotais papuošimais. Jiems einant pro šal Ketė nugirsta prislopintus vikaro žodžius.

– ...aš tikiu, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios visuomet jaučiau nuoširdžią meilę kaimui ir laukinei gamtai, pagrindinė priežastis, kodėl mane visąlaik taip traukė prie tų dalykų ir kodėl jie man teikė paguodą, yra ta, jog visą tą laiką, man pačiam nežinant, buvau šitų būtybių, elementalų, draugijoje; būtybių, aukštesnių ir artimesnių Dievui nei visa žmonija, – kalba jis. Vikaras toks įsitraukęs į savo kalbėjimą, kad nė nepamato savo tarnaitės, stovinčios rytmečio šviesoje su pieno ąsočiais prie kojų.

– Taip iš tikrųjų gali būti, Albertai. Jūs, be abejo, turite užuomazgų vidinio regėjimo, pirmiausia leidžiančio išvysti elementalus, o nuo to mes visi ir pradedame. Sakykite, ar tuomet, kai pirmą kartą juos išvydote, išgyvenote transo būseną ar ką nors panašaus? – klausia teosofas.

Ketė suraukia antakius jiems praeinant pro šalį už kokių trisdešimties pėdų. Jos ramybės akimirkos kaip nebūta. Prie vartelių į pievą teosofas dirsteli atgal, vikarui nepastebint, ir pasiunčia jai šypseną – pernelyg supratingą ir familiarią jos supratimu. Ji nusisuka ir pakelia kitą ąsotį prieš sukdama į virtuvę.

Ketė žino, kad jų nebus mažiausiai valandą. Teosofas greit perėmė vikaro įprotį anksti keltis ir prieš pusryčius su juo eina pasivaikščioti į pievas. Bet tai ne daugiau nei pasivaikščiojimai. *Iškvietimai*, taip ji nugirdo teosofą juos vadinant aną vakarą, patiekdama jam dar vieną porciją omleto su sūriu. Kamuojama smalsumo ar kažko panašaus, Ketė tyliai užlipa laiptais ir eina koridoriumi link svečių miegamojo, tapusio Darento kambariu. Ji be garso uždaro duris, kad neišgirstų Estera, jei kartais jau nubudo, atitraukia užuolaidas, o paskui stovi, įsirėmusi rankomis į klubus, ir apžiūrinėja vaizdą. Kambarys sujauktas. Kiekvieną rytą jinai čia sutvarko, kiekvieną vakarą vėl pakloja lovą ir užtraukia užuolaidas, ir vis tiek per trumpą laiką teosofas įsigudrina sukelti daugiau netvarkos, nei jos būtų mažiukų pilname vaikų kambaryje. Drabužiai ir batai išmėtyti ant krėslo, žemos sofos ir grindų; lėkštė su sūrio luobomis ir vynuogių koteliais pastatyta per vidurį ant šilkinės dygsniuotos antklodės, nučiupinėtos riebaluotų pirštų; aukšta knygų šūsnis palei lovą pasvirusi į šoną; sujauktos į gniutulą paklodės pusiau nuslinkusios nuo lovos. Viena pagalvė visai ne savo vietoje.

– Dėl Dievo, ar jam buvo koks priepuolis? – burba Ketė, pradėdama rankioti drabužius, purtydama juos ir tvarkingai kabindama į spintą.

Ji pakloja lovą ir surikiuoja batus, vieną purviną porą pastato prie durų – juos reikės nunešti į apačią ir išblizginti. Perkrauna knygas, o tą bedarant iš krūvos iškrinta vokas. Ketė jį pakelia, ir jos akys užkliūva už adreso. *Ponui R. Darentui, Karalienės viešbutis, Niuberis.* Vadinasi, prieš atvykdamas į vikariatą, gyveno viešbutyje? Ketė nedvejodama atidaro voką ir išima laišką, atsargiai prilaikydama pirštų galiukais. Popierius glotnus ir brangus, rašalas ryškiai juodas, data dviejų savaičių senumo.

Mielas Robinai,

numanau, kad šis laiškas tavęs nenudžiugins, bet mes su tavo motina po ilgų svarstymų sutikome, kad tai, ką aš siūlau, tau tinka visų geriausiai. Tu, žinoma, mums brangus, tavo motinai gal net pernelyg – ji tikrai tave beprotiškai myli ir tenkino visus tavo norus. Kartais pasvarstau, kiek tu tai suvoki ir ar nebandai išnaudoti jos meilės savo labui. Gal tau taip elgtis būtų visai natūralu, gal mes aplaidžiai tave auginome. Kad ir kaip ten būtų, atėjo laikas tau pasikliauti savo paties jėgomis. Ta tavo teosofija, Robinai, niekur tavęs nenuves. Nesakau, kad turėtum ją mesti; kaip tik stenkis pasilaikyti ją kaip hobį, jei tik nori. Tačiau karjerai ji visiškai netinka. Privalai imtis ko nors, kas turi perspektyvų, ko nors, kas tau laiduotų žinomumą ir sėkmę. Pažvelk į savo brolius – medicinoje ir karo tarnyboje. Jie daro puikias karjeras. Nesiūlau tau imtis medicinos studijų –

galų gale tu ir neturi tokio darbštaus proto kaip Džonas. Bet aš vėl meldžiu tave pagalvoti apie kariuomenę. Aš – mes – tvirtai tikime, jog disciplina ir tvarka išeitų tau į gera. Ir pagaliau – tu sektum mano pėdom. Bet net jei spirsies, kad kariuomenė – ne tavo kelias, aš primygtinai tau siūlau susirasti savąjį kelią – kokį nors vertingą kelią. Ir todėl, nors man skaudu tai rašyti, atmetu tavo pastarąjį prašymą dėl lėšų. Man sąžinė neleidžia daugiau tau siųsti pinigų, žinant, kad jie leistų tau ir toliau gaišti laiką ir nesiekti prasmingos veiklos. Žinau, kad sugebėtum ne prasčiau už savo brolius, ir esu nusiteikęs padėti tau siekti savojo tikslo. Žinau, kad nenuvilsi mūsų, o priversi tavimi didžiuotis. Tikiuosi, kad tau viskas gerai.

Tave mylintis
V. E. Darentas

Ketė baigia skaityti laišką ir atsargiai įdeda atgal į voką. Įkiša tarp dviejų knygų ir kruopščiai jas sulygina, kad voko nė kiek nebūtų matyti. Ji galvoja apie Robino Darento naują lininį švarką, brangų odinį fotoaparato dėklą. Patraukia nuo tako jo dailius batus ir nusišypso.

Sutemus Ketė išsiruošia pasimatyti su Džordžu prie tilto Tačamo pakrašty. Prieplaukos statinių fone matyti vien jo siluetas, jį išduoda tik rankos judesys ir žioruojanti cigaretė. Priėjusi artyn ji pamato blankiai sublizgant jo dantis, kai jis nusišypso, o kai įžiebia degtuką, kad ji galėtų geriau jį įžiūrėti, jo veide sumišę

savininkiškumas ir drovumas. Kažkas Ketei sukirba, verčia jo siekti, nepermaldaujamai stumia prie jo artyn; jis yra magnetas, ir jos kraujas, lyg virtęs geležim, trokšte jo trokšta.

– Tai traukiam į miestą? – taria ji, stovėdama šalia, užtektinai arti, kad jaustų jo šilumą, įkvėptų vos juntamą pjuvenų ir arklio kvapą, sklindantį nuo drabužių. Jis paima ją už rankos.

– Aš labai norėčiau vieną gražią dieną pamatyti tave saulės šviesoj, – sako jis. – Mudu amžinai tamsoje, kaip kokie romaną sukantys vaiduokliai.

– Romaną? Tai štai koks čia reikalas? – šelmiškai atsiliepia ji. – Na, sulig dienai išaušus aš pranyksiu miglos debesy.

– Beveik ir tikiu tuo, Juodoji Kate. Beveik tikiu! – rimtai sako jis.

– Galėtume susitikti sekmadienio popietę. O gal tu ateisi į Karūnavimo šventę Šaltųjų Uosių Giraitėje? Susitikčiau su tavim tenai, – pasiūlo ji, bet Džordžas papurto galvą.

– Rytoj rytą aš išplaukiu su kroviniu. Kelias dienas manęs nebus.

– O, – nupuolusia širdim prataria Ketė. – Tuomet verčiau jau atsigriebkime šįvakar.

– Tai jau taip, – šypsosi Džordžas. – Eime. Noriu tau kai ką parodyti.

Jis vedasi ją ne link miesto, o tolyn nuo kanalo, į apleistų sandėlių ir sukiužusių dirbtuvių raizgyną aplink nedidelę aikštę – kadaise klestėjusios kanalų prekybos apmirusį centrą.

– Kur mes einame? – klausia Ketė.

– Jau atėjome. Eikš, lipk šitom kopėčiom, – sako Džordžas, rodydamas į plonas metalines kopėčias, pritvirtintas prie didžiausiojo pastato šono.

– O kas ten viršuje? Ar mums leidžiama lipti?

– Nuo kada pradėjai rūpintis, kas leidžiama ir kas ne, Kete?

Ketė trukteli petį ir pradeda kopti.

– Tu visiškai teisus, – prataria.

Kopėčios ilgos, tarpai tarp skersinių per dideli, nepritaikyti tokiems kaip Ketė. Kai ji galiausiai užsikaria iki viršaus ir užlipa ant molio čerpėm dengto stogo, vos atgauna kvapą. Susilenkia perpus, oras skverbiasi jai į krūtinę badydamas kaip tūkstantis stiklo šukių. Tik kartą įtraukia oro, ir užpuola kosulys, draskantis kūną, neleidžiantis įkvėpti. Skausmas nepakenčiamas, raižo lyg peiliai. Džordžas nieko negali padaryti – turi praeiti. Jis bando ją prilaikyti, tačiau ji neištveria spaudimo į šonkaulius ir drebančia ranka silpnai pamoja jam atsitraukti. Kosulio priepuoliui pasibaigus ji sėdi ant stogo prisitraukus kelius ir įkniaubusi į juos veidą. Gerklė kaip išdraskyta, bet sulig kiekvienu nedrąsiu įkvėpimu krūtinę kaustantys geležiniai lankai atsileidžia.

– Ar tau dabar geriau? – sunerimęs klausia Džordžas.

Jis paima jos ranką, nykščiu perbraukia krumplius. Ketė linkteli.

– Kai va taip užeina, mane išmuša iš vėžių, – teisinasi ji. – Nemanau, kad yra taip blogai, kaip iš šalies atrodo. Daktaras sakė, kūnas šitaip vaduojasi iš to, kas jam kliudo. – Ji pakelia galvą, pamato Džordžo veide rūpesčio raukšles, švelniai nušviestas žvaigždžių, ir pajunta kaltės dilgtelėjimą. Daugybė moterų išėjo iš Holovėjaus blogesnės būklės nei ji. Kai kurios gal net apskritai neišėjo – ji neturi kaip sužinoti. Staiga ji siaubingai aiškiai išvysta Tesę, susmukusią kameros kampe kaip sulaužyta lėlė. – Nebūk toks išsigandęs, tas priepuolis bent jau neprasidėjo, kai buvau ant kopėčių, – sako ji kiek virpančiu balsu.

– Aš neturėjau versti tavęs lipti. Aš pamiršau... Dovanok man, Kete.

– Tau nereikia atsiprašinėti, tikrai. Jeigu kiekvieną kartą man šitaip kosint po truputį pasišalina užkrėtimas, tai tu man pagelbėjai. Na, tai ką mes veikiame ant stogo?

– Apsidairyk aplinkui. Man čia, viršuje, patinka. Po karštos dienos čerpės ilgai išlaiko šilumą ir galima tiesiog gulėti, šildytis ir stebėti pasaulį. Žiūrėk, – sako Džordžas, ir Ketė jam paklūsta.

Jie yra aukštai, sulig kaštonų viršūnėmis; žemiau jų tik tamsūs šešėliai ir stogų kraigų apybrėžos. Rytuose Tačamo žiburiai nudažę erdvę blyškiu gelsvu švytėjimu, o toliau ties horizontu vos įžiūrimos dar spingsi Niuberio šviesos. Dangus virš galvų alyvų ir rašalo mėlynumo, prismaigstytas šaltų, baltų žvaigždžių. Ketė giliai, atsargiai įkvepia, užuodžia įkaitusį kelio gudroną, perdžiūvusią sandėlių medieną.

– Iš čia viskas atrodo taip ramu, tiesa? Nepamatysi nei kivirčų, nei melagysčių, nei muštynių. Jokių vargų. Visi jie liko ant žemės, kaip purvas. Beveik panašiai kaip būnant toli toli jūroje. Ar nemanai? – sumurma ji.

– Aš niekad nebuvau jūroje.

Džordžas apkabina ją per pečius ir panardina ranką jai į plaukus.

– Ir aš nebuvau. Bet esu apie tai skaičiusi.

– Čia aplinkui ištisas mylias nėra nė gyvos dvasios. Išskyrus senąjį Klementą, kuris miega po tiltu, – tyliai sako jai Džordžas.

– Tuomet aš visiškai tavo valioje.

Ketė šypsosi. Jų prislopinti balsai nakties tyloje atrodo skardūs. Netoliese augančiame medyje sušnara plunksnoti sparnai

pasibaidžius nakties miego susiruošusiems paukščiams, odą vėsina lengvutis vėjo dvelktelėjimas.

– Ne, Kete, – tai aš visiškai tavo valioje, – atsiliepia Džordžas.

Jų bučiniai godūs, skubūs. Ketė nutempia Džordžui marškinius, perbraukia lūpomis liemenį, jausdama sūrumą. Džordžas iš pradžių yra nedrąsus ir švelniai ją prilaiko, nors akyse užsižiebia geismo ugnelė, paskui Ketė ištaria:

– Aš nesu ligonė, Džordžai Hobsonai.

Jis sukiša pirštus į jos trumpai kirptus plaukus, atlošia galvą, kad galėtų pabučiuoti kaklą, ir vienu lengvu judesiu užsimeta ją ant savęs taip, kad ji sėdėtų apžargom, kūnas prie kūno; kad jie mylėtųsi tykiame nakties ore, nuo kurio jų rankos pašiurpsta kaip žąsies oda.

Šventinė diena, skirta karaliaus Jurgio V karūnavimo metinėms paminėti, išaušta giedra, be jokio debesėlio, ir įdienojus oras raibuliuoja nuo karščio. Bukmedžių lapai susiraitę ir truputį užsisukę, tarsi netvertų noru parodyti savo sidabrines apačias; pučiamųjų orkestrantai groja prakaitu žliaugiančiais raudonais veidais, kankindamiesi su tomis puošniomis savo uniformomis. Priešais bažnyčią išrikiuotos palapinių ir tentų eilės suvyniotais ir surištais šonais, kad oras laisvai judėtų. Visos kaimo pievelės išdabintos ryškiaspalvėmis medvilninėmis vėliavomis, jų pririšiota ir palei taką į bažnyčią, o Klerė Higins, atsakinga už gėles, susirūpinusi laksto nuo puokštės prie puokštės, nervindamasi, kad žiedai karštyje vysta.

– Klere, mieloji, deja, bijau, kad tu nieko nepadarysi. Eikš, išgerk limonado stiklą, kol neišgriuvai iš kojų, – pašaukia ją Estera.

– Jei pastatyčiau kvapiuosius pelėžirnius medžio šešėlyje, jie dar vieną kitą valandą išsilaikytų... – spigiu balsu svarsto Klerė, nė nemanydama trauktis.

– Bent skėtį pasiimk! – šūkteli jai pavymui Estera ir pasitraukia į baltą palapinę. Saulė deginte degina. – Kete! Kaip ten arbata? – nusišypso Estera.

Ketė visą rytą leipėja arbatos palapinėje, kurstydama mažą viryklę ir virdama vieną arbatinį po kito. Jos suknelė nugaroj permirkusi, plaukai prilipę prie galvos, bet ji negali nusiimti kyko. Ant kaklo likusi mėlynė, kur Džordžas per stipriai ją bučiavo. Jos plaukai jau paaugę ir beveik galėtų ją uždengti, ir ji to siekdama paskubom užkiša juos už ausies.

– Arbata paruošta, ponia. Bet visi nori limonado. Per karšta gerti arbatą, – bejausmiu balsu išberia Ketė.

– Niekai! Mano nuomone, karštą dieną arbata užvis geriau atgaivina. Iš tiesų išgerčiau puodelį dabar, jei galima.

Visą dieną Ketė ruošia ir padavinėja arbatą Šaltųjų Uosių Giraitės gyventojams. Estera ir dar viena moteris už dailiai išrikiuotų prekystalių rūpinasi tešlainiais ir paplotėliais bei dalija dubenėlius braškių su grietinėle. Vaikai, nusitvėrę vaisinius ledus, laižo juos pašėlusiai skubėdami, nes tie beregint tirpsta ir varva per rankas iki alkūnių. Šitaip pasaldintus vaikus po visą pievą persekioja įsiaudrinusios vapsvos. Robinas Darentas vaikšto nuo prekystalio prie prekystalio, sunėręs už nugaros rankas nelyginant vizituojantis dvasininkas, o vikaras su nedideliu būreliu vyrų ir moterų seka jam iš paskos. Ketė suglumusi žiūri į jį ir stebisi, kaip per tokį trumpą laiką jis sugebėjo padaryti tokį įspūdį.

– Tai čia ta naujoji Kaningų tarnaitė. Katerina, ar ne? – nutęsia ponia Eiveri, su keliom palydovėm praeidama pro arbatos

stalą. Ji pasibalnoja akiniais savo kaulėtą nosį ir per juos dirsčioja į Ketę.

– Mane vadina Kete, ponia, – atsako Ketė, įgelta ponios Eiveri elgesio.

– Na, aš ne su *tavim* kalbėjau, mergaite. Tikra šelmė, ar ne? Tik neseniai atkeliavus iš Londono, ir dėl priežasčių, kurių verčiau neminėti, kaip suprantu, – pastebi ponia Eiveri savo bičiulei.

Ketę užlieja susierzinimas. Ji aukštai prieš save iškelia arbatinuką, pasidabina bereikšme šypsena ir prabyla tyčia nutaisytu ryškiu Londono prastuomenės akcentu.

– Arbatos, ponia? Gurkšnelį karališkosios? – sučiauška ji.

– Ne, ačiū, – atkerta ponia Eiveri ir nuslenka tolyn, suraukusi iš pasibjaurėjimo nosį.

– Pasipūtusi sena karvė, – tyliai murmteli Ketė.

– Ponios, dabar šypsomės! Žiūrėkite čia! – šūkteli joms vyras ruda drobine eilute ir su katiliuku. Jis turi fotoaparatą ant trikojo, nukreiptą į arbatos palapinės pusę.

– O, žmogus iš laikraščio! – sako Estera.

Ketė išeina priešais tentą, tebelaikydama pasidabruotą arbatinuką, su kuriuo rankose užkalbino ponią Eiveri. Iš po dygaus brezento ji įdėmiai stebi, kaip vikaro žmona ir kitos kaimo ponios ištiesina nugaras ir pasitaiso skėčius. Aparatas dusliai džerkšteli.

– Dar kartą, jei malonėsite! – šaukia fotografas. – Stovėkite kaip stovėjusios, plačiai šypsomės!

Ketė spokso į fotoaparato objektyvą, spindintį skaisčioje šviesoje. Ji atkakliai žiūri tiesiai į jį, trokšdama kaip nors sugadinti vaizdą. Damos priešais ją išvien puikuojasi baltais nėri-

niais ir klostėtais apsiuvais, jos maivosi ir šypsosi fotografuojamos. Ketę linksmina žinojimas, kad fone bus jinai, mažutė, tamsi ir blogai nusiteikusi. Ji grumiasi su noru parodyti liežuvį.

Jos blogą nuotaiką lemia ne vien jai tekęs sunkiausias, bukiausias darbas. Prisideda dar tai, kad ji neturės nė vienos laisvos minutėlės pati pasidžiaugti švente, o viskam pasibaigus, viską sutvarkius ir sudėjus į vietą jai dar teks kažkokiu būdu nudirbti visus savo darbus klebonijoje. Šios savaitės *Moterų balsavimo teisėje* buvo įdėtos didingos nuotraukos iš Karūnavimo dienos moterų eitynių, vykusių Londone prieš savaitę, birželio septynioliktą. Arkliais pakinkytos pakylos, spalvotai papuoštos, nuostabiai atrodančios dėl audeklo klosčių, kaspinų ir gėlių girliandų. Sufražistės iš viso Londono nuostabiausiais kostiumais, vaizduojančiais Laisvę, Teisingumą ir keturis Britų imperijos kampus. Ketei taip norisi, kad ir ji būtų galėjusi ten su jomis dalyvauti. Eiti šalia baltų ponių su raudonų angliškų rožių girlianda ar nešti lazdą su ereliu ant viršaus. Kad būtų galėjusi būti dalimi to šlovingo, gražaus, o svarbiausia – *prasmingo* renginio. Iš arbatos palapinės ji žiūri, kaip kaimo vyrai pradeda virvės traukimo varžybas, o moterys liežuvauja ir kemša pyragus. Paskui priešais ją palapinėje išdygsta vyriškis, kuris ją ką tik nufotografavo.

– Laba diena, panele. Ar yra koks gurkšnis arbatos? – pasiteirauja jis, guldydamas fotoaparatą ant stalo ir išsitraukdamas nosinę veidui nusišluostyti.

– Yra į valias, aš įpilsiu jums šviežios, ne sušutusios, nes jums irgi perdien tenka dirbti, – pavargusi atsako Ketė.

– Karščiau nei šėtono pakulny, tiesa? – nusišiepia žmogutis.

Jo veidas smailus, berniokiškas, bet išrasojęs ir kažkoks su-

laukėjęs; žandus ir smakrą dengia vešli tamsiai kaštoninė augmenija.

– Taip ir yra, o stovėti prie šito arbatos katilo, pasakysiu jums, nė kiek ne vėsiau.

– Ar vis dėlto gausiu šviežiai užplikytos arbatos, jei pasakysiu, kad mano šios dienos darbas kaip ir baigtas? – sako jis.

Ketė nuduoda delsianti, bet įpila jam puodelį, ir vyras vėl nusišiepia.

– Kokiame laikraštyje bus nuotraukos? – klausia ji.

– *Tačamo biuletenyje.* Tikėjausi būdamas čia pasirankioti kokių paskalų aukštuomenės puslapiams, bet visi čionykščiai siaubingai mandagūs ir patriotiški. Kitaip tariant, nykūs.

Jis paima iš jos arbatos puodelį ir sudrimba ant medinės kėdės.

– O ar nesutikote naujausio Šaltųjų Uosių Giraitės numylėtinio? Teosofo? – klausia Ketė.

– Buvau trumpai sutikęs. Jis degė noru fotografuotis.

– Panašu į jį.

– Jis drauge su vikaru triūsia prie kažkokio mokslinio pranešimo, ar ko ten. Ne itin daug apie tai išsiaiškinau. Turiu pasakyti, skambėjo labai nuobodžiai. Jei prireikia skandalo, vikaru niekuomet nevalia pasikliauti. – Jis siurbčioja arbatą, paskui pakelia akis ir sutinka mąslų Ketės žvilgsnį. – Kodėl klausiate, panele? Ar žinote ką daugiau?

Ji dėbteli į jį ir pasvarsto.

– Man neišeitų į gera, jei išaiškėtų, jog aptarinėju jų reikalus. O dar spaudoje, – atsargiai ištaria ji.

– Bet aš nežinau, kas jūs tokia, ir prižadu neišduoti, – sako vyras, nuoširdžiai pridėdamas ranką prie širdies.

– Na, ką gi, – ryžtasi ji pagaliau. – Leiskite papasakoti jums truputėlį daugiau apie poną Robiną Darentą.

Savaitės pabaigoje Ketė paima atneštą laikraštį ir pro siaurą tarpdurį neria prie rūsio laiptų. Pritupia ant vidurinio laiptelio pakeliui į virtuvę ir varto puslapius, kol randa šventės nuotraukas. Nusišypso, pamačiusi save, tūnančią šešėlyje tento pakrašty, o Esterą su kitomis damomis besipuikuojančias pirmame plane. Puslapio apačioje, kairiame kampe, įdėta prastos kokybės grūdėta vikaro nuotrauka, šalia jo – Robinas Darentas. Vikaras šypsosi į fotoaparatą savim patenkinta šypsena, smakras pakeltas, krūtinė išpūsta. Ketė nusistebi, kas būtent paskatino vikarą šitaip sprogti iš puikybės. Ji atverčia aukštuomenės puslapius – menkai teužmaskuotas paskalas, surankiotas anonimo, pasivadinusio Skundiku. Ketė skaitinėja tekstą, kol aptinka ieškomą vardą.

Šaltųjų Uosių Giraitės šventę savo dalyvavimu pagerbė ponas Robinas Darentas, akivaizdžiam kelių kaimo damų pasitenkinimui. Ponas Darentas iš Redingo skelbiasi gebantis regėti fėjas, piktąsias dvasias bei kitus įsivaizduojamus personažus ir atvyko čia tuo pačiu tikslu pasižvalgyti po mūsiškes užliejamąsias pievas, padedamas garbiojo Šaltųjų Uosių Giraitės vikaro Alberto Kaningo. Medžioklė tęsiasi jau tris savaites, bet, deja, iki šiol bergždžiai. Kokiom priemonėm ponas Darentas galėtų nutverti fėją, Skundikui nepavyko sužinoti, lygiai kaip ir jo tolesnių veiksmų, jei sugautų. Atrodo, kad pono Darento tėvui, didžiai gerbiamam Vilbeforsui Edgarui Darentui, buvusiam gubernatoriui In-

dijoje, neįprastas jo sūnaus pašaukimas nekelia nė menkiausio entuziazmo. Galbūt, jei jaunajam ponui Darentui pasiseks fėjų medžioklėje, jis taip pat suras ir aukso puodą tėvo palankumui pelnyti?

– Kete! Kur tu, mergyt? Lipk čionai, paimk tuos pusryčių indus ir nešk į viršų! – ataidi laiptais ponios Bel balsas. Ketė sulanksto laikraštį ir žvaliai nuskuba į virtuvę. – Ir ko čia dabar ta šypsena tavo veide? – įtariai pasiteirauja ūkvedė. Ketė kilsteli vieną antakį, bet nieko nepasako. Ponia Bel prunkšteli. – Na, jei tai kas nepadoraus, verčiau jau tikėtis, kad aš to nesužinosiu, va ir viskas, – sako ji.

Ketė nuneša į viršų pusryčių lėkštes, ant bufeto tvarkingai padeda laikraštį ir laukia.

Iki priešpiečių ji valo dulkes nuo paveikslų visame prieškambaryje ir virš laiptų. Trina kietai susuktu šluostės kampučiu, kai nori pasiekti užraitus ir mažus plyšelius įmantriai išlipdytuose rėmuose. Sunkūs aliejiniais dažais tapyti paveikslai vaizduoja anksčiau gyvenusius Kaningus, vikaro protėvius, – orūs jų atvaizdai visiems laikams liko įamžinti drobėje. *Štai kaip turtingieji nusiperka nemirtingumą,* mąsto Ketė, kiekvieną jų tyrinėdama, įsižiūrėdama į jų negyvas akis. Atrasdami kokią naują vietovę ar išrasdami kokį naują dalyką; parašydami knygą ar pjesę. O tiems, kurie neturėjo tam pakankamai gabumų, drąsos ar talentų, visuomet susirasdavo portretas, o šiomis dienomis – fotografija. Užtikrinimas, kad jų vardai nebus pamiršti, jų veidai nevirs dul-

kėmis. *Kaip kad aš pavirsiu,* mąsto ji. *Vieną dieną.* Vargdieniai pernelyg užsiėmę darbu, pastangomis išgyventi, kad suktų galvą dėl pomirtinio įsiamžinimo. Tūkstančiai jų išnyksta kiekvieną dieną ir amžiams liks nematomi ateities kartoms. *Niekas nė nežinos, kad aš gyvenau.* Ketė stengiasi negalvoti apie tai, nes visa tai vien tuštybė, bet vis dėlto tokios mintys neguodžia.

Staiga koridoriumi iš svetainės į biblioteką praslenka Albertas, ir Ketė žiopteli. Vikaras keistai atrodo esantis už namo sienų – ne kūnu, bet dvasia. Jis šmėžuoja iš kambario į kambarį taip tyliai, toks išsiblaškęs, kad pusę laiko Ketė neturi supratimo, kur jis yra. Tarnui tai trikdanti aplinkybė. Iš garsų name tarnas visuomet žino, kur rasti viršutinio aukšto gyventojus. Tarnui reikia žinoti, kad jis ar ji galėtų sukinėtis aplinkui, nepastebimai judėti iš vienos vietos į kitą, valyti, daryti tvarką ir niekuomet nekristi į akis. Taip jis ar ji gali išnaudoti menkiausią pertraukėlę, sekundei atsiremti į šiltą krosnį ar pažiūrėti į savo atspindį paauksuotame veidrodyje, ar pasidairyti pro langą į platųjį pasaulį už namo sienų, pasaulį, kuriame jiems nėra kas veikti. Kiek kartų Ketė, pakilusi nuo židinio pado ar atsisukusi nuo valomos knygų lentynos, yra pamačiusi vikarą, sėdintį ant kėdės jai už nugaros, skaitantį ar rašantį į savo dienoraštį ir visiškai nekreipiantį į ją dėmesio. Jis kaip katė, kurią žmonės randa miegančią keisčiausiose vietose ir vos ant jos neužlipa. Ji negali visai laisvai tvarkytis po namus žinodama, kad jis namie.

Ketė išgirsta bibliotekos gale sugirgždant atidaromas ir trinktelint uždaromas duris ir įsiklauso.

– Ar matėte šitą? – garsiai ir atžariai nutraukia tylą Robino Darento balsas.

Ji išgirsta, kaip tekšteli smarkiai nusviestas laikraštis.

– Robinai! – suskamba džiugus vikaro balsas. – Mūsų nuotrauką? Taip, mačiau ją. Manau, išėjo visai nebloga, nors ir...

– Aš ne apie *nuotrauką*, aš apie paskalas, kurių apie mane prirašė tas... tas veikėjas, *Skundikas*! – atrėžia Robinas.

Jo balsas kupinas pasipiktinimo – Ketė taip ir mato piktą pašaipą jo veide. Ji prikanda lūpą, slopindama staiga beišsiveržiantį juoką, keliais žingsneliais prislenka arčiau prie bibliotekos ir įsižiūri pro dvivėrių durų plyšį. Robinas stovi priešais Albertą, jo žandikauliais slankioja kieti pykčio mazgai, kol vikaras skaito trumpą tekstą. *Palietė skaudamą vietą, ar ne?* – galvoja Ketė.

– Iš tiesų, Robinai, ta persona yra žemiausios rūšies žurnalistas ir visi žino, kad neverta paisyti nieko, ką jis rašo. Prašau, neleiskite jam jūsų suerzinti... – Albertas droviai atsikrenkščia ir kalba ramindamas.

– *Įsivaizduojami personažai*, taip jis vadina juos. Įsivaizduojami! Ar jis mane laiko visišku kvailiu? Kaip jis drįsta dėtis daugiau už mane išmanantis šituos dalykus? Kaip jis *drįsta*?

– Tikrai, Robinai, nėra jokio reikalo taip labai imti į širdį... niekas tam neteiks jokios reikšmės, – sako Albertas, ir dabar jo balsas prislėgtas augančio nerimo.

– O tas pašmaikštavimas apie aukso puodo suradimą tėvui... ką tai turėtų reikšti? Ar jie buvo Redinge ir įkyrėjo mano tėvui? Ar išklausinėjo tenai tarnus, ką tėvas mano apie teosofiją? – klausia Robinas.

Ketė sulaiko kvapą ir kankinamą pauzę laukia, kad jis pridės du prie dviejų ir atspės paskalų šaltinį. Ji girdi, kaip daužosi jos širdis.

Vikaras nuolankiu nelaimingu balsu sumurma kažką, ko Ketė nenugirsta.

– Jie supratimo neturi, apie ką šneka, – tie siaurapročiai kvailiai, išsiviepiantys į mane pro ūsus... visiškai jokio supratimo. Jie nenutuokia, kas aš esu ar kuo tapsiu!

– Robinai, prašau... tikrai nėra ko taip krimstis...

– O ne, yra! Daugybę metų mane supo abejojantys, neigiantys ir tie, kurie mėgsta išjuokti viską, ko negali suprasti! Man jau bloga nuo to! Aš *pasimėgausiu* jų atgaila, kai mano vardas taps žinomas visam pasauliui! Kai būsiu dešinioji pačios madam Blavatskajos ranka! Tuomet jie pasprings savo žodžiais!

– Žinoma, Robertai, – netvirtai sako vikaras.

Pro siaurą plyšelį Ketė mato jo priblokštą veidą ir kaip stovi veidu ir kūnu pasisukęs į žingsniuojantį teosofą, nelyginant gėlė į saulę. Robinui prisiartinus, jis kilsteli ranką, tarsi norėtų padėti ją antrajam vyriškiui ant rankos, bet teosofas vėl nusisuka ir piktai nužirglioja prie lango. Stoja ilga pauzė, kurios metu vikaras sustingęs iš sukrėtimo, o teosofas gniaužo kumščius įsiutęs. Tokioje tyloje Ketė nedrįsta pajudėti. Nėra tikra, ar jos žingsnių nesigirdės.

– Mes stumiamės į priekį per lėtai. Gerokai per lėtai, – pagaliau išrėžia Robinas. – Aš čia jau beveik mėnesį, bet nepamatėme *nieko*. Jaučiau jų buvimą, taip... bet jos nenori įsikūnyti. Ta niekam tikusi fotostudija, kur mane nusiuntėte, nuolat išryškina tuščius ir perlaikytus rėmus. Taip nieko nebus, Albertai!

– Ne, žinoma, man taip gaila... Tai ką gi mums daryti? – klausia Albertas, ir Ketei kone pasidaro jo gaila, toks nuolankus jo maldavimas. – Kaip mums pasistūmėti į priekį?

– Teosofas privalo stengtis gyventi švariai, moraliai ir visur kur padėti savo artimui. Gerumas, dosnumas ir supratingumas. – Robinas kalba tarsi vaikui, kapodamas žodžius. – Ty-

rumas yra gyvybiškai svarbus. Bet visų pirma privalu stengtis mokymą apie Dieviškąją Tiesą paskleisti *kuo platesnei, kiek tik įmanoma, auditorijai.* Ir būtent šiuo atžvilgiu aš privalau suaktyvinti savo pastangas.

– Bet kaip? – neatlyžta Albertas.

Jiems kalbantis Ketė atsargiai slenka koridoriumi tolyn, kad tebegirdėtų juos, bet prireikus galėtų staigiai nerti į šalį.

– Aš ketinu pateikti pasauliui nenuginčijamą įrodymą, kad teosofija yra tiesa, – sako Robinas. – Fotografiją. Aš parodysiu žmonijai elementalų pasaulio tikrovę; aš būsiu tarptautinio teosofijos pripažinimo architektas ir nutildysiu tuos kvailius, kurie tokie greiti pajuokti!

– Aš, suprantama, jums padėsiu. Kad ir ko iš manęs pareikalausit. Aš tiek daug mokausi, visą laiką. Tikiuosi ateityje tapti išmintingesnis, daugiau nusimanyti... – užsidegęs sako Albertas.

– Bet jūs mane stabdote! – nutraukia jį Robinas. Stoja apstulbimo kupina pauzė, girdėti žingsniai. – Albertai... Man belieka manyti, kad *jūs* ir esate priežastis, kodėl man dar nepavyko pamatyti elementalų. Jūs nesate reikiamo lygio, ir jūsų vidinės vibracijos disonuoja su jųjų! Neturėdamas sugebėjimo prisiderinti prie jų energinio dažnio, jūs darote save nepakenčiamą jiems!

– Bet... bet... juk tai aš pirmas išvydau elementalus, Robinai... aš pirmasis juos išvydau!

– Jie *pasirinko* savo pasirodymui jus, tas tiesa... Juk sakiau, jūs turite galimybių. Tačiau dabar tiesiog nėra kada laukti, kol pasieksite pakankamai subtilų susiderinimo lygį. Turiu tęsti be jūsų, mano drauge, – sako teosofas. Vėl ilga, nejauki pauzė, o kai Robinas prabyla, jo balsas pritilęs. – Ar esate svarstęs, jog galbūt

tą rytą jie patyrinėjo jūsų mintis ir aptiko jose *mane* – jūsų prisiminimus apie mane po mano paskaitos? Ar nepamąstėte, kad pasirodydami jums iš esmės jie šaukėsi *manęs*? – klausia Robinas; didžiuma jo balse liepsnojusio įtūžio nuslopo, paliko pelenuose kažką akmeninio ir šalto.

Vikaras ilgai tyli.

– Jūs nebenorite mano pagalbos? – klausia pagaliau, ir Ketė susiraukia. Jo tonas kaip vaiko, jis ant palūžimo ribos.

– Ne. Mano seansuose pievose – ne.

– Galbūt, kaip ir su bet kuria laukine būtybe, pirmiausia reikia sukurti pasitikėjimą, o bendravimas prasidės paskui... – išdrįsta Albertas.

– Jei man pavyks įamžinti elementalą nuotraukoje, tam prireiks visų mano vidinių sugebėjimų, ir negaliu leisti, kad jūs sutrikdytumėte pusiausvyrą... Bet tęskite savo studijas, Albertai. Klausinėkite manęs, ko tik norite, ir aš mokysiu jus kiek galėdamas, – jau švelniau sako Robinas. – Jūs esate dar tik pradžioje ilgo kelio į nušvitimą, bet pirmuosius žingsnius jau žengėte – pirmuosius ir svarbiausius žingsnius! Nenupulkite dvasia. Netrukus, kai turėsiu įrodymą, jūs tapsite dalimi visų didingiausios civilizuoto mąstymo revoliucijos!

– Vadinasi, jūs įsitikinęs, kad jums pavyks? Nors dar nė vienam nepavyko? – klausia Albertas.

– Man pavyks, – atkerta Robinas, ir įsitikinimas plienu suskamba jo balse.

Ūmai pasijutusi nejaukiai, Ketė smunka iš koridoriaus į virtuvę, kur gali būti rami, jog jie ten neis.

Penktadienį karšta iš pat ryto, saulei vos nutvieskus horizontą. Estera atsisėda prie tualetinio staliuko ir ima smaigstytis plaukus, jaučia, kokie drėgni jie prie šaknų. Alberto seniai nebėr kambaryje. Ji netgi nėra tikra, žvelgdama į jo lygią pagalvę, ar jis apskritai buvo atsigulęs. Bet ji pati praleido tokią neramią naktį ir taip sujaukė paklodes, kad sunku ką ir pasakyti. Ji žiūri į neliestą pagalvę, tokią ryškią ten, kur siekia saulė, jog bemaž skaudina akis. Mintimis nuklysta prie teosofo žodžių, galybės tų žodžių, pasakytų nuo jo atvykimo, ir daugiausia Albertui. Žodžiai kaip lietaus lašai byra jam iš lūpų. Albertas visus juos sugeria nelygint išdžiūvusi žemė. Ji regi tai jo veide – tą lengvą išsiblaškymą, tą klaidžiojantį žvilgsnį. Pastaruoju metu ji nė nemato Alberto kitaip, kaip tik drauge su Robinu Darentu. Teosofas visąlaik šalia jo. Arba galbūt tai Albertas visąlaik šalia Robino. Estera atsidūsta.

Tepdamasi vėsiu kremu akių kampučius, ji mintyse ima kurti laišką Amelijai. *Aš nebūčiau labai prieš, jei bent nutuokčiau, kiek ilgai jis ketina viešėti...* – maždaug taip apmeta ji. *Berčio alga labai jau kukli, kokia visuomet ir buvo. Tokia kukli, kad neišgalime įsivesti telefono, kurio aš labai norėčiau. Vis dėlto, matyt, mums teks išlaikyti tą jaunuolį tiek mėnesių, kiek jam prireiks jo sumanymui įgyvendinti!* Kaip ji norėtų išgirsti savo sesers balsą. Tačiau net jei jie turėtų lėšų, Albertas greičiausiai vis tiek atsisakytų telefono – jo nepasitikėjimas modernybėm tik didėja. *Manau, jei jis galėtų, tai uždraustų automobilius, išmontuotų visus traukinius ir suvyniotų bėgius! Dėkui Dievui, kad jis bent jau suvokia elektros šviesos privalumus.* Tačiau jai ima atrodyti, jog ji kritikuoja ir Albertą, ir viešintį svečią, ir staiga pasijutusi kaip irzli žmona ir netaktiška šeimininkė Estera išmeta iš galvos įsivaizduojamą

laišką. Miegamasis ūmai pasirodo pernelyg tylus, pernelyg ramus. Estera beviltiškai trokšta su kuo nors pasikalbėti.

Apačioje svetainėje ji randa apsiblaususį Albertą, sėdintį su rytiniu laikraščiu. Teosofo bent kartą niekur nematyti. Estera pasilenkusi pabučiuoja Albertą į skruostą.

– Labas rytas, mano meile. Kaip laikaisi? – sako ji.

– Kuo puikiausiai, Hete. Kuo puikiausiai, – išsiblaškęs atsiliepia Albertas.

Esteros šypsena išblėsta.

– Nė nenutuokiau, kad tu manęs lauki. Labai atsiprašau, kad šitaip ilgai nenulipau! Maniau, dar būsi išėjęs su ponu Darentu, – sako jam.

– Viskas kuo geriausiai. Turėjau progą paskaityti laikraščius prieš prasidedant dienai ir imantis svarbesnių reikalų.

– Kaip čia yra, kad šįryt neišėjai su ponu Darentu?

– Na, supranti. Mes tikriname jo teoriją. Taip, teoriją. Bet aš šįryt perskaičiau laikraštyje kai ką nemalonaus.

– Šit kaip? Tikiuosi, nieko itin baisaus?

– Kaip tik aną vakarą policija suėmė septynis vyrus už azartinį lošimą. Šiandien jie stojo prieš magistratų teismą. Lošti – ir kur – gaidžių peštynėse! Mažiau nei pora mylių iki Tačamo, ar gali patikėti? Iš visų kraugeriškų ir žiaurių būdų, kaip žmogus galėtų išbandyti sėkmę, jie pasirinko kiršinti du vargšus nebylius padarus vieną prieš kitą.

– O, tai išties per žiauru! Koks šlykštus užsiėmimas, – šūkteli Estera.

– Vienas iš tų vyrų – Derekas Hičkokas iš Mail Endo fermos. Šaltųjų Uosių Giraitės gyventojas, mano kaimenės avelė, – praneša Albertas; jo balse nerimas, veidas susirūpinęs.

– Brangusis! Juk negali tikėtis nuolat išlaikysiantis teisingame kelyje visus aliai vieno parapijiečio! Nebūk toks reiklus sau. Žmonės nusideda, tokia jų prigimtis. Tu atlieki pasigėrėtiną darbą, artindamas juos prie Dievo žodžio...

– Bet tai tik dalelė mus supančios nedorybės, Hete! Jos esama visur, visų vyrų širdyse, ir moterų! Anądien aš neplanuotai apsilankiau Smitų ūkyje, tik norėjau išsiaiškinti, kodėl jų vyriausioji duktė pernelyg jau akivaizdžiai nebelanko bažnyčios, – ji laukiasi, Hete! Jau seniai nėščia, o jai tik septyniolika, ir netekėjusi.

Albertas purto galvą, beviltiškai žvelgdamas į žmoną. Estera prisėda ant jo krėslo ranktūrio ir tvirtai suima jo rankas.

– Albertai! Daug jaunų mergaičių išveda iš doros kelio saldūs kuždesiai apie jos gro... tai apverktina, žinoma, ir jai tai tragedija, bet ji dar gali išpirkti kaltę – dar gali grįžti prie Dievo, jei atgailaus. Kad ir kaip žiūrėsi, dauguma čionykščių yra geri, malonūs ir dori žmonės. Brangusis Albertai, dėl ko tu toks nusiminęs?

Estera švelniai suima jo veidą. Albertas kiek atsitraukia, tarytum vengdamas jos įdėmaus žvilgsnio, bet Estera neatleidžia rankų.

– Tai dėl to, ką Robinas vakar ryte man pasakė, – alsiai prisipažįsta jis.

– Ką jis pasakė? – klausia Estera aštriau, nei norėtų. Albertas išgąstingai dirsteli į ją, o ji nusišypso. – Ką jis pasakė, mielasis?

– Jis paprašė manęs daugiau neiti su juo rytais į pievą. Jo nuomone, jam labiau seksis fotografuoti, kai manęs kartu nebus. Nes mano nesuderintos ir netyros vibracijos atbaido elementalus. – Alberto balsas toks nelaimingas.

– Tavo netyros vibracijos? Bet juk tai kvailystė! Niekieno dvasia nėra tyresnė už tavąją, Albertai...

– Jis mano, kad tai daugiau nei mano neišsilavinimas, kalbant teosofiškai. Aš nepajėgiau nustatyti savo vidinio aš... harmonizuotis su jais. Gali būti, kad dėl to mums dar nepavyko jų nufotografuoti, o aš nesugebėjau vėl jų pamatyti. Nes man stinga iniciacijos.

– Bet... juk tai tu pirmas juos išvydai, Berti! Kaip gali būti jų atsitraukimo priežastis? – klausia Estera.

– Jie leido man trumpai juos regėti, tas tiesa. Gal ir iš tikro tuomet, pats to nesuvokdamas, buvau tam tikro transo būsenos, bet negaliu jos atkurti... – Albertas kalba lyg ir pats sau. – Gal taip ir buvo. Gal po to regėjimo mano protas pasidarė pernelyg neramus ir aš pernelyg pasidaviau savanaudiškam troškimui vėl juos išvysti ir daugiau sužinoti. Mano didžiulis troškimas jiems turėjo atrodyti kaip storžieviškai žvangantys cimbolai! Taip, dabar aš tą suprantu – buvau kvailas ir nieko vertas!

– Albertai, tučtuojau liaukis! Tu niekad nebuvai kvailas visus tuos metus, kiek tave pažįstu, – nuo tada, kai buvome vaikai, Berti! Ir *nė sykio* nebuvai nieko vertas. O vien tik geras, švelnus ir dosnus. Ir jeigu šita *teosofija* moko tave priešingai, tuomet ji kiaurai klaidinga, ir gal geriau būtų daugiau nesimokyti! – šaukia Estera.

– Hete! – aštriai rėžia Albertas, pagautas ūmaus pykčio.

Estera atšoka it nudilginta.

– Labai tikiuosi, jog nesutrukdžiau, – prabyla Robinas Darentas, pasirodęs tarpdury taip, lyg būtų buvęs čia visą tą laiką – viena jo ranka kišenėje, kita ant fotoaparato.

Estera išgąstingai pašoka nuo ranktūrio ir nusigręžia. Jos oda po apykakle pašiurpsta, ji gaudo kvapą.

– A, Robinas! Ne, žinoma, ne. Žinoma, ne, – sako Albertas, ir jo skruostai parausvėja.

Nesmagioje tyloje Estera giliai įkvepia, stengdamasi nusiraminti.

– Labas rytas, pone Darentai. Tikiuosi, gerai miegojote? – ištaria pagaliau įtemptu, aukštesniu, nei derėtų, balsu.

Robinas Darentas jai nusišypso savo įprasta maniera, šypsnys lėtai slenka į lūpų kampučius. Akimirką jo įdėmus žvilgsnis, regis, veria ją kiaurai. Ji jaučia veidu kylantį karštį ir trokšta nusisukti, užsidengti rankom akis kaip vaikas. Tačiau nieko neišeis. Smilkiniuose jai smarkiai tvinkčioja pulsas, į skruostus plūsteli kraujas, ir ji žino, kad jis mato jos nuoraudį. Jis dar sekundę ją taip užlaiko, o paskui sumirksi ir kaip niekur nieko leidžiasi akimis klaidžioti po kambarį.

– Taip, dėkui. Čionai aš visada gerai miegu – kaimo ramybė taip atgaivina kūną ir protą. Ar nemanote?

– O, taip, žinoma, – išspaudžia Estera. Ji atsikrenkščia, sugniaužia nuleistas rankas. – Man čia visuomet atrodo labai ramu, – priduria, bet Robinas Darentas žiūri į vikarą, ir ta pati lėta šypsena sukelia visiškai kitokį poveikį. Albertas, regis, užgniaužia kvapą, ir jojo akys nušvinta nedrąsia šypsena.

– Taigi? – klausia jis, ir Robinas Darentas nusišypso plačiau.

– Taip, Albertai. *Taip!* Aš juos mačiau! – sako jis.

Albertas suploja rankomis iš bežodžio džiaugsmo, spaudžia pirštų galus prie burnos lyg melsdamasis, buvęs nerimas garuote išgaruoja. Gaižus kažkokios baimės kirminas įsirango Esterai į paširdžius, bet ji nieku gyvu neįstengia nei apibrėžti to jausmo, nei sugalvoti, ką turėtų dėl to daryti.

6

Vėlyvą saulėtą pirmadienio rytą Ketė medinėje statinėje, pilnoje šilto muiluoto vandens, trina Esteros apatinius. Ji išėjo to darbo nudirbti į kiemą, kur gali kiek tinkama taškytis ir jausti ant veido saulę. Tie daikčiukai laikomi per gležnais siųsti skalbėjai, o juos švarinti – kruopštus darbas. Ketė ištraukia iš korsetų raiščius ir plauna kiekvieną atskirai, paskui minkštu grandikliu švelniai brauko atlaso medžiagą išilgai, kol išnyksta visos dėmės, žymės ir kvapai. Kiekvieną reikia išskalauti po siurbliu, vėl ištempti iki deramos formos pagal banginio ūsų plokšteles ir ištiesti džiūti saulėje, padėsiančioje atkurti baltumą. Kas pusvalandį ji būtinai turi patikrinti, kaip jie džiūsta, kad vėl įgautų deramą pavidalą.

Šią savaitę Esteros kelnaitės išteptos. Tamsios kruvinos dėmės ant įsiuvų ir klešnių vandenyje paruduoja ir atsiduoda rūdijančia geležim. Suraukusi nosį, Ketė trina, gręžia, skalauja ir vėl kartoja iš naujo, jai maudžia vandeny išburkusias rankas. Ji džiaugiasi, kad tokios jos nemato Džordžas.

– Ar dar nebaigei? – amteli ponia Bel, iškišusi galvą pro indų plovyklos duris.

Ketė piktai mosteli dėmėtu drabužiu jos pusėn.

– Dvylikos metų vaikas geriau susitvarkytų su savo mėnesinėm negu vikaro žmona! – šūkteli ji.

– Prikąsk liežuvį! – ponia Bel sukrėsta apsidairo aplinkui.

– Aš nuoširdžiai trokštu, kad vikaras pagaliau pasidulkintų ir atliktų savo pareigą jai, tada man bent kurį laiką nereikėtų gremžti tiek kraujo dėmių. Ar gal dvasininkai to nedaro?

– Sunku įsivaizduoti, kaip jiedu... – užsimiršusi sukikena ponia Bel. – Tik tu... rodyk daugiau pagarbos, – paskubom primena ji Ketei.

– Na, aš nieko tokio pas juos negirdėjau. O jūs? – Ketė išdykėliškai šypsosi.

– Ir tau ne gėda! Aš niekad nesiklausiau! – atsiliepia ponia Bel išsyk pralinksmėjusiom akim.

– Spėju, reikėtų labai atidžiai klausytis. Būtų panašiau į poros triušelių šnarpščiojimus nei į galingą elnio maurojimą, manyčiau, – sako ji, ir ponia Bel, nebegalėdama susilaikyti, garsiai nusikvatoja.

– Kete, tu tikras velnias! – sušvokščia ji, paskui paskubom sukosėja ir nutyla, nes pro tolimuosius šoninius vartelius į kiemą įžengia Estera ir artinasi prie jų.

Estera praleido rytą mokydama murzinus ir kaulėtus vaikus „mėlynųjų apsiaustų“ mokykloje* – labdaringoje mokyklėlėje, įsteigtoje parapijos neturtingųjų vaikams. Mokyklos pastatas kadaise buvo koplyčia. Nedidelis senoviškas akmeninis statinys

* Mėlyna Didžiojoje Britanijoje tradiciškai laikoma labdaros spalva.

stačiu šlaitiniu stogu ir žemomis, siauromis durimis stūkso visai vienas, kaip Esterai visuomet atrodė – gerokai apleistas, prie Londono kelio Tačamo pakrašty. Tačiau mokymosi dienomis jis atgyja nuo dvidešimties mažų mergaičių balsų, jos visos čiauška ir juokiasi, jų žodžiai sklando pirmyn atgal, kyla aukštyn ir atsimuša nuo grubių stogo sijų. Įžengus Esterai, skarmaluotos mergytės skubiai susėda prie stalų, nuščiūva ir stebi ją didelėm akim, blizgančiom nelyginant stiklo karolėliai. Esterai ta akimirka labai patinka. Ji atsistoja susinėrusi rankas ir jaučia, kaip šokčioja krūtinėje širdis.

Ji moko mergaites virimo ir rankdarbių, gėlių džiovinimo meno, muzikos, gražaus elgesio ir gramatikos. Stengiasi įtraukti į savo pamokas viską, kas, jos manymu, galėtų būti joms naudinga. Net jei dauguma jų neturtingos ir negali tikėtis nieko kito, kaip tiktai ankstyvos santuokos ir gimdymų, ir alinančio darbo laukuose ar viename iš netoliese esančių didžiųjų dvarų, Esterai vis tiek patinka galvoti, jog išmoktas eilėraštis niekad nebus tuščias reikalas, kad jis gali suteikti paguodos ir rambiausiai sielai. Paprastai ji grįžta iš pamokų kupina atsinaujinusios energijos gyventi – prakilnios nuotaikos ir pakylėtos dvasios. Bet šį kartą ne. Ji niekaip neatsikrato kažkokio migloto nerimo, tarytumei būtų pametusi kažką svarbaus. Mintyse ji perkrato pastarąsias savaites, atkuria įvykių eigą, nesėkmingai stengdamasi surasti, kur būtent tą gyvybiškai svarbų daiktą pradangino.

Neįprastas triukšmas priverčia Esterą pakelti akis, ir ji mato, jog Sofi Bel, stovinti šalia Ketės prie skalbimo kubilo, juokiasi. Estera padelsia, suvokdama, jog iš viso pirmą kartą girdi savo ūkvedę garsiai juokiantis. Eidama prie jųdviejų artyn, ji santū-

riai šypsosi, bet kai jos pastebi ją, juokas staiga nutyla. Ketė ir toliau trina skalbinius, o Sofi Bel žvelgia į šalį tokia kalta mina, jog Esterai susidaro aiškus įspūdis, kad ji pati besanti linksmybių objektas. Jos nusivylimui, į akis plūsteli neprašytos ašaros, ir ji skubiai sumirksi, slėpdamasi po šypsena.

– Labas rytas, ponios. Tikiuosi, laikotės gerai? – taria ji. Ketė ir ponia Bel linkteli ir pritariamai sumurma. – Ponia Bel, grįždama iš mokyklos užėjau pas ponią Trig. Ji teiravosi apie jus.

– O, šit kaip. Kaip jinai? Jau geriau? – klausia Sofi.

– Bijau, kad nelabai. Ji vis dar lovoje. Žinau, kad nepaprastai apsidžiaugtų sulaukusi daugiau lankytojų, – sako Estera.

Ponia Bel ryžtingai kinkteli galvą, ir jos pagurkliai suvilnija.

– Būtinai pasistengsiu užeiti jos aplankyti kuo greičiau, ponia, – sako ji.

Estera dirsteli į kubilą ir pamato dėmes, prie kurių triūsia Ketė, o nešvarios pamuilės džiūsta jai ant alkūnių. Gal kaip tik dėl šito jiedvi iš jos juokėsi? Estera vėl pajunta peršėjimą akyse ir nukreipia žvilgsnį, ketindama eiti pro šalį link namo priešais.

Kaip tik tuomet name pasigirsta trenksmas, brazdėjimas ir smarkus smūgis. Trys moterys greitai susižvalgo. Estera šmurkšteli pro Sofi Bel, kuriai reikia daugiau laiko apsigręžti, ir pirmoji įeina pro užpakalines duris. Iš koridoriaus, prieš jam atsiveriant į virtuvę, yra durys į šaltąjį sandėliuką. Tai maža patalpa, turinti tris išorines sienas. Ji, įkasta į žemę kiek giliau, su trimis apačion besileidžiančiais laiptais, akmeninėm grindim ir tvirtom lentynom iš skalūno plokščių, išlaiko vėsą net karštu oru. Šviesa patenka pro vienintelį langelį, nesiekiantį nė šešių kvadratinių colių, įtaisytą aukštai ant tolimosios sienos priešais duris. Langas be stiklo, tik su vieliniu tinkleliu, saugančiu nuo vabzdžių ir

kenkėjų. Sandėliukas atrodo kaip nedidelis urvas, o toks ir buvo statytojų sumanymas. Mėsos, sūriai, pienas, grietinė, vaisiai – visa, kas šiltoje patalpoje sugestų, čia saugiai glaudžiasi ant šaltų skalūno lentynų arba kaba ant šiurpiai atrodančių kablių, įtaisytų lubose. Estera atskubėjusi pamato šalimais sandėliuko į sieną atsirėmusį Robiną Darentą.

Kaipmat paaiškėja ir trenksmo priežastis. Koridoriuje ant grindų telkšančiame baltos pliurzės klane mėtosi porcelianinio dubens šukės.

– Kas atsitiko? Ten buvo plakta tešla dešrelių apkepui! – šūkteli ponia Bel, įkrypavusi įkandin savo šeimininkės.

Estera žvilgteli į Robiną Darentą, kuris bent kartą atrodo rimtas, paskui į mažąjį kambarėlį, kuriame Albertas abiem rankom griebia maisto produktus.

– Albertai? Kas, po galais, čia dedasi? – klausia jinai.

– Čia viską reikia išvalyti, Hete. Robinui reikalinga ši patalpa, – visai linksmai paaiškina Albertas.

– Bet... čia šaltasis podėlis, pone Darentai. Kokia jums galėtų būti iš jo nauda? – nustemba Estera.

– Labai didelė nauda, mano brangioji ponia Kaning. Matote, aš nusprendžiau pats ryškinti savo nuotraukas. Šįryt atvežė mano įrangą... Vietinės laboratorijos stokoja įgūdžių atlikti darbą taip kruopščiai, kaip apsiimu aš; ir, šiaip ar taip, jos pernelyg gaišta su mano nuotraukomis, – sako Robinas. Jis atšlyja nuo sienos ir susideda už nugaros rankas, nė nekrustelėdamas padėti plušančiam Albertui. – Atsiprašau dėl tešlos, ponia Bel. – Teosofas nusišypso nesitveriančiai savo kailyje ūkvedei.

– Bet... aš nesuprantu, – ištaria Estera. – Čionai mes laiko-

me šaltai šviežią maistą... ką tai turi bendro su jūsų fotografijomis? – klausia ji.

– Atsiprašau, mieloji, – sako Albertas, sprausdamasis pro juos link virtuvės pilnom rankom šoninės ir sūrio.

– Man reikia tamsios patalpos, ponia Kaning. Patalpos, kur visai nebūtų šviesos, kad galėčiau saugiai ryškinti savo nuotraukas. Šitas kambarys su mažučiu langeliu ir tokiomis puikiomis tvirtomis durimis tobulai tinka.

– Tai visiškai neįmanoma, pastoriau. Šitokiu oru! Joks maistas neišsilaikys nė poros valandų, jei neturėsiu šalto podėlio! Galbūt apsieitume be jo žiemą ar net pavasarį... bet dabar? Ne, ne – taip nieko nebus... – protestuoja ponia Bel.

– Ir vis dėlto, ponia Bel, tai yra tobula, ne – *vienintelė* vieta, kuri tinka. Pono Darento poreikiai labai aiškūs, – sako vikaras tvirtu balsu ir nepalenkiama veido išraiška.

– O ar gali jis paaiškinti, kaip man be jos apsieiti? – rėžia ūkvedė, akivaizdžiam Robino Darento pasimėgavimui.

– Gana, ponia Bel, ačiū jums, – sako Estera, nutaisiusi tokį raminantį balsą, kokį tik įstengia.

Aptemusiu iš pykčio veidu ūkvedė pradingsta virtuvėje. Esteros pulsas nejučiom pagreitėja, ausyse ima keistai šniokšti.

– Albertai, – ištaria ji, stengdamasi patraukti jo dėmesį jam grįžus į sandėliuką ir pradėjus kraustyti dubenis su vaisiais ir daržovėmis. – *Albertai!* – Ji nuleidžia balsą, norėdama, kad girdėtų tik jis. – Juk turi būti kokia kita vieta, kur galėtume įkurdinti pono Darento įrangą! Šitaip vargu ar pritinka – pirmiausia, ji žemiau laiptų, ir ponia Bel visiškai teisėtai piktinasi tokiu įsiveržimu į jos valdas. O kitas dalykas – šitokiu karštu oru beprotybė netekti šios patalpos, vienintelės tinkamos maistui laikyti! Kad

būtumei pirma pasitaręs su manim... būčiau jau anksčiau pasakius, kad tai tikrai ne išeitis...

– Bet tai išeitis, Hete. Robinas išnaršė visą namą ir čionai vienintelė vieta, kur galima patogiai įsirengti tamsų kambarį, – spiriasi Albertas.

– Na... o jeigu viename iš ūkinių pastatų? Senojoje malkinėje išvis nėra langų – juk mes tikrai galėtume ten jam įrengti darbastalių ar ką panašaus?

– Senoji malkinė? Estera, ji pilna dulkių ir vorų! Nebūk pagaliau juokinga! Kaip Robinas gali tikėtis padaryti tokį trapų ir svarbų daiktą kaip elementalo fotografija ten, kur byra tinkas ir pjuvenos? Išties – tu privalai liautis trukdyti!

– Bet... bet tu neturėtum net *būti* čia, apačioje! – šnabžda nelaiminga Estera. Dvi naujovės per viso labo penkias minutes, pagalvoja ji – besijuokianti Sofi Bel ir Albertas laiptų apačioje, moterų valdose, kur virtuvė ir pagalbinės patalpos.

– Atsiprašau, – vėl sako Albertas, praeidamas pro šalį su vaisių ir daržovių kroviniu.

Estera pasigręžia žiūrėdama, kaip jis nueina, ir pagauna teosofo, vis dar gaišuojančio koridoriuje, žvilgsnį. Ji negali ištverti jo spoksojimo ir nuleidžia akis, jausdama neaiškų pasipiktinimą.

– Aš *tikrai* apgailestauju, kad pridariau nepatogumų, – sako Robinas, nors jo balse apgailestavimo anaiptol negirdėti.

Estera sukanda dantis ir išspaudžia striukiausią šypsenėlę praeidama pro jį ir sekdama įkandin vyro. Ji tiesiog neturi jėgų priimti jo atsiprašymo.

– Nė trupučio neabejoju, ponia Bel, kad jūs susitvarkysite. Jūs tokia sumani moteris, – nesmagiai sako Albertas ūkvedei, kai Estera jį pasiveja.

– Tai gal nors pieną, pastoriau? Niekam nepakenks, jei leisite man ten laikyti pieną – jis neužims daug vietos...

– Ne, manau, apie tai negali būti nė kalbos. Per didelė užteršimo rizika. Taigi. Atsiprašau, jei jums nepatogu, ponia Bel, bet šiuo atveju pirmiausia privalome paisyti mūsų svečio poreikių. Mūsų darbas yra pirmaeilės svarbos. Būčiau dėkingas, jei galėtumėte išnešti likusį maistą ir daugiau apie tai neužsiminti, – sako vikaras išeidamas ir lipdamas į viršų.

– Ponia, gal jūs galite su juo pasikalbėti? Juk viskas suges! – kreipiasi Sofi į Esterą, kai tik Albertas nebegali jų girdėti.

Keistai pridususi Estera vien bejėgiškai papurto galvą.

– Apgailestauju, Sofi. Prašau tiesiog... padaryti visa, ką galite, – sako ji.

Dirsteli į koridorių, bet Robinas Darentas išėjo į kiemą, palikęs pustuštį sandėliuką ir išpiltą ant grindų tešlą, masinančią muses. Po kelių sekundžių pasirodo Ketė apmaudingu veidu, šluostydamasi į prijuostę rankas.

– Teosofas ką tik atsiuntė mane išvalyti šito prakeikto jovalo, kaip jums patinka? – atžariai išdrožia ji, bet pamačiusi tebesančią viduje Esterą kiek atsitraukia. – Meldžiu atleisti, ponia, – sumurma.

– Ne, viskas gerai, Kete. Jei tu nieko prieš, tai pasirūpink tuo, gerai? – droviai taria Estera ir sprunka nuo abiejų moterų pykčio.

Laiptų viršuje sustoja, staiga visiškai nebeišmanydama, kur eiti ir ką daryti. Toks įspūdis, jog namas kažkaip pasikeitęs, tarsi

per tą laiką, kol jos nebuvo, kažkieno čia pabuvota ir visi baldai kiek perstumdyti, ir nieko nelikę tiksliai savo vietoje. *Mūsų darbas yra pirmaeilės svarbos.* Alberto žodžiai ataidi jos galvoje. Tai gal čia ir bus tas pasimetęs svarbusis dalykas? Ar tai prasidėjo tą dieną, kai Albertas įpuolė pro duris ir apsakė jai regėjęs elementalų būtybes? Tuomet nelabai juo tepatikėjo. Jausdamasi sutrikusi ir bemaž išsigandusi, Estera eina į svetainę ir prisėda ant kėdės kraštelio, vieniša kaip niekad.

Ponia Bel palaukia, kol Esteros žingsniai nutols, ir pykčio perkreiptu veidu atsisuka į Ketę.

– Ką visa tai reiškia? – klausia Ketė.

– Ką gi, jaunajam svečiui reikia *tamsaus kambario*. Atrodo, fotografavimui, nors ką jis gali fotografuoti patalpoje be šviesos, mano galva neišneša. Ir būtent mano šaltajame podėlyje! Joks kitas kambarys namuose jam netinka – tik šitas! Ir visą maistą reiks iškraustyti, kad jis čia galėtų dirbti savo darbus, kad ir kokie jie būtų. Dienai baigiantis mes teturėsime apkartusį sviestą ir pažaliavusią varškę!

– Gerai, nusiraminkite. Jis ryškins nuotraukas tamsiame kambaryje, o ne fotografuos, – sako Ketė.

– Ryškins nuotraukas? Kaip suprasti?

– Kol plokštelės neišryškintos, jos labai jautrios šviesai – šitaip ant jų atsispaudžia vaizdas. Turi būti naudojami tam tikri chemikalai, o iki tol jų neturi pasiekti jokia šviesa – net silpniausias švystelėjimas viską sugadintų, – paaiškina ji.

– Iš kur, dėl Dievo, visa tai žinai? Ne, nesakyk. Išmokai to Londone, – burbteli ponia Bel.

– Taip ir yra. Fotografija buvo ypač mėgstamas Džentelmeno užsiėmimas.

– Na, žinoma. Ką gi, gal remdamasi visom savo gausiom žiniom, kurių ten prisigraibei, gali sugalvoti, kaip išlaikyti tą pieną nesugižusį iki priešpiečių? – kandžiai klausia ji.

Ketė kiek pagalvoja.

– Žinote, gal ir galėčiau atsakyti, – nerūpestingai ištaria. – Ar vikaro žmona turi kokių neperšlampamo audinio gabalų, tiesiamų sėdėti ant drėgnos žemės ir panašiai?

– Manau, taip, kuriame nors lagamine. Ką, po galais, tu su jais veiksi?

– Pirmiausia suraskime juos, tuomet jums parodysiu, – sako Ketė.

Prieš lipdama aukštyn, ji atidžiai nužvelgia koridorių atsigręžusi ir pamato kieme tebestoviniuojančio teosofo siluetą. Jai nepatinka galvoti, kad nuo šiol jis buvos apačioje, rūsiuose, kad galės sukiotis netoliese ir nugirsti jos šneką ar stebėti jos darbą. Nors pati negali tiksliai pasakyti kodėl, ji norėtų verčiau laikytis nuo jo per didesnį atstumą, – o dabar saugus virtuvės privatumas bus šiurkščiai sutrikdytas.

Ketė randa, ko jai reikia, prieškambario komodoje: du didelius stačiakampius neperšlampamos vaškuotės gabalus. Iš šiltnamio atsineša kamuolį tvirtų džiuto virvelių, paskui abi su ūkvede visą mėsą ir pieno produktus sukrauna į pintinę su dangčiu. Nešinos ja už rankenų iš abiejų šonų jos išeina į užpakalinę sodo dalį ir patraukia į tolimąjį pievelės kampą, kur ant žemės meta šešėlį senos obelys su šen bei ten ant šakų prigludusiu amalu. Žolė čionai, nepasiekiama aršiai svilinančiai saulei, aukštesnė ir žalesnė. Tai vėsus ir raminantis kampelis.

– Ką tu sugalvojai, mergyt? – klausia ponia Bel, kai Ketė bumbtelėdama nuleidžia žemėn savąjį pintinės šoną.

Ketė parodo į apirusią akmenų krūsnį su pūvančiu mediniu dangčiu ant viršaus.

– Senas šulinys, – sako ji, patraukdama į šoną sunkų dangtį.

Jo apačia apsitraukusi pelėsiais ir voratinkliais, iš tamsios šachtos angos dvelkteli drėgnas lyg ir grybienos kvapas. Ketė nubraukia voratinklius, ramiai nuspriegia užsikabarojusį ant riešo vorą.

– *Uch*, kaip tu gali juos pakęsti! – sudreba ponia Bel.

Ketė dirsteli aukštyn į ją.

– Gyvenime yra kur kas blogesnių dalykų nei vorai, Sofi Bel, – sako ji.

– Tau aš ponia Bel, – pastebi ponia Bel, bet kalba išsiblaškiusi, labiau iš įpročio, ir jos žodžiai beveik bejausmiai.

– Tai va. Mes viską surišom į ryšulius, tvarkingai ir tvirtai, o dabar nuleisime į šulinį, pririšusios prie... skersinio, šitas tiks, – aiškina Ketė, keldama nuo žolės sulūžusią lentjuostę ir dėdama skersai apvalią skylę.

– Sakyčiau, ten bus vėsu. Bent jau vėsiau nei virtuvėje, – pripažįsta ponia Bel.

– Kur kas vėsiau. – Ketė atvožia pintinės dangtį ir ima viską krauti ant vešlios žolės.

– Bet su pieno ąsočiais nepavyks. Turėsime juos nešti atgal ir įstatyti į dubenis su šaltu vandeniu.

– O jei ką, popietę galėsime atšutinti, kas bus likę. Šutintas pienas turėtų išsilaikyti mažiausiai iki ryto, – priduria Ketė.

Lengvas vėjelis liaujasi šnarinti išdžiūvusius kaip pergamentas lapus joms virš galvų. Ponia Bel plačiai išsižergusi atsi-

stoja, sulaiko kvapą. Ji žiūri į šulinio angą niūriai ir įtariai, kone su baime.

– Iš kur tu apskritai sužinojai, kad jis čia? – klausia ūkvedė.

– O, na, žinote. Tiesiog... dairydamasi, – atsiliepia Ketė.

– Kurgi ne. Šniukštinėdama, geriau sakyk. – Ponia Bel stovi nejudėdama ir žiūri į šulinį; ji nė nepradeda kraustyti maisto. Ketė įkvepia, ketindama prašyti pagalbos, bet Sofi Bel vėl prabyla. – Manau, ne per daug galėsiu prie jo prisiartinti. Ne, negalėsiu. Nei prieiti artyn, nei pažvelgti į jį. – Ji kiek suvirpa, susikryžiuoja priešais mėsingas rankas lyg gindamasi.

– Kodėl, po galais? Ko čia bijotis? Pagaliau juk jūsų sudėjimo moteris niekaip negalėtų įkristi į jį, – sako Ketė, tebekraustydama pintinę. Tačiau pažvelgusi aukštyn ji pamato, kad ūkvedės veidas išblyškęs, kone gelsvai baltas, kaip sviestas jos rankose. – Ar gerai jaučiatės? – jau švelniau pasiteirauja ji.

– Aš netekau savo Volterio šulinyje. Paprastai jau taip stengiuos išmesti tai iš galvos, kiek tik žmogus gali stengtis. Na, supranti. Bet kartkartėm neįmanoma negalvoti, – sako Sofi Bel, ir jos balsas kitoks, kur kas tylesnis nei paprastai, duslus ir palūžęs.

– Volterio? Jūs niekad jo neminėjote. Kas tas Volteris?

– Mano mažasis berniukas, kas gi dar! Jam buvo tik penkeri, kai jo netekau. – Sofi Bel tvirtai suspaudžia lūpas, ir jos smakras susiraukšlėja.

– Įkrito į šulinį? – tyliai klausia Ketė.

– Jį prikurstė vyresni berniukai. Maži bukagalviai. Žinau, kad jie tikrai nenorėjo nieko blogo, bet anuomet, savaime aišku, būčiau įmanius jiems kailius nudirti. Jie kurstė jį, girdi, jis niekad nenulipsiąs virve taip giliai, kad paliestų vandenį. O tas

kvailiukas ėmė ir taip padarė – tiek ir teišmanė. Jau beveik buvo užlipęs atgal į viršų, sakė jie, bet rankos nuslydo nuo virvės ir jis nukrito. Trenkėsi galva į šoną, ir baigta.

Jai baigus pasakoti stojusioje tyloje prie jų pasidairinėti atšokuoja liepsnelė. Ketė atgnybia trupinėlį sūrio ir numeta jai į žolę.

– Kaip siaubinga, Sofi, – suspausta gerkle tyliai ištaria ji. – Man taip liūdna girdėti.

– Prieš dvidešimtį metų tas buvo, o aš vis dar jo ilgiuosi. Kitą savaitę būt buvęs jo gimtadienis. Jis būtų dabar ne ką vyresnis už tave.

– Tai jūs buvote ištekėjusi?

– Žinoma, kad buvau ištekėjusi, po perkūnais! Ne visi mes taip mėgstame skandalus kaip tu, Kete Morlėj. O dabar tu manęs paklausi, kas nutiko mano vyrui. Ką gi, jį pribaigė auglys. Nė porai metų nepraėjus po Volterio žūties šulinyje. Nei man, nei žmonijai tai nebuvo didžiausia netektis, bet jis man davė Volterį, taigi turėjau už ką jam dėkoti. Jis buvo mielas vaikas, taip, tikrai – toks gerutis, toks linksmas.

– Aš nė nenutuokiau, kad jums teko iškęsti šitokią netektį, – švelniai sako Ketė. Ji mielai paimtų Sofi už rankos, bet ūkvedės rankos kietai sukryžiuotos. – Jums buvo labai sunku gyventi po viso to, gyventi toliau. Nieko nuostabaus, kad jūsų būdas pasidarė sunkus.

– Klausytis tavo šmaikščių pastabų visą mielą dieną – tai nė-maž nepalengvina mano būdo, panelyte. Turi blogą įprotį tiesiai kloti viską, kas tik šauna į galvą, ar žinai? – atsikerta Sofi, ir Ketė šypteli.

– Taip, man ir anksčiau tą sakė. Bet jūs galėjote dar sykį ištekėti ir turėti kitą vaiką, tiesa? – klausia ji.

Ponia Bel liūdnai pakrato galvą.

– Tik niekad vaikelio neturėjusi mergiotė gali manyti, kad jį taip lengva pakeisti kitu. Išeidami jie pasiima tavo širdį. Be to, vyrai nestovėjo eilėse prie tokių kaip aš. Ir iš viso greičiausiai jau buvo per vėlu turėti kitą, net jei būčiau radusi tokį, kuris man patiktų.

– O, nežinau. Būtumėt galėjusi per vyro skrandį rasti kelią į širdį, – nusišypso Ketė.

– Tu šiandien pilna išmintingų patarimų, ar ne? Gerai, užbaikim visa tai ir imkimės priešpiečių. Šeimininkė tikriausiai jau kadais vaikšto gurgiančiu pilvu. Nė nekalbu apie tą mokytą jaunuolį, kurio darbas toks prakeiktai svarbus.

– Taip, kas būtų galėjęs pamanyti, kad toks svarbus? Vikaras elgiasi su juo kaip su karališkosios šeimos nariu, – pastebi Ketė.

– Ar ne? Ką gi, manau, jis žino kažką, ko nežinome mes.

– Tai dar kažin, – sumurma Ketė. Ponia Bel sviedžia į ją pašaipiai klausiamą žvilgsnį, ir Ketė gūžteli pečiais. – Vikaras turėtų pasisaugoti. Matyt, Robinas Darentas neturi savo namų. Užtat, man regis, jis visiškai nieko prieš perimti šituos.

– Kaip perimti, kokiu būdu? – suraukia antakius ūkvedė.

Ketė vėl gūžteli pečiais.

– Pamatysim, – sako ji.

Kai pietų lėkštės jau iššveistos, nudžiovintos ir padėtos į vietą, valgomojo stalas nušluostytas, o servetėlės arba vėl sulankstytos ir sudėtos, arba sumestos į skalbinių pintinę, Ketė pro užpakalines duris išslenka į kiemą ir įsikiša tarp lūpų cigaretę. Džordžo nebus dar keletą dienų, jis barža plukdo medienos krovinį kanalu į Sario

grafystę. Stačiakampiai tvoros basliai nusmailintais galais, šviežiai nutašytas medis, blyškus ir drėgnas. Ketė matė, kaip vyrai juos krauna, kai ėjo į Tačamą išsiųsti Esteros laiškų. Matė Džordžo baržą ir dar dvi, atplaukusias prisidėti prie jo. Matė arklius, vedamus iš aptriušusių arklidžių, ir kaip jie grybščiojo dantimis ilgus žalius dumblius, muistė galvas ir mosikavo uodegomis, baidydami besispiečiančias muses, kai juos kinkė į buksyrines virves. Vyrai mūvėjo storas brezentines pirštines, kelnes buvo susiraišioję virvelėmis vos žemiau kelių, saugodamiesi persigandusių žiurkių, sprunkančių, kai medienos rietuvės buvo ardomos ir perkraunamos į baržas. Džordžas prilipusiais prie nugaros marškiniais raukėsi prieš akinančią saulę. Ji nešūktelėjo jam – jautė, kad nedera trukdyti jo dirbančio. Jai patinka tai, kad tąkart jinai jį matė, o jis jos – ne. Tarytumei ji nusisavino truputėlį daugiau jo gyvenimo, nei jis buvo ketinęs duoti. Dabar jai norisi, kad jis jau būtų grįžęs. Galėtų ji ir viena pasivaikščioti tamsoje, bet kažin ar verta, nes vis tiek nėra kur eiti.

Ji rausiasi kišenėje degtukų, bet šalimais tamsoje žybteli vienas, priversdamas ją krūptelėti. Iš už oranžinės liepsnelės išnyra Robinas Darentas ir šyptelėjęs pasiūlo jai prisidegti. Dėl kažkokios jai pačiai nesuprantamos priežasties pirmas impulsas yra atsisakyti. Tačiau ji prisidega, giliai įtraukia dūmo ir truputį užsikosėja.

– Ačiū, – atsargiai taria ji.

– Nėra už ką, Kete, – sako jis, ir jos vardas jo lūpose nuskamba pernelyg familiariai.

Silpnoje iš tarpdurio sklindančioje šviesoje Ketė jį nužvelgia. Jis kiek atsitraukia, atsišlieja į sieną; jo atpalaiduotas kūnas elegantiškai išlinkęs, klubai išsišovę, galva atkraginta.

– Ką jūs čia lauke veikiate? Jūs net nerūkote, – pastebi ji. Kiemas jau betampantis jai savas, o ši vakaro akimirka po vakarienės – jos laikas.

– Rūkiau, rūkiau. Baigiau kaip tik prieš tau ateinant. Atsiprašau, jei išgąsdinau, – sako jis, pasukdamas jos pusėn galvą.

Jo veido kontūrai šiek tiek apšviesti. Lygi, švelni kakta, akis slepia šešėlis. Ilgas smakro vingis. Jo veidas gražus, suvokia Ketė. Tiesiog tobulai gražus, lyg kokio šventojo ar meilės įsikūnijimo paveikslas. Tačiau ir neperprantamas, neįskaitomas. Jo draugiškumas atrodo kaip kaukė.

– Jūs manęs neišgąsdinote.

– Ne. Lažinuos, kad tave ne taip paprasta išgąsdinti, – sako jis. Ketė nekreipia į jį dėmesio ir darsyk giliai užsitraukia. Jos cigaretės galiukas nirtulingai sužioruoja. – Girdėjau, šį bei tą esi patyrusi. Šiek tiek ugnies linijos, – gan bičiuliškai sako jis.

– Kas jums sakė? Maniau, vikaro žmona pasižadėjo neplepėti.

– O, tikrai ne mieloji Estera. Bet tokiose nedidelėse vietovėse kaip ši gandai kaipmat paplinta. Šitą tai jau žinau – jau kitą dieną mane patį apšaukė „fėjų žmogumi“ prošal einantis vaikas, ne daugiau kaip šešerių. Meldžiu, paaiškinkite man, iš kur galėjo žinoti tokius dalykus.

Ketė trumpai šypteli.

– Spėju, ten buvo maža mergaitė tamsiai kaštoninėm garbanom ir riesta nosele? – klausia ji.

– O, išties – tai tu pažįsti kaltininkę?

– Vieni niekai. Ji ponios Linčkomb, mūsų skalbėjos, duktė. Manau, Sofi Bel išpasakoja jai apie visus jūsų žygius, o mergaitė smalsi kaip šarka.

– Visai galimas daiktas. Ir visgi ne kas kitas, o *tu* stoviniuoji už durų, kai aš diskutuoju su vikaru ar jo žmona. Labai įdėmiai klausydamasi, iš visko sprendžiant, – vylingai sako jis. Ketė prikanda liežuvį, nusisuka ir nieko neatsako. Jai virš galvos koridoriaus šviesoje nardo ir plazdena naktiniai drugiai, barstydami švelnias dulkes nuo savo aksominių sparnelių. – Liaukis, Kete, neapsimetinėk susidrovėjusi. Tu ne tokia.

– Iš kur jūs žinote, kokia aš? Ką jūs iš viso apie mane žinote?

– Daugiau neturiu ko pridurti. – Jis nusišypso.

– Jūs per daug šypsotės. Žmonės ims įtarti, kad šaipotės iš jų, – ramiai sako ji.

– Gal vienas kitas, – pripažįsta Robinas. – Tu neįprasta tarnaitė, Kete Morlėj.

– O kokia turėtų būti tarnaitė? Maniau, jūsiškė Draugija nepripažįsta klasinių ir rasinių skirtumų?

– Iš tiesų nepripažįsta. Tačiau, nors tokių skirtumų ir neturėtų būti, jų, regis, vis dėlto yra. Dar teosofija moko, jog jei žmogui šiame gyvenime tenka sunkiai plušti arba kentėti, tai yra atpirkimas už blogus darbus ankstesniame gyvenime. Visuotinis karmos dėsnis ir teisingumas.

– Taip, aną vakarą girdėjau jus apie tai kalbant. Aš esu tarnaitė, nes praeitame gyvenime buvau žudikė, ar ne taip? – šaltai klausia Ketė.

– Galbūt, – išsišiepia Robinas, patenkintas, kad įgėlė jai.

Akimirką Ketė apgalvoja, ką išgirdus.

– Galbūt. Galbūt praeitame gyvenime aš buvau badaujanti skundeiva, bet išskirtinai geros širdies, ir čia mano atpildas. Galbūt jūs buvote karalius, bet niekšingas ir sugedęs. Ir čia jūsų bausmė. – Ji mosteli į jį – jo susitaršiusius plaukus, šiek tiek su-

glamžytus drabužius. Robinas Darentas tyliai nusijuokia. – Karminis teisingumas, taip jūs vadinate? Čia nėra jokio teisingumo, – užbaigia ji.

– Ar krikščioniškas mąstymas teisingesnis? Kad dievybė sukuria žmogišką sielą ir suteikia jai tik vieną gyvenimą ir kad per tą gyvenimą žmogus turi ištverti skausmą, kančias ir galybę nesėkmių, ir visa tai skiriama be jokios priežasties? Ar vien tam, kad žmogų išbandytų? Koks žiaurus turėtų būti toks Dievas!

– Bet kaip gali siela naujame kūne pasimokyti iš savo praeities klaidų, jeigu jai neleista jų prisiminti? – klausia Ketė.

– Na... – susvyruoja Robinas Darentas. – Ką gi. Remdamasi teosofijos mokymu, vedančiu į aukštesnįjį savo būvio suvokimą.

– Tai ne atsakymas. Jūs sakote, kad norėdami įgyti žinojimą žmonės pirmiausia turi apie jį nutuokti? Kaip gali vargeta, gyvenantis atkampiausios Afrikos dulkėse, net pradėti spėlioti apie šitą didingą schemą? Jūsų karmos teorijoje ne daugiau teisingumo nei despotiškoje ir nemąstančioje visatoje.

– Ar tai toks tavo tikėjimas? Didysis niekas? Tu ateistė? – paklausia Robinas.

Ketė susiraukia nuo to žodžio, pagalvojusi, kad jį gali nugirsti vikaras arba jo žmona. Ji baigia rūkyti cigaretę, kulnu sutrina ją į plyteles. Naktis tvanki ir šutni. Užmigti bus sunku. Tolumoje grėsmingai sugruma griaustinis. Vakaruose horizontas atrodo kaip išteptas indigo spalvos dažais, ir visi įprasti nakties garsai prislopę, nuščiuvę. Ketės kūnas ilgisi Džordžo ir jo sunkių, patikimų rankų.

– Aš buvau labai arti mirties slenksčio. Ir gerai įsižiūrėjau. Ir ten nebuvo nieko, – galiausiai ištaria ji, kapodama žodžius.

– Kaip tarnaitė, tu labai keista, – pakartoja Robinas.

– Jūs nevalgote mėsos, bet geriate vyną ir brendį, ir tabaką rūkote. Sakyčiau, kaip teosofas, jūs keistas.

– Ak, bet Draugiją ne šventieji sudaro, Kete. O tik nusidėjėliai, kurie daro, ką gali. – Ketė į tai nežymiai užverčia akis, pasitraukia nuo sienos ir sukryžiavusi rankas pasuka į duris. – Tikriausiai dar neini gulti? Argi šįvakar nesusitiksi su savo mylimuoju? – kuo maloniausiai pasiteirauja Robinas. Ketė dvejoja, sviedžia jam nerimastingą, piktą žvilgsnį. Jo šypsenoje dabar matyti tam tikras primygtinumas, akyse švysteli žinojimas, ir jai pasidaro nesmagu. Robinas patraukia pečiais pabrėžtinai atsainiai. – Gandai sklinda. Bet nebūgštauk. Tavo paslaptį aš saugau. – Jo tonas abejingas, išduodantis žodžių melagingumą. Ketė suraukia antakius, žengia vidun. – Palauk, gal dar pastovėtum čia ir pasikalbėtum su manim kiek ilgiau? – paprašo jis. Toji lėta, tingi, žavi šypsena.

– Kodėl, po galais, turėčiau to norėti? – atšauna Ketė, bet susigriebia ir kiek sušvelnina toną. – Labos nakties, pone, – pasitaiso ir palieka jį tamsoje.

Rytą Ketė paima iš laiškanešio nedidelę krūvelę laiškų ir dėlioja juos ant sidabrinio padėklo, ruošdamasi nešti į viršų ant pusryčių stalo, bet akis užkliūva už jos pačios vardo. Mažas pilkas vokas su jos pavarde ir adresu, užrašytas apvalia vaikiška rašysena, kuri jai nepažįstama. Pašto ženklas Londono. Ketės širdis skausmingai susigniaužia. *Tesė,* pamano ji, brukdama laišką į prijuostės kišenę ir paskubom nešdama padėklą ant stalo. Gan stačiokiškai nukrausto jį priešais vikarą ir pasišalina, nepastebėjusi nei Esteros mandagiai dėkojančios šypsenos, nei sekančio ją Robino Darento

žvilgsnio. Išnėrusi į kiemą, ji atplėšia voką, skersakiuodama į blyškų popierių. Dangus virš galvos baltas nuo debesų, tokių tirštų ir vienodų, jog net nelabai panašu į debesis – greičiau atrodo, kad dangus šiandien tiesiog per daug pavargęs, jog būtų žydras. Tačiau laiškas ne nuo Tesės.

Brangioji Kete,

rašau tau nes žinau kad ponia Hedingli atplėšė laiška kuri tu parašiai Tesei kurios čia nebėra. Aš nepagalvojau kad jinai atplėš nes jinai turėjo persiusti bet to nepadarė. Mes visi matėme ant jo Tesės varda ir vėliau jos kambaryje aš užmečiau i ji aki. Taip daryti nebuvo gerai bet ji pati negerai padarė kam ji atplėšė. Aš jo neperskaičiau prisiekiu tik pažiūrėjau nuo ko ir nusirašiau tavo nauja adresa kad galėčiau tau parašyti. Tesė dabar yra prieglaudoje. Frošam Hausas taip ji vadinasi ir yra Sidalo kelyje netoli Soho. Girdėjau tai nėra tokia bloga vieta kaip kitos bet vistiek nėra gera vieta ir tie kas ten pakliūna išeina sulyse ir nusilpe jeigu iš viso išeina. Niekas iš mūsu negalėjo jai padėti nes neturėjome pinigu jai duoti o ji neturi jokiu artimuju. Dar turiu pasakyti kad nors ponia Hedingli blogai padarė neperduodama jai laiško ji užtarė už Tese po to kas atsitiko bet šeimininkas nieko nesiklausė. Frošam Hausas ileidžia lankytojus po pietu trečia mėnesio sekmadieni ir jokia kita diena. Aš ir Elena nuėjome aplankyti Tesės pereita mėnesi bet ji neišėjo su mumis pasikalbėti. Aš tikiuosi kad tau geriau pasisekė Kete. Čia nebe tas kas buvo be taves ir Tesės.

Nuo Siuzanos

Prieglauda. Tesė. Ketė iš naujo skaito laišką, širdis apsunksta, lyg krūtinėje būtų gabalas švino. Ji užsimerkia, sugniaužia kumštį, popierius susiglamžo ir įsirėžia į delną. Kaip jis galėjo taip pasielgti? Džentelmenas, su visu savo šiurkštoku, bet geraširdišku humoru ir pažangiomis idėjomis. Jis privalėjo žinoti, kad be Ketės Tesė būtų laikiusis tyliai ir gražiai elgusis. Jis privalėjo žinoti, kad išmestai iš tokio darbo be rekomendacijų našlaitei merginai lieka tik du keliai. Arba užsidirbti pinigų gulint aukštielninkai, arba eiti į prieglaudą. Neteisybė degina Ketei gerklę kaip tulžis. Tą akimirką, nepaisydama nieko, jinai jo nekenčia. Tesė, dar visai vaikas, ir šitoks pasirinkimas. Ji niekad nebūtų pasukusi į prostituciją. Vyrai ją gąsdino; tik svajojo, kad vieną dieną gražuolis princas švelniomis rankomis ir mėgstantis poeziją nutvieks ją savo spindesiu ir ves dėl jos auksinių garbanų ir švelnaus balto kūno. Ir kas žino – vieną dieną taip ir būtų galėję nutikti. Gal ne princas, veikiau krautuvininkas ar koks nors telefonistas, o vis dėlto. Bet ne dabar. Dabar jai nieko nelikę – vien begalinis plūkimasis ir žiurkių apgraužta duona, ir įsigėręs į drėgnus kambarius dvokas senų ir ligotų įnamių, kuriems nėra kas padeda. Kaip jinai jo nekenčia!

Kai Ketę pirma laiko paleido iš kalėjimo, ji tuomet nesuprato, kad tai reiškia, jog Tesės daugiau nematys. Ketę paleido dešimt dienų prieš baigiantis jos dviejų mėnesių įkalinimo laikotarpiui – uždegimo graužiama krūtine, vien oda ir kaulai, nukirptais plaukais, sutrūkinėjusiom lūpom, kurios imdavo kraujuoti jai prakalbus. MSPS atsiuntė sutinkančiųjų komitetą pasiimti jos ir dar dviejų tądien anksčiau paleidžiamų merginų, nes jos nyko akyse, o val-

džia nenorėjo sukurti kankinių. Jas atvežė kebu į susirinkimų salę, ten joms buvo surengti pusryčiai ir pasakytos jų narsą šlovinančios kalbos. Tik dėl tų kalbų Ketė išsilaikė neverkusi iš palengvėjimo ir skausmo. Tvardytis jai padėjo ir tai, kad ji tylėjo, tvirtai suspaudusi žaizdotas lūpas, ir tik sumurmėjo „dėkui", kai jai prie apykaklės prisegė Holovėjaus medalį.

Ji neįstengė nė paliesti jų paruošto maisto. Kitos merginos valgė – viena mandagiai atsignybdama sumuštinių, pyrago riekių ir vaisių, kita godžiai griebdama maistą, taip skubiai ir įnirtingai, kad net užspringo. Moterys įkalbinėjo Ketę valgyti, kad pradėtų atgauti jėgas. Jos net atnešė puoduką sultinio, kai ji viso kito atsisakė. Ketė mėgino gurkštelėti, bet nepajėgė nuryti ir galiausiai labai atsargiai išspjovė atgal į puodelį. Prašmatniame paauksuotame veidrodyje, kabančiame gale kambario, ji pamatė savo atspindį. Išblyškusią, nudriskusią pamėklę su šašais apie burną ir mėlynėmis ant kaklo ir riešų. Drabužiai kabote kabojo ant jos kaulėto kūno, galva, kiek jos matėsi iš po skrybėlės, buvo bjauriai pilka. Sutinkančiųjų komiteto moterys, bruzdančios aplink ją, atrodė kaip apvalūs blizgantys paukščiai; putlios kurapkos ar balandėlės banguojančiom krūtinėm ir gyvomis, linksmomis akimis. Ketė spoksojo į savo atspindį, beveik neatpažindama savęs.

Vėliau ją nugabeno atgal į Brotono gatvę, o tada Džentelmenas nusivežė tiesiai pas savo gydytoją. Pirmą ir vienintelį kartą ji važiavo jo automobiliu. Kad ir kokia apsvaigusi ir išsekusi buvo, tokios kelionės neįprastumas padarė jai įspūdį. Tačiau tik tada, kai Tesei vis dar atliekant bausmę Ketei buvo pasakyta apie surastą naują darbą kaime, ji suvokė, jog gali ir nebepamatyti savo draugės, nebeturėti progos ką nors pakeisti. Tą dieną, kai

ji paliko Londoną, autobusu ją nuvežė į Padingtono stotį. Su ja važiavo ponia Hedingli, turėjusi prižiūrėti, kad ji tikrai įsėstų į traukinį, ir ašaros plūdo Ketei iš akių ir nešluostomos lašėjo nuo smakro.

– Šį sekmadienį? Apgailestauju, Kete, bet apie tai negali būti nė kalbos, – atsako vikaro žmona į Ketės prašymą.

Estera Kaning sėdi prie stalo ryto saulės užlietame kambaryje, dėliodama žibuokles, geltonos ir indigo spalvos našlaites bei rausvus flioksus į ornamentą gėlių džiovinimo albume. Ji dirba sparčiai, nes žiedlapiai jau glemba nuo dienos karščio. Kelios nebetinkamos žibuoklės guli atidėtos į šalį.

– Bet tenai įleidžia lankytojus tik trečiąjį kiekvieno mėnesio sekmadienį. Tai kaip tik šis sekmadienis. Jei nenuvažiuosiu dabar, tai negalėsiu važiuoti visą mėnesį, ponia...

– Bet taip iš anksto neįspėjus, Kete, o juk ryt atvažiuoja mano sesuo su šeima... tu labai čia reikalinga. Man *gaila,* bet negaliu tavęs išleisti. Pažadu tau, kad galėsi nuvažiuoti kitą mėnesį. Ką tu į tai? Trečiasis rugpjūčio sekmadienis bus visiškai tavo valioje, kompensuojant už popietę, kurios neturėsi šią savaitę. Anksti rytą yra traukinys, jis nuveš tave į miestą, ir turėsi sočiai laiko aplankyti savo draugę.

Estera akinamai nusišypso, tarsi kelionė būtų smagi išvyka. Ji užverčia medinį džiovinimo albumo viršelį ir jį suveržia, suspausdama lenteles su nelaimingomis tarp jų pakliuvusiomis gėlėmis, išplotomis, uždusintomis. Ketė stengiasi kvėpuoti ramiai, bet jaučiasi taip, lyg jai spaustų krūtinę, sakytum, Estera ir ją suveržia. Kaip jai paaiškinti apie Londono prieglaudas?

Žodžiai pasimeta jos beviltiškų minčių sraute, nesidėlioja į sakinius. Iki kito mėnesio Tesė gali nugeibti. Nebūtinai numirti, bet jos vidinė šviesa gali išblėsti, jos nekaltumas nuvysti, dvasia tapti sutraiškyta kaip šitų gėlių žiedlapiai, tik be jokio išsaugoto gražaus prisiminimo, skirtingai nei gėlių. Ketei teko matyti prieglaudose palaužtų žmonių. Jie atrodė kaip tušti kiaukutai. Niekas neslypėjo už jų žvilgsnio, ten buvo vien aidi tuštuma; pralaimėjimo ir nevilties šešėliai.

– Prašau, – pabando ji dar sykį. Balsas pridusęs, kone krankia. – Tai be galo svarbu. Teresa man labai brangi draugė, ir tik per mane ji neteko darbo... tai *aš* kalta. Žūtbūt turiu ją aplankyti. Turiu šį tą perduoti, nors kiek palengvinti tą vargą, kuris ją ištiko... – maldauja ji.

– Susimildama, Kete, gana. Esu tikra, kad ta mergaite gerai rūpinamasi. Galų gale prieglaudos juk ir sukurtos tokiems kaip ji – parūpina pastogę ir maistą, ir būdą atsilyginti už tuos patogumus. Kitą mėnesį ji lygiai taip pat lauks tavęs tenai, ir neabejoju, kad džiaugsis nė truputėlio ne mažiau. Ir labai gerai, kad žinosiu apie tavo laisvadienį iš anksto. Juk supranti? – Estera miglotai ir visai abejingai nusišypso. Patogumai? Ketė sumišusi spokso į ją. Negi ta moteris tikrai mano, kad tokiose vietose esama ištaigos? Ji stovi priešais šeimininkę nuščiuvusi, neįstengdama pajudėti, nelabai tikėdama savo ausimis. Estera kurį laiką toliau darbuojasi prie savo gėlių, paskui pakelia akis ir žvelgia kiek nepritariamai. – Tai viskas, Kete.

Visą likusią tvankią dieną Ketė pluša nirčiai ir greitai: įtūžusi šveičia prieškambario plyteles, kol nugarą išvagoja tamsi prakaito

žymė, tempia paklodes nuo lovų su tokia jėga, kokios pakaktų joms suplėšyti, pjausto daržoves su žiauriu, nerimą keliančiu aplaidumu. Ji įsipjauna nykštį, bet nė nepastebi tol, kol Sofi Bel dirstelėjusi per petį išgąstingai nusikeikia, pamačiusi lipnias raudonas dėmes ant šparaginių pupelių.

– Kas šiandien tave apsėdo, dėl Dievo meilės? – klausia ūkvedė.

– Man reikia išeiti! – tik tiek Ketė tegali išspausti. Jos balsas iš nevilties dreba, liežuvis pusiau paralyžiuotas.

– Viešpatie, mergele, taigi anakur durys! – burba Sofi Bel. – Stovėk ramiai! – Ji apriša Ketės nykštį švariu skudurėliu ir tvirtai perriša virvute. Beveik išsyk prasimušęs pro audeklą kraujas išsiskleidžia kaip rožė. – Giliai įsipjovei. Paika mergiotė, – pastebi ponia Bel, ir jos žodžiai Ketei suskamba kaip įžvalga – užkabina daugiau, nei žino Sofi Bel.

Pavakary pagaliau prapliumpa lyti. Visą popietę virš namo gulė tiršti debesų sluoksniai, karšti ir drėgni, tolydžio tamsėdami ir sunkėdami. Pusę šešių iškrinta pirmieji lašai, šilti it vanduo vonioje, švelnūs kaip lydytas sviestas. Ketė patarnauja prie pietų stalo, bjaurėdamasi prabanga ir pertekliun bei tuo, kaip teosofas atstumia mėsą – toks persisotinęs, nutaisęs šventeivišką miną. Kiek žmonių pasaulyje norėtų, bet neturi tos mėsos? – svarsto Ketė. O dabar ji bus grąžinta į virtuvę ir suges, ir bus išmesta, nes šaltasis sandėliukas prigrūstas šito beatodairiško jaunikaičio žaislų. Ji čiumpa jų lėkštes suspaudusi lūpas ir susiraukusi. Pabaigusi visus darbus, ji išsmunka į pliaupiantį lietų ir išsyk kiaurai permirksta. Išstumia iš pašiūrės vikaro dviratį ir mina jį, džerškantį, palei namo šoną, lietui stelbiant bet kokį jos keliamą triukšmą. Prie vartelių stabteli, permeta per balnelį koją ir atlo-

šia galvą, leisdama lietui nuplauti viską, ką atnešė ši diena. Jos pyktis tarsi dvokas įsigėręs į odą, ji negali jo atsikratyti. Sparčiai kapojantis lietus kone žeidžia veidą. Žaibo tvyksnis už jos sumerktų vokų sušvinta raudoniu. Jaučia griaustinio dundesį savo krūtinėje kaip antros širdies plakimą, netaisyklingą ir nemalonų, verčiantį kraują greičiau tekėti gyslomis. Pagalvoja – nieko prieš, jei nutrenktų žaibas. Ji to nė nepajustų. Aikteli, pajutusi kažkieno ranką ant savosios.

– Vėl iškeliauji? Šitokiu bjauriu oru? – klausia Robinas Darentas, pakėlęs balsą, kad jį išgirstų per šniokščiantį lietų.

– Ką jūs čia lauke veikiate? – pasiteirauja Ketė, sugluminta jo netikėto pasirodymo.

Jis laiko virš galvos iškėlęs švarką, bet tas permirkęs, per jį varva vanduo, bėga rankomis, kiaurai šlapina marškinius.

– Na, nuėjau į tavo kambarį, bet tavęs neradau. Taip ir spėjau, kad būsi išsiruošusi į vieną iš savo slaptų susitikimų. Jis greičiausiai labai geras meilužis, jei sugundo tave išeiti per tokią audrą, – nusišypso Robinas.

– Taip, išties! – atšauna Ketė, bet Robinas tik dar plačiau šypsosi. Jai galvoje smilkteli naujos bėdos nuojauta. Jis užėjo į jos kambarį? Kaip jai žinoti, ar jis ėjo tyliai, ar buvo atsargus? – Dabar leiskite man važiuoti.

– Sekundėlę, sekundėlę. Turiu tau darbo. Susitik su manim prie lipynės palei keliuką sekmadienį vos išaušus. – Robinas nusilaižo nuo apatinės lūpos lietaus lašelius.

– Aš neateisiu!

– Ateisi. Arba man teks leisti Kaningams nugirsti šį tą apie tavo vakarines iškylas. Vikarui labai rūpi jo avelių skaistumas ir dora. Drįstu tarti, kad jis turės ką apie tai pasakyti savo paties

namuose. – Jis tai išdėsto lengvai, kasdieniška, net kiek nuobodžia intonacija. Ketė prisispyrusi žiūri į jį, mėgina suprasti, ar jis tikrai ją šitaip išduotų, ir atspėti kodėl. – Sekmadienį, auštant, – pakartoja jis ir nusišiepia jai kaip susijaudinęs vaikas, be jokio piktavališkumo, tarsi ir negrasintų, nemėgintų jos valdyti.

Ketė išplėšia savo ranką, užgula pedalus – kad tik kuo toliau nuo jo. Ji vos gali ką įžiūrėti lietuje ir tamsoje, vos gali kvėpuoti dėl širdy verdančio įtūžio. Džordžo ten nebus, bet ji vis tiek mina pedalus iš visų jėgų, dviratis pašėlusiai virtuliuoja per balas siaurais akmenuotais takeliais. Kad tik toliau nuo klebonijos, į menamą laisvę.

7

Estera išgirsta privažiuojant prie namų ponio traukiamą dviratį vežimą, ir širdis jai kaip vaikui suspurda iš džiaugsmo, sumišusio su kažkuo panašiu į palengvėjimą. Ji išskuba prie paradinių durų ir pamojuoja seseriai, dukterėčiai ir sūnėnui, lipantiems iš vežimo, o Barkeris atsagsto bagažo diržus ir ima krauti viską ant žemės.

– Ak, su šituo atsargiai, prašyčiau! Čia dužūs daiktai, – šūkteli Amelija.

Barkeris pakrutina ūsus ir niūriai linkteli.

– Mieloji Amelija! Kaip nuostabu tave matyti! Čionai, vaikai, leiskite man į jus pasižiūrėti, – šaukia Estera. Ji laiko abu vaikus ištiestos rankos atstumu nuo savęs: vienuolikos metų Džoną smėlio spalvos plaukais ir gan menku veideliu, vieni kaulai ir oda, ir aštuonerių Elę, putlią ir linksmutę, šviesiai pilkom akim ir apvaliu kaip porcelianinės lėlės smakriuku. Jos mėlyna ir balta jūreiviško stiliaus suknytė, susiglamžiusi po kelionės, glaudžiai aptempia apvalų pilvuką. *Visai taip ir aš turbūt atrodžiau, kai buvau jos metų,* pagalvoja Estera, užplūdus kone skausmingam

švelnumui. – Dievulėliau, kaip jūs išaugote! Vos begaliu jus pažinti! Jūs tokie dideli! – šūkčioja ji.

Elė šypsosi, bet Džonas nežymiai užverčia akis, paskui įbeda jas žemėn, brūkšėdamas kojomis iš sumišimo.

– Džonai! Nebūk toks surūgęs! Pabučiuok tetą, – griežtai paliepia jam Amelija.

– Na jau, na jau. – Estera pasilenkia ir šypsosi jiems. – Niekad nemėgau priverstinių bučinių, tik nuoširdžiai duodamus. Ką tu į tai, Džonai? – Esteros sūnėnas palinksta į priekį ir skubom bučiuoja ją į skruostą, o Elė išskečia rankutes, ir Estera su džiaugsmu ją apkabina. – Dabar palakstykite po sodą, vaikai, pramankštinkite kojas. Bėkit! Kai labai sukaisit, ateikit išgerti limonado! – šaukia jiems pavymui, o tie noriai pasileidžia bėgti ir netrukus dingsta tarp aukštų gėlynų ir saulės nutviekstų krūmų.

– O, dėkui Dievui! – atsidūsta Amelija, pasidėdama rankinuką ir apkabindama seserį. – Džonas visą kelią buvo nepakenčiamas! Ir tai ne jo kaltė – baisiai nusiminė, kad jų tėvas nevažiuoja drauge...

– Tikrai, o kurgi Arčis? Ar jis nežadėjo atvažiuoti?

– Žadėjo, bet paskutinę minutę persigalvojo. Labai atsiprašau, Hete! Jam tai būdinga – buvo dar iš anksčiau sutaręs kažką ten klube, bet pamiršo pasakyti apie tai man, pagaliau ir pats pamiršo. Bet aš čia, vaikai irgi, ir esu tikra, kad puikiai apsieisime ir be jo, – nusišypso Amelija.

Ji penkeriais metais vyresnė už Esterą ir pasižymi grakštumu ir elegancija, kurios visada pavydėjo jaunėlė sesuo. Katiški skruostikauliai, dailus smakras ir tobulai žydros migdolinės akys. Kai debiutavo visuomenėje, tą sezoną visi tik ir kalbėjo

apie jos grožį, tačiau dabar skruostai mažumą įkritę, taip pat ir paakiai, o oda netekusi pirmykščio švytinčio jaunystės gaivumo.

– Ame, atrodai truputį pavargusi. Ar tu tikrai sveika? – susirūpinusi klausia Estera. Amelijos šypsena priblėsta ir, didžiausiam Esteros sukrėtimui, jos akyse pasirodo ašaros, sukibirkščiuodamos saulėje. – Ame! Kas yra? Kas nutiko? – kamantinėja ji, stverdama seserį už dailių ilgapirščių rankų.

– Nekalbėkime apie tai čia, – sako Amelija, pritildydama balsą, nes už jų į prieškambarį išnyra Ketė. – Ar mes turėsime tuos pačius kambarius?

– Ak, na... Bijau, kad vaikams skirtą kambarį užėmęs ponas Darentas... man atrodė būsiant nemandagu jį iškeldinti, jis jau tiek daug savaičių gyvena pas mus ir taip prie jo priprato...

– Taip, tu minėjai, – ironiškai patvirtina Amelija.

– Bet Ketė jiems paruošė galinį miegamąjį vakarų pusėje – aš neabejoju, jiems ten bus patogu.

– O argi neturėtų kas nors padėti tai mergaitei užnešti mūsų daiktus? – nusistebi Amelija, žiūrėdama į plonas Ketės rankas ir gležnus pečius, kai ji kelia lagaminą įsirėžusi, visu kūnu pasidavusi atgal, kad išlaikytų jo svorį.

– Aš susidorosiu, ponia, – trumpai drūtai išspaudžia vos bekvėpuojanti Ketė.

– Leisk man šitą paimti, – pasisiūlo tarpduryje išdygęs Robinas Darentas. Jis perima iš Ketės lagaminą, lengvai jį pakelia ir nuneša į prieškambarį.

– O! Ponas Darentas... kaip malonu iš jūsų pusės. Ar galiu jus pristatyti savo seseriai, poniai Amelijai Entvaistl? Ame, čia mūsų gyventojas teosofas ponas Robinas Darentas, – supažindina juos Estera, stengdamasi savo intonacija neišsiduoti.

Ji pati dorai nežino, ką norinti nuslėpti, bet pastaruoju metu kai ko tikrai esama. Be jokios abejonės, esama. Robinas maloniai paspaudžia Amelijai ranką.

– Labai malonu su jumis susipažinti, ponia Entvaistl, – nusišypso jis savo plačiausia, labiausiai nuginkluojančia šypsena, ir Amelijai norom nenorom belieka atsakyti tuo pačiu.

– Man, žinoma, taip pat, – sako ji.

– Ką gi, aš traukiu į stotį, o iš ten – į Redingą. Turiu sutvarkyti keletą neatidėliotinų reikalų... bet tikiuosi geriau susipažinti su jumis per pietus, ponia Entvaistl. Gal norėtumėte, kad parvežčiau jums ką nors iš miesto, ponia Kaning? – Jis nukreipia besišypsančias akis į Esterą, kuri pati to nejusdama vengia jo atidaus žvilgsnio.

– Ne, ačiū, pone Darentai. – Jos balsas prieš pačios valią atšiaurus.

– Tuomet, žavingosios ponios, palinkėsiu jums geros dienos.

Jis lengvai, ironiškai nusilenkia ir neskubėdamas patraukia prie vartelių. Jam pradingus iš akių, Amelija atsisuka į seserį ir vertinamai ją nužvelgia.

– Mes turime apie daug ką pasikalbėti, – sako jinai, ir jiedvi eina į vidų.

Prieškambaryje Ketė antrą kartą pasilenkia prie sunkaus nešulio.

Seserys įsitaiso vyšnios šešėlyje terasoje už namo, kur vos juntamas vėjukas dar kiek išjudina apmirusį orą. Jos susėda ant filigraniškai iškalinėtų metalinių kėdžių, tokių įkaitusių, kad jaučia jų karštį net per sijonus. Amelija grakščiai vėduojasi dailia šilkine

vėduoklę, instinktyviai neatitraukdama akių nuo siaučiančių po sodą vaikų, kurie žaidžia su kone niūriu ryžtu, prisimerkę, suraukę antakius.

– Tokio karščio kaip šią vasarą tikrai neatsimenu! – galiausiai prabyla ji. – Kaip tik važiuojant čionai mačiau būrelį gatvėje žaidžiančių vaikų ir, žinai, ką jie darė? Virbeliais rinko nuo kelio išsilydžiusius dervos gumulėlius ir klijavo iš jų visokias raides ir figūras ant daržinės sienos! Išsilydžiusi derva iš pat ryto, dar prieš dešimtą!

– Taip, negirdėti dalykai. Ir kaip sekina jėgas, tiesa? – sutinka Estera.

– Išties. Tu savo laiškuose neminėjai, kad ponas Darentas toks labai...

– Koks gi?

– Toks jaunas ir gražus, – aiškina Amelija, atidžiai stebėdama seserį.

– Ar aš turėjau perspėti, kad jis jaunas? O dėl gražumo... jei visai atvirai, tai nelabai pastebėjau. Ką, tikrai gražus? – išsisuka Estera. Staiga pasijunta susidrovėjusi, tarytum pagauta meluojant.

– Pati tą žinai, nevaidink prieš mane nekaltybės. Juk akis turi, ar ne? Ar tu matai tik Albertą?

– Gal ir taip... Buvę nebuvę, jis mūsų svečias. Žinoma, aš nieko panašaus apie jį negalvoju. Ir, be to... – ji nevikriai užsikerta, pati gerai nežinodama, ką norėjo pasakyti.

– Ką?

– Ne, nieko. Bet pasakyk man, Ame, meldžiu – kas tave kamuoja? – klausia Estera, trokšdama pakeisti temą.

Ketė prieina prie stalo su padėklu atšaldytos arbatos ir limonado, ką tik supjaustytais apelsinais ir pyrago riekėmis. Jos kak-

ta išrasojusi nuo prakaito. Amelija palaukia, kol tarnaitė dingsta name, ir tik tada atsidūsta.

– Privalai niekam apie tai neprasitarti, net Albertui. Pažadi? Na... tas tavo rūpestis dėl Alberto, mieloji mano... tas rūpestis, apie kurį man rašei... Bijau, kad aš turiu *priešingą* rūpestį dėl Ar- čio. – Ji prisideda prie lūpų vėduoklę, lyg nenorėdama, kad iš jų sprūstų žodžiai.

– Aš... ne visai tave suprantu, Ame, – sako Estera pakuždom, nes visai šalia prabėga vaikai įraudusiais veidais ir sudrėkusiais nuo prakaito plaukais.

– Aš aptikau jį... užklupau... užklupau jį anądien. Su kambarine, Daniele.

– *Ne!* Ak, mieloji... tai šlykštu! Ar tu *įsitikinusi*?

– Deja, visiškai. Aišku, tą merginą atleidau. Visa tai nutiko šią savaitę, ir, tiesą sakant, būtent dėl to jis su mumis neatvažiavo. Ir anksčiau taip yra buvę, Hete, nors aš tau nieko nesakiau. Man buvo taip gėda... Bet jis pažadėjo, jis *pažadėjo* man, kad to daugiau nebus. Dabar jis sako negalintis atsispirti savo vidiniams impulsams, kad jis bejėgis, – sako ji su klastingu pykčiu balse. – Ar tu manai, kad taip gali būti? Ar tiki, kad vyras gali tapti savo troškimų vergu?

Estera prieš atsakydama apgalvoja kiekvieną žodį. Ji paima seserį už rankos, jų oda karšta ir liesdamasi kaipmat tampa lipni.

– Aš manau... manau, kad *bet kuris* žmogus gali tapti savo troškimų vergu, jei pats leidžiasi. Juk kiekvieno gyvo žmogaus matas yra jo elgesys – tai, ką jis *renkasi* daryti, nepaisydamas visų kitų galimybių?

– Tu teisi, – niūriai sutinka Amelija. – Nėra pateisinimo tam, ką jis padarė. Tai niekinga.

– Ką tu, Amelija, tu geriau nei kas kitas žinai, kad aš mažiausiai tinku į autoritetus sprendžiant apie vyrų norus ir aistras, – truputį šypteli Estera. – Arčis labai nusidėjo ir tau, ir Dievui. Bet gal... atleisti būtų krikščioniška? Žinoma, kai nusidėjėlis atgailauja...

– Bet čia šuo ir pakastas, Hete! Šį kartą... šį kartą jis nė neatrodė atgailaujantis. Jis atrodė... piktas ant manęs, kam sutrukdžiau jo užsiėmimą! Ak, tai buvo šlykštu! Nedovanotina! – Ji paslepia veidą delnuose ir tyliai pravirksta.

– Mieloji Ame, prašau, neverk! Vaikai neturi pamatyti... Maldauju, brangioji, nusiramink. Arčis myli tave ir vaikus. *Žinau*, kad myli, ir tu taip pat žinai. Galbūt vyrus išties valdo stipresnės jėgos nei mus, moteris... Kažin ar patikėčiau, kad toks geras vyras kaip Arčis gali taip elgtis, jei ne akivaizdus faktas. Ar gali kas nors įžvelgti kito žmogaus širdį? Sąžiningai? Meldžiu, neverk.

Amelija iš lėto pakelia galvą ir nosine nusišluosto akis.

– Na, savąją širdį aš jam atvėriau. Savo neištikimybe jis žudo mano meilę jam. Ko gero, pasakiau jam, dar vienas kartas galutinai ją pribaigs, – šnirpšteli ji.

Sukrėsta Estera neįstengia nieko pasakyti.

– O kaip taviškė santuoka, Hete? Ar yra kokių teigiamų poslinkių? – klausia Amelija.

Estera nudelbia akis, žiūri į savo pirštus, besiilsinčius medvilninės suknelės klostėse. Putnūs, švelnūs pirštai, nagai nudildyti ir švarūs. Kažkodėl jai nemalonu juos matyti, nepasitenkinimas toks stiprus, kad ji sugniaužia kumščius ir spaudžia, kol nagai įsirėžia į delnus.

– Aš ištekėjau iš meilės, Amelija. Tu gi žinai... kaip sielojosi mūsų tėvai, nors ir stengėsi to neparodyti. Maniau išsirinkusi

vyrą, tegu kuklios padėties ir nedidelių pajamų, bet užtat mylimą ir mylintį, maniau meilėje auginsiu vaikus...

Ji žvelgia į saulės išdegintą veją, kur Džonas erzina seserį, laikydamas jos kaspiną jai virš galvos ir patraukdamas kiekvieną sykį, kai ji bando jį nustverti. Mažylė šokčioja ir uoliai siekia kaspino, šypsodamasi ir neprarasdama kantrybės, ir vėl Esterą nudilgina užuojauta jai, būsimai to paties praminto gyvenimo tako bendrakeleivei.

– O... tu nesi mylima?

– Ak, aš esu mylima. Kaip sesuo, kaip draugė. Ne tokia meile, kokią jaučiu jam. Ne kaip žmona. Ne kaip... mylimoji. – Ji giliai įkvepia ir lėtai iškvepia, jausdama, kaip sunkiai jos pačios žodžiai prislegia sielą. – O dabar jis turi naują draugą, naują patikėtinį, ir aš jaučiu, kaip sulig kiekviena diena man jo mintyse lieka vis mažiau vietos.

– Negali būti, Hete! Albertas visada toks atsidavęs tau, – prieštarauja Amelija.

– Gal kada ir buvo. Bet dabar viskas pasikeitė. Net jo parapijiečiai kenčia pono Darento viešnagės pasekmes.

– Ką tuo nori pasakyti?

– Na... Pavyzdžiui, anądien Pamela Urkhart užsuko pasiteirauti, gal vikaras nesveikuojąs, mat jau porą savaičių ar daugiau pas juos nesilankė. Leisk man paaiškinti – ponios Urkhart tėvas labai senas, pasiligojęs ir jau kuris laikas laukia mirties. Jis labai kenčia, vargšelis, ir jo tikėjimas kasdien išbandomas, jis jau daug mėnesių nepajėgia nueiti į bažnyčią. Albertas buvo pratęs aplankyti jį mažiausiai dukart per savaitę, siūlydamas paguodą ir maldą, tačiau atvykus teosofui jo vizitai liovėsi. Tiesiog nežinau, Ame, ką man daryti. Albertui visiškai nebūdinga taip numoti

ranka į savo priedermes, tačiau, regis, šis naujas susidomėjimas jam tapo svarbiau už visa kita.

– Šis naujas susidomėjimas – tu kalbi apie teosofiją ar apie poną Darentą? – reikšmingai paklausia Amė.

– Teosofiją... o gal ir apie tą, ir apie tą, – atsako Estera, žvelgdama į seserį ir bandydama perprasti jos veido išraišką.

– Tai tikrai rimtas pokytis. Aš svarstau... labai norėčiau žinoti, kuo tas žmogus Albertą šitaip traukia?

– Tai manai, kad svarbu jis, o ne idėjos, kurias jis skleidžia?

– O tu taip nemanai, širdele? Juk pagaliau, mano manymu, Albertas seniai žino apie fėjas ir teosofiją. Kodėl jį visa tai taip pavergė būtent atvykus Darentui?

– Ame... aš nesuprantu, – beviltiškai prisipažįsta Estera.

– Gal aš ir klystu. Turiu vėl pamatyti ją jaunuolį ir pasistengti truputį geriau jį pažinti, – atsiliepia Amelija, atsilošdama kėdėje ir žvilgsniu nuklysdama į tolumas. Ašaros, jau nudžiūvusios saulėje, paliko ant jos pudruoto veido vos žymias rausvas vageles.

– Taip, žinoma, tu taip ir padarysi, – sako Estera, vis dar sukdama galvą, ką sesuo turėjo omenyje.

Virtuvėje Ketė pastato tuščią padėklą ant stalo ir eina prie kriauklės. Sukiša rankas į dubenį su vandeniu, kuriame stovi pieno ąsočiai, pastatyti atseit šaltai, bet vanduo – kraujo temperatūros. Ji vis tiek apsišlaksto riešus ir šlapiom rankom persibraukia sprandą, tikėdamasi nors kiek atsivėsinti.

– Tas pienas iki vakaro neišsilaikys, – perspėja ji ponią Bel, įsispraudusią į savo kėdę su laikraščiu, išskleistu priešais ant stalo.

– Jis dar greičiau sugiš, jei kaišiosi savo įkaitusias rankas į dubenį, – pastebi ūkvedė.

– Aš nieko negaliu padaryti. Tik pajudu šiame karštyje ir išleipstu. O *kai kam* čia būtų pravartu ir daugiau pajudėti, – sumurma ji, bet nepiktai. Sofi Bel veidas įraudęs, skruostai išmarginti sutrūkinėjusiom kraujagyslėm, ir kai tik daugiau pasijudina, jos viršutinė lūpa nubąla, o akys padėrsta. Ketė nenori, kad moteriškė nualptų. Dievas regi, niekas neįstengtų jos pakelti, ir tektų kiaurą dieną perženginėti jos sudribusį kūną, kol oras kiek atvėstų ir ji atsistotų pati.

– Pabaigėm pagaliau, – atsidūsta ponia Bel. – Palikau šiek tiek atšaldytos arbatos ir mums. Kad jau stovi ten, įpilk man stiklą.

Ketė nutraukia lininį skudurėlį nuo ąsočio ant indaujos paberdama saują sudžiūvusių musių, bergždžiai tykojusių gėrimo. Jame kubeliai ledo, vientisu gabalu šįryt atgabento iš Tačamo, ištirpę be pėdsakų, tačiau gėrimas dar šaltas ir kvapnus nuo šviežių mėtų ir citrinų. Ketė išmaukia savo porciją tarsi vaikas užsimerkdama nuo vėsos virpuliuko.

– Na, kai vyrų visą dieną nėr, bent jau darbo bus mažiau, – porina Sofi Bel. – Gal girdėjai, kur tas fėjų žmogus išsiruošė?

– Sakė, į Redingą, – Ketė nusibraukia lūpas prijuostės kraštu. – „Sutvarkyti keletą neatidėliotinų reikalų“, tiek ir tepasakė.

– Cha. Žinai, šią savaitę pataikiau susitikti Doloresą Mikel, kurios sesuo dirba dideliuose namuose Redinge, ir jinai sako, kad ta šeima, kur ji tarnauja, nuo seno pažįstanti Darentų šeimą. Ponas Robinas ne visada buvo teosofas, taip jinai man pasakė, – Sofi Bel akys klastingai žiba, kaip visuomet, kai nusitveria paskalų.

– Ne visada? – klausia Ketė. Nejučia jai panūsta sužinoti daugiau apie tą vyrą. *Pažink priešą,* dingteli jai. *Mano priešą?*

– Tikrai ne. Jis ilgam buvo išvykęs studijuoti, paskui kažkaip netikėtai grįžo, jo tėvai kiekvienąsyk, kai ateina pietauti, pasakoja vis kitaip. Kad jis buvęs poetas; paskui – kad rašęs į laikraščius. Vėliau pasidaręs dvasininku – metodistų pastorium, jei ką. Išvažiavo į Graikiją ir prabuvo ten ne vieną mėnesį, nors niekas nenutuokia, ką jis ten veikė. Paskui grįžęs bandė pakliūti į parlamentą, ką jūs pasakysit! Su Liberalų partija, bet niekas ten jo nerinko. Kas toliau, tu pati žinai, dabar jis teosofas – ar kas ten toks – ir visiems aiškina, kad toks visada ir buvęs jo tikrasis pašaukimas. – Ponia Bel užbaigia pasakojimą rankos mostu, ir nukarę jos žasto riebalai susiūbuoja.

– Teosofas. Ką gi. Skamba taip, lyg jis pats nežinotų, kas esantis ir kuo tikintis, ar ne? – Ketė nusišypso ne itin maloniai. – Įdomu.

Ponia Bel dėbteli į ją įtariai primerktom akim.

– Tik jau nebandyk žvalgytis į jį – tik ne į jį! Girdėjau judu kieme šnekučiuojantis. Būk atsargi, Kete, gerai?

– Taip, Sofi Bel. Nėra jokio pavojaus.

Popiet, turėdama valandą poilsio ir būdama savo kambary, Ketė sulaiko kvapą, nes tariasi išgirdusi žingsnius koridoriuje. Bet tai tik namas vaitoja karštyje plečiantis sijoms ir lentoms. Už atviro lango žerplėja karščiu žydras dangus. Ji girdi negarsius vikaro žmonos ir jos sesers balsus, vis kalbančius ir kalbančius pakaitom; be atokvėpio besivaidijančius vaikus, jų balsai tai priartėja, tai slopsta, lyg praskrendant pulkeliui paukščių. Jai niekaip neišeina iš galvos, jog Robinas Darentas buvo atėjęs vakare į jos kambarį ir kad jis žino apie jos naktinį gyvenimą. Tai kaip įkyrus niežulys,

kaip zyziantis vabzdys, kurio negali nubaidyti. Ir kad jis ruošiasi tą žinojimą kažkaip panaudoti prieš ją. Jei jis ketina patenkinti savo geidulį, niūriai pamąsto ji, tai jo laukia nusivylimas. Ji iškabins jam akis nespėjus jos paliesti. Tačiau ji susitiks su juo, kaip jis sakė. Po jos pykčiu slypi ir smalsumas. Berikiuojant tokias mintis brangus laikas tirpte tirpsta. Ketė kresteli galvą, tvirčiau suspaudžia plunksnakotį ir rašo. Dar vieną laišką Tesei, šįkart adresuotą į Frošam Hausą. Nuo kaltės jausmo jai suka vidurius, burnoje rūgštu, mintys painiojasi. *Negaliu nė pagalvoti, kad tu tenai. Aš rasiu kokį nors būdą tave iš ten ištraukti, prisiekiu tau,* rašo ji. Bet kokį būdą? Ką ji gali padaryti? Ji stipriai prikanda lūpą, vėl parašo *Prisiekiu tau,* kad galėtų nemąstyti. *Prašau, Tese, būk stipri. Laikykis, kol aš ką nors sugalvosiu.*

Laikui bėgant Tesė prarado susidomėjimą sufražisčių kova, o Ketė kaip tik vis labiau ir labiau įsitraukė. Tesę buvo sudominusi pati galimybė išeiti iš namų, kur jos praleisdavo didžiumą savo gyvenimo, proga ištrūkti, bet tik ne pati politika. Droviai kikendama ji juokaudavo nežinosianti, už ką balsuoti, net jei tokia teisė būtų jai suteikta. Tai buvo jaudinanti atsvara kasdieniam darbui, bet liovėsi būti jaudinanti kelias savaites dalijus proklamacijas, pardavinėjus kaspinus, nešiojus parduoti *Moterų balsavimo teisės* egzempliorius, skandavus šūkius ir kentus garbių vyrų ir moterų šnairus žvilgsnius.

– Aš nesuprantu, kodėl jos mums tokios priešiškos, – vieną dieną pasiguodė Tesė, įskaudinta turtingų moterų šaltumo. – Juk galų gale tai jų pačių labui.

Ji kaip vaikas atkišo apatinę lūpą, užsibruko už ausų plaukus

ir droviai išlygino rankogalius, patampydama juos lygiai taip, kaip darydavo, kai ponia Hedingli ar kas kitas iš vyresniųjų ateidavo patikrinti jos darbo.

– Nes turtingieji niekada nepritars jokiai kitai vargšų veiklai, išskyrus patarnavimus, – karštai paaiškino jai Ketė. – Nenukabink nosies. Dar pusvalandis, ir aš nupirksiu tau puodelį karšto šokolado, – spustelėjo ji Tesę per pečius.

Netrukus tapo aišku, kad tik tos mažytės dovanos ir belaiko Tesę MSPS gretose, ir Ketė suprato neturinti versti savo draugės eiti kartu. Tačiau, tiesą sakant, ji norėjo draugijos, norėjo kartu patirti nuotykį. Tesė atvedė ją į judėjimo gretas, ir būtų neteisinga sekmadieniais išeiti be jos ar vienai išsprukti į vakarinius susirinkimus, kai būdavo įmanoma, ir klausytis iškilnių, protingų damų kalbų apie teises, įstatymus ir teisingumą. Ji nebūtų jautusis nė perpus tokia narsi ir ryžtinga, jei šalia nebūtų turėjusi Tesės, visuomet baikštesnės, visuomet reikalingos padrąsinimo.

Ketė trumpam liaujasi rašyti ir kentėdama stipriai sumerkia akis. Ji išnaudojo savo draugę. Išnaudojo Tesę, kad galėtų su jos pagalba matyti savo pačios atspindį tokį, kokio norėjo; kad leistų sau pajusti šiek tiek galios kitam žmogui – pirmą kartą gyvenime.

Praėjus dviem mėnesiams, kai jos susimokėjo po šilingą stojamojo mokesčio, Ketė leido suprasti vietinio ratelio sekretorei, kad jos mielai imtųsi aktyvesnės veiklos. Ji ištarė tai tyliai, lyg būgštautų, ar kas nenugirs, bet ponia kontoroje staigiai pakėlė galvą.

– Langų daužymas? Nelegalūs politiniai mitingai? – tiesiai paklausė. Netikėtai užklupta Ketė linktelėjo, o širdis jai ėmė smarkiai mušti. Vyresnioji moteris gyvai nusišypsojo žvelgda-

ma veriančiomis tamsiomis akimis pro pusinių akinių viršų. – Puiku, drauge. Gera mergaitė. Turėsiu tai galvoje.

Ketė nedrąsiai šyptelėjo, linktelėjo ir grįžo atgal į biuro bendrąjį kambarį, kur riogsojo šūsnys atsišaukimų, sienos buvo apkabinėtos vėliavom, šūkiais ir įrėmintomis sufražisčių kankinių fotografijomis. Ten buvo ir didingas Žanos d'Ark, šventosios MSPS globėjos, portretas; šventoji nuožmiai žvelgė žemyn į eiles savanorių, lankstančių atsišaukimus ir dėliojančių juos į vokus. Kambaryje buvo trošku nuo popierių ir rašomųjų mašinėlių rašalo kvapo, šiltas oras prisodrintas plušančių moterų balsų, žingsnių ir mechanizmų dūzgesio. Tai buvo karinės kampanijos centrinė būstinė, kur planuojami mūšiai ir skaičiuojami nuostoliai. Ketei tai labai patiko. Darbas, neturintis nieko bendra su švarinimu ar šokinėjimu aplinkui, su gyvenimo palengvinimu tiems, kurie pernelyg tingūs patys savim pasirūpinti. Tesės nebuvo ten, kai Ketė už abi pasisiūlė į savanores karo veiksmuose. Tesė laukė gatvėje, žiūrėjo į rylininko beždžionėlę, aprengtą raudona liemene ir su mažyte skrybėlaite, ir linksmai juokėsi iš jos pokštų.

Robinas Darentas grįžta iš Redingo, kai jau seniai metas sėstis prie pietų stalo, švytinčiu veidu ir išsitaršiusiais plaukais.

– Atleiskite. Tikiuosi, jums neteko manęs laukti? – meta jis, paeiliui greit nužvelgdamas Albertą, Esterą ir Ameliją, ir šįsyk jo akys laksto kiek per greitai, šypsena lyg kiek įtempta. Visa jo povyza, pastebi Estera, rodo susijaudinimą.

– Visai ne, Robinai. Visai ne. Tikiuosi, suradote mieste, kas jums buvo reikalinga? – klausia Albertas.

Vikaras švarutėlis ir tvarkingas kaip visada, jo švelnūs plau-

kai sušukuoti atgal, žandenos dailiai pakirptos ir sušukuotos. Estera dirsteli į jį, nes jie tikrai laukė Robino, ir jau devinta valanda, bet Alberto veidas atviras ir nerūpestingas.

– Taip, iš tiesų. Ir dar užsukau pas savo tėvus, nes jau kelias savaites nebuvom matęsi. Kaip tik yra atvykęs paviešėti mano jaunesnysis brolis, taigi galėjau pasimatyti iškart su visais, – atsako jis ir sėdasi kone aplenkdamas damas, paskubom numeta sau ant kelių servetėlę ir siekia savo stiklo, nė nepastebėjęs, kad Ketė jo dar nepripylė. Albertas pastebi tą jo judesį ir pats pakyla atnešti nuo bufeto vyno. Estera jaučia klausiantį Amelijos žvilgsnį, nes teosofui taurė pripilama pirmiau nei jai, moteriai ir viešniai.

– O kaip laikosi jūsų šeima? Tikiuosi, visi sveiki? – pasiteirauja Estera.

– O, taip, labai gerai. *Labai* gerai, ačiū... – keistai pabrėžia Robinas.

– Tas jūsų brolis gydytojas, tiesa?

– Jis chirurgas – čia skirtumas, ir labai *svarbus,* ką jis neabejotinai skubėtų jums paaiškinti, – kandžiai atsako Robinas.

Nors langai visą popietę buvo atidaryti, kambaryje tvanku ir karšta. Robinas pirštu apveda savo apykaklę iš vidaus, jo veidas blizga nuo prakaito.

– Čia *tikrai* per šilta, ar ne? – ištaria Albertas. – Kai ateis tarnaitė, pasakysiu jai vėl atverti langus.

Bet vos Ketė padaro kaip paliepta, į kambarį ima veržtis naktiniai drugiai ir kiti skraidūnai – galvotrūkčiais puldami prie šviesų, jie priverčia Ameliją cypčioti iš baimės. Ketė vėl uždaro langus ir romiai linksmai stebi ratus po kambarį sukančią sparnuotą kariauną.

– Tai viskas! – sukomanduoja Albertas Ketei, ir toji nieko nebesakančiu veidu pasisuka eiti.

Kaip tik tuomet Estera pažvelgia į Robiną ir galėtų prisiekti pamačiusi, kaip jis vos žymiai pamerkia dešine akim, stebėdamas ją einančią; bet kai ji pasižiūri į Ketę, mergina jau nusisukusi, pečiai sustingę.

– Neseniai paklausiau savo mokinių „mėlynųjų apsiaustų“ mokykloje, kaip, jų nuomone, atrodančios fėjos ir ką jos veikiančios. Visos aliai vienos turėjo savo nuomonę, ir jos man nupiešė keletą dailių piešinių, – įsivyravusią įtemptą pauzę nutraukia Estera.

Robinas linkteli, jo suraukti antakiai dar ne visai išsilyginę.

– Mažos dailutės mergytės su peteliškių sparnais, spėju? – trumpai atsiliepia jis.

– Taip, maždaug toks vaizdas, – sutinka Estera.

– Mano nuomone, daugybė mažų vaikų iš esmės yra aiškiaregiai, kol prasidėjęs lytinis brendimas neuždaro jų sąmonės, o žemiškos aistros nesugadina vidinio regėjimo, – aiškina Robinas. – Štai kodėl jie visi taip gerai susipažinę su elementalais – ir kodėl vaikiškose pasakose apstu istorijų apie fėjas. Aš labai mielai nueičiau į jūsų klasę, ponia Kaning, ir pasišnekėčiau su vaikais apie tai, ką jie yra regėję.

– O, gerai, žinoma, galite, pone Darentai, tik kad mokykla bus uždaryta iki vasaros pabaigos. Aš tik po derliaus nuėmimo vėl pradėsiu mokyti.

– O. Gaila. – Robinas patraukia pečiais.

– Bet kodėl tos gamtos jėgos turėtų prisiimti žmogaus formą? Kodėl turėtų įgauti mergaičių pavidalus, nors ir su sparnais ar kitais nežmogiškais atributais? Jei jos yra augalų ir medžių

globėjos – tų augalų sielos, kaip Estera pirmiau aiškino, – tai juk turėtų atrodyti kaip augalai? – neslėpdama skepsio klausia Amelija.

Esteros širdis tankiai sutvaksi, iš nesmagumo ji sujuda kėdėje. Mintimis pasiunčia nebylų maldavimą seseriai nusiraminti. Robinas prieš atsakydamas šykščiai šypteli į savo sriubą.

– Pirmiausia todėl, kad elementalai geba įsigauti į mūsų mintis – į mūsų protus, ir prisiimti formas, kurias jie ten randa; formas, kuriomis jie gali prisistatyti mums ir būti suprasti. Formas, kurios jiems atrodo gražios, ir mums taip pat.

– Tai jie gali skaityti mūsų mintis? – paklausia Albertas, kiek priblokštas tokio teiginio.

– Neabejotinai – galbūt neaiškiai ir nerišliai, bet išgauti vaizdinius ir jausmus geba neabejotinai. Perimti emocijas ir žmogaus vidinės energijos vibracijas, tikrų tikriausiai, – sako Robinas, taip skvarbiai žiūrėdamas į Ameliją, kad toji norom nenorom nusuka žvilgsnį.

– Bet jų elgesys visiškai... racionalus, tiesa? – klausia Albertas, tarsi norėdamas padėti moterims suprasti.

– Išties. Jos veikia išimtinai dėl savo tikslų, o jų tikslas – skleisti energiją savo globotiniams. Jos vykdo abstrakčius nurodymus aukštesnių už jas būtybių *devų* – tai padermė, gimininga žemesniojo rango angelams.

– Žemesniojo rango angelams? Tikrai? – klausia Amelija, neslėpdama abejonės. – O kaip *jos* atrodo?

– Pats aš niekad nesu matęs nė vienos. Tam reikėtų aukštesnio iniciacijos laipsnio nei mano dabartinis, nors tikiuosi vieną dieną tokį lygmenį pasiekti. Tie, kurie yra jas regėję, kalba apie jų neregėtą didumą ir galingą jėgą. Jos labai susijusios su laukų

apybrėžomis ir didžiulėmis žemės energijos srovėmis. Aš tikiu, kad tradiciniai mūsų folkloro drakonai ir milžinai yra kilę būtent iš *devų*.

– *Drakonai?* Iš tiesų? – Amelija sviedžia seseriai linksmą žvilgsnį.

– Galiu jus užtikrinti, ponia Entvaistl, niekas kitas tiek nežino apie tas būtybes, kaip ponas Darentas, – imasi ginti Albertas.

Mintys jo veide aiškiai gena viena kitą ir apniaukia akis rūpesčio šešėliu. Estera norėtų paimti jo ranką, bet prie stalo taip elgtis nedera.

– O, aš tuo neabejoju, – sako Amelija, ironiškai kilsteldama antakius.

Robinas nusišypso – santūriai ir mąsliai, tarsi iš paprasčiausio pokšto. Estera žūtbūtinai stengiasi sugalvoti, kaip pakreipti pokalbį kita vaga, bet Robinas vėl prabyla:

– Esama galybės įrodymų, kad elementalai, kad ir kokios pirminės prigimties, išgyvena didesnę laisvę ir džiaugsmą nei bet kuris žmonijos atstovas. Teosofijos tikslas yra išlyginti tuos neatitikimus, leisti žmonijai, visiškai suvokiant savo padėtį ir būklę, gyventi laisviau, mažiau varžomai žemiškųjų, materialių dalykų, – dėsto jis, padėdamas šaukštą ir sunerdamas priešais ant stalo rankas. – Didysis aiškiaregys Džefris Hodsonas yra regėjęs undines – vandens dvasias – Lankašyre, žaidžiančias smarkios srovės verpetuose. Tos būtybės, kokių dvylikos colių didumo, pleveno vaivorykštėse, susidarančiose dėl trykštančio vandens, siurbdamos gyvybinę energiją iš saulės ir vandens, kol nebepajėgė daugiau priimti. Jis regėjo įstangą ir susikaupimą, kai jos rinko ir kaupė energiją, kol pribrendo iki lemiamos akimirkos. Tuomet galingame kulminacinės euforijos proveržyje

išlaisvino ją, jų spalvos akinamai sutvisko, akys žėrėjo rodydamos didžiausią džiaugsmą ir ekstazę, o paskui jos atsipalaidavo ir paniro į mieguistos palaimos būseną.

Estera spokso į savo sriubą, į sustingusį virš jos šaukštą savo rankoje. Ji nedrįsta pakelti akių nė į vieną sėdintį prie stalo. Karštas raudonis plūsteli jai į skruostus.

– Ir kaip mes turėtume suprasti šitą reiškinį? – šaltai klausia Amelija.

– Ogi taip, kad galbūt dėl mūsų... natūralių ritmų... suvaržymo, dėl socialinių taisyklių ir formalumų mes vis tolstame nuo elementalų lygmens ir dieviškųjų gamtos procesų, – atsako Robinas nekalčiausiu balsu. – Undinių ekstazė regimai pamaitino vandenį ir aplinkinius augalus. Jie sugėrė tą sukauptą gyvybinę jėgą, kai ji buvo išlaisvinta.

– Ar jūs norite pasakyti, kad... žmonės galėtų daryti kažką panašaus? – klausia Amelija, nors Estera širdyje maldauja ją liautis.

Robino žvilgsnis nuo Amelijos nuklysta prie Alberto, paskui prie Esteros, ši jį jaučia ir negali susilaikyti nepakėlusi akių.

– Aš noriu pasakyti... kad nieko bloga pabandyti, – ištaria jis.

Tyloje drugiai ir musės zvimbia ir daužosi į stiklinį sietyną, nuo judinimo ant sienų šokčioja šviesos kibirkštėlės. Albertas atsikrenkščia.

– Gal dar duonos, ponia Entvaistl? – mandagiai pasiūlo jis.

Šeštadienio naktį Ketė nemiega. Ji galvoja apie naktinius drugius valgomajame, kurie rytą bus mieguisti, apsvaigę arba negyvi, prikibę prie užuolaidų klosčių ir įstrigę langų rėmų kampuose.

Kažkodėl jai ne vis vien, kad dėl vikaro užgaidos jie buvo įvilioti vidun ir įkalinti. Sesuo labai graži, jos mėlynos akys tokios pat kaip Džentelmeno. Ketė pasijuto netikėtai užklupta, kai tos akys pirmąkart nuslydo per ją, pirmąkart susidūrė su jos akimis. Ji tikėjosi būti iškoneveikta, pamokyta. Tikėjosi būti atpažinta, bet mėlynos akys paviršutiniškai, nerūpestingai perbėgo jos bruožais taip, kaip turtuoliai paprastai žiūri į tarnus; ir ji beprasmiškai pasijuto užgauta. Gerokai po vidurnakčio apačioje kažkas garsiai dunksteli į grindis. Ketė krūpteli, jos pulsas padažnėja. Tai galėtų būti kuris nors atsibudęs vaikas; galėtų būti nežinia ko šniukštinėjantis Robinas Darentas. Gražusis, nerūpestingasis, klastingasis Robinas Darentas. *Ko jis nori?* Ji mielai pamiegotų. Rytoj apie vidurdienį sugrįš Džordžas, vakare jinai su juo pasimatys ir nenori atrodyti išsikamavusi, pilka ir nuobodi. Tačiau miegas neima. Ji laukia, perdėm įtemptai klausydamasi.

Į jos kambarį įsėlina mirtis, siūlydama savo šaltą draugiją. Ketė panyra į nuovargio transą ir regi savo mamos mirties guolį, niūrų ir tamsų šiapus nuleistų užuolaidų, geležim atsiduodantį kraujo kvapą visuose kampuose ir už jo slypintį mirties dvoką, kurio nepermuša ir nepaslepia nei gėlės, kurias ji nupirko ir sustatė prie lovos, nei žolės, kurių primetė į ugnį. Mamos pagalvė buvo išmarginta tamsiai raudonai. Kiekvienąsyk jai atsikosėjus pasirodydavo dar daugiau ryškiai raudonų išskyrų. Ji geibiai pasukdavo galvą į šoną ir leisdavo joms gertis į dirbtinę medvilnę. Buvo mėginama šluostyti jas nosinėmis, bet neužteko nosinių. Ji nebeįstengė pakelti galvos, kad išspjautų į dubenį, o Ketė negalėjo kiekvieną kartą jos pakelti. Tų kartų buvo tiek daug. Džiova, prieš kelis mėnesius pranešė daktarai, nesuteikdami nei vilties, nei pažado, be menkiausios guodžiančios gaidelės balse.

Džiova ją iščiulpė – į pabaigą ji virto šmėkla, nugrimzdusi į save, nebetekusi jėgų ir kalbos dovanos. Akys apsitraukė pilkuma, kaip plaukai ir oda. Dar vienas šešėlis kambary. Tokia nepanaši į save, tokia be gyvybės ženklų, jog Ketė suprato ją mirus vien iš to, kad gargždesys jos plaučiuose aptyko, o paskui ir visai nutilo. Jos išvaizda niekuo nepasikeitė. Kurį laiką Ketė stovėjo ir žiūrėjo į ją, nežinodama, ko griebtis. Tas nelygus gargimas, tapęs toks įprastas kaip jos pačios širdies plakimas, jau taip ilgai ją lydėjo, kad tyla jai pakirto drąsą. Ji stovėjo, drebėjo ir klausėsi, kol nuo tylos įskaudo galvą. Tuomet jai buvo dvylika metų.

Vos pradėjus švisti Ketė jau ant kojų, nusikračiusi nemigos sukeltų vaizdinių apie bėgančius metus, apie ištisas kartas žmonių, gimstančių ir mirštančių iš lėto slenkant nakčiai. Nugarą veria spazmai, raumenys sustingę nuo visos dienos darbo ir per ilgo gulėjimo nejudant. Jai rąžantis sąnariai sutreška. Ji išlenkia nugarą kaip šokėja, jaučia, kaip į raumenis grįžta gyvybė. Ketė nusiprausia veidą, vanduo į dubenį srovena skardžiai nelyginant griausmas; susišukuoja varno plunksnų juodumo plaukus, tyliai apsirengia ir ant pirštų galiukų nutykina užpakaliniais laiptais žemyn. Namas dabar skendi tyloje, nejuda joks žmogus nei padaras, nei užspęstas drugys, nei nemiegantis vaikas. Oras švelniai pilkas, nejudrus ir švelnus kaip šilkinė antklodė. Ketė kiek galėdama atsargiau atšauna užpakalinių durų velkę, sėlina sodo pakraščiu, kol pasiekia šoninius vartelius ir išsmunka į taką. Dangus blankiai švyti, pilka, gelsva ir žydra pramaišiui su bespalviais lopais; saulė dar nėmaž nepalietusi rytinio horizonto. Jausdama pilve karštį ir tuštumą, Ketė bando prisiminti, kada pastarąjį kartą valgė. Ji

prisirenka saują žemuogių ir atsargiai vieną po kitos perkanda. Jai patinka staiga ištrykštančios tarp dantų sultys.

Robinas Darentas buvo sakęs ateiti jai prie lipynės, nuo kurios galima patekti į pievas. Jį pamačiusi Ketė nustebusi stabteli. Beveik tikėjosi, jog jis neateis, beveik tarėsi tokią valandą esanti vienut viena gyva ir ant kojų. Bet tai, žinoma, tik vienatvės sukelta iliuzija. Nuo tolimosios kaimo pusės sumūkia karvė, jos gailus šauksmas nuaidi sustingusioje tyloje – ten jau prasidėjo melžimas. Robinas Darentas, išgirdęs ją ateinant, pakelia galvą, jo veidas ryto patamsyje neryškus. Ketė delsia, laikydamasi atstu nuo jo, ir pamato blankiai žybtelint jo dantis.

– Gali prieiti arčiau, aš tau neįkąsiu, – romiai sako jis.

– Aš ne per labiausiai nutuokiu, ką jūs darysite ar ko nedarysite. Ir liksiu stovėti čia, kol pasakysite man, ką sugalvojote, – atšauna Ketė.

– Na ką tu. Pasitraukime šiek tiek nuo kelio. Nenoriu, kad kas tave pamatytų.

– Ką visa tai reiškia? Kur mes einame?

– Į pievas. Aš radau nuostabią vietelę. – Jis ištiesia ranką padėti jai perlipti, tačiau Ketė nesijudina. Ji sukanda dantis ir verte veria jį žvilgsniu. Robinas papurto galvą, nuleidžia ranką. – Klausyk, aš prisiekiu, kad neketinu nė pirštu tavęs paliesti. Duodu žodį.

Ketė dar akimirką pasvarsto ir nusileidžia. Peršoka per lipynę, nekreipdama dėmesio į jo ištiestą ranką.

– Kokia nauda iš šarlatano žodžio? – sumurma ji, eidama iš šono, kad galėtų jį stebėti.

Jis nešasi persimetęs per petį didelį odinį krepšį, kitoje rankoje fotoaparatas; eidamas nerūpestingai juo mosikuoja.

– Tai aš šarlatanas? Stipriai pasakyta, Kete Morlėj, ir neteisingai. Kodėl mane taip pavadinai?

– Ką matau, tą matau. Kas, jei ne šarlatanas, apžavėtų vikarą, išmuštų iš vėžių jo žmoną ir šantažuotų tarnaitę, ir visa tai per vieną dieną? Jūs panašus į gyvatę, kuri apakina savo grožiu ir grakštumu prieš įkirsdama, – paaiškina Ketė.

– Tai dabar aš jau gyvatė? – Jis tyliai nusijuokia.

– Ką matau, tą matau, – pakartoja Ketė.

Jie brenda per aukštą, kuokštais želiančią žolę, šlapindami batus šviežiai iškritusioje rasoje ir spardydami vabzdžius, o šie mieguisti zvimbia šalin. Kas akimirką aušros choras skamba vis garsiau, užliedamas lankas it kylantis potvynis. Nepaisant nieko, Ketę užvaldo ramybė. Neįmanoma jos nejusti, kai pasaulis atrodo toks ramus, toks taikus.

– Man labai patinka šitas dienos metas, – prabyla Robinas Darentas, giliai įtraukdamas oro ir iš lėto iškvėpdamas.

Ketė tučtuojau vėl įsitempia.

– Kur mes einame? – pasiteirauja. Oras šaltesnis, nei ji tikėjosi. Jos oda nušiurpusi, ji stipriai sukryžiuoja rankas.

– Nebedaug liko. Ties upės kilpa auga nuostabus senas gluosnis...

– Taip, žinau jį. Ir kas iš to?

– Žinai? Iš kur?

– O ką, gal žmogui nevalia eiti pasivaikščioti ir pasidairyti? Net tarnui? – atšiauriai klausia Ketė.

– Ko tu taip nerimsti dėl savo statuso? Kaningai yra gero būdo pora. Kodėl nesidžiaugi savo dalia? – Robinas atrodo nuoširdžiai susidomėjęs.

Ketė įtariai jį stebi.

– Girdėjau, jūs kurį laiką buvote poetas? Ir dvasininkas, ir politikas? – sako ji. Robinas susiraukęs pažiūri į ją. Ketė šypsosi. – Kaip ir minėjote, pone Darentai, tokiose mažose vietovėse kaip ši gandai greitai sklinda.

– Na ir kas iš to?

– Ar būtumėt patenkintas, jei vaikystėje jums būtų pasakę: tu nebūsi nei poetas, nei dvasininkas, nei politikas. Būsi banko tarnautojas. Ar būtumėte patenkintas, niekad neturėdamas galimybės išmėginti ką nors kita?

– Banko tarnautojas? Bet kodėl...

– Dėl vaizdumo! – atkerta Ketė.

– Bet tu esi iš dirbančiųjų klasės, Kete. Tokių dalykų nepakeisi...

– Šit kaip? – nusitveria ji. – O kas juos tokius padarė? Kas pavertė mane darbo klase?

– Tavo... kilmė, išsilavinimo trūkumas... tai įgimta, Kete. Juk supranti?

– Ak, štai kas. Įgimta. Kažkas mano kraujyje. Tarnu gimstama, kaip sako ponia Bel. Jūs sutinkate su ja? – klausia ji.

Robinas suglumęs žiūri į ją, pagalvoja ir linkteli.

– Manau, kad taip.

Ketė niūriai šypteli.

– Tai toks jūsų atsakymas, vadinasi, – prataria ji.

Po dešimties minučių jie prieina gluosnį, už jų kaimo jau visai nesimato, tik bažnyčios smailė, blyški ir trapi šaltame dangaus fone. Žemė pamažu leidžiasi į daubą prie upės, kur senas gluosnis stovi nusvarinęs nejudančias šakas; jo lanksčios vytelės vienišos driekiasi vandeniu, raukšlėdamos lygų kaip stiklas paviršių.

– Dabar turime kaip reikiant paskubėti, – sako Robinas, priklaupdamas vienu keliu ant šlapios velėnos ir atidarydamas odinę kuprinę. – Nenoriu, kad patekėtų saulė. Ir nereikia, kad vikaras imtų nekantrauti ir eitų mūsų ieškoti.

Virš upės, pečių aukštyje, kabo blyškus miglos šydas, tviskantis ir virpuliuojantis vis ryškesnėje rytinio dangaus šviesoje.

– Kas tai, dėl Dievo meilės? Kokį žaidimą jūs žaidžiate?

– Jokio žaidimo, Kete Morlėj. Aš tiesiog noriu tave nufotografuoti, – atsako jis, traukdamas iš krepšio į popierių suvyniotus daiktus.

– Nufotografuoti? Kurių galų?

– Taip, nufotografuoti. Neturiu laiko piešti tavo portreto. Be to, piešinys nebūtų tinkamas... įrodymas. Bet aparatas... aparatas negali sumeluoti.

Jis dirsteli į ją, nusišypso, atsistoja ir duoda jai ryšulius.

– Kas čia?

– Išvyniok.

Ketė daro kaip liepiama. Viename ryšulėlyje – drabužis iš plonytėliausios baltos marlės, jos klostės panašios į plunksninius debesėlius. Ketė sumišusi čiupinėja audinį, užsimeta jį ant peties ir išvynioja kitą ryšulį. Iš netikėtumo vos jo neišmeta. Žmogaus plaukai, kupeta plaukų. Ilgos slidžios, šviesiai auksinės garbanos, susuktos kaip atlasinės virvutės.

– Ar čia tikri plaukai? Aš nesuprantu.

– Apsirenk ir užsidėk peruką, – Robino Darento balse pasigirsta nekantrumo gaidelė. Jis kuičiasi prie fotoaparato, atsuka lęšių dangtelius. – Bet pirmiausia nusivilk savo suknelę. Nenoriu, kad ji persimatytų.

Ketė minutę pamąsto, paskui atlošia galvą ir nusikvatoja.

– Ša! – sušnypščia Robinas.

– Tai čia *kostiumas*? Nutarėte mane aprengti, nufotografuoti ir paskelbti pasauliui, kad esu elementalė? – Ji vėl nusijuokia, negalėdama patikėti. Robino veidas užsidega pykčiu.

– Tiesiog daryk, kas sakoma. Apsirenk! – rėžia jis.

– Jūs sukčius! Apsišaukėlis! Jūs tikite fėjomis ne labiau už mane! – tyčiojasi Ketė.

– Aš *ne apsišaukėlis*! – rikteli Robinas Darentas, grėsmingai svirdamas į Ketę, užgoždamas ją. Iš pykčio jo krūtinė kilnojasi, veidas aptemęs. Jo šūksnis susigeria į miglą ir kaipmat joje prapuola.

Ketė nesibaimindama atkakliai žvelgia aukštyn į jį.

– Pagaliau matau jus kiaurai, – sako ji ramiai.

Robinas giliai įkvepia.

– Aš ne sukčius. Elementalai yra tikri. Mano tikėjimas yra tikras – iš esmės tai *žinojimas*, o ne tikėjimas. Intuicija, o ne tikyba. Jie tikri. Visa kas tikra.

– Tai kodėl jums reikia, kad nuotraukai pozuotų tarnaitė su peruku?

– Aš... aš nežinau. Kodėl man nesiseka. Kodėl jos nesiduoda įamžinamos fotoaparatu, kaip kitos būtybės ne iš kūno ir kraujo yra padariusios...

– Jūs išties jomis tikite? Fėjomis? – Ketė skvarbiai žiūri į jį. Robinas linkteli. Ketė tiria jį žvilgsniu, paskui papurto galvą. – Stulbinamai skamba.

– Jos bus mano sėkmės laidas. Šitas... šitas *atskleidimas* bus mano sėkmės laidas. Taip *turi* būti, – pareiškia jis.

– Dar niekada nebuvau sutikusi žmogaus, kuris tikėtų savo paties melagystėmis.

– Tai ne melagystės. O kaip vikaras? Sakai, kad jo Dievas yra melas, tačiau jis juo tiki.

– Teisybė, – pripažįsta Ketė. – Na, ką gi, tuomet jūs lygiai taip pat suklaidintas, kaip ir vikaras, jeigu jums nuo to geriau.

– Kete, Kete. – Robinas šypsosi. – Aš nesu suklaidintas. Pasaulis, aklai besirūpinantis savo nereikšmingais reikalais, nesuvokiantis didingos dalykų tvarkos... tai pasaulis yra suklaidintas. Sakykim, šita tavo nuotrauka, kurią padarysiu, tam tikra prasme klastotė, tačiau primygtinis teosofijos reikalavimas sekėjams – skleisti ją kuo platesnei auditorijai. Siekiama įtikinti ir apšviesti žmones, kitaip jie gyventų sau nieko nenumanydami apie didžiąsias tiesas, atskleistas mūsų žinovams. O aš esu patyręs, kad žmonės laikosi įsikibę savo nežinojimo, tarsi tai juos guostų. Jie nenorės suprasti, jei jų nepriversi. Aš priversiu juos suprasti. Nepaliksiu jokios galimybės atsitraukti, – tyliai, bet karštai dėsto jis.

– Jūs proto netekote, – mandagiai pastebi Ketė.

– Ne, – atsako jis. – Aš jį atradau. Apsirenk. Arba aš papasakosiu, ką tu veiki ir kur vaikštai, o tada tau galas, – rėžia jis trumpai ir negailestingai. – Paskubėk. Aš galiu tave sunaikinti, jei panorėsiu. Ir tik nemanyk, kad sudvejosiu.

Ketė nuščiūva, jos žvilgsnis surūstėja.

– Ir kokia gi malonė šitoje teosofijoje, kurios padedamas tikitės mane apšviesti.

Jos balsas kupinas kartėlio. Atsukusi teosofui nugarą, ji nusimeta darbinę suknelę ir ant marškinių užsivelka marlinį drabužį. Jis ilgas ir laisvas, bet toks lengvutis, kad vos pajudėjus limpa prie kūno. Ji palinksta į priekį, kaip yra mačiusi darant ponias Londone, ir užsideda peruką slėpdama plaukų augimo liniją. Vos per colį nuo nosies pamato laumžirgį, įkibusį į blyškaus

vilkdalgio lapo apačią, – elektrinio mėlynumo kūnelį, virpinantį vaivorykštinius sparnelius, kaupiantį jėgas skrydžiui. *Tiek daug paslėptų dalykų, tiek paslėpto grožio,* dingteli jai. *Tokių puikių dalykų iš tiesų egzistuoja, bet mums jų niekaip negana. Amžinai stengiamės pažvelgti anapus.* Perukas sunkus, kone smunka žemyn nuo savo svorio. Tik plaukų segtukai, kurių Ketė lyg tyčia turi įsisegusi, jį deramai prilaiko. Ji pasitaiso peruką ir atsisuka į Robiną Darentą. Tas žiūri neatplėšdamas akių.

– Na? – klausia ji.

Ilgos garbanos karo jai abipus veido. Jaučia nepažįstamą jų svorį ant nugaros. Ne taip seniai jos plaukai buvo ilgi – nors gal ne tokie ilgi kaip šitie. Kaip greit ji apsiprato jų nebeturėdama, o tuomet, kai juos nukirpo, jautėsi lyg viešai išrengta.

– Tu atrodai labai dailiai, Kete, – švelniai sako Robinas. – Taip. Tau išties puikiai pavyks.

– Tai greičiau pabaikim su šita apgaule, – atsiliepia ji.

Robinas stebi ją kokią sekundę, paskui sukikena.

– Nieko nebus, jei stovėsi va taip susiraukusi ir sukryžiavusi rankas, mano mieloji.

– Aš ne jūsų mieloji. Gerai, kaip tada man stovėti?

– O tu nestovėk. Tu turi šokti. Štai ten, prie pat vandens, kur migla tirščiausia. Ir nusimesk batus.

– *Šokti?*

– Šokti, – tvirtai sako Robinas.

Ketė paeina nuo jo tolyn, žolė po basais padais šalta ir šlapia. Švelnus suknios audeklas lengvai brūkšteli jai per kojas, sukeldamas virpulį. Ji niekada nėra šokusi taip, kaip dera šokti. Retkarčiais Džentelmenas rengdavo muzikos vakarėlius, ne tokius didelius kaip pokyliai, bet su muzikantų kvartetu, jie griežbeing

valsus ir kvikstepus dvidešimčiai ar trisdešimčiai prašmatnių porų, o tarnai paslapčiom susiburdavo laiptų apačioje ar net didžiojo salono tarpdury ir klausydavosi, čiupdavo vieni kitus į glėbį ir mėgdžiodavo šokio žingsnius, keldami visiems daug juoko. Tai vienintelė jos gyvenime šokio patirtis, ir ji supranta, jog su tuo dabar neišsivers. Elementalė nešoktų su nematomu partneriu. Ji prisimena, kaip jautėsi pirmą kartą vikaro dviračiu važiuodama visą kelią iki Džordžo baržos. Vėjas, pučiantis į veidą, paspartėjęs kraujo pulsavimas gyslose, greičio ir judėjimo sukeltas jaudulys. Ji pagalvoja apie Tesę prieglaudoje, apie Džentelmeną, kuris jos neišgelbėjo. Ketė trūkčiojamai įkvepia, pyktis degina ją kaip ugnis.

Ji atmeta rankas ir kiek beįstengdama aukščiau pašoka, išriesdama kūną ir atlošdama galvą. Sunkiai atsitrenkia į žemę, šiurkštūs žolių stiebai įsirėžia į kojas. Ji padelsia, giliai įkvepia ir puola į priekį, įsibėgėja ir vėl pašoka. Nors pradžioje jaučiasi juokinga, jaučiasi taip, tarsi pasaulis juoktųsi iš jos, strakaliojančios kaip kvailės, bet greit tai pamiršta. Jos širdis smarkiai plaka, ji greit kvėpuoja, vis įsibėgėja ir šoka, atstačiusi kelį, užriesdama pėdą, plačiai skėsdama rankas, atmesdama jas atgal, iškeldama aukštai virš galvos. Ji aukštai kelia kojas, lyg spirdama, siaučia, sukasi it vilkelis, ir tai yra laisvė, šitoks padorumo atsižadėjimas; raumenys dega, oras plūsta į nosį ir burną. Ji trypia kojomis juos visus – Robiną Darentą, Džentelmeną, ponią Hedingli, Esterą Kaning. Ji šoka, kol pritrūksta kvapo, ir atsiremia į senąjį medį pailsėti, visiškai pamiršusi Robiną Darentą ir jo aparatą; o paskui dar kiek pašoka, ir judant jai vėl grįžta tas pakilumas – gyvenimo ir laisvės galimybė. Kai pagaliau nurimsta, apie ją smalsiai ima suktis laumžirgis, energingai dūzgindamas sparneliais –

šie tvyksteli mėlynai pirmiesiems saulės spinduliams pasirodžius danguje. Ji atsikvepia ir susivokia nekosinti. Nebėra būtinybės kosėti. Ji šypsosi, kol akies krašteliu pamato stovintį Robiną Darentą, lėtai užsukantį fotoaparato lęšių gaubtą.

Apsunkusia širdimi Ketė nuleidžia rankas, ir laumžirgis kaip strėlė nuzvimbia šalin ir pranyksta auštančioje dienoje. Ji nusitraukia nuo galvos peruką, persibraukia pirštais ant kaktos užkritusius drėgnus nuo prakaito plaukus ir žengia prie jo.

– Tai buvo tiesiog nuostabu. Tu atrodei... stulbinamai. Labai gražu, Kete, – sako jai Robinas, ir jo balsas visai kitoks, kone pagarbus.

Ketė nusuka akis, paduoda jam peruką.

– Mele nėra grožio, – šaltai atsiliepia ji. – Ar dabar galiu eiti?

– Taip, – nuolankiai sako jis. – Taip, turime grįžti, kol tavęs nepasigedo.

– O jūsų laukia svarbus darbas, – sarkastiškai pastebi Ketė, linktelėdama į fotoaparatą.

– Privalai niekad ir niekam apie tai neprasitarti, Kete. Net vyriškiui, sugebančiam išvilioti tave į lauką per audrą. Nuo šiol mes saugosime vienas kito paslaptis, – sako jis keistai draugišku tonu.

Ketė dirsteli į jį su pasibjaurėjimu ir nužingsniuoja priekyje, kad jis tematytų jos nugarą. Joje kaupiasi savotiškas nevilties pojūtis. Staiga pasijunta bejėgė, pažeidžiama. Jaučia, jog niekada negalės iki galo nusikratyti to, ką jiedu ką tik padarė.

8

2011

Li važiavo iki pat Niuberio, ieškodama patogios kavinės, kur būtų belaidis interneto ryšys. Trečią dieną iš eilės dangus buvo žemas ir rūškanas, ir ji raukėsi, lėtai slinkdama keliu, stoviniuodama prie nesibaigiančių šviesoforų ir girdėdama, kaip iš po ratų tyška purvinas vanduo. Pagaliau išsirinkusi kavinę, pasiėmė nuo prekystalio didelę karšto šokolado porciją, įsitaisė sofos kampe ir įjungė savo nešiojamąjį kompiuterį. Jos pirštai buvo paraudę ir sugrubę nuo šalčio. Įsismarkavęs lietus barbeno į langus, margindamas juos šlapdribos kristalais, grindys net švietė nuo šlapių batų pėdsakų. Oras kavinėje atsidavė šlapiais apsiaustais, šlapiais plaukais, prie durų stirksojo šlapių skėčių krūva. Ji peržvelgė gautus laiškus, bet neaptiko nieko įdomaus, kol neatsivertė pracitos dienos pašto. Ten buvo laiškas nuo Rajano. Širdis jai iš susijaudinimo suspurdėjo. Ji giliai įkvėpė, nekęsdama tokios savo reakcijos į bet kokį kontaktą su juo, ir atidarė žinutę.

Jokio atsisveikinimo? Visai nepanašu į tave – visad taip mėgai atsisveikinimus. Ačiū, kad sutikai dalyvauti mano

pasiūlytame projektėlyje, aš tikrai tą vertinu. Taip pat ir mūsų negyvėlis draugužis. Kai tu išvykai, jį irgi savaip pašalino iš akiračio – išgrūdo atgal į šaltąją saugyklą. Iš statybų aikštelės tame užstatomame žemės sklype gavome naują siuntą – sakau tau, lavonų čionai apstu. Na taip, tokiems kaip aš tai papildomas skatikas. Pranešk man, kaip tau einasi. Po poros savaičių žadu pasirodyti čia per tėčio šešiasdešimtmetį. Gal tuomet galėtume susitikti ir aptarti, ką išsiaiškinai? Tikrai džiaugiuosi, kad mes vėl susitikome. Rimtai. Nors tu ir palikai man sumokėti už vakarienę, o pusryčių nepalaukei.

Susisieksime.

Rajanas

Li dusyk perskaitė laišką ir piktai stumtelėjo žymeklį ant ištrynimo mygtuko, bet ten jos pirštas, kiek suvirpėjęs, pakibo ore. Kelias sekundes palūkuriavusi, ji atsiduso ir pastūmėjo žymeklį į šalį. Ji atsijungė ir atidarė paiešką: *Šaltųjų Uosių Giraitės fėjų nuotraukos.* Jai išmetė įvairiausių paranormalių reiškinių bei *New Age* svetainių adresų sąrašą, o maždaug ekrano viduryje ji aptiko kaimo bendruomenės interneto svetainę. Atidarė tą puslapį ir, nekreipdama dėmesio į bažnytinius pranešimus bei skelbimus vietos darbininkams, spragtelėjo *Istorija.* Dviejuose skirsniuose buvo aprašytas kaimo gyvenimas, pradedant skurdžiu žemės nuosavybės aprašymu ir baigiant kanalų prekybos sunykimu ir Antruoju pasauliniu karu. Nespalvotose fotografijose matėsi bažnyčia ir seniai mirę fermų darbininkai, parimę ant ilgakočių šakių

priešais nebaigtas krauti šieno kupetas. Li stebeilijosi į jų akis kaip pakerėta, nes senos nepažįstamų žmonių nuotraukos visada ją traukė. Akys slėpėsi šešėliuose, vaizdas pablukęs – tik balti ruoželiai ar plieno pilkumo rainelės. Žmonės, kai buvo fotografuojami, niekaip negalėję žinoti, jog po aštuoniasdešimties metų ji sėdės kavinėje ir tyrinės jų veidus. Jų gyvenimai, jų mintys – visa tai prarasta amžiams. Puslapio apačioje atskira teksto pastraipa skelbė:

> Turbūt keisčiausias įvykis Šaltųjų Uosių Giraitės istorijoje buvo 1911 metais išspausdintas rinkinys fotografijų, padarytų žymiausio tų laikų spiritualisto, užsibrėžusio parodyti kaimo pakrašty vandens užliejamosiose pievose gyvenančias fėjas. Robinas Darentas išgyveno trumpą šlovės tarpsnį, kai nuotraukos buvo pirmą kartą paskelbtos ir entuziastingai sutiktos tiek kolegų spiritualistų, tiek viešosios spaudos. Vėliau jos buvo diskredituotos, nepaisant nepalaužiamos anuometinio Šaltųjų Uosių Giraitės vikaro Alberto Kaningo paramos. Ar gyvena mūsų pievose fėjos? Spręsti jums!

Žemiau buvo įdėtos dvi grūdėtos nespalvotos fotografijos. Pirmoji vaizdavo plačią, lygią pievą, priaugusią aukštų vasarinių žolių ir dagių, su neaiškiai fone dūluojančiais dideliais medžiais. Vidury buvo vienišas medis, iš pažiūros – svyruoklinis gluosnis. Jo kamienas nuo senumo gumbuotas ir susisukęs, lapai sidabro blausumo. Nelygus žemės paviršius leido suprasti jį augant ant upės kranto, nors vandens per žolę nebuvo matyti. Į dešinę nuo medžio matėsi maža, kiek išskydusi figūrėlė. Tai buvo moteris, regis, įamžinta šuolyje ar šokyje. Pakibusi didžiuliame, džiugiame

šuolyje, rankos ir galva laisvai atmestos atgal, plaukai šviesūs, kone balti, besiplaikstantys už nugaros, ilgi ir palaidi, beveik pusės visos figūros ilgumo. Jos veidas buvo neryškus, bruožai ne visai aiškūs. Tik daili nosis ir atsikišęs smakras; blyški blyški oda ir, matyt, užmerktos akys. Buvo keblu nustatyti figūrėlės dydį, nes gluosnis galėjo būti ir penkiolikos pėdų aukščio, ir trisdešimties, žolė gal pėdos, o gal ir trijų pėdų aukštumo. Kažkokiu keistu nerimastingumu dvelkė toji nuotrauka. Dangus išvien baltas, tokio pat baltumo kaip beformis, permatomas figūros apdaras. Audinys prigulęs prie lieso kūno, plokščio it vaiko, visgi rankų ir kojų prakaulumas, galvos dydis, proporcingas kūnui, bylojo apie subrendusią moterį. Visam vaizdui buvo būdingas kažkoks pasimiglojęs ne šio pasaulio švytėjimas. Tarsi šviesa tądien būtų buvusi ypatinga ar oras neįprastai ūkanotas. Tai buvo šiurpi nuotrauka, ir Li tol stebeilijosi į ją, kol ėmė peršėti akys. Figūra jai labiau panėšėjo į šmėklą, o ne į fėją.

Kitoje nuotraukoje figūra buvo dar sunkiau įžiūrima. Kadre dominavo gluosnis, šįkart matomas gerokai iš arčiau, ir jo šešėlyje žmogysta tebuvo blanki dėmė, prisispaudusi prie kamieno, rankos ištiestos į šakas, galva nugręžta ir palenkta žemyn, taigi veido ir vėl nesimatė, šįkart jį slėpė šešėlis ir plaukų garbanos, dryksančios it ilgi voratinkliai žemiau juosmens. Gailėdamasi, kad neturi spausdintuvo, Li ilgai tyrinėjo nuotraukas, prikišusi prie ekrano nosį. Jei norėtum, galėtum patikėti jų egzistavimu, nusprendė ji. Jos buvo keistos ir gan dviprasmiškos; figūra androginiška ir neryški, o vis dėlto bylojanti apie didį grožį ir subtilumą. Iš Marko Kaningo ji sužinojo, kad fotografavęs žmogus, Robinas Darentas, anuomet gyveno klebonijoje kaip vikaro ir jo žmonos – Marko prosenelių – svečias. Be didelių

pastangų ji suprato, kad Markas yra tiesioginis palikuonis moters, rašiusios laiškus negyvėliui kareiviui; bet net jos DNR nepadėtų kareivio identifikuoti. Li instinktyviai jautė, jog tie laiškai buvo rašyti ne šeimos nariui. Ar jie buvo skirti tam Robinui Darentui?

Lauke švystelėjo skaudžiai ryški saulė, ir ekrane pasidarė sunku ką nors įžiūrėti. Markstydamasi nuo staigios šviesos, Li nusisuko nuo lango. Ji peržvelgė kelias paranormaliems reiškiniams skirtas interneto svetaines, kur pagrindinė tema buvo geriau žinomos Kotinglio fėjos, išgarsėjusios sero Artūro Konano Doilio dėka.* Viename tinklalapyje ji rado ir trumpą Robino Darento biografiją, pristatančią jį buvus ne tiek spiritualistą, kiek teosofą. Li užsirašė nežinomą žodį užrašų knygutėje. Ji atsilošė ir pažvelgė pro langą į besimarkstančius praeivius. Staigioje, rėžiančioje šviesoje gatvės tapo nespalvotos, žmonių ir pastatų siluetai griežtai apibrėžti. Kitu metų laiku toji pati saulė būtų viską sušvelninusi, iškėlusi į dienos šviesą visas įmanomas spalvas. Dabar ji buvo aštri ir negailestinga it peilis. Li dirstelėjo į laikrodį. Markas Kaningas ją pakvietė ateiti ir pasidairyti po senąją kleboniją apie vidurdienį, pirmą valandą. Kai kalbėjosi anoje aludėje, jis papasakojo, kad fėjų nuotraukos visuomet glumino jo tėvus ir senelius, kurie buvo itin logiškai mąstantys žmonės ir tokiems dalykams neturėjo laiko. Kad šiaip jau visais atžvilgiais nepriekaištingas protėvis vikaras Albertas Kaningas patikėjo tokia akis badančia apgaule, jiems atrodė visiškai nesuprantama ir liūdna.

* Kotinglio kaime (Vakarų Jorkšyras, Anglija) 1917 m. dvi mergaitės tariamai nufotografavo fėjas. Nuotraukos plačiai išgarsėjo. 1920 m. rašytojas Arthuras Conanas Doyle'is, prijautęs spiritualistams, panaudojo šias nuotraukas savo straipsniui apie fėjas iliustruoti.

Li galvojo apie Marką įsivaizduodama jį tokį, kokį matė paskutinį kartą – išėjus iš aludės, tamsoje, kur jie vienas kitam nevikriai palinkėjo labos nakties. Pilkšvoje jo odoje po akim spazmiškai tvinkčiojo smulkus raumenėlis, toks traukuliukas, matomas net blausioje vienintelės lempelės virš durų šviesoje. Aiškiausias išsekimo požymis, ir Li, pagauta užuojautos, prispaudė pirštus sau po akimi. Neatrodė, jog Markas pastebėjo tą keistą gestą. Ji nieko jo neklausinėjo, tik bendriausių dalykų, kad išsiaiškintų giminystės ryšį su Estera Kaning. Jai baisiai knietėjo pakamantinėti daugiau, bet jis taip akivaizdžiai to vengė, kad ji nenorėjo jo atbaidyti. Jo audringa reakcija į ją kaip tariamą žurnalistę, greičiausiai besidominčią jo asmeniu, žinoma, tik sukėlė dar didesnį jos smalsumą. Nestiprus kaltės smilktelėjimas nesukliudė jai vėl susitelkti į kompiuterį ir įvesti jo vardą *Google* paieškoje. Pasirodė straipsniai iš naujų archyvų. Ne skambios antraštės, bet tam tikras ištisas savaites užsitęsęs pasakojimas per dvi ar tris skiltis aštuntame ar devintame puslapyje. Ji peržvelgė kelis straipsnius, prikandusi iš jaudulio lūpą, išplėstom akim. Dabar miglotai prisiminė kažką girdėjusi apie tai per naujienų laidą, bet tai buvo anksti rytą, kai ji pusryčiaudama vangiai žvilgčiojo į televizorių ir dorai nesiklausė. Nieko nuostabaus, kad jis nepanoro kalbėtis su žurnaliste. Per pastaruosius šešis mėnesius spauda jam buvo pridariusi bėdos.

Apie vidurdienį ji vėl patraukė užžėlusiu taku į senąją klebonija. Lietaus lašai ant belstuko sudrėkino delną, privertė sudrebėti ir įkniaubti smakrą į šaliką. Apleistame sode kur ne kur jau ėmė prasimušti spalvų lopeliai. Tai violetiniai hiacintai ir blyškiai

gelsvi narcizai, tai mėtų žalumo tulpių daigai, kaišiojantys nosis tarp rudos pūvančios lapijos klodų. Li prisiminė „Paslaptingą sodą“*, vieną iš mėgstamiausių savo vaikystės knygų. Nepaisant pernykščių lapų sąnašų visur aplinkui, daiktais per pėdą storio, vasarą sodas turėtų virsti vešliomis džiunglėmis net ir be jokio žmogaus dėmesio. Augalams augti reikia kur kas mažiau pagalbos, nei paprastai atrodo sodininkams, pagalvojo Li. Ji dirstelėjo į šoną nuo durų. Medinis artimiausio lango rėmas buvo kiaurai perpuvęs. Dažai apsilaupę, stiklą turintis apsaugoti glaistas apskritai išnykęs; permirkusį medį šen ten dabino oranžinės spalvos grybai, atrodantys it vaškiniai. Ji krūptelėjo, išgirdusi atšaunant durų skląsčius.

Markas atidarė duris smarkiai stumteldamas, kad šios net sudrebėjo.

– Visokių nesąmonių amžinai nutinka drėgnu oru. Eikit šen iš to lietaus, – pasakė. Nuo praeito jų susitikimo buvo nusiskutęs ir išsitrinkęs plaukus. Vis dar atrodė nusikamavęs, bet ramesnis nei anksčiau.

– Ačiū. Aš tik grožėjausi sodu, – atsiliepė ji, šypsena nubraukdama bet kokią numanomą kritiką.

Markas pavartė akis.

– Žinau. Čia viskas sunykę, ne vien sodas. Tėtis čia tikrai viską apleido. Turėjau daugiau jam padėti, bet... na, žinote, kaip būna. Gyvenimas eina sava vaga. Čia pusę metų niekas negyveno. Nuo tada, kai tėtis... – Jis sudvejojo.

– O, labai užjaučiu – jūs jo netekote? – švelniai paklausė Li.

* *The Secret Garden* (1911) – garsus amerikiečių rašytojos Frances Elizos Burnett romanas vaikams.

– Tam tikra prasme. Užeikite.

Li įžengė į prieškambarį, erdvų, bet niūrų. Pakėlė galvą. Ant vienintelio karančio laido nebuvo lemputės. Aplink jį vorai buvo sukurpę ištisą dulkėtų voratinklių kūgį. Oras buvo neįtikėtinai sustingęs, tarsi vieno gyventojo šiai vietai būtų per maža, tarsi jis negalėtų nė tikėtis ją pripildyti. Kvepėjo drėgnu tinku ir akmeninių grindų šalčiu; žiemos žvarba čia atrodė įsismelkusi tvirčiau nei lauke, lietuje.

– Nesiūlau nusivilkti apsiausto – jis jums pravers, – ironiškai tarė Markas, lyg skaitydamas jos mintis.

– Seni namai geba stingdyti šalčiu. – Ji supratingai vyptelėjo.

– Ypač šitas. Šildymo katilas sugedęs. Virtuvė – vienintelė šilta vieta namuose, man pavyko sutvarkyti viryklę. Kavos?

– Taip, prašyčiau.

Koridoriumi jie nuėjo į užpakalinę namo dalį, kur šešėliuose šiltai švietė virtuvė. Li, neatsispirdama smalsumui, pro tarpdurius akimis šaudė į tolimesnius namo kampus. Neatrodė, kad apstatymas būtų keistas per dvidešimtį, gal net trisdešimtį metų. Svetainėje į akis krito sofų ir krėslų pagalvėlės, susiplojusios nuo ilgamečio sėdėjimo ant jų. Dulkės buvo storai nuklojusios įvairių stilių baldus, didžiuma jų iš tamsaus ąžuolo, kuris, Li akimis, visuomet atrodo slegiančiai. Automobilizmo ir žvejybos žurnalai užlankstytais kampais ant prieškambario lentynos – dešimtmečio senumo. Stalinių lempų gaubtai išblukinti saulės per daugybę praėjusių vasarų, o kilimėliai po kojų tokie nutrinti ir susidėvėję, kad buvusių ornamentų ir spalvų nebesimatė, likę tik apmatai ir ataudai. Žvilgtelėjęs per petį Markas pamatė tą jos paskubom atliekamą aplinkos vertinimą.

– Per daug nenusigąskite. Mano tėtis – senamadiško kirpimo vyriokas. Nematė reikalo keisti ko nors, jei daiktas dar tarnauja. O daugelį mėnesių iki išsikraustant iš čia jam ne atnaujinimai buvo galvoje.

– Aš nenusigandusi, – skubiai atsakė Li. – Man tik labai įdomu. Skaičiau laiškus, kurių čia tiek prirašė jūsų prosenelė prieš...

– Ar atsinešėte juos? Norėčiau perskaityti, – paprašė jis, pristumdamas jai kėdę prie virtuvės stalo.

– Žinoma. – Li ėmė raustis po savo krepšį.

– Neskubėkite. Pirmiausia kava.

Jis pripylė apdaužytą metalinį virdulį, trinktelėjo jį ant kaitvietės. Šalia viryklės stovėjo anglių kibiras, briaunas buvo nusėdusios juodos kaip degutas akmens dulkės. Patalpoje tvyrojo aitrus suodžių kvapas, anglių dulkės buvo numarginusios lipnų plastikinį stalviršį. Prie kitos sienos stovėjo ilga pilkšvai žalia sofa su netvarkinga antklodžių šūsnim viename gale, šalia ant žemo kavos staliuko tarp tuščių puodelių įkurdintas mažas televizorius. Virtuvės komplektas buvo toks pat nusenęs kaip ir kiti baldai – dirbtinio balto marmuro stalviršiai ir dirbtinio buko durelių apdaila. Markas, griežsaid dantimis, visaip bandė ištraukti stalčių. Po kiek laiko liovėsi, sukišo vidun ranką iki riešo ir ištraukė, netvirtai sugnybęs pirštais, arbatinį šaukštelį.

– Dabar matote, kodėl sugalvojau čia pasislėpti. Tai namas, kurį laikas pamiršo, – niūriai tarė jis.

Li svarstė, ar užsiminti jam apie tuos laikraščių straipsnius. Ji vogčia nužvelgė rūpesčių iškankintą jo veidą ir nusprendė susilaikyti. Už jo pilkų akių slypėjo tokia įtampa, jog ji suprato turinti elgtis labai atsargiai. Betgi viskas lyg ir pasibaigę, bent jau

teismo procesas. Jis buvo išteisintas, o vis tiek elgėsi tarsi tebelaukdamas vienokio ar kitokio nuosprendžio.

– Anuomet čia tikriausiai buvo prašmatnus namas. Norėjau pasakyti, jis toks, žinoma, ir yra, tiktai... – susvyravo ji.

– Nesijaudinkite. Žinau, ką norėjote pasakyti, čia nieko įžeidaus. Klebonija dažnai būdavo iškilniausi namai tokiuose kaimeliuose kaip šitas, neskaitant, žinoma, dvaro rūmų. Tais laikais, kai vikaras buvo svarbiausia persona po dvarininko.

– O kaip namas liko jūsų šeimai, kai paliovė būti klebonija?

– Gerai nežinau. Greičiausiai mano proseneliai kažkuriuo metu išpirko jį iš bažnyčios, – patraukė jis pečiais.

– Ar prisimenate ką nors apie ją iš vaikystės? Apie Esterą Kaning?

– Ne, visiškai nieko. Gaila. Ji pasimirė prieš man gimstant. Užtat prisimenu savo senelį Tomą, Esteros sūnų, nors jis mirė, kai dar buvau berniukas.

– Taigi šitas namas atiteko jūsų tėvams? Ar jūs čia užaugote?

– Ne, ne. Jis atiteko mano dėdei su teta. Čia augo mano pusbrolis ir pusseserė. Aš tik kelis kartus čia lankiausi per Kalėdų šventes. Namas tėčiui perėjo tik tada, kai numirė mano dėdė, prieš dešimt metų apytikriai.

– Ne pusbroliui ar pusseserei?

– Vienas žuvo autoavarijoje dvidešimt dvejų, o kita nutraukė ryšius su šeima ir išvyko į Australiją. Penkiolika metų nesulaukėm iš jos nė žodžio. – Jis padėjo ant stalviršio du kavos puodelius ir tada pamatė jos veidą. – Suprantu, viską suprantu. Mano šeima nėra ypač lydima sėkmės ar darnos. – Jis gailiai šyptelėjo. – Mano dabartinė padėtis tik dar vienas to patvirtinimas, –

pridūrė bemaž pats sau. – O kas gero pas jus? Darna namuose ar Džeremio Kailo šou*? – paklausė.

Li šyptelėjo.

– Dažniausiai darna namuose. Mes labai tradiciški. Namų židinys, auksaspalviai retriveriai, maždaug tokio stiliaus. Mano mama priklauso Moterų institutui**, tėtis žaidžia golfą. Štai toks vaizdelis.

– Skamba gerai. Sveikai. Ar dažnai su jais matotės?

– Taip, bent taip manau. Nors jie niekad nenori važiuoti į Londoną – jiems ten per triukšminga. Tad man tenka važiuoti į namus pas juos.

– Kodėl jūs persikėlėte į Londoną?

– O kodėl žmonės persikelia? Darbas, draugai, kultūrinis gyvenimas. Ar ne dėl to ir jūs ten persikėlėte? – nepagalvojusi paklausė ji.

Jis sustingo, veidas apsiniaukė.

– Maniau, jūs nežinote nei kas aš toks, nei apskritai nieko apie mane? – paklausė.

Li ramindama kilstelėjo ranką.

– Paieškojau informacijos apie jus internete šįryt. Atsiprašau. Jūs buvote toks paslaptingas, kai pirmąkart susitikome... – Ji pabandė nusišypsoti, bet Marko veido išraiška buvo tūžminga.

– Svari priežastis, – tepasakė jis.

– Žinau. Tai yra... suprantu. Nesiruošiu jūsų kamantinėti, – atsakė ji.

* Britų bulvarinė pokalbių laida, be kitų dalykų, narpliojanti šeimos santykių bėdas.

** Anglijos ir Velso moterų organizacija.

Kurį laiką jis niauriai dėbsojo į savo kavos puodelį, tamsūs suraukti antakiai neleido įžiūrėti akių.

– Ačiū.

– Štai tie laiškai. Skaitykite. – Li skubiai padavė jam laiškus.

Markas permetė akimis puslapius.

– Ką gi, – pasakė, paleisdamas popieriaus lapus, ir šie nukrito ant stalo. – Suprantu, kodėl jais domitės. Labai dramatiški, ar ne? Ji tikrai į kažką įsipainiojo. Gyventi „baimėje ir įtarimuos", ir „viskas taip keista ir baugu..."

– Žinau. Ar nepamėtėsit kokios užuominos? Kokios nors giminės legendos ar paskalos, ar šiaip ko, kuo ji būtų galėjusi remtis? O gal turite minčių, kam ji galėjo rašyti?

– Liaukitės, Li, tai nutiko bemaž šešiasdešimt metų iki man gimstant! Aš niekuomet nesu jos net matęs. Vienintelis giminės skandalas, apie kurį man žinoma, tai tas reikalas su fėjomis. Tiesą sakant, anoks ten skandalas – vyrukas įsigudrino įtikinti grupelę žmonių fėjas egzistuojant. O vėliau jie visi vėl persigalvojo, – trumpai išklojo jis.

– O, kad ji būtų užrašiusi laiškuose datas. Ar kad mes turėtume vokus su antspaudu ir data, ar panašiai. Jei tas vaikinas teosofas tais metais ten ilgai užsibuvo, tai būtų galima spėti, jog jinai rašė jam. Tuomet jis ir būtų tas negyvėlis kareivis – Robinas Darentas. Man reikia daugiau apie jį sužinoti. Pavyzdžiui, kas apskritai yra teosofas.

– Nesu nieko apie tai girdėjęs. Greičiausiai kokia keista religijos ar spiritualizmo atšaka. Anais laikais daugybė žmonių tikėjo daugybę dalykų. Pavyzdžiui, Dievą. – Jis šyptelėjo.

– Neturėtumėte taip juokauti – nustebtumėte, kokie jautrūs šiuo klausimu gali būti žmonės.

– O, žinau. Visada maniau, kad tai šioks toks dvigubas standartas. Bet kas gali ateiti prie mano durų ir aiškinti mano klaidas remdamasis savo išpažįstamu tikėjimu, bet jei tik aš pareiškiu, kad Dievo nėra, žmonės baisiausiai supyksta.

– Skamba taip, lyg kalbėtumėte iš savo patirties?

– Mano brolienė. Ir tai tik vienas šitos prakeiktos maišalynės aspektas.

– Maniau, kad nenorite apie tai kalbėti?

– Aš ir nenoriu, – jis nervingai truktelėjo pečiais.

Pažvelgė į šoną, pro virtuvės langą, ir Li gerai įsižiūrėjo į jo veidą. Ilga, tiesi nosis, vešlūs plaukai, kai kur pamarginti žilės. Liesas, iš pažiūros neprivalgęs; nugara kumptelėjusi, pečiai pakelti ir atlošti, kaulai po išblukusiu megztiniu aštrūs ir kampuoti. Žvilgsnis vis prarasdavo koncentraciją ir nuklysdavo pro ją kažkur į erdvę, tarsi bejėgiškai mėgintų suvaikyti išsklidusias mintis. Ūmai Li susivokė, koks jis trapus, – gyvenimas jį kaip reikiant aplamdė. Ji atpažino tą išsekimą, persekiojantį kiekvieną jo judesį, – gerai prisiminė iš tų ilgų krizės dienų, kai paliko Rajaną. Ant liežuvio galo taip ir sukosi žodžiai: *žinau, kaip tu jauties*. Markas giliai, lėtai įkvėpė ir staigiai iškvėpė pro nosį.

– Ar jūs alkana? Norite priešpiečių? – paklausė.

– O, taip. Dėkui.

Kol Markas daužė virš dubens kiaušinius ir pjaustė grybus omletui, Li, jam leidus, patraukė apžiūrėti namo. Užkopė plačiais laiptais jausdama augantį susijaudinimą, vaikišką džiūgavimą, kuris jai kėlė šypseną ir vertė tankiau kvėpuoti. Po kojomis cypčiojo perdžiūvusios lentos, mat jei apatinį aukštą smelkė drėgmė, tai viršuje oras buvo sausas kaip seni kaulai, toks sausas, kad kuteno gerklę ir erzinamai norėjosi čiaudėti. Ji

dirstelėjo į pagrindinį miegamąjį, dar palyginti neseniai buvusį Marko tėvo kambarį. Užuolaidos su didžiulėmis rožių puokštėmis, kadais raudonomis, dabar rūdžių spalvos kaip pridžiūvęs kraujas. Drabužių spinta, tualetinis stalelis ir komoda – visi baldai per maži erdviam kambariui. Lova su masyviu raudonmedžio galvūgaliu, ant jos suverstos krūvos dulkėtų pūkinių antklodžių, pagalvės įgavusios vaško atspalvį nuo ištisų kartų ant jų miegojusių galvų prakaito ir riebalų. Tvyrojo lengvai atpažįstamas kvapas – ir atstumiantis, ir savotiškai raminantis. Tarsi mėgstamo drabužio, neskalbto ir panešioto pakankamai ilgai, kad tiksliai atkartotų kūno kontūrus ir kvapą. Radijo laikrodis, blykčiodamas raudonais šviesos diodais, rodė 00:00, kaskart tyliai sudūgzdamas sušvitus skaičiams. Ten buvo mažiausiai trisdešimties metų senumo automatinis arbatos virimo aparatas ir apdulkėjęs kelnių presas. Už durų ant kablio sugrūsti vieliniai rūbų pakabai. Li stebeilijosi į kiekvieną šio liūdno, apleisto kambario kampelį, vaizdas ją ir slėgė, ir jaudino. Pasaulis, kurį ji tyrinėjo, buvo toks tykus, toks nusenęs, kad visai nepanėšėjo į jai pažįstamą gyvenimą.

Vienoje sienoje buvo durys į vonios kambarį: vonioje pilkšvai melsvų kalkių nuosėdų pėdsakas, kurį paliko nuolat varvantis čiaupas; nusklembtas ir susišiaušęs dantų šepetėlis apdaužytame geltoname puodelyje su ryškiu užrašu *Kelkis ir spindėk!*; skustuvas, aplipęs pridžiūvusio muilo ir šerių likučiais. Kilimėlis apie kriauklę ir unitazą buvo patamsėjęs nuo pelėsių, o ant nėrinių užuolaidos kraštelio, kur langas nebuvo iki galo uždarytas ir ant palangės telkšojo lietaus klanelis, augo samanos. Li kiek plačiau pravėrė langą ir įsižiūrėjo į užpakalinį sodą, jame žiemos šalnų nublukinta žolė nelygiais šuorais buvo sužėlusi iki kelių. Toli

kairėje ji matė aukštą kiemo tvorą ir netvarkingą eilę ūkinių pastatų, vieno iš jų stoge žiojėjo skylė. Ant kraigo čerpių šalia vienas kito gūžėsi du putnūs karveliai, pašiaušę plunksnas prieš lietų.

Li tęsė apžiūrą, slinkdama nuo kambario prie kambario be garso, lyg vengdama trukdyti, bet daugiau nė vienas kambarys neatrodė buvęs gyvenamas jau daug metų. Jie buvo prikimšti visokių po ranka pakliuvusių baldų ir šlamšto – viename miegamajame riogsojo trys naktipuodžio kėdutės ir vitrinos manekenas, – ir apmaigytų kartono dėžių su knygomis, žurnalais, antklodėmis, žaislais ir pavieniais virtuvės rakandais. Palėpės miegamieji, regis, dešimtmečius buvo naudojami daiktams sandėliuoti. Visuose trijuose stūksojo pakrypusios krūvos dėžių ir lagaminų. Li prasigavo iki vieno mansardos lango ir pažvelgė į lauką. Ant palangės stovinčioje senoje apdulkėjusioje dėžėje nuo vaisių kūpsojo stirta įrémintų paveikslėlių, dauguma jau be stiklų. Li nubraukė keletą sudžiūvusių musių ir peržvelgė juos. Išblukusios akvarelės, nedidelė Karolio I graviūra, dar viena – kačiukai, žaidžiantys su siūlų kamuoliu; siuvinėlis su išblukusiu, beveik nebeįskaitomu įrašu ir maža raina katyte, išlenkusia nugarą tarp gėlių viename kampe; sepija išpiešta namo fotografija su tvarkingai apačioje atspausdintu užrašu *Šaltųjų Uosių Giraitės klebonija, 1928*. Li paėmė tą fotografiją ir nusinešė į apačią parodyti Markui.

Žemutiniai kambariai buvo geriau apstatyti ir geriau įrengti, bet visi persismelkę įsisenėjusiu apleistumu, kuris šiek tiek liūdino Li, kėlė nostalgiją, tarytum ji ilgėtųsi tų žmonių, gyvenusių čia tiek, kiek gyvavo ir pats namas. Durys, lyg ir vedančios į rūsio patalpas, buvo užrakintos, ir Li apgailestaudama liovėsi tuskinti rankeną. Ji grįžo į virtuvę, čia Markas buvo įjungęs pras-

tą radijo aparatą ir į kambarį veržėsi priešpiečių meto žinios. Jis stovėjo prie viryklės, atsukęs jai nugarą, ir ramiai kepė omletą, nugrimzdęs į savo mintis. Li klestelėjo ant savo kėdės, keliu užkliudydama stalą, ir jis atsisuko į ją.

– Kažin, gal jūs pažįstate kokį reklamos tekstų rašytoją? Manau, šį namą teks parduoti. Kurį laiką dar tikėjausi, kad gal grįš tėtis, bet jis negrįš. Kuo greičiau su tuo susitaikysime, tuo geriau, – prašneko jis išsiblaškęs, tarsi ji nė nebūtų išėjusi iš virtuvės.

– Reklamos tekstų rašytoją? Kaip jau sakiau, aš nedirbu laikraštyje. Aš laisvai samdoma žurnalistė, – atsargiai priminė jam Li.

Jo nuotaikos kaitaliojosi kaip debesys vėjuotą dieną ir akivaizdžiai jį valdė. Net dabar, stovint atsukus nugarą, įtampa taip ir sklido nuo jo. Li pavartinėjo Esteros Kaning laiškus ir atidėjo į šalį senąją namo nuotrauką, nesusigriebdama, ką pasakyti.

– O kas yra jūsų tėvui? Ar jis serga? – nesusilaikiusi leptelėjo.

Markas vėl žvilgtelėjo į ją, lyg tirdamas jos veidą, sverdamas žodžius. Po kokios sekundės jo žvilgsnis sušvelnėjo, veidas atgavo tą pačią pavargusią išraišką, jau gerai jai pažįstamą.

– Jis slaugos namuose. Senelių. – Li žiūrėjo į jį, mėgindama atspėti jo amžių ir susigaudyti, kiek metų galėtų būti jo tėvui. Markas sugavo jos tiriamą žvilgsnį ir karčiai šyptelėjo. – Jam septyniasdešimt, jei jums įdomu. Bet jam ankstyvoji demencija.

– O. Aš... man tikrai labai gaila.

– Bjaurus reikalas. Bjauru ir siaubinga, kad tai nutiko geram, maloniam žmogui, klaikiai neteisinga. Kaip ir apskritai gyvenimas, mano galva. Kai pastarąjį kartą buvau aplankyti, jis manęs iš viso nepažino, – monotoniškai dėstė Markas, eidamas su keptuve prie stalo ir dėliodamas omletą į lėkštes.

– Ačiū, – sumurmėjo Li.

– Nėr už ką.

Jis atsisėdo priešais ir ėmė kimšti į burną kiaušinienę, lyg nė nesuvokdamas ją esant, žvilgsnis vėl kažkur klaidžiojo, žandikauliai mechaniškai dirbo. Li paėmė šakutę ir pradėjo po truputį valgyti. Jis buvo pridegingęs omleto apačią, o grybai taip ir neiškepė, stirksojo kiaušinienėje kieti ir sausi. Ji mandagiai baksnojo juos šakute, stengdamasi nesišypsoti dėl to, kaip Markas atkakliai kramto žalius grybus, pagaliau jo dėmesys vėl grįžo į virtuvę ir prie viešnios.

– Sumautas šlamštas, – pagaliau tarė. Li, gailiai šyptelėdama, linktelėjo galvą. – Tiek to, eime į aludę.

Po kur kas geresnių priešpiečių sumuštinių ir alaus jie išėjo pasivaikščioti į užliejamąsias pievas. Po lietaus dangus buvo žydras it porcelianas su besiridinėjančiais storais baltais debesimis. Jie ėjo taku palei tvenkinį, tolyn nuo kanalo. Žemė žliugsėjo po jų auliniais, velėna spyruokliavo, tarsi plūduriuodama skystyje.

– Šitų tvenkinių greičiausiai čia nebuvo, kai Estera rašė savo laiškus ir buvo padarytos fėjų nuotraukos, – tarė Markas eidamas susigrūdęs rankas į kišenes.

– Kaip jie atsirado?

– Daugiausia tai užtvindytos žvyrduobės. Dar ir šiandien kažkur čia vyksta žvyro kasimo darbai. Vienu metu tai buvo gerai išplėtotas verslas. – Jis šnarpštelėjo – nuo šalto vėjo abiem ėmė varvėti nosis, jo skruostai paraudo, akys sužvilgo, ir jis atrodė gyvesnis.

– Ko gero, ir erdvės buvo daugiau – mažiau takelių ir laukų, o daugiau ganyklų ir pievų? – paklausė ji.

Markas patraukė pečiais.

– Taip, man irgi buvo kilę tokių minčių. Štai matyti upė. Ji čia vingiuoja tai link kanalo, tai nuo jo, visą kelią nuo Niuberio iki Redingo. Tarpais kanalas ir upė susilieja į viena, tarpais atsiskiria. Ir visą kelią tie maži upeliukai, intakai ir ežerai.

– Ko gero, šansai rasti tą medį iš fotografijos...

– Lygūs nuliui, sakyčiau. Jau nuotraukoje jis atrodo senas, o jei buvo senas prieš šimtą metų... na, jei jo ir nenukirto kokiam nors tikslui, tai bus savaime nuvirtęs, – tarė Markas. Jis sustojo ir dar kartą pasižiūrėjo nuotrauką. Namuose, tėvo kabinete, jiedu rado originalą brošiūros, kurią jo prosenelis Albertas Kaningas buvo parašęs apie nuotraukas ir jų atsiradimo aplinkybes. Jame buvo tos dvi, kurias Li buvo radusi internete, ir dar pora kitų, kuriose mažoji figūrėlė atrodė dar menkiau įžiūrima. – Ką gi, čia visur palei kanalą ir upės vingius auga ištisos eilės aukštų medžių, panašių į šitą. – Jis dirstelėjo į ją ir truktelėjo petį. – Mes niekaip nesužinosime, ar radome tiksliai, bet anie va ten atrodo labai panašūs, ir dar ten esama daubos priešais upę, kaip nuotraukoje. Tai tiesiog spėjimas, ne blogesnis už bet kurį kitą, – jis atidavė brošiūrą Li ir užsižiūrėjo į peizažą.

Li vėl atsidėjusi patyrinėjo nuotrauką, paskui pakėlė akis. Markas buvo teisus – vaizdas gerai atitiko matomą nuotraukoje. Po šitiekos lietingų dienų saulė švietė kone antgamtiškai ryškiai, ir ji prisidengė akis brošiūra. Upelis po kojomis, sraunus ir švarus, veržliai kirto pievą, lyg skubėtų į kažkokį tikslą. Jo dugne švietė rudi ir oranžiniai akmenukai, pilkos ir baltos titnago atplaišos ir susimazgę dumbliai, plevenantys pasroviui. Neaukšta žolė buvo nubarstyta avių ir triušių spiromis, o gyvatvorė anapus išrausiota graužikų urvelių. Pavasaris prasidėjo

staiga, tarsi tiek ir tereikėjo – nušvisti saulei, kad Li jį išvystų. Putnios gauruotos geltoniu žėrinčios pienių galvutės, nuo vaikystės pažįstamos baltos saulutės, smulkūs violetiniai žiedai su pūkuotais lapais, kurių ji nepažinojo. Pasilenkusi ji pakėlė nuo žemės pagaliuką, sviedė į upelį ir stebėjo, kaip jį nusineša srovė. Kitame krante pakilo išgąsdintas fazanas ir nulėkė tolyn, juokingai mataruodamas kojomis. Li nusišypsojo ir giliai įkvėpė. Vėjas buvo drėgnas ir šaltas, atsidavė žeme ir švelniu lietum, bet saulė jai kaitino viršugalvį – tos nuostabios šilumos ji nebuvo jautusi nuo pat rugsėjo. Ji pamėgino įsivaizduoti nenatūraliai nykų fotografijos apšvietimą šitame skaisčiame peizaže. Gal fotografas naudojo kokį nors filtrą? Tai nebuvo tiesiog miglotumas, o kažkoks neatpažįstamas blausus švytėjimas, sušvelninantis visų daiktų kontūrus ir sykiu leidžiantis rastis abejonei. Arba tikėjimui. Li dar kartą įkvėpė, giliai, visa krūtine.

– Dieve! Kaip malonu regėti žydrą dangų, tiesa? – sušuko išsitiesdama ir valydamasi rankas į džinsų sėdynę. Ji atsigręžė į Marką ir pamatė, kad šis stebi ją keistai įdėmiu žvilgsniu, išplėtęs akis. – Kas yra?

– Nieko, – atsakė jis. Papurtė galvą ir tas žvilgsnis dingo, jį pakeitė senoji nuovargio grimasa. – Vaikystėje čia ateidavau, ir mes su giminaičiais žaisdavome. Vasarą mėgome plaukioti – ne čionai, bet šiek tiek toliau, kur upė daro didelį lanką ir tėkmė lėtesnė. Vanduo būdavo ledinis. – Jis nusipurtė prisiminęs. – Kiekvieną kartą net kaulus užgeldavo. Bet aš, aišku, vis tiek į jį lįsdavau. Kaipgi būčiau galėjęs likti nuošaly. – Li įbruko plaštakas į užpakalines kišenes ir apsisuko ratu žvilgsniu apvesdama apylinkes. – Ką norite veikti dabar? – paklausė. Atrodė nuoširdžiai susidomėjęs ir šiek tiek nuolankus, tarsi visiškai atsiduodamas jos valiai.

Merkdamasi nuo saulės, jinai jį nužvelgė, ir jai toptelėjo: ogi jam nieko kito ir nelieka. Nenuostabu, kad jis toks priklausomas nuo savo nuotaikų ir prisiminimų.

– Pati nežinau, – prisipažino. Galų gale, tarė ji sau, fėjų nuotraukos gali būti visai nesusijusios su tuo, apie ką rašė Estera Kaning. – Gal dar pasivaikščiokime, kaip reikiant pasinaudokime giedru oru. Paskui nepakenktų geriau apžiūrėti knygas kabinete, jei tik jūs nieko prieš? Gal rastume ką apie teosofiją arba apie tą vyruką, Robiną Darentą.

– Puiku, – linktelėjo Markas. – Takelis veda ana ten, į lauko pakraštį.

Jis pasigręžė eiti. Jo džinsų klešnės buvo patamsėjusios ir šlapios nuo žolės. Priėjęs purvo ruožą sustojo, stebėjo, kaip ji prieina, palaukė, kad galėtų vesti toliau kaip koks nekalbus ekskursijos vadovas.

Vėliau Li grįžo į kabinetą senojoje klebonijoje ir įniko raustis po lentynas. Rado senų teosofijos knygų apsilupusiais, išblukusiais viršeliais, nuo jų atsiknojusiom popieriaus skiautėm, dar ploną tomelį apie fėjų fotografavimą, o daugiau beveik ir nieko, kas sietųsi su anais įvykiais. Eilių eilės *Reader's Digest,* dideliausias enciklopedijų rinkinys, madingos knygos, daugiausia – nusenę istoriniai romanai su herojėmis ant viršelių – būtinai susivaržiusiomis giliai iškirptais korsažais, iškiliomis krūtinėmis. Li naršė, vertė puslapius, ir jai vis atrodė, jog kažką iš to peš, nors pati spėjo, jog greičiausiai ne. Ji šiaip ne taip atsispyrė norui peržiūrėti Marko tėvo rašomojo stalo stalčius. Tas gremėzdiškas stalas oda apmuštu paviršiumi gunksojo mezonino galerijos še-

šėlyje lyg miegantis žvėris, bet gulintys ant jo popieriai, kuriuos ji atsargiai panaršė, tebuvo banko išrašai ir sąskaitos už komunalines paslaugas, nuplėšti dvejų metų senumo kalendoriaus lapai ir sąrašai daiktų, išbrauktų, taip smulkiai prikeverzoti, kad negalima įskaityti nė žodžio.

Leidžiantis saulei Markas atnešė jai puodelį arbatos. Įėjęs jis uždegė šviesą, ir ji krūptelėjo. Nebuvo nė pastebėjusi tirštėjančios prieblandos, lyg potvynis semiančios kambario kampus.

– Ačiū, – padėkojo jam atsargiai pastačius puodelį ant šūsnies senų laikraščių priešais fotelį, kuriame buvo įsitaisiusi. Ranktūrių oda buvo kiaurai nusitrynusi, o ji skaitydama braukė pirštais per atsidengusį kamšalą ir išsiblaškiusi pešiojo jo rupų paviršių. Jai ant kelių ir ant grindų po kojom mėtėsi pasklidi trupiniai. – Dieve! Atsiprašau! Aš nė nepastebėjau, ką darau! – sušuko ji, paskubom nubraukdama įkalčius.

Markas šyptelėjo.

– Nesijaudinkite dėl to, tikrai. – Jis apvedė akimis kabinetą nuo dulkėtų užuolaidų klosčių iki sujauktų lentynų. – Kartais reikia pašalinio žvilgsnio, kad pamatytum, kas tau prieš nosį, – pasakė jis labiau sau. – Čia viskas byra kaip tas prakeiktas krėslas. Viską reiktų mesti lauk.

– Bet šitas namas priklausė ištisoms jūsų šeimos kartoms... – švelniai pastebėjo Li. – Argi nėra daiktų, vertų išsaugoti?

– Nemanau, jog kada nors čia gerai jausčiausi. Be to, aš vienas ir telikau iš šeimos. Na... dukterėčios, sūnėnas, mano brolienė. Bet nemanau, kad ji čia pasirodys. Ir nemanau, kad atsiveš vaikus. Bent kol aš gyvas, – niūriai išklojo jis.

Nepatogiai pasijutusi, Li nuspriegė paskutinį kamšalo trupinį nuo savo džinsų.

– Tačiau jūsų tėvas dar gyvas, tiesa? Tai jo namas. Ar jūs *galėtumėte* ką nors daryti, jei jau ryžtumėtės?

– Taip. Aš turiu įgaliojimus.

– O, – atsiliepė Li.

Ji siurbtelėjo arbatos ir ištiesė kojas. Per ilgai buvo sėdėjusi sukryžiuotom kojom, tad blauzdas ir pėdas pašėlo badyti adatėlės, lyg kandžiotų visas skruzdėlynas. Nesusilaikiusi patrepseno kaip vaikas į grindis, kad išjudintų kraujotaką.

Markas suglumęs dirstelėjo į ją.

– Stokitės ir pašokinėkite, – pamokė jis. – Tai vienintelis būdas.

Li, nutaisiusi grimasą, pakluso. Straksėdama suglaustom pėdom vienomis kojinėmis ant plaušingo kilimo jautė klibant grindų lentas ir girdėjo virš galvos zvimbiant blausias elektros lemputes. Liovusis šokinėti, ji nusišaipė iš savo kvailumo, o Markas šypsojo nenatūralia šypsena, sakytum, jo veidas būtų atpratęs nuo tokios mimikos.

– Jau geriau? – pasiteiravo, ir Li linktelėjo galvą. – Ką norite veikti dabar? – šį klausimą šiandien jis uždavė jau antrą kartą.

Li paliovė šypsotis ir rimtai pažvelgė jam į akis.

– Ar galiu pasimatyti su jūsų tėvu?

Slaugos namai buvo griežtų formų, modernus rudų plytų pastatas, apraizgytas vynmedinių vijoklių ir apsuptas tvarkingai prižiūrimo sodo; langai švietė švara, automobiliai drausmingai surikiuoti. Nuo tada, kai Li paprašė Marko leidimo aplankyti jo tėvą, buvo praėjusios dvi dienos. Jis pastatė savo automobilį – purvais aptaškytą reno – senoviškoje gudronuotoje įvažoje, ir jo

veidą aptemdęs nerimas užkrėtė ir Li. Išjungė variklį, ir jiedu kurį laiką sėdėjo tyloje, klausydamiesi, kaip tuksi aušdamas įkaitęs metalas.

– Tai ar atkapstėte ką nors daugiau? Apie teosofiją ir tą tipą, Darentą? – galiausiai paklausė Markas, tarsi jie būtų atvažiavę automobiliu vien pasišnekėti, be jokios kitos priežasties.

– Darentą? Manau, jis buvo toks atsitiktinis herojus – po 1911 metų, kai padarė tas fotografijas Šaltųjų Uosių Giraitėje, apie jį nė vienoje knygoje ar brošiūroje informacijos nėra. Internete irgi nieko neradau. Galimas daiktas, kad praradęs savo gerą vardą jis vėl pasitraukė į nežinią. Po tos vasaros jis tiesiog dingo, – aiškino ji. – Gal išvyko į karą, – bet iki jo dar buvo likę treji metai, be to, teosofui tai apskritai nebūdingas poelgis. Iš viso to, ką skaičiau, jis beveik garantuotai turėjo atsisakyti eiti į kariuomenę dėl moralinių įsitikinimų. Jiems puoselėti būdavo skiriamas visas gyvenimas. Bet galbūt po tų metų jis nutraukė ryšius su teosofija. Šiaip ar taip, apie teosofiją dabar galite manęs klausti *bet ko*. Pasidariau žinovė. Rytų filosofija ir Vakarų spiritualizmas, įvairūs dvasinio pasaulio lygmenys, dvasinio gyvenimo priesakai, dvasinis žinojimas. Reinkarnacija. Asketizmas. Aiškiaregystė. Vidinis regėjimas... Klauskite apie *bet ką*. – Šypsodamasi ji skaičiavo ant pirštų.

Marko rankos toliau spaudė vairą, jis žiūrėjo į šalį, veidas buvo sukritęs, aptemęs.

– Ar jūs pasiruošusi eiti ten? – paklausė jis.

Li šypsena užgeso.

– O jūs? – perklausė ji.

Markas linktelėjo ir atsisegė saugos diržą.

– Tik... per daug nesitikėkite, gerai? – įspėjo jis.

Registratūroje juos pasitiko besišypsanti jaunutė slaugytoja šviesiai rudais plaukais. Ji užsirašė jų vardus ir padavė lankytojų ženklelius, kad prisisegtų prie drabužių. Viduje buvo ryškiai apšviesta ir labai šilta, ir Li timptelėjo aukštą savo megztinio apykaklę, kuri staiga pasirodė per ankšta ir dusino.

– Jūs pataikėte geru laiku. Šiandien iš tikrųjų *gera* diena, – sučiulbėjo slaugytoja, pakišdama jiems registracijos žurnalą pasirašyti.

Li nesuprato, ar ji turi omeny dieną apskritai, ar kalba apie Marko tėvą.

– Gera? Tai puiku, – pasakė Markas.

Kadangi jis nejudėjo iš vietos, slaugytoja mostelėjo į koridorių kairėje.

– Vienuoliktas kambarys, pamenate? – pasakė ji. – Bendrajame kambaryje galite pasitaisyti karšto gėrimo, jei norėsite.

– Ačiū, – padėkojo Li ir pasuko į koridorių.

Po sekundės ir Markas nusekė iš paskos, bet neprisivijo visiškai, ir Li ėjo per porą žingsnių priekyje, skaičiuodama numerius ant durų ir jausdamasi vis nesmagiau. Viską aplinkui smelkė sodrus kvapas. Šleikštokas, pridvisęs žmonių ir dėvėtų rūbų kvapas, aštrus oro gaiviklio, o po visu tuo – pykinantis specifinis amoniako ir chlorkalkių kvapas. Li kvėpavo atsargiai, negiliai, kaip ir tuomet, kai Rajanas parodė jai negyvėlio kareivio kūną.

Džefris Kaningas sėdėjo nedideliame kambaryje krėsle prie lango, išeinančio į sodą ir kelią, kuriuo neseniai atvažiavo Li su Marku. Kilimas buvo žalias, sintetinis ir labai kietas. Baldai atrodė naujutėliai – plona bukmedžio faneruotė, storiau audeklu apmuštos kėdės. Langas su vertikaliomis žaliuzėmis, pasuktomis taip, kad kuo geriau matytųsi vaizdas. Pats Džefris atrodė

tvirtas vyras. Net jam sėdint Li iš jo nugaros ir kojų matė, kad jis aukšto ūgio. Nebuvo jokio senatvinio pakumpimo. Jis atrodė sveikas ir stiprus: regėjos, išgirdęs nedrąsų Marko beldimą į duris, turėtų atsistoti ir sveikindamasis širdingai paspausti jiems ranką. Jis to nepadarė. Ir toliau sėdėjo nusigręžęs į langą. Jo plaukai buvo lygiai sušukuoti į šoną, tankūs, sidabro spalvos.

– Tėti? – pašaukė Markas, nesmagiai lūkuriuodamas tarpduryje.

Li gūžėsi užpakaly jo, mėgindama šypsotis. Džefas trumpai į juos dirstelėjo, jo veidas liko bereikšmis. Markas grikštelėjo dantimis, ir Li pamatė, kaip visą jo kūną kausto įtampa. Ji lengvai jį kumštelėjo, priversdama pažvelgti į ją, paskui jis priėjo prie tėvo.

– Tėti? Kaip laikaisi? Čia aš, Markas.

Jis pasilenkė prie Džefo krėslo ir paglostė jo plačią, raukšlėtą ranką, gniaužiančią ranktūrį. Džefas kažką nepritariamai sumykė.

– Štai kur tu! Kur buvai dingęs? Tavęs nebuvo jau daugiau kaip valandą, – visiškai ramiai ištarė Markui tėvas.

– Ee... atsiprašau, tėti. Man prireikė... trumpam išbėgti.

– Gerai gerai. Nesijaudink. Sakiau jiems, kad ilgai neužtruksi, – vos šypsodamas atsiliepė Džefas. – Prisistumk kėdę, sūnau, nestypsok čia. Tavo mama tuoj atneš arbatos.

Li matė, kaip pastarieji žodžiai pribloškė Marką. Ji spustelėjo jam ranką palaikydama ir nuo lovos atnešė dvi sunkias plastiko kėdes, panašias į mokyklines. Jos padai, brūkšėdami per kilimą, įsielektrino ir palietus kėdes kelios kibirkštėlės nudilgino pirštus.

– Ačiū, – sumurmėjo jai Markas.

Džefas vėl įsispoksojo pro langą, lėtai linkčiodamas galvą,

tarsi sutikdamas su priimtu kažkokiu svarbiu sprendimu. Markui vėl teko paliesti tėvui ranką bandant atkreipti jo dėmesį.

– Tėti? Čia Li Hikson, mano draugė, – pristatė ją.

Li nusišypsojo, sumurmėjo „sveiki“, bet Džefas į ją nepažvelgė. Buvo keista ir nesmagu sulaukti tokio atstūmimo, net ir žinant, kad Džefas dėl to nekaltas. Jo pilkos akys buvo tokios pat kaip sūnaus, ir jos klydinėjo nuo vienos sodo pusės prie kitos nemirksėdamos, lyg ko ieškotų. Tokie patys kaip Marko skruostikauliai, toks pat prakaulumas ir tiesi nosis. Markas buvo smulkesnio sudėjimo, žemesnis ir ne toks tvirtas, bet vis tiek labai panašus.

– Jūs toks į jį panašus! – tyliai tarstelėjo ji Markui.

Tas liūdnai linktelėjo.

– Visai ne! Aš atsigimiau į motiną. Visuomet visi tą sakė. Čia *Gidonų* rankos! – Džefas taip netikėtai prakalbo, kad jie abu krūptelėjo. Jis pakėlė rankas Li priešais veidą, išskėtęs pirštus, ir taip ilgai laikė, kad rankų raumenys pavargę ėmė vos pastebimai virpėti.

– Viskas gerai, tėti. – Markas švelniai nuvairavo senuko rankas atgal ant kelių.

Džefas atrodė prislėgtas ir suglumęs, tarsi neįstengtų prisiminti, kuriam galui jas pakėlė.

– Nesuprantu, kodėl mane taip vadini, – graudžiai suniurnėjo jis.

Markas sviedė niūrų žvilgsnį į Li pusę.

– Gal man paruošti arbatos? – guviai pasiteiravo ji, o kai niekas neatsiliepė, pakilo ir smuko iš kambario.

Bendrajame kambaryje koridoriaus gale ji pripylė tris puodukus karšto vandens iš garuojančio elektrinio virtuvo, įmetė

po arbatos maišelį ir sudėjo ant plastikinio padėklo kartu su plieniniu pieno ąsotėliu.

– Ar jūs iš klubo? – užkalbino ją senutė, taip tyliai pritipenusi iš užnugario, kad Li krūptelėjo.

Senoji buvo smulkutė, panaši į paukštį ir tokia išdžiūvusi, jog atrodė sunkiai įtikima, kad gali pastovėti neprilaikoma. Baltų plaukų kuokšteliai styrojo ant jos raukšlėtos galvelės, plonyčiai it pienės pūkai. *Kažkada jos būta blondinės,* spėjo Li.

– Ne, aš ne iš klubo, – nei šiaip, nei taip nusišypsojo Li.

Senutės veidas sukrito lyg baisiausiai nusivylus.

– O tai kada jos ateis? Man sakė, kad antradienį, taip man pasakė. Jei greitai neateis, bus per vėlu... – neramiai klausinėjo ji drebančiu balsu.

– Atleiskite... ee... aš nežinau, kada jos ateis, – pasakė Li. – Esu tikra, greitai.

Senutė nieko daugiau nesakė, tik vis stovėjo žiūrėdama į ją su tokiu lūkesčiu, kad Li nevikriai pasiėmė arbatos padėklą ir nuėjo šalin, jausdama siaubingą, nors ir neaiškią kaltę. Šita vieta, pagalvojo ji, panaši į duris, į perėjimo punktą, vedantį į daugybę kitų pasaulių. Vieta, kur laikas ir prasmė keičiasi sulig kiekvienu žmogumi, kur susibėga jų pasauliai – tikroviški, praėję ar įsivaizduojami.

Grįžusi į vienuoliktą kambarį Li pamirkė arbatos maišelius, nuspaudė kiekvieną ir išėmė. Kol ji bruzdėjo prie arbatos, Markas dar šio to paklausinėjo tėvą – apie sveikatą, apie priežiūrą. Pešė ne kažin kiek atsakymų, ir tų pačių dauguma buvo *non sequiturs*[*].

– Aš buvau jūsų gražiajame name, pone Kaningai. Senojoje

* neturintys ryšio (*lot.*).

klebonijoje, – tarė Li, statydama du arbatos puodelius priešais vyrus. – Mane žavi seni pastatai. Turėtų būti nuostabu gyventi name, turinčiame turtingą istoriją.

– Žinote, mano seneliai išpirko jį iš bažnyčios. Po karo. Jis, matote, buvo dvasininkas, – išdėstė jai Džefas taip aiškiai ir sklandžiai, tarsi jie būtų šnekučiavęsi apie tai visą rytmetį.

– Taip, tikrai. Pastorius Albertas Kaningas, – padrąsino jį Li, bet Džefas vėl nepritariamai myktelėjo, pagrabaliojo puodelio ąsą, lyg neįstengdamas prakišti piršto.

– Tik pasirūpinkit, kad vaikai nežaistų arti šulinio, gerai? – pasakė įspėjamai pakėlęs pirštą į jos pusę.

– Taip, būtinai, – atsargiai pritarė Li. Džefas patenkintas linktelėjo. – Pone Kaningai, ar jūs prisimenate savo senelius? Tiesą sakant, norėčiau truputį jūsų pasiklausinėti apie juos. Ypač apie jūsų senelę – Esterą Kaning. Aš radau kelis jos laiškus...

– Žinote, aš nekurčias. – Džefris atrodė mažumą įsižeidęs.

Li susigriebė kalbėjusi garsiai, kad ją suprastų.

– Atsiprašau, – pasitaisė ji, šnairuodama į Marką. Tas truktelėjo pečiais, išspaudė atšiaurų šypsnį. Li luktelėjo, bet Džefris vėl įniko į savuosius sodo stebėjimus.

– Niekuomet nežaiskite prie šulinio. Ten, žinokite, gyvena berniuko šmėkla. Mažo negyvo berniuko, – suniurnėjo senis, jo balsas dabar buvo laibas ir nervingas.

– Kokio berniuko, pone Kaningai? – paklausė Li, stengdamasi jo nerišliose pastabose atsekti kokių nors sąsajų.

– Kas jūs tokia, panele? – atsiliepė Džefris, vėl pažvelgdamas į ją taip pat trikdančiai staigiai.

– Aš... aš esu Li... – pradėjo ji, bet Džefris nusigręžė į sūnų ir sąmokslininkiškai bakstelėjo jam į kelį.

– Blondinės smagesnės, ar ne? – išpoškino šelmiškai nusišypsodamas.

– Taip sakoma, – sutiko Markas, išlenkdamas antakį į Li pusę.

Toji giliai atsiduso, nebežinodama, ką sakyti toliau. Džefrio mintys, regis, šokčiojo ir maišėsi kaip nenustygstantys žvirbliai, tai pakylantys į orą, tai per sekundę išsisklaidantys.

Lauke dangų vėl užtraukė debesys – išbrinkę, ruožuoti, pilki ir balti, stori nuo susikaupusio lietaus. Šviesa kambaryje pasidarė pelenų spalvos, išblukino jų veidus ir ryškius praktiškus baldus. Lyg negalėdamas to pakęsti, Markas pašoko ir mikliai uždegė šviesą.

– Pone Kaningai? Ar galite man ką nors papasakoti apie savo senelius? Nors ką nors?

– Tik gaištate laiką, – monotoniškai tarė jai Markas, vėl atsisėdęs ant kėdės. Jis sukryžiavo kojas, nykščio nagu paknebinėjo džinsų siūlę.

– Arba ką nors apie šeimos skandalą? Kokį nors įvykį dar prieš jūsų gimimą? – neatlyžo ji.

– Li... – nuilsęs paprieštaravo Markas.

Džefris Kaningas atsigręžė į ją. Jis šypsojosi maloniai ir nesusivokdamas, akys buvo kiek sunerimusios, lyg suprastų pamiršęs kažką svarbaus. Li raminamai nusišypsojo ir spustelėjo jam ranką.

– Džonas Profumas. Tai bent buvo skandalas, garbės žodis! Taip. Žavi mergytė – kokia gražuolė ji buvo!* – paporino jis. – Ir ta kita – blondinė. – Džefris giliamintiškai palinksėjo.

* Turimas omeny garsus britų politinis skandalas 1963 m., kilęs dėl įtakingo politiko Johno Profumo ir prieštaringos reputacijos 19-metės Christine Keeler romano.

Markas nepatikliai papurtė galvą.

– Tai štai ką jis prisimena! Visada buvo pasimaišęs dėl Kristinos Kiler.

– Sakyčiau, galimybė, kad jis prisimintų kokias nors senas šeimos istorijas, labai jau menka, – tarė Li, nieko nebesitikėdama.

– Prisiminimai tebėra, tiktai... – Markas pasukiojo ore plaštaką. – Reikia iki jų prisikasti. Jie visi susipainioję išvien. Nebeliko ryšių tarp prisiminimų ir minčių. Viskas padrika...

– Jis gal nėra nė girdėjęs apie fėjų fotografijas. Galų gale tai ir nebuvo kažin koks baisus skandalas. Gal jau po poros metų visi apie tai pamiršo... – atsiduso Li.

– Fėjų fotografijos? Ne tai buvo svarbiausia, Mende! Tikrai ne. Buvo *tikrų* paslapčių, dalykų, apie kuriuos negalima buvo kalbėti. Kai tik paklausdavau, man sakydavo „fėjų fotografijos“, bet ne čia esmė. Aš *girdėjau* juos kalbant. Tai nebuvo didysis mūsų namų skandalas, oi ne, – išdėstė jai Džefas, purtydamas galvą su nepalaužiamu įsitikinimu.

Li širdis suspurdėjo, ji stipriau suspaudė jam ranką, ir jis patenkintas nusišypsojo.

– O kokia buvo ta didžioji paslaptis, pone Kaningai? – dėmesingai pasiteiravo Li. Džefris pasilenkė prie jos gardžiuodamasis dramatiška akimirka.

– *Žmogžudystė*! – garsiai sušnabždėjo jis, išpūsdamas akis kaip vaikas. – Velniška *žmogžudystė*!

Li per nugarą nubėgo šiurpulys. Kažkaip ypatingai užsidegė Džefrio Kaningo akys, kažkaip ypatingai jis tai sukuždėjo, sakytum, tiksliai atkartodamas, kaip buvo išgirdęs pirmąjį kartą. Ūmai jai nebeliko abejonių, kad tai tikras prisiminimas, tikras įvykis, ir kad būtent jis taip nedavė ramybės Esterai Kaning. *Žmogžudystė!*

9

1911

– Jos tiesiog... nuostabios. Nuostabios. Išties, tai stebuklingos nuotraukos, – tyliai sako Albertas, palinkęs prie stalo ir prikišęs prie fotografijų veidą, tarsi nenorėdamas suteršti jų prisilietimu. Robinas Darentas šypsosi, jo veidas atgijęs, kupinas triumfo. Jis atrodo neįstengiantis prabilti ir tik suspaudžia ranka vikaro petį. Albertas uždeda ant jo rankos savąją ir stipriai spusteli teosofo pirštus. Ta jųdviejų plaštakų susilietimo aistra atitraukia Esteros dėmesį nuo nuotraukų ir ji, prisislinkusi arčiau vyro, savo ruožtu švelniai uždeda ranką jam ant kito peties. Taip jiedu ir stovi, Estera ir Robinas, vikarui iš abiejų šonų, o jis sėdi prie stalo su paskleistomis priešais fotografijomis, kurias Robinas tik šįryt išryškino, nuo jų dar truputį dvelkia chemikalais. Po kurio laiko Robinas švelniai ištraukia savąją ranką iš po Alberto rankos, bet tas nė nemėgina paimti Esteros rankos. Estera grumiasi su noru žnybtelėti jam, prisispausti prie jo visu kūnu, priversti jį pajusti jos buvimą.

Užuot taip pasielgus, ji paima vieną nuotrauką.

– Atsargiai, Hete, – perspėja ją Albertas. – Jas lengva pagadinti pirštų atspaudais ir panašiais dalykais.

– Aš jų nepagadinsiu, – nuramina jį Estera. Ji prisikiša nuotrauką kiek tik gali arčiau prie akių. Keista androginiška figūrėlė, įsisiautusi į perregimą baltą audinį, su besiplaikstančia užpakaly kupeta ilgų plaukų. Daugumoje nuotraukų ji išskydusi, bruožų neįmanoma įžiūrėti, kontūrus slepia audeklo verpetai. Tačiau dviejose ar trijose gerai matosi žmogiškos išvaizdos figūra, sustingusi šuolyje ir plačiai atmetusi laibas rankas. – Ar ji panaši į tas, kur tu regėjai, Berti? Į tas, kur man pasakojai?

– Taip, – sako Albertas, nors neatrodo tvirtai įsitikinęs. – Nors šita atrodo tvirtesnio kūno ir gerokai aukštesnė...

– Taip ir turėjo būti, – skubiai įsiterpia Robinas. – Iš jūsų pasakojimų, Albertai, supratau, kad matėte mažesnes būtybes nei ši, – gal kokios gėlės ar pievų žolės dvasias. Aš pats pievose mačiau tokias būtybes, ir jos išties mažesnės ir ne tokių aiškių formų. Šita, manau, bus senojo gluosnio globėja.

– Driadė? – klausia Albertas.

– Taip, jas senovėje taip vadindavo. Kaip ir jos puoselėjamas medis, ši būtybė yra didesnė ir sudėtingesnės formos. Aš stengiausi įtraukti ją į dialogą, bet ji manęs saugojosi, ir gal išmintingai darė, nors kaip beįmanydamas siunčiau jai meilės ir sveikinimo bangas.

– O gal tai buvo nemandagu, – sau netikėtai prabyla Estera. Robinas dirsteli į ją. – Na, aš norėjau pasakyti... jei ji gyveno prie šito medžio pievoje daugybę metų, tai gal jums, kaip svečiui, nederėjo jos sveikinti jos pačios namuose, – aiškina ji.

Robinas šypteli.

– Na ką tu čia dabar, Hete. Nebūk tokia nesupratinga. Robinas tik bendrais bruožais nupasakojo savo emocines vibracijas.

Čia visai netinka visuomenės etiketo taisyklės, – papriekaištauja Albertas.

– Na, – nustebusi sako Estera, – aš tikrai ne tą norėjau pasakyti...

– O ne, viskas gerai, ponia Kaning. Aš supratau jūsų mintį. Žinoma, kad privalu atsargiai elgtis su tokiomis tyromis ir jautriomis būtybėmis, – švelniai sako Robinas.

– Pažvelkite... pažvelkite į šitą. Veidas beveik įžiūrimas. Ir gražus – labai labai gražus... – Albertas rodo vieną nuotrauką teosofui, šis ją paima ir susimąstęs apžiūrinėja iš arčiau.

– Išties gražus, – sumurma.

– Robinai, mes turime tučtuojau jas paskelbti! Visas pasaulis privalo jas pamatyti! Aš pats kreipsiuos į laikraščius – ar yra toks, kuriame pirmiausia norėtumėte jas išvysti? Ar galima padaryti kopijų?

– Žinoma, žinoma. Padarysime, kaip jūs sakote, Albertai, – maldo Robinas virpantį iš susijaudinimo vikarą.

– Ką gi, ponai, palieku jus prie jūsų... didžiojo darbo. Amė jau bus aprengusi vaikus, o mes pažadėjome jiems iškylą į Tačamą saldainių pirkti, – žvaliai pareiškia Estera, bet jei tikėjosi padaryti įspūdį savo pasitraukimu, jai tenka nusivilti.

– Aš tiesiog nežinau, kaip turėčiau į tai žiūrėti, – prisipažįsta seseriai Estera, joms iš lėto einant pagrindine Tačamo gatve.

Į pečius atrėmusios skėčius, jos ginasi nuo saulės, kurios nuožmi kaitra juntama kone kaip fizinis iš dangaus į jas smingantis svoris. Elė ir Džonas atsilikę kėblina iš paskos, kivirčydamiesi dėl saldymedžio lazdelių. Mieste ramu ir trošku. Iš kalvės girdėti

lėti, pasklidi dūžiai į metalą, regis, tokią dieną apsunko ir Džeko Mortono ranka, kad ir kaip jis turėtų būti pratęs prie karščio. Reti praeiviai gatvėje slenka lėtai, susiraukę nuo spiginančios saulės. Aplink galvas erzinamai atkakliai zyzia riebios musės.

– Vaikai, eikšekit! Eisime prie upės pasižiūrėti ančių, – šūkteli per petį Amelija nekantriu, nervingu balsu. – Tu kalbi apie tas jo fotografijas? Nesistebiu, kad taip sakai. Žinoma, prieš ką sakydama turiu jas pamatyti, bet... – Ji gūžteli pečiais.

– Bet? Ar tu įtari, kad jos... netikros?

– O kaipgi kitaip? Atleisk, Hete, bet to jau per daug. *Fėjos*. Iš tikrųjų! Ir tu sakai, kad jis buvo visai vienas, kai fotografavo ir kai ryškino?

– O, taip. Albertas daugiau nebevaikšto su juo po pievas, ir į šaltąjį sandėliuką taip pat niekas neįleidžiamas. Į jo tamsųjį kambarį, kitaip tariant.

Estera atsargiai peržengia rudmargį mėsininko šunį, be jėgų drybsantį ant šono vidury šaligatvio. Jis sukrutina akies voką, kai jį pakutena jos sijonas.

– Na, matai! Jis turėjo puikiausią galimybę suklastoti tuos atvaizdus... Neįsivaizduoju, kaip jis gali manyti ką nors įtikinsiantis, jei darė juos šitaip slapčia, – pareiškia Amelija.

– Matai, jie atrodo... tai yra ji atrodo kaip tikra... ta figūra, turiu galvoj. Ji tiesiog... tokia išskydusi, kad sunku pasakyti, fėja tai ar tiesiog... moteris, – dvejodama sako Estera. – Bet ne, negali būti moteris. Kas tai galėtų būti? Niekas savo noru nedalyvautų tokioje apgavystėje. Niekas kaime neturi tokių ilgų šviesių plaukų, ir niekas nevaikšto po pievas dar saulei netekėjus. Ne. Turi būti kažkoks kitas paaiškinimas. Gal ji *yra* tikra, – pasiduoda ji. – Albertas tuo rimtai tiki.

– Taip. Akivaizdu, kad Albertas... gerokai apžavėtas.

– O, taip. Jis nė trupučio neabejoja nė vienu Robino žodžiu, – patvirtina Estera, nė nemėgindama slėpti kartėlio.

– Nuostabu, kaip greitai jiedu taip suartėjo.

– Tikra teisybė. Labai suartėjo. Kartais... kartais aš pagaunu Darento ypatingą žvilgsnį, kuriuo jis mane stebi, ir svarstau...

– Ką, Hete?

– Svarstau, ar jis žino apie mane kai ką, ko nenorėčiau, kad žinotų.

– Tu nori pasakyti, kad Albertas galėjo prasitarti? Apie jūsų... vedybinius reikalus?

– Gali būti, kad Albertas... atveria širdį Robinui taip, kaip aš atveriu širdį tau, – dvejodama sako ji.

Amelija atsidūsėja ir kurį laiką svarsto jos žodžius.

– Ta jo kalba praeitą vakarą apie undinių ekstazę... ar manai, kad jis darė užuominą į?.. – atsargiai pasiteirauja ji.

– Tu geriau už mane supranti, ar jis galėjo daryti tokią užuominą, – liūdnai sako Estera.

– Aš pamaniau, kad jis tik norėjo pasirodyti! Betgi ir nenaudėlis! – Amelijos balsas žemas, pasipiktinęs. – Na, ką gi, tai tik patvirtina, ką iš pat pradžių įtariau, sesute.

– O ką tu įtarei?

– Kad ponas Darentas nėra toks, koks dedasi. Būk atsargi, mieloji. Nesileisk jo išnaudojama ir... stenkis laikytis atokiau nuo viso to fėjų reikalo.

– Kaip aš galiu laikytis atokiai, kai mano vyras visa galva į tai įsitraukęs? – klausia Estera.

Keletą minučių Amelija tyli, paskendusi mintyse.

– Padėtis sunki, aš suprantu. Manau, geriausia būtų pasikalbėti apie tai tarp klebonijos sienų, bandyti pakurstyti Alberto skepticizmą, jei tai suvis įmanoma, ir tikėtis, kad visas tas išpūstas reikalas greitai subliūkš. Tai šito karščio sukeltas pamišimas, ir nieko daugiau, – galiausiai prabyla ji.

– Skepticizmą? Albertas dabar apie visa tai rašo brošiūrą! Jie ketina eiti į laikraščius ir spausdinti nuotraukas... Argi tai nerodo, kad Robinas nuoširdus? Kad jis nė nemano apsimetinėti? Juk tikrai nerizikuotų šitaip plačiai apsiskelbdamas?

– Bet kuo gi jis rizikuoja, Hete? Jis niekam nežinomas, o siekia būti žinomas... o štai Albertas turi reputaciją, vaidina svarbų vaidmenį tarnaudamas bažnyčiai ir visuomenei... Jis suteikia šitam reikalui respektabilumo, bet jei kils skandalas... – rimtai sako Amelija.

– Tuomet Albertas nukentės labiau nei ponas Darentas?

– Būtent, brangioji mano.

– Bet... ką aš galiu *padaryti*? – iš baimės kone pravirksta Estera.

Amelija suima jos rankas ir suspaudžia.

– Nesigąsčiok taip! Labai tikėtina, kad nieko tokio iš viso nebus! O gal tas nuotraukų paskelbimas išeis jiems į gera – jei tai sukels sensaciją, Darentas gali su jom išvykti skaityti paskaitų ar dar kur. Tai gali paspartinti jo išvykimą iš klebonijos.

– Ak, ar tikrai taip manai? – atkunta Estera.

– Privalai to tikėtis ir palaukti, kas bus, – sako Amelija ir, nors šypsosi seseriai, jos akys lieka rimtos.

Paupyje Tačamo vaikai laigo žalsvame upės vandenyje, džiaugsmingai rėkaudami šokinėja nuo tiltelio, taškydamiesi kaip pa-

kliuvo plaukia nuo kranto prie kranto, kur žolė sutrypta į purvą. Elė ir Džonas stebi juos su niršiu pavydu, nė nematydami reikalo klausti mamos, ar galėtų prie jų prisidėti. Jie spokso ir niūriai žiaumoja savo lazdeles, pajuodusiais liežuviais laižydamiesi pilkšvas lūpas. Prie upės vėsiau, aukšti kaštonai užstoja saulę, vanduo sušvelnina kaitrą. Seserys žingsniuoja labai palengva, kol randa suolelį atsisėsti. Jokių ančių nematyti, kai vaikai kelia šitokį alasą.

– Kaip norėčiau, kad tau nereikėtų ryt grįžti į miestą, Ame, – tyliai sako Estera.

– Ir aš norėčiau, mieloji. Bet... mums reikia grįžti namo. Turiu apie daug ką pakalbėti su vyru.

– Ką tu jam pasakysi?

– Tą patį, ką sakiau tau. Kad jei jis ir toliau taip elgsis, aš jo nebemylėsiu. Gal jis nė į galvą to neims. – Ji liūdnai gūžteli pečiais. – Taip gali būti. Bet ką dar aš galiu padaryti?

– Taip, ką daugiau gali padaryti moteris? – sutinka Estera. Ji pagalvoja apie Ketę ir nusišypso. – Mano tarnaitė Ketė nepagirtų mūsų už tokias pralaimėjimo nuotaikas. Juk pagaliau ji sėdėjo kalėjime, kad iškovotų mums teisę balsuoti.

– Tai dėl šito? Kaip juokinga. Iš jų daugiau žalos nei naudos, iš tų paikų barbarių.

– Teisybė, – murmteli Estera. – O ar galėtum man dar ką patarti? Dėl mano... vedybinio guolio? – paklausia ji, labai stengdamasi suteikti savo tonui lengvumo, tačiau žodžiai, tariami su virpuliu, atrodo tuoj nutrūksiantys.

Amelija vėl suspaudžia jai rankas.

– Tik vieną dalyką. Jei tu guli prisiglaudusi prie jo, šypsaisi ir prašaisi paimama į glėbį, tuomet tavo darbas padarytas, širdele.

Tai, ko stinga, stinga Albertui, ne tau. Todėl negaliu tau padėti, nes problema ne tavyje, – sako ji.

– Taip. Šito aš ir pradėjau bijoti.

– Tai dabar, aš manau, ponui Darentui atsivers nauji keliai, – sako Albertui Estera, gulėdama ant vėsios paklodės, numetus šalin antklodes, staigioje miegamojo tamsoje, stojusioje užgesinus lempas.

Langas tebėra praviras, kad būtų gaiviau, ir iš kaimo pusės ataidi tolimas šuns lojimas. Ji pasiverčia ant šono, veidu į Albertą, kaip visuomet daro lovoje, ir blausioje žvaigždėto dangaus šviesoje žiūrinėja jo veido kontūrus. Jo atmerktos akys švelniai spindi. Gana ilgai jis neatsiliepia, o kai prabyla, balsas kupinas kančios.

– Aš labai tikiuosi, kad ne. Na, gal tik kuriam laikui. Jis ketina su nuotraukomis vykti į Londoną, į Draugijos būstinę. Bet paskui... meldžiuosi, kad jis grįžtų pas mus. Pas mūsų pievų elementalus.

– Tu nori, kad jis grįžtų? – klausia ji, jau žinodama atsakymą.

– Taip, žinoma. Jis tiek daug ko mane išmokė... Aš jaučiu, kad per tas savaites, kai jis pas mane buvo, mano sąmonė išsiplėtė. Pasaulis pasidarė visai kitoks.

– Taip, jis labai... linkęs mokyti, – sako ji.

– Aš nežinau, ką darysiu, jei jis negrįš. Nežinau... kaip reiks gyventi... – šnabžda Albertas tarsi pats sau.

– Na ką tu, Berti. Svečiai atvyksta ir išvyksta, bet tu visada turėsi mane, – energingai paprieštarauja ji, raminamai glostydama jam ranką. – Argi ne?

– Taip, Hete, žinoma, – atsiliepia Albertas nė truputėlio ne linksmesniu balsu.

– Pagaliau juk negali jis apsigyventi pas mus visam laikui. Svarbu ir tai, kad mes neįstengtume jo išlaikyti, – pabrėžia ji.

– Bet argi tu nesupranti, Hete? Jis *teisus*. Visa, ką jis mums yra kalbėjęs nuo pat savo atvykimo, – o aš mačiau, kad tau ne viskas buvo prie širdies – ne, nesigink. Aš per gerai tave pažįstu, mieloji Hete, – visa tai buvo *tiesa*. O dabar jis rado būdų įrodyti tai visam pasauliui... ar supranti, kaip tai *svarbu*, Estera, kaip svarbu tai, kas įvyko čionai šią vasarą?

– Taip, – sukužda Estera, nurydama ašaras, nes širdyje to nejaučia.

Ji nejaučia viso to reikalo tiesos, neįstengia persiimti vyro įsitikinimu. Nuotraukos jai rodo dailią figūrėlę, liauną figūrėlę, basą šokėją vandens užliejamojoje pievoje. Nemato ji joje fėjos, nors iš kailio išsinertų besistengdama. Ir nenori, kad sugrįžtų Robinas Darentas. Ji nori, kad grįžtų Albertas, kad jis vėl priklausytų jai, tegu ne kūnu, bet nors dvasia. Ji žiūri ir žiūri į jį, kol akys apsunksta, vokai nusileidžia, tačiau jo akys lieka plačiai atvertos, ir jose švyti nežemiška šviesa.

Pirmą kartą nuo tada, kai įgudo važinėti dviračiu, Ketė pėsčiomis eina į Tačamą. Po daugelio dienų be Džordžo ji taip nekantrauja jį pamatyti, kad tas jausmas darosi panašus į baimę, nuo jo virpa pirštai, o mintys galvoje sukasi zvimbdamos kaip įkalinti vabzdžiai. Vakaras rausvai violetinės ir mėlynos spalvos, peizažas gerai matomas ir pilnas triukšmingos gyvybės – kažkas šiugžda melduose, čirpia svirpliai, šaižiai klykauja išgąsdinti vandens

paukščiai. Iš nuovargio jos galva lengva ir tuščia. Ji nemigusi jau pusantros paros ir mažai ką valgiusi. Tiek daug ir įtemptai galvojo apie Tesę, Džordžą ir Robiną Darentą, kad viskas jos galvoje susipynė iki šleikštulio. Jos šokis pievoje galėjo vykti prieš savaitę arba prieš metus, arba prieš dešimtį metų. Keisti dalykai dedasi su laiku. Anksčiau ponia Bel užtiko ją prie skalbimo kibiro sukišusią į jį rankas iki alkūnių ir gniaužančią moteriškus marškinius, nors vanduo jau kadai buvo atšalęs. Kai ištraukė rankas, oda buvo išbrinkusi ir susiraukšlėjusi. Jos žingsniai taku yra kaip laikrodžio tiksėjimas, kaip metronomas. Vienas po kito, kairė – dešinė, ir tik taip ji pajėgia keliauti.

Jo barža prišvartuota įprastoje vietoje, kajutėje dega šviesa. Ketė sustoja, jaučia sumišimą, džiaugsmą ir palengvėjimą. Užlipa ant trapo lėtai, atsargiai, nepasitikėdama savo kūnu, savo pusiausvyra. Visa ta jėga, kurią jautė šokdama, dingusi. Kai Džordžas, ją išgirdęs, išsiropščia iš kajutės, ji be jėgų nusvyra jam į rankas.

– Kete! Kas nutiko? Gal susirgai?

Jis dar labiau įdegęs saulėje, veidas tamsiai nurudęs, bet aplink akis maži blyškūs brūkšneliai, atsiradę merkiantis nuo saulės.

– Ne ne, aš nesergu. Tik pavargau. Nemiegojau, – apsvaigusi šypsosi jinai.

Jis kokią sekundę tiria jos veidą, perbraukia rankomis visą kūną, lyg tikrintų, ar viskas savo vietose, nubraukia trumpas plaukų sruogas ir įsega bučinį jai į lūpas.

– Sėskis, Juodoji Kate. Atrodai nusikamavusi, mergyt. – Jis nusišypso. – Žiūrėk, nupirkau alaus. Ar gersi?

– Imbierinio?

– Aha, nors nupirkau ir paprasto šviesaus, jei labiau norėtum.

– Ne, man patinka imbierinis, – sako ji.

– Kas atsitiko, kol manęs nebuvo?

– O būtinai turėjo atsitikti?

– Matau iš tavo akių, Kete. Blogos naujienos?

Džordžas nukabina nuo kabliukų du puodelius, įpila gėrimo.

– Viskas yra blogos naujienos. Aš esu ta blogoji naujiena, – sako ji, ir jis laukia paaiškinimo. – Mano gera draugė Tesė, kuri drauge su manim buvo sulaikyta ir įkalinta – ir vis per mane, tiesą sakant, – atsidūrė prieglaudoje, neturėdama kur dėtis. O ji dar vaikas! Nė aštuoniolikos neturi. Šiandien turėjau važiuoti jos aplankyti, nes šiandien vienintelė lankymo diena, bet vikaro žmona neleido. Ir viskas per mane! O Džentelmenas... jis galėjo ją apsaugoti nuo to. Galėjo priimti į senąjį darbą... juk jis žino, kad bėdų ji tikrai nepridarytų. Ne taip kaip aš. Arba galėjo išsiųsti ją čionai, štai ką jis turėjo padaryti! Atsiųsti ją vietoj manęs. Aš gal ir nusipelniau prieglaudos, bet ji ne. Ji nenusipelnė. – Žodžiai veržiasi vienas per kitą, ir jai nė susivokti nespėjus skruostais pasipila ašaros ir ji priversta nutilti.

– Ša, liaukis! Ašarojimais jai nepagelbėsi, – švelniai ramina ją Džordžas, suimdamas savo įdiržusiais delnais jos veidą ir nykščiais braukdamas ašaras.

– Aš privalau jai padėti, nors ir... privalau. O gal ką tik dabar pasakiau tiesą... gal taip ir reikia! – sušunka ji, išplėtusi akis.

– Kete, mieliausioji, tu šneki nei šį...

– Ji turėtų čia atvažiuoti ir perimti mano darbą. Aš jo nekenčiu... negaliu ištverti. Vien melagystės ir... ir nelaisvė! Tačiau Tesė ne kovotoja kaip aš. Ji būtų jiems gera tarnaitė, ir būtų dėkinga, ko iš jos visi ir tikėtųsi. Jie turi ją pasamdyti!

– O kur tuomet dėsies tu? Dviejų jie tikrai nelaikys, garan-

tuoju tau, – sako Džordžas, kiek susiraukdamas ir stvarstydamas Ketę už rankų, kuriomis ji pašėlusiai mosikuoja.

– Aš išeisiu. Man nesvarbu. Tiesiog išeisiu... man nerūpi kur, – sako ji, paskui patyli ir pasveria savo žodžius. – Negaliu pasilikti ten visiems laikams. Negaliu pasidaryti panaši į Sofi Bel. Išprotėčiau, – sumurma ji.

– Galimas daiktas, aš turiu atsakymą, – tyliai ištaria Džordžas. Atitraukia nuo jos rankas ir eina į tolimąjį kajutės kampą, kur po siauru guoliu pakišta kuprinė. Ištraukia ją, rausiasi kažko ieškodamas. – Buvau manęs pasakyti tai ne šitaip ir gal ne šįvakar. Bet tiek to.

– Gal galėčiau rasti kitą darbą. Ne tarnaitės. Išmokčiau spausdinti... Arba eičiau į kokį fabriką...

– Tai tik kitos rūšies tarnavimas. Kete, paklausyki manęs. – Jis priklaupia prieš ją, ir jų akys atsiduria viename lygyje. – Juk sakiau tau, kad turiu atsakymą. – Ketė suraukia antakius, su vargu sutelkia ties juo žvilgsnį ir mintis. Jo delne blyksteli sidabras. – Tai mano senelės žiedas. Kai buvau išvykęs, aplankiau saviškius. Jie išsaugojo jį man, jei kada prireiktų, o dabar kaip tik ir prireikė.

– Tu ketini jį parduoti? Pinigai... jų neužteks išlaikyti... – Ketė krato galvą žiūrėdama į ploną baltą žiedelį.

– Ne, aš neketinu jo parduoti, kvailiuke tu. Aš ketinu tave vesti! – šūkteli Džordžas. Ketė spokso į jį. – Ketinu vesti tave, Kete. Aš myliu tave, tikrai. Noriu, kad visada būtum su manim. Gali mesti savo tarnybą, jei tik nori. Mes galime išsinuomoti kambarį Hangerforde, kol sutaupysiu laivui... Susirask kitą darbą, jei tau taip patinka, arba aš tave išlaikysiu, kaip vyrui ir dera... – Ketei vis tylint, Džordžo žodžių srautas užsikerta. Jis

prisispyręs žiūri jai į akis, bet jų išraiškos neperpranta. – Ar neturi man ką atsakyti? – nerimastingai paklausia.

Ketė perbraukia jo plaukus, braukia išilgai per tvirtas rankas. Ji bučiuoja jo kaklą, akis, visą veidą ir apsiveja jį rankomis. Jis tikroviškesnis ir gyvesnis už viską, ką jinai pažįsta, ir nors ji užmiega per kelias sekundes, paskutinį mirksnį dar spėja pasvarstyti, kaipgi jai reiks paaiškinti savo pasitraukimą.

Ketė nubunda, kai dangus ima švisti blyškiu sidabru. Ji guli, kurį laiką nejuda ir suka galvą, kodėl jai maudžia nugarą, kodėl šąla pėdos ir kur ji apskritai yra. Kurį laiką mėgaujasi palaimingu pojūčiu, kad pagaliau pailsėjo. Pilvas įnirtingai suurzgia. Paskui ji kilsteli galvą ir pamato Džordžą. Ant siauro guolio neįmanoma išsitekti dviem šalia vienas kito. Jis visą naktį pragulėjo ant nugaros, o Ketė jam ant pilvo, tarsi ant čiužinio. Jis tyliai knarkia, krusteli nugarą jai pasijudinus, ir ją išgąsdina galingas meilės impulsas. Jį tučtuojau pakeičia panika. Jau tuoj išauš, o ji visą naktį pramiegojo jo glėbyje. Mažiau nei valanda jai liko nusiprausti, persirengti ir ruoštis atidaryti namus, taisyti pusryčius ir pradėti darbo dieną, o ji už kelių mylių ir miegojo su drabužiais, šie dabar susiglamžę ir nedvelkia šviežumu. Ji neturi net vikaro dviračio, su kuriuo greičiau parkaktų. Stojasi iš guolio kiek begalėdama tyliau, bet Džordžas atsimerkia.

– Kur tu eini?

– Jau rytas! – iš nerimo jos balsas nuskamba atžariai. – Negaliu patikėti, kad šitiek ilgai miegojau... man reikia grįžti! Jie pastebės... ir atrodau kaip valkata!

– Nesinervink taip baisiai... saulė dar nepatekėjusi, tu turi

laiko. – Džordžas atsisėda, pamuisto pečius išjudindamas raumenis. – Pasakysiu štai ką: kad ir kokia mažutė esi, po kurio laiko pasidarai baisiai sunki. – Jis šypsosi.

– Negaliu patikėti, kad leidai man va šitaip miegoti.

– Tau to reikėjo. Kai jau buvo visai vėlu, norėjau tave žadinti, bet tu taip ramiai miegojai. Tai aš penkioms minutėms užmerkiau akis ir lygiai taip pat nusmigau.

Ketė pirštais kaip šukomis persibraukia plaukus ir smarkiai, bet be jokios naudos brūkšteli per sijoną ir palaidinę. Audamasi batus, pasigręžia į laiptelius. Džordžas sučiumpa ją už rankos.

– Palauk! Palauk sekundę, Kete. Tu man taip ir neatsakei. Dėl mano pasipiršimo.

– Džordžai, dabar nėr kada. – Ketė mėgina ištrūkti ir dingti.

– Taip arba ne – abu žodžiai labai trumpi, juos greit galima ištarti, – atremia jis, pasidaręs budrus. – Aš būčiau geras tau, Kete Morlėj, – priduria, o Ketė dvejoja ir vengia jo žvilgsnio.

– Žinau. Žinau, kad būtum. Bet aš negaliu tekėti už tavęs, Džordžai.

– Kodėl? – Jo veidas sukrinta. Ketė stipriai apsiglėbia, jai staiga tampa šalta ir nesmagu. – Kodėl? Ar tu myli kitą? – mygia jis, jo balse skamba ir pyktis, ir baimė.

– Ne!

– Ar aš tau nepakankamai geras?

– Tu būtum pakankamai geras bet kuriai moteriai, Džordžai, tai tikra tiesa, – liūdnai sako ji.

– Tai kodėl tu už manęs netekėsi?

– Nes tapčiau tavo nuosavybe! Aš nebūsiu niekieno nuosavybė, Džordžai! Nei tavo, nei ko nors kito... jau tai blogai, kad

esu vikaro ir jo žmonos vergė. Aš nemainysiu vienos vergovės į kitą.

– Aš kalbu apie santuoką, ne apie vergiją...

– Bet tai tas pat! Jei tik būtum girdėjęs ką nors iš tų pasakojimų, kuriuos aš girdėjau iš moterų Londone, – ką su jomis padarė santuoka, kaip su jomis elgiamasi. Jei ištekėčiau už tavęs, turėtum teisę mane mušti! Atimti mano pinigus, mano vaikus, viską, ką turiu, nors, Dievas mato, neturiu beveik nieko... Turėtum teisę smagintis mano kūnu nepaisydamas, noriu aš to ar ne! Uždaryti mane tarp keturių sienų ir niekad neleisti pamatyti dienos šviesos... Tu turėtum teisę į... – Ji pristinga kvapo ir ima kosėti; susigriebia, kad jos rankos dreba iš siaubo dėl savo pačios žodžių.

– Aš nieko tokio nedaryčiau! Negi tu šitaip apie mane galvoji? – apstulbęs klausia jis.

– Ne! Aš nemanau, kad tu ką nors tokio darytum, Džordžai, – tik kalbu apie santuokos *statusą* ir kodėl niekada ja nesusisaistysiu. Nei su tavim, nei su jokiu kitu vyru! – šaukia ji. – Aš *nebūsiu* niekieno nuosavybė!

Jos žodžius palydi už laivelio bortų viešpataujanti tyla. Džordžas nusigręžia, vėl sėdasi ant lovos ir į ją nežiūri. Ketė nuryja seiles, perdžiūvusią gerklę skauda. Trumpą mirksnį ji svyruoja, paskui išlipa iš kajutės ir pasileidžia atgal, į Šaltųjų Uosių Giraitę.

Iš pastoriaus Alberto Kaningo dienoraščio

ANTRADIENIS, LIEPOS 18, 1911

Šiandien Robinas išvažiavo į Londoną. Jis iš anksto pasiuntė telegramą siūlydamas susitikti su aukštesniais Draugijos sluoksniais, ir nors iki išvykstant nebuvo gavęs atsakymo, aš esu tikras, kad juos be galo sujaudins įrodymas, kurį jis gavo čia, ir jie apgalvos, kokiu geriausiu būdu jį panaudoti tolesniam žmonių mokymui ir švietimui. Tarsi vaikščiotum paties Dievo akivaizdoje – pažinimas tiesiog ranka pasiekiamas. Tai nenutrūkstantis didingas jaudulys. Beveik negaliu galvoti apie nieką kitą. Trokštu būti auštant pievose su Robinu; ir kad užlietų visa nustelbiantis teisumo *jausmas, užvaldantis mane tokiomis akimirkomis. Taip, aš viso to ilgiuosi. Vėliau, ryškioje dienos šviesoje, žmonija išties atrodo apgailėtina ir nieko verta. Pastebiu, kad parapijiečiai man kelia kone pasišlykštėjimą savo silpnybėmis ir bedieviškumu, ir pasinešimu į žemiškuosius reikalus, ir* gašlumu. *Vesti juos į tiesą – uždavinys ne iš lengvųjų, ir aš, savo gėdai, prisipažįstu, jog tam tikra savanaudiškoji mano esybės dalis mielai nieko nedarytų, o verčiau pasilaikytų tą nepaprastą atradimą tik sau ir Robinui. Tačiau ne toks yra teosofijos kelias, ir aš turiu kovoti su tokiomis mintimis.*

Pastaruoju metu man nesimiega. Guliu neužmigdamas iki paukščiai pradeda čiulbėti, pakerėtas minčių apie žemės stebuklus, ir kaip jau esu arti prie bendravimo *su jais. Nes* žinojimas *yra pirmas žingsnis į* nušvitimą, *o nušvitimas atskleidžia kelią į aiškesnį vidinį regėjimą ir aukštesnį sąmoningumą. Manau, negaliu miegoti dėl to, kad bunda mano vidinė įžvalga. O kai užmiegu jau išaušus, mane apninka sapnai, itin neramūs sapnai. Mano paties žmogiškos dvejonės ir baimės grįžta tyčiodamosi ir bandydamos mano ryžtą. Tuose sapnuose dažnai pasirodo Robino Darento veidas, jis tarsi siekia man pagelbėti, vesti mane. Net ir pabudęs teberegiu jo veidą. Jis visose mano mintyse, aš jaučiu jo mielą įtaką visuose savo veiksmuose. Dienos tikrai bus ilgos ir tuščios be jo. Kad taip jis būtų paprašęs mane važiuoti kartu su juo, kad būčiau galėjęs likti šalia ir padėti jam šiuo didingų permainų laikotarpiu.*

Negaliu iki galo paaiškinti palaimingos harmonijos ir žinojimo auros, sklindančios nuo teosofo. Jis yra pavyzdinis žmogus. Toks *turėtų būti kiekvienas! Jo kantrybė ir mokytumas, ir kaip jis visur kur sugeba būti aistringas ir racionalus sykiu. Jis yra tikras nesuteršlos žmogiškos sielos įsikūnijimas. Kaip kitaip paaiškinti pilnatvę, ramybę ir* džiaugsmą, *kai būnu su juo? Estera to nesupranta. Kalbėdama apie jį būna irzli, o kartais neprotinga. Neturėčiau jai dėl to priekaištauti, nes ji gi nežino* tiesos *ir mažai ką nutuokia apie ezoterines idėjas. Moterys visuomet mažiau pamaldžios nei vyrai, mažiau stropios, mažiau pajėgios rimtai mąstyti. Jų prigimty nėra išminties, ir jų negalima dėl to kaltinti. Nors teosofija ir moko, kad Draugijoje negali būti jokios lyčių prieštaros, negaliu besąlygiškai sutikti su visom aliai viena jų doktrinom.*

Robinui išvykus, aš pats eisiu į pievas ir susigrąžinsiu dvasios ramybę, *kuri leido išvysti elementalus pirmąjį kartą. Aš tai pada-*

*rysiu. Privalau sulaukti sėkmės. Nes antraip nebūčiau geresnis už smuklės lošėjus, už sanguliautojus tamsiose pakampėse. Aš kausiuosi su jų išpuoliais prieš padorumą, aš kausiuosi su savo netyrumu, su materialistiniais poreikiais, dėl kurių tapo neįmanoma vėl regėti to, ką anąsyk išvydau. Nes, anot paties Čarlzo Ledbiterio**, *elementalams atsidurti šalia eilinio žmogaus – tai kaip būti užkluptam uragano, ir dar tokio, kuris ką tik prasiautė* kloakoje. *Aš daugiau nebebūsiu eilinis žmogus. Jei tik įstengsiu tą pasiekti, Robinui tikrai bus pas ką grįžti. Pas tinkamą* draugą, *tinkamą jo mokymų* patarnautoją. *Nes jis būtinai turi sugrįžti.*

* Charlesas Websteris Leadbeateris (1854–1934) – žymus britų teosofas ir rašytojas.

1911

Estera nubunda ir kurį laiką negali suprasti, kas ne taip. Girdi, kaip apačioje Ketė tyliai atidaro langines, kaip dusliai sukaukši medis į medį joms susiglaudžiant. Oras ramus, tvankus ir per šiltas. Odą kiek niežti, ji karšta ir lipni ten, kur liečiasi su paklodėmis, mintys mieguistos ir lėtos. Paskui susivokia – ji ne viena. Pirmą sykį, kiek prisimena, ji nubudo anksčiau nei Albertas, ir šis tebeguli lovoje šalia jos, miega aukštielninkas, atpalaidavęs žandikaulius, kakta vos įžiūrimai suraukta. Anksčiau nubudus tvyrodavusią tylą dabar pripildo jo tykus kvėpavimas. Jau šešios dienos, kaip Robinas Darentas išvažiavęs į Londoną, ir iki šiol nebuvo nė žodžio iš jo; ir nors Albertas atrodo dėl to nervingas ir nekantrus, Estera patenkinta ir jaučiasi laimingesnė nei ištisas savaites anksčiau. Ji atsargiai pasiverčia, kad gulėtų veidu į jį. Užuolaidos dar užtrauktos, ir pro storą audinį prasiskverbianti šviesa yra sodraus, pritemdyto geltonio. Naktį Albertas bus nuspyręs apklotus ir dabar plačiai, nerūpestingai iškėtojęs rankas ir kojas. Estera meiliai nusišypso, kai jis sumurma kažką nesuprantamo ir pakrutina galvą.

Naktiniai Alberto drabužiai – tai ilgi, laisvi nebalintos drobės marškiniai, užleidžiami ant atitinkamai priderintų kelnių. Dabar po neramios nakties jie susimaigę, susiraukšlėję ir išsipešioję taip, kad būdraujant gulėti būtų itin nepatogu. Estera ištiesia ranką ir švelniai padeda jam ant pilvo, bet nustebusi ją atitraukia. Jo šakume po blyškia drobe pūpso kažkas kieto, ko ji niekada anksčiau nėra aptikusi. Albertas vėl sumurma, šįsyk švelniau. Estera spokso į savo vyrą, bet, kad ir kiek laužytų galvą, niekaip nesumoja, kas tai per keistas, bemaž nenatūralus darinys, tarsi visai nesusijęs su atsipalaidavusiu, inertišku kūnu. Jausdama padažnėjus pulsą, Estera labai švelniai ima grabalioti Alberto kelnių sagas. Medžiaga šiurkšti, jai tenka darbuotis abiem rankom, nors ir prikandus lūpą iš siaubo, kad jis gali pajusti ir nubusti. Jis nepabunda. Ir štai. Kietas kūno fragmentas, išlinkęs virš minkštos papilvės, aksomo švelnumo oda virš rumbų ir kraujagyslių rezginio; tamsi, priplūdusi kraujo, rausvai ruda spalva ir muskuso kvapas, kokio niekad anksčiau nuo jo nėra užuodusi.

Vieną mirksnį Estera jaučiasi apstulbinta, pasibjaurėjusi ir išsigandusi. Ji pagalvoja, kad gal šis deformuotumas ir yra priežastis, dėl ko vyras niekada nenori jos apkabinti, kaip reikiant naktį prie jos prisiglausti. Ji guli nekrustelėdama, pasirėmusi ant alkūnės, pastėrusi, kamuojama klausimų ir nerimastavimų. Tačiau kuo daugiau ji apie tai galvoja, tuo labiau kai kas iš to, ką Amelija yra jai rašiusi, stojasi į savo vietas, ir ji ima suprasti, jog šita... būsena yra būtent tai, ko reikia, kad jųdviejų kūnai galėtų vienas į kitą įsiskverbti. Ji yra to reiškinio liudytoja, pirmą kartą. Atsargiai, viena akim stebėdama miegančio Alberto veidą, ji paliečia tą daiktą ir pirštais atsargiai perbraukia odą. Jis

karštutėlis, lygus kaip aksomas ir kietas. Albertas tyliai suinkščia ir truputėlį išlenkia nugarą, muistydamasis it per košmarą. Esterai topteli jį pažadinti, bet ją labai jau traukia tas naujas jo anatomijos tyrinėjimas. Delnu jį apglėbia ir vos vos spusteli, bandydama jo tvirtumą, mėgindama suprasti, kodėl jis toks. Albertas atsidūsta nuo jos glamonės ir kiek pasirango. Daiktas jos rankoje dar labiau sustandėja, ir trumpą mirksnį ji įsivaizduoja girdinti ten, viduje, plakant jo širdį. Braukdama ranka išilgai iki pat galiuko, švelnaus it ploniausia zomša, Estera šypsosi, nustebusi ir patenkinta, kad galiausiai sužinojo kai ką naujo apie savo vyrą. Jei anksčiau jis drovėdavosi šito savo organo, tai tikriausiai daugiau nebesidrovės, kai jinai bus jį mačiusi? Pajunta tarp savo šlaunų karštą tvinkčiojimą, pasklindantį į pilvo apačią ir, pagauta impulso, palinksta virš jo ir pabučiuoja į lūpas.

Staigiai įtraukdamas orą, Albertas pabunda. Jo žvilgsnis baisiausiai suglumęs, tarsi būtų tikėjęsis išvysti kažką visai kitą. Tas žvilgsnis išlieka net tuomet, kai jis nusuka galvą ir įtraukia oro, kad galėtų prakalbėti. Tebelaikydama ranka jo kotą, Estera kuo aiškiausiai pajunta akimirką, kai tas pradeda minkštėti ir trauktis mažyn. Albertas atšoka nuo jos, ropščiasi iš lovos grabaliodamas kelnių sagas.

– Estera! Ką tu *darai*? – be kvapo šaukia jis baimės, o gal pasipiktinimo gniaužiamu balsu.

– Nieko, meile mano, – viskas kuo geriausiai, tikrai... Aš taip apsidžiaugiau nors kartą nubudusi šalia tavęs... tik norėjau tave paliesti ir pamačiau... – Mostu ji parodo į apatinę jo kūno dalį, bet šypsena apmiršta jos lūpose, kai pamato, kaip grėsmingai niaukiasi vyro veidas.

– Tylėk! – rėžia jis baigęs kuistis su praskiepu ir desperatiškai paskubom vilkdamasis chalatą. Jis taip įnirtingai sumazgo chalato virvę, kad atmegzti ją nebus paprasta. – *Niekada* neliesk manęs šitaip, kai miegu! Jokiu būdu!

– Bet, Berti, aš tiktai...

– Ne. Mes apie tai nekalbėsim! Pamiršime tai...

– Aš nenoriu pamiršti! Albertai, čia nėra dėl ko gėdytis ar... sutrikti, brangusis. Tai juk natūralu, – sako ji, grumdamasi su graužiančio netikrumo jausmu. – Aš gi tavo *žmona*... mudu esame vedę. Tarp mūsų neturėtų būti paslapčių, nieko, ko vienas apie kitą nesuprastume...

Jos žodžiai prasmenga į tylą. Albertas eina prie lango ir plačiai atitraukia užuolaidas, lyg kviesdamasis vidun pasaulį, nenorėdamas likti akis į akį su savo žmona. Jo rankos glebiai nukarusios, pirštai kartkartėm sutrūkčioja.

– Tai buvo neapsakomai netikęs ir... nepadorus tavo poelgis – šitokiu būdu mane liesti! – sako jis su keista gaida balse, kurios ji neatpažįsta.

– Berti, prašau...

– Apie tai mes nekalbėsime, – nukerta jis.

– Bet aš *noriu* apie tai kalbėti! Mes turime pradėti kalbėtis apie šituos dalykus, Albertai, arba taip ir pasiliksime tamsoje! – beviltiškai sušunka ji.

– Ką turi omeny – tamsoje? Tai tu užtrauki tamsą šiems namams dėl tokio nepadorumo!

– *Nepadorumo?* Ar žmonai nepadoru liesti savo vyrą – žmogų, su kuriuo ją sujungė Dievas? Ar nepadoru norėti gyventi kaip vyrui ir žmonai, o ne kaip... broliui su seseria? Albertai, tu esi dvasininkas. Žinau ir gerbiu tai. Bet tu nesi vienuolis! Kas iš

tokios santuokos, jei nevalia... gulėti kartu, liesti vienam kitą ir turėti *vaikų*, Albertai? – Jos balsas dreba iš jausmų pertekliaus.

Albertas stovi įbedęs į ją akis, jo žandikauliai juda, lūpų kampučiuose susimeta gumbeliai.

– Tu nesupranti... ir kaip galėtum suprasti? – pagaliau ištaria tyliu, atšiauriu balsu.

– Taip, nesuprantu. Aš nesuprantu šito ir vis labiau nesuprantu tavęs, Berti, arba ką aš padariau, kad su manim šitaip elgiesi... Meldžiu, paaiškinki man!

– Aš... aš visuomet buvau tau geras, gal ne? Juk buvau geras vyras?

– Taip, bet...

– Tuomet, Hete, būk gera – *neįkyrėk* man visą laiką dėl šito! Ar šitas... fiziškumas ir yra viskas, ko tau iš manęs reikia? Ar tu taip nenumaldomai šito trokšti, kad ketini pavogti tai iš manęs man nežinant, kol miegu? Kaip niekingiausia paleistuvė?

– Kaip tu gali mane šitaip kaltinti? Kaip tu drįsti ištarti tokį žodį, kai aš, jau daugiau kaip metai už tavęs ištekėjusi, tebesu *mergina*? – aikteli ji, sunkiai spausdama žodžius, nes dusina ašaros.

Išbalęs Alberto veidas blizga nuo prakaito. Jis atrodo kaip ligonis.

– Aš... atsiprašau, – pagaliau tyliai ištaria.

Jo nieko nematančios akys plačiai išplėstos. Rydamas seiles, jis žiūri į verkiančią Esterą tarytum į nepažįstamą laukinį gyvūnėlį. Galiausiai apsisuka ir lėtai patraukia į savo persirengimo kambarį, bet Estera ištiesia ranką ir sugriebia jam už chalato.

– Albertai, palauk! Prašau, neišeik... lik čia ir pasikalbėk su manim! – meldžia ji.

– Ramiau, ramiau, Hete, – neaiškiai murma Albertas. – Man reikia ruoštis.

Jo veidas podraug sumišęs ir šaltas. Jis įžengia į persirengimo kambarį ir uždaro duris.

Suklupusi prie lovos, Estera ranka užsiima burną ir pajunta įsigėrusį į odą muskuso kvapą. Ji tebekūkčioja ir nepajėgia liautis, nors ir stengiasi. Ji dreba, nors kambary šilta, ir atsisėda, kad bent kiek aprimtų. Jaudulį pakeičia sutrikimas, abejonė ir apleistumo jausmas, o kartu su juo – naujas ir nemalonus supratimas, jog toji Alberto susižadinimo būsena nunyko būtent tada, kai jis atsimerkė ir išvydo *ją*. Estera pasislenka prie lovos krašto ir sėdi nukorusi kojas. Jai reikia keltis ir apsirengti pusryčiams, bet visa tai atrodo taip beprasmiška. Lygiai taip beprasmiška, kaip jai dabar atrodo jos gyvenimas.

Ketė išgirsta pašaipas ir užgauliojimus dar nė nematydama nelaimėlio visaip koneveikiamo patyčių objekto. Atėjusi į Tačamą, ji išsiuntė Esteros laiškus ir siuntinį, beliko užsukti pas mėsininką šviežios mėsos. Mėsą pirkti jai tenka dažniau nei paprastai, nes kaitra vis dar šutina, ir klebonijoje neįmanoma jos išlaikyti nesugedusios. Pakabėjusi šulinyje daugiau nei parą ji apsitraukia sidabriškai žalsva plėve, tampa slidi, žvilganti drėgmė tepa pirštus, trenkia aitria rūgštim, nuo kvapo suka vidurius. Ketė neseniai praėjo Džordžo baržą, ir jos širdis šoktelėjo, o gerklė išdžiūvo. Tačiau kajutės durys buvo tvirtai uždarytos, viduje jokio garso ir jokių gyvybės ženklų. Ėjo pro šalį, o pilve kažkas plastėjo, sakytum, peteliškės paniškai plaktų sparnais, ir vis stipriau. Ji svarsto, ką tai galėtų reikšti. Pagrin-

dinės gatvės gale, kur atsiveria plati erdvė su krautuvėmis iš abiejų pusių ir susidaro netvarkinga aikštė, ant išklerusios medinės pakylos stovi apkūni moteris. Skrybėlaitė nelabai tesaugo ją nuo svilinančios saulės, jos veidas iškaitęs ir žvilga. Tačiau Ketės akį patraukia spalvos, ir jai užima kvapą: moteriai už nugaros kabaliuoja klostėtas baltos, žalios ir purpurinės spalvų transparantas, ji susijuosusi atitinkamų spalvų juosta; sustingusioje kaitroje glebiai karo tokie pat spalvoti kaspinai. *Pakilk! Eik į Priekį ir Nugalėk!* – skelbia transparanto užrašas, išvedžiotas ranka, purpurinės raidės ryškiai šviečia baltame fone. Šalia jos atremtas mažesnis plakatas: *Niuberio MSPS – Dviračių korpusas.* Lyžtelėjusi sausas lūpas, genama keisto ilgesio krūtinėje – panašus jausmas, tik stipresnis, ją kamavo mirus motinai – Ketė per minią braunasi artyn.

Triukšmą kelia daugiausia vyrai, nors prie jų prisideda ir kai kurios moterys – jos juokiasi, keičiasi replikomis, svaido iš po blakstienų pasipiktinimo žvilgsnius. Stovintieji priekyje ir galbūt norintys pasiklausyti jos kalbos turi ne per daugiausia galimybių. Iš įstangos pakelti balsą, kad ją išgirstų per minios ūžesį, apkūnioji moteris kone dūsta.

– Kaip aiškino pati ponia Pankherst... kaip aiškino pati ponia Pankherst, balsavimas pirmų pirmiausia yra simbolis! Pirma – simbolis, antra – apsauga, trečia – tai priemonė! Seserys! Draugės! Jūsų gyvenimai niekaip nepagerės, kol šitos šalies vyriausybė netaps atskaitinga visoms jums! – šaukia ji priešpriešiais naujai švilpimų ir užgauliojimų bangai. Kalbėtoja, žemo ūgio, garbanotų kaštoninių plaukų ir plataus, malonaus veido, sviedžia į priešišką minią bejėgišką žvilgsnį. – Balsavimas – tai priemonė, kuria mes galėsime atkurti švietimo, teisės ir sam-

domojo darbo pusiausvyrą, nes šiandien visose trijose srityse labai ryškiai nusveria vyriškosios lyties interesai! – skelbia ji, bet jos žodžiai prapuola minios gaudesy. – Sakoma, kad vyrai ir moterys užima dvi skirtingas egzistencijos sritis – moterims namai, vyrams darbas ir valdymas – ir kad taip Dievo nustatyta, todėl taip ir turi likti. Sakoma, kad politikos pasaulis moterims per purvinas ir triukšmingas. Ką gi, jei švelnus moters rūpinimasis ir tyrumas gali palankiai veikti namų ūkį, tai argi negalėtų lygiai palankiai veikti ir viešojo gyvenimo? Jei jis toks purvinas ir laukinis, tai apvalykime ir civilizuokime jį! – narsiai šaukia moteris.

– Nutilkit! – žodžiai patys nusprūsta Ketei nuo liežuvio, nespėjus nė pagalvoti.

– Taip, užčiaupk kakarinę! – atitaria vyriškis, stovintis šalia Ketės ir žiūrintis į ją su pritariamu vypsniu lūpose.

– Ne... *jūs* nutilkite, jūs visi! Leiskite jai kalbėti! Ar jau nebeturite nė lašelio padorumo? – šaukia Ketė.

– O, Kristau, dar viena, – suburba vyras savo draugužiui, traukdamasis nuo Ketės ir šaltai ją nužvelgdamas.

– Leiskite jai kalbėti! – šūkteli ji garsiau.

Į ją atsisuka daugiau veidų. Kalbėtoja narsiai varo toliau, tačiau Ketė jos nebegirdi. Ausyse jai ūžia, ir tai neturi nieko bendra su besigrumdančia minia ar kylančia balsų banga. Visur tvyro prakaito ir sušutusios odos tvaikas. Oras prikvėpuotas, suterštas; sumišas kvėpavimas, karšti garai ir giži nuotaika. Vyriškis šalimais su savo draugužiais uždainuoja, susikibę už rankų ir atkraginę galvas, parodijuodami miuzikholo stilių.

– Išsiųskite mane į salą, kur merginos retenybė, uždarykite zoologijos sode su nuožmiausiais liūtais, patupdykite į kalėji-

mą, ir aš visai visai nesudrebėsiu; bet, dėl Dievo, nestatykite manęs šalia prakeiktos sufražistės! – skanduoja jie, plyšdami juoku iš savo pačių gudrumo.

Paminėjus kalėjimą Ketės krūtinė pritvinksta juodo įsiūčio, kartaus kaip tulžis.

– Užsičiaupkit! Užčiaupkit nasrus, jūs, niekam tikę šunsnukiai! – sviedžia jiems.

– Ei, prikąsk verčiau liežuvį, šliundrele. Nes prisidarysi bėdos, – šaltai iškošia pirmasis vyras. Jis iškelia savo drūtą, purviną pirštą jai prieš veidą, ir ji pliaukšteli per jį, stumdama šalin.

Kaip tik tuomet klyksmas nuo scenos trumpam visus nutildo. Kalbėtoja su siaubu žiūri į savo baltus padurkus, ištepliotus raudonomis sultimis. Kažkas iš minios sviedė į ją saują pūvančių pomidorų, ir šie prilipo prie balto muslino – pajuodusios sėkliukės ir odelės bei minkštimo dėmės.

– Taiklus metimas! – šūkteli vyriškis. Jam atsako dar garsesnis juokas.

– Aš vis tiek... – kalbėtoja užsikerta. – Aš turiu visą teisę ateiti čia ir kalbėti jums, ir aš kalbėsiu! – nepasiduoda ji, bet jos balsui stinga to ryžto, kurį skelbia žodžiai.

Ketė prasigrūda per žmonių tirštumą ir užlipa ant pakylos. Tuo metu į sceną pasipila dar daugiau svaidomų daiktų. Krinta tižiai tekštelėdami kiaušiniai, vienas užkliudo Ketės ranką, kai ši stojasi ir atsisuka į minią. Sunkiai alsuodama, ji dirsteli į nepažįstamąją, šios veidas sukritęs ir išsigandęs. Moteris nervingai šaudo akimis tai į Ketę, tai į minią. Ketė pačiumpa jos ranką ir atgręžia minios paniekai savo veidą.

– Gėda jums! Gėda jums visiems! Mes jūsų *nebijome*! Manote, kad koneveikdami priversite mus pasitraukti! Mes ne vai-

kai! – išrėkia ji. Išsilenkia dar vieno pūvančio vaisiaus ir tuščio alaus butelio, lipnaus ir rudo. – Tai toks jūsų atsakymas, ar ne, kai moteris prabyla už save? Pulti ją! Sužaloti! Neabejoju, kad jūs ir su savo žmonomis ir dukterimis taip pat elgiatės, nes tik šitaip vyrai gali ir toliau primetinėti savo neteisėtą dominavimą moterims! – Jos balsas vis garsesnis, prikimęs iš įtūžio.

Kalbėtoja priblokšta stovi šalia, laikoma už rankos.

– Mūsų žmonos turi daugiau proto ir nešūkauja viešumoje to, apie ką nieko neišmano, – atsišaukia vienas.

– O kaip jos gali ką nors išmanyti? Apie politiką, apie švietimą ar savo teises, jei visą laiką leidžia namuose, sukdamos galvą dėl namų apyvokos ir vaikų auginimo? – klausia ji.

– O tai kas dar turi tai daryti? Jų namų vyrai?

Visuotinis juokas.

– Pasakysiu... – bando įsiterpti oratorė, bet Ketė smarkiau suspaudžia jai ranką.

– O kodėl ir ne, po šimts perkūnų? – šūkteli ji.

Tačiau tai jau paskutinis lašas. Pasipila dar daugiau daiktų ir įžeidinėjimų, ir Ketė nebegirdi savo žodžių per plūdimosi ir prasivardžiavimų kakofoniją, nors ir suvokia šūkčiojanti, nes peršti gerklę, ir oratorė stengiasi ištraukti savo ranką, bet Ketė jos nepaleidžia; kažkur anapus visos tos sumaišties ji išgirsta policijos švilpukus, o tada jai į kojas atsimuša negyva žiurkė, dvokianti, akys užsitraukusios plėvele, sausas liežuvis susisukęs tarp styrančių dantų, tamsiai rudas kailis apsivėlęs nešvarumais, juos kone akimirksniu apninka musės. Nuo jos sklindantis salstelėjęs, sušvinkęs tvaikas toks stiprus, kad Ketė trumpam užsikerta ir sukanda dantis, stengdamasi nepaisyti smarvės.

– O, Viešpatie gailestingas... – Oratorė krūpčioja, jos veide nelikę nė lašo kraujo. Į nieką nežiūrėdama ji sunkiai klesteli ant žemės, negrakščiai išskėsdama kojas.

Minioje vienas kitas nusižvengia, ir Ketė iš įniršio sugriežia dantimis. Nuspyrusi į šoną žiurkę ji pasilenkia, griebia kas likę iš kiaušinių bei daržovių ir ima svaidyti atgal į minią, šūkčiodama nirtulingus prakeiksmus. Alaus buteliu ji nusitaiko į galvą vyriškiui, kurio akys šviečia linksmumu, priversdama jį paskubom atšokti. Butelis sudūžta nukritęs už jo, ir jis krūpteli, kai šukės nuolauža kliudo jam skruostą, palikdama nedidelį įbrėžimą.

– Tai nubrauks tau tą šypseną nuo veido, tu, kalės vaike! – klykia jam Ketė.

Iš paskutiniųjų ji ir toliau mėto įžeidimus ir daiktus į rėkaujančią minią, kol tvirtos rankos sučiumpa ją už galūnių ir išneša besiranganččią kaip gyvatę.

Ketė jaučia skausmą rankose virš alkūnių ir atsargiai jas pačiupinėja. Užsiraitojusi rankoves pamato į pirštų žymes panašias mėlynes, nusėjusias odą tarsi kokio maro ženklai. Kamera policijos nuovadoje šalta, sienos sumūrytos iš didelių akmenų ir nuteptos kremo spalvos dažais, vietomis susiraukšlėjusiais ir sutrūkinėjusiais; tačiau Ketė nepajėgia pasidžiaugti atokvėpiu. Ji nepajėgia net jaudintis dėl to, kad šitaip pasikarščiavusi rizikuoja netekti tarnybos, kad rizikuoja viskuo. Ji tegali sėdėti ant kietos medinės kėdės, įsmeigusi žvilgsnį į viršuje esantį mažą langelį nešvariu stiklu už tvirto metalinio tinklelio, ir leisti mintims klaidžioti toli, kuo toliau, kad neapimtų panika. Jai reikia būti bet kur, bet kur kitur, tik ne užrakintai kameroje. Gerklę giliai degina, lyg tulžis

graužtų, šaltas prakaitas srūva tarp krūtų ant pilvo, sukdamasis į sijono juosmenį. Jei ji sutelktų dėmesį į tikrovę, jei pripažintų esanti įkalinta, ko gero, netektų proto, supleškėtų kaip degtukas per gryniausios baimės akimirksnį, pavirstų karštais pelenais, apanglėjusiom pačios savęs liekanom. Raukydamasi iš įstangos, ji tikina save esanti bet kur kitur, tik ne čia...

Ji yra namuose, kuriuose užaugo, o jos motiną neša laiptais žemyn ir į gatvę, į laukiantį katafalką. Iš pradžių ji laukė, niekam nesakydama, kad jos mama mirė. Nežinojo, ką daryti toliau; nenorėjo pradėti naujo gyvenimo be jos. Mama jai buvo sakiusi, kad jos kai kas ateis, kai bus tas laikas. Ketė bandė išsisukinėti, bet motina nesiliovė, jos akys karštligiškai degė, apytamsiame kambary jų baltymai atrodė pilki, lėliukės didžiulės.

– Ne, tu privalai išklausyti. Tai svarbu. Kai išmuš valanda, kai kas ateis ir pasiims tave. Tau reiks eiti su ja ir daryti, kas liepta. Ar supranti? Viskas sutarta. Tai geriausia, ką galiu dėl tavęs padaryti. Ten tavimi pasirūpins. Namų šeimininkas... – Ji trumpam nutilo, nors balsas ir taip buvo panašus į kuždesį, ir bandė suvaldyti beužeinantį baisaus kosulio priepuolį. Ketė troško, kad jai pavyktų. Negalėdavo žiūrėti į agoniją, į kurią tie priepuoliai įstumdavo mamą. – Tai gera vieta. Namų šeimininkas... – vėl pabandė ji, bet šįkart priepuolis paėmė viršų, o paskui ji buvo pernelyg išsekusi dar ką pasakyti.

Taigi Ketė po mamos mirties laukė. Laukė ir svarstė, kas bus toliau, bet dėl to nesirūpino. O kai kitą rytą užėjusi kaimynė rado ją vieną ir kai jos mamą išnešė, tarpduryje pasirodė keista moteris. Apsivilkusi kruopščiai susagstytą juodą apsiaustą, plaukai plieno pilkumo, veidas nejudrus ir atrodantis taip, lyg per visą gyvenimą ji nebuvo nusišypsojusi.

– Tu dabar eisi su manim, panelyt. Supranti? – paklausė ji. Ketė be žodžių linktelėjo. – Šitaip patvarkė tavo mama, tesiilsi ji ramybėje. Eik dabar ir susikrauk savo daiktus. Kiti pasirūpins likusiais. Na, paskubėk, – paliepė moteris.

Ketė nenorėjo. Ji norėjo važiuoti kartu su mama, net ir uždaryta į dėžę, net jei jos kūnas toks siaubingai tuščias, nebylus ir netikras. Ji nenorėjo eiti su ta aštrių veido bruožų, plonų griežtų lūpų, kibių rankų moterim. Su ponia Hedingli. Bet taip jai buvo paliepusi mama, ir ji pakluso...

Kai praėjus kuriam laikui – ji nenutuokia, kokio ilgumo, – durys atsidaro, Ketė vis dar neatitoksta iš susimąstymo. Sumirkčioja tik tuomet, kai konsteblis papurto ją už peties – atsargiai, lyg ji būtų koks sprogstamasis įrenginys. Ji pasuka galvą, išgirsta jį kalbant.

– Ei, aš negaliu čia gaišti visą dieną. O gal nori likti čia?

Už jo durys atdaros, ir Ketė kaipmat pašoka ir žodžio netarusi strimgalviais pasileidžia prie jų. Įlekia tiesiai į glėbį Džordžui.

– Kete! Atsargiai, mergyte! Ar tau viskas gerai? Tu nesužeista? – klausia jis lengvai laikydamas ją tvirta ranka, kad neišlėktų nuo jo laukan, į saulės šviesą.

– Džordžai! Jie mane užrakino! – sugaikščioja ji.

– Ša, ša, aš žinau. Bet dabar tu laisva. Nusiramink, Kete. Apsidairyk aplinkui, – švelniai įkalbinėja jis.

Ketė, giliai atsidususi, daro, kas pasakyta. Ji policijos nuovados priekiniame kambaryje, o už Džordžo durys plačiai atidarytos, gatvėje akinamai šviesu.

– Ar jūs mane paleidžiate? – klausia ji konsteblio, pažadinusio ją iš transo.

– Šį kartą taip. Bet laikykitės toliau nuo bėdos, girdite? Aš šį

tą girdėjau apie jus, panele Morlėj. Mums nereikia daugiau jokių jūsų viešų išsišokimų, aišku?

– Bet... jie neleido jai kalbėti. Ji turėjo teisę kalbėti! Ir... jie svaidė... jie metė nudvėsusią žiurkę, dėl Dievo meilės! Į dvi bejėges moteris! – šaukia ji. – Ar jūs suimsite vyrą, kuris ją metė, ar suimsite?

– Jei žinočiau, katras metė, tai taip, suimčiau. O štai jūs, turiu pasakyti, ne itin, mano akimis žiūrint, panaši į bejėgę. Laimei, jus užtarė ponia Hever, ji teigė, kad jūs tik stengėtės ją apginti nuo minios... priešiškumo. Ir Džordžas Hobsonas štai... laidavo už jus. Taigi jūs laisva. – Išsiblaškęs jis pasikaso ranka ūsus. Prakaitas svidina jo veidą ir palieka dėmes ant kietos marškinių apykaklės. – Tas karštis, – burbteli jis. – Jis varo žmones į pasiutimą, taip aš manau. Nagi, nešdinkitės iš čia, ir kad daugiau jūsų veido nebematyčiau. Nes kitą kartą taip sklandžiai gali ir nesibaigti.

Mostu jis parodo jiems eiti. Džordžas išveda Ketę, kol ji vėl nepražiojo burnos.

Minutę kitą jiedu eina tylėdami. Pagrindinė gatvė kaip iššluota, saulė krypsta į vakarus – didelė, žėrinti, medaus spalvos. Pietiniame gatvės gale mėtosi lūženos – visa, kas liko iš šlamšto, kuriuo buvo apmėtyta MSPS oratorė. Ketė užuodžia savo aitriai smirdantį prakaitą. Tas dvokas ne tiek nuo karščio, kiek nuo baimės, kausčiusios ją kameroje. Džordžas eina nudelbtom akim, įtemptais pečiais. Ketė dirsteli aukštyn į jį, stengdamasi perprasti jo nuotaiką.

– Tu už mane laidavai? Ką tai reiškia? Ką tu jiems pasakei? – dvejodama klausia ji.

Džordžas trukteli pečiais, įbruka ranką į kišenę, vėl ištraukia.

– Pasakiau, kad tu mano moteris, – stačiokiškai atšauna jis. – Pasakiau, kad nebeleisiu tau pakliūti į bėdą.

Ketė nesusilaiko nenusišypsojusi.

– O, tikrai? – Ji žaismingai niukteli jį alkūne. – Norėčiau pamatyti, kaip tu šitai darysi.

Tačiau Džordžas nesišypso. Jo akyse nerimas.

– Kete, prašau. Aš neišgalėsiu kitą kartą už tave laiduoti, – sako jis, bet tuoj susigriebęs nutyla ir tvirtai suspaudžia lūpas.

– *Neišgalėsi?* Kaip suprasti?

– Niekaip. Užmiršk, ką pasakiau.

– Džordžai... ar tau teko sumokėti tam vyrui, kad mane paleistų? – šnibžda ji.

Džordžas koja nusitaiko į akmenuką ant kelio ir nuspiria jį į pakraštį.

– Gal jis ir šiaip būtų tave išleidęs. Tik vėliau. Šiandien arba rytoj. O gal ir ne.

– Kiek?

– Nesvarbu.

– Džordžai, kiek? Pasakyk man, – neatstoja ji.

– Nesakysiu. Gana, – štai ir visas jo atsakymas.

Ketė sustoja ir iš gėdos nuleidžia galvą, pro ašaras aiškiai nebeįžiūrėdama savo kojų, apautų dulkinais batais.

– Bet... bet tavo valtis, Džordžai! Tau nereikėjo to daryti! – kliūvančiu liežuviu išspaudžia ji.

– Reikėjo, Kete. Tave užrakino! Aš žinojau... žinojau, kaip jausiesi. Nežinojau, ar galėsi ištverti... nepakėliau minties apie tai.

– Vis tiek nereikėjo! Aš negalėsiu atmokėti! Mes jos nebeatgausime!

– Aš ją atgausiu. Tik reikės daugiau laiko, – niūriai sako jis. –

Gal parduosiu tą žiedą, kaip kad siūlei. Jei tu jo nenešiosi. Aišku, pinigai menki, bet vis jau pradžia.

– Džordžai... – sukužda Ketė atsigręžusi. Ji apsikabina jį per liemenį, negalvodama, kad gali kas pamatyti, įkniaubia veidą jam į krūtinę, jausdama per marškinius jo kūną, gilų, tolygų širdies plakimą. – Aš nebūsiu tavo žmona, bet aš *esu* tavo moteris. Kaip tu ir pasakei. Jeigu dar nori manęs. – Žodžiai nuskamba dusliai ir liūdnai.

Džordžas sugriebia ją už pečių ir lengvai papurto.

– Žinoma, kad aš tavęs dar noriu! Aš visada tavęs norėsiu! Niekuomet nesu sutikęs tokios kaip tu. Bet mes *turime* susituokti, Kete! Noriu turėti tave kaip savo žmoną. Būtų nuodėminga ne...

– Nuodėminga? Aš tokiais dalykais netikiu.

– Bet aš tikiu. Ir Dievas tiki. Kete, tekėk už manęs! – jis suima delnais jos veidą, neleisdamas nugręžti akių. Tačiau tose akyse jis perskaito atsisakymą, ir ji tą mato, taigi jai nėra reikalo to ištarti. Ji nepalenkiama.

– Aš surasiu pinigų tau grąžinti, Džordžai... ne, aš surasiu! – spiriasi ji jam kratant galvą. – Surasiu jų. Ir aš vis tiek esu tavo, nesvarbu, turėsi tu mane ar ne, – priduria; ir sukrėsta supranta, jog jis galėtų pasakyti ne, ir nuo tokios minties ją pagauna panika.

Estera išgirsta nuo rūsio laiptų atsklindantį garsų, raižų ponios Bel balsą ir iš jo supranta, kad Ketė galų gale parsirado į kleboniją. Prieš penkias valandas ją pasiuntė nupirkti mėsos ir išsiųsti laiškų. Estera ryžtasi – palipa laiptais žemyn tiek, kad girdėtų tiradą.

– ...ir lyg to dar negana, grįžti be jautienos! Kaip man be jautienos paruošti vakarienę? Atsakyk man, mažoji panele netikša!

– Juk sakiau, kad atsiprašau... Mane sulaikė! Aš nieko negalėjau padaryti, o paskui mėsininkas uždarė krautuvę...

– Ar tavo atsiprašymas pamaitins penkis žmones? Tu niekam tikusi apsileidėlė, Kete Morlėj, ir pasakysiu tau dar kai ką...

– Ponia Bel, dabar jau tikrai gana, – įsiterpia Estera kiek galėdama ramiau.

Ūkvedė tikra to žodžio prasme prikanda liežuvį, išpūsdama šnerves, ir neaprašoma veido išraiška įsikniaubia į savo pagurklius. Susidūrusi su jos žaižaruojančiom akim, Estera net virpteli. Ketė, priešingai, atrodo išbalusi ir išsekusi, jos drabužiai apdulkėję ir susilamdę, plaukai išsipešioję, susivėlę.

– Kete, eime su manim, gerai? – sako Estera ir pasisuka į laiptus. Lipdama pamano, kad mergina neseka iš paskos, bet atsigręžusi pamato ją žengiančią taip tyliai, kad negirdėti nė garso. Panašiau į šmėklą, o ne į gyvą žmogų.

Estera pasuka į svetainę, sustoja ir atsigręžia, sunėrusi priešais save rankas. Per pastarąsias tris svilinančias popietės valandas ji mintyse ruošė priekaištą, kurį buvo numačiusi išsakyti, – anksčiau to niekuomet nėra dariusi, bent jau tinkamai. Bet dabar ir šis neatrodytų labai pritinkantis. Ketė truputėlį sverdi, jos veidas suglebęs, visiškai be išraiškos. Estera pastebi kraują ant kelių pirštų, kur nuplėšti nagai, ir pilkšvai violetinę mėlynę, išplitusią ant raktikaulio, kyšančio pro atvirą apykaklę. Palaidinei trūksta dviejų sagų.

– Viešpatie, vaikeli! Kas tau atsitiko? – sušunka ji, apimta ne pykčio, o greičiau rūpesčio. – Ar tave buvo užpuolę?

Ketė sumirksi ir lėtai, giliai įkvepia. Estera kone mato, kaip

už tų tamsių akių greitai sumirga mintys, sakytum, mergina labai rūpestingai dėliotų atsakymo žodžius.

– Tam tikra prasme, ponia. Aš tikrai labai atsiprašau už tokį susivėlinimą ir kad neparnešiau mėsos vakarienei...

– Nesvarbu ta mėsa. Esu tikra, ponia Bel ką nors sugalvos. Geriau papasakok, kas tau nutiko.

– Ten, mieste, buvo moteris... ji sakė kalbą. Ponia Hever, taip ją pavadino. Tačiau minia elgėsi labai nepagarbiai ir neleido jai kalbėti. Jie visaip ją išvadino ir mėtė į ją supuvusius produktus ir... ir nugaišusį gyvūną, ponia, dėl to jinai nualpo. Aš ją užsistojau.

– Tu ją užsistojai? Kaip tai?

– Aš... atsistojau šalia jos ir... pasakiau jiems, kad leistų jai kalbėti. Bet jie neklausė. Prisistatė policija, ir man teko laukti nuovadoje, kol... ponia Hever atėjo ir užtarė už mane. Tada mane paleido. Bet anksčiau aš niekaip negalėjau išeiti, ponia, antraip būčiau išėjusi, – sako Ketė, ir jos balsas skamba nuoširdžiai. Pirmą sykį nuo jos atvykimo Estera regi neabejotiną ir nedviprasmišką jausmą jos veide – nerimą. Mergina dėl kažko baisiai susirūpinusi.

– Suprantu. O dabar sakyk – apie ką moteris kalbėjo? Ar mėgino kalbėti?

– Tai buvo... ji buvo... iš Niuberio MSPS. Atvyko pakalbėti apie rinkimų teisę, – nenoriai atsako Ketė.

– Šit kaip. Kete, – atsidūsta Estera, – taip nieko nebus. Visa tai tau jau praeityje, ir ten turi likti. Ne, ne – drįsčiau sakyti, tu išties garbingai pasielgei ponios Hever atžvilgiu, o gerieji Tačamo žmonės, regis, elgėsi toli gražu ne taip garbingai. Tačiau nors mudu su vyru mielai priėmėme į darbą tarnaitę su audrin-

ga praeitim, aš nesu tikra, kad galėsime laikyti čionai ką nors su audringa dabartim. Ar supranti? Čia tu esi mūsų tarnaitė, dirbi visu krūviu, ir kaipo tokia negali būti dar ir sufražistė. Kete, aš privalau šitai pabrėžti. Išmesk tai iš galvos. Taip nieko nebus...

– Aš negaliu pakeisti savo mąstymo, ponia, – Ketės balsas tylus, bet kupinas įtampos. – Tegu ir negaliu dalyvauti agitacijoje, tačiau man turi būti leidžiama mąstyti taip, kaip man atrodo teisinga!

– Na, ką gi! Tavo mintys išties priklauso tik tau, nors man jos ir gali atrodyti nenatūralios...

– Nėra nenatūralu moterims norėti tvarkyti savo pačių gyvenimą, savo likimą, ponia... nėra nenatūralu norėti geresnio gyvenimo sau, o paskui ir savo dukterims...

– Be abejo, jos gali viso šito norėti. Bet tie karingi veiksmai... tas nemoteriškas elgesys tik parodo, kad švelnioji lytis netinka nei valdyti, nei politikai. Moterys turėtų labiau puoselėti santuokos tvirtumą ir skatinti savo vyrus kovoti dėl visiems geresnės šalies. Mes esame namų židinio angelai, Kete, o ne mūšio lauko kariai. Taip Dievo nustatyta, ir taip visuomet turėtų būti. Aš tvirtai įsitikinusi, jog, tobulindama savo vyrą, jį ramdydama ir atmiešdama jo vyrišką karštį moterišku švelnumu, moteris laimėtų kur kas daugiau nei... daužydama langus ir elgdamasi kaip eilinis banditas... – Estera giliai įkvepia ir dirsteli į Ketę. Išvysta merginos veide kažką panašaus į užuojautą ar galbūt panieką. Kad ir kaip ten būtų, klausytoja tučtuojau susivaldo ir grįžta prie savo įprasto stiklinio žvilgsnio. – Na, gerai. Eik ir susitvarkyk. Matau, tu labai nusikamavusi. Leisčiau tau šįvakar pailsėti, tačiau vakarienės turi grįžti ponas Darentas, taigi, manau, mums prireiks tavo pagalbos. Turi pusvalandį nusiprausti

ir pailsėti, ir pasistenk, kad daugiau mes apie tai negirdėtume. Nei dabar, nei kada ateity. Dar laimė, kad mano vyras visą popietę užsiėmė savo pastoracinėmis pareigomis ir nebuvo namie, taigi nieko apie tai ir nesužinojo.

– Robinas... ponas Darentas grįžta šį vakarą? – paklausia Ketė.

Estera skvarbiai į ją dirsteli, ir nors tarnaitės žvilgsnis vis toks pat neutralus, jame esama dar kažko, ko ji negali perprasti.

– Taip, grįžta, – atsako ji, nepajėgdama visai paslėpti savo nesmagios nuotaikos. Dėl to jos balsas aukštesnis nei įprastai ir žodžiai sunkiai sprūsta pro lūpas, taigi atsakymas nuskamba kiek lakoniškiau, nei ji norėtų.

– Jūs turėtumėte labai džiaugtis, – pastebi Ketė, ir kažkas trumpam šmėsteli jos veide, tik sekundės dalelę – virpteli antakiai, trukteli burnos kamputis, ir dėl to jos pastaba nuskamba ironiškai.

Estera rausteli ir nelabai žino, ką atsakyti.

– Išties, – taria ji.

Ketei išėjus iš kambario, Estera prieina prie lango. Na, ji bent jau susitvarkė su ta nedidele krize ramiai ir protingai, mąsto ji, ir dabar viskas gali grįžti į normalias vėžes. Prižiūrėti, kad namai būtų tvarkomi sklandžiai ir tarnai būtų gerai nusiteikę ir apdairūs dirbdami savo darbą, – tai labai svarbi žmonos pareigų dalis. Nevalia leisti vyrui matyti namų ruošą tik pusiau atliktą, skalbinius pusiau išdžiūvusius, girdėti tarnų barnius ar jiems žeriamus priekaištus. Ji patenkinta, kad Albertas nepasirodė, kad ji galėjo dalykiškai išspręsti reikalą, nevarstoma smigaus Sofi Bel žvilgsnio.

Pro langą ji žiūri į perdžiūvusį sodą, kur ryškiai raudonos jos rožės barsto ant vejos žiedlapius nelyginant vaškines ašaras.

Ne, nėra gerai. Ji niekaip negali savęs įtikinti net ir tais išmintingais argumentais, jog džiaugiasi visą popietę užtrukusiu Alberto pradingimu. Nuo tada, kai savo neprašyta glamone jį pažadino... kai įsmeigė akis į tą jo anatomijos dalį, iki tol buvusią visišką paslaptį, jis daugiau laiko praleidžia už namų sienų, o ne viduje, ir atnaujino savo ankstyvus rytmetinius pasivaikščiojimus. Tokius ankstyvus, kad šįryt nubudusi pamatė, jog lauke dar tamsu, o vyras jau atsikėlęs ir išėjęs. Ji supratimo neturi nei kur, nei kodėl, nes jis daugiau nebesišneka su ja apie savo dienos planus. Ji stebi, kaip juodasis strazdas daužo į tako plokštes sraigę. Aštrūs lūžimo garsai skrodžia kiaurai jos mintis, trauko ir skaldo jas, ir viskas atrodo beprasmiška. Dedasi kažkas labai labai negero, ir tai varo pleištą tarp Alberto ir jos, tačiau ji negali nei tiksliai to įvardyti, nei rasti būdo, kaip viską atitaisyti.

Patarnaudama per pietus prie stalo, Ketė tyčia nežiūri į Robiną Darentą. Vikaras nesitveria savo kailyje. Dėl įdegusios nosies ir skruostų odos jis atrodo neatlyžtamai susijaudinęs. Jis klausinėja ir klausinėja – su kuo teosofas kalbėjęs, ką jie pasakę ir ką reiksią daryti toliau, įgyvendinant didingąjį sumanymą šviesti plačiąsias mases, ar Robinas peržiūrėsiąs brošiūrą apie jų atradimus, kurią jis kaip tik dabar rašantis. Robino atsakymai atrodo kažkokie prigesę, palyginti su nekantriais vikaro klausimais, ir Ketė tik didele valios jėga susilaiko netyrinėjusi jo veido, nebandžiusi iš jo suprasti tiesos, nes žino, kad jos nėra jo žodžiuose. Ji žino, kur gali jį sutikti, ir vėliau, išėjusi į kiemą, pamato jį

laukiantį atokiame kampe, rūkantį, žingsniuojantį, pakumpusiais pečiais.

– Na, kaip? Ar sėkmingai jie prarijo jūsų melą? – nelinksmai šypteli Ketė.

Robinas kritiškai ją nužvelgia, sprigtelėjimu atidaro cigarečių pakelį ir pasiūlo jai. Ji paima vieną, laiko suspaudusi tarp lūpų, kol jis pridega, išgaubtu delnu saugodamas degtuko liepsnelę nuo plūstelėjusio kieme palaimingai gaivaus vėjo.

– Tavo lūpose tai skamba siaubingai, – išsiblaškęs tarsteli jis. Pamindžikuoja nuo kojos ant kojos, lyg bet kurią akimirką galėtų būti priverstas bėgti arba kautis.

– Ar ne taip ir yra?

– Ne! Visa, kas mano sukurpta, tarnauja tiesos labui. *Apčiuopiamas* įrodymas tiems, kuriems sunku patikėti neapčiuopiamais...

– Sukurpta. Šitame viename žodyje telpa viskas, ką galima pasakyti apie šį apgailėtiną reikalą. Ir jūs tą žinote, – bespalviu balsu sako Ketė.

Ji giliai užsitraukia ir išpučia į orą melsvą dūmą. Robinas nusišypso, paskui trumpai susijuokia.

– Ar žinai, kad girdėti tave taip kalbant yra beveik palengvėjimas? Toks ryžtingas atmetimas, kai aš ištisas dienas tegirdėjau išsisukinėjimus, dvejones ir netikrumą, – prisipažįsta jis.

– Tai jie neužkibo?

– Kai kurie užkibo, bet nevisiškai; kai kurie norėjo, bet neįstengė; kai kurie nepriėmė, bet pamąstė: o gal... – Jis papurto galvą. – Ne visai taip viskas pasisuko, kaip aš vyliausi, ne. Manau, reikės kai ko daugiau.

– Daugiau? – kaipmat suklūsta Ketė.

– Man gali vėl tavęs prireikti, Kete. Kai kurie Draugijos nariai užsiminė, kad... galbūt elementalo atvaizdas galėjo būti nutapytas ant juostelės prieš išryškinant. Nors ir mėginau paaiškinti, jog nesu menininkas. Gal jie įtaria, kad turiu bendrininką. Jie gali atsiųsti liudininką, kai ryškinsiu naują nuotraukų porciją, jei man pavyks dar kartą išvysti ir nufotografuoti elementalą... – pabrėžtinai sako jis.

– Būtų išties įdomu. Tik sunkoka paaiškinti, ką aš ten veikiu su savo peruku ir šifono rūbu.

– Ne, ne. Savaime suprantama, fotografuojant nieko daugiau neturi būti. Bet šitai aš galiu visai lengvai pagrįsti. Pašalinis žmogus suardytų pusiausvyrą, ir dvasia liktų pasislėpusi. Jų ekspertas galėtų vėliau kartu su manim eiti į tamsųjį kambarį... taip. Man gali vėl tavęs prireikti, Kete.

– Kodėl jūs taip atkakliai dėl to kovojate?

– Ką turi omeny?

– Vyrus. Kodėl jūs taip atkakliai siekiate įsiamžinti istorijoje? Palikti... kokią nors žymę po savęs?

– Manai, kad aš būtent tai ir darau?

– O argi ne? Jūs ėmėtės poezijos, ėmėtės politikos... dabar imatės teosofijos ir esate pasiryžęs melagingai liudyti, kad pasiektumėt savo. Kodėl tiesiog neimti gyventi, o visa kita tesižino? Numirsite ir būsite pamirštas, kaip mes visi, – ji trukteli petį ir nužiūrinėja jį pro nuleistas blakstienas.

Robinas sumirksi, atrodo priblokštas jos žodžių.

– Aš nenoriu, kad mane pamirštų. Aš... – Sutrikęs jis pakelia rankas. – Tai toks skirtumas tarp vyrų ir moterų? Vadinasi, vyrai siekia laimėjimų, o moterys tiesiog gyvena? Ir dėl to istorija įamžina tik vyrų vardus?

– Nieko nėra amžino. Ar neskaitėte „Ozymandias“*?

– Kitso**? – klausia jis, bet Ketė papurto galvą.

– Šelio. Bet jūs tik išstatote save pajuokai. Jūs, vyrai. Moterys *yra* nemirtingos. Mes pratęsiame save vaikuose ir vaikų vaikuose, o vyrai rungiasi, kas pirmas pareikš savo teisę į kokį nors kalną.

– Mat kaip? O ar tuose vaikuose nepratęsia savęs ir tėvai?

– Taip, jei vyras teikiasi palikti pėdsaką vaikuose. Jei jis nėra pernelyg užsiėmęs kalnų užkariavimu. Ar fėjų atradinėjimu. Ar nemanote, jog tai geresnis būdas pasiekti nemirtingumą, nei versti pozuoti kostiumu aprengtą tarnaitę ir meluoti pasauliui?

– Įsikurti, vesti ir paleisti į pasaulį kelis vaikiščius? Nemanau. Tačiau aš tapsiu nemirtingas, Kete. Aš išgarsinsiu savo vardą, ir jį prisimins visada. Net kai pasaulis pasikeis ir pompastiškos mano brolių šnekos atrodys banalybės, mane jie prisimins.

– Tai jūs visa šita darote dėl konkurencijos šeimoje? – nepatikliai perklausia Ketė. – Kaip liūdna.

– O kas tu esi, Kete Morlėj, kad mane teistum? Gal niekas niekada neprisimins, kas tu tokia, bet su manim gauni galimybę prisidėti prie to, kas iš tiesų gali pakeisti pasaulį.

Robinas vis dar neramiai žingsniuoja – keli žingsniai į vieną pusę, keli į kitą.

– Na, ką gi. – Ketė darsyk giliai užsitraukia ir trumpą mirksnį galvoja. Atkraginusi galvą išpučia dūmą ir stebi virš galvos plaukiančius vėjo genamus debesis. Dar ne visai sutemę, ir pro

* Anglų poeto Percy'o Bysshe'o Shelley'o (1792–1822) sonetas apie žemiškosios šlovės ir galybės laikinumą.

** Anglų poetas romantikas Johnas Keatsas (1795–1821).

tamsiai mėlyną dangaus šydą tai šen, tai ten prasišviečia blankios blyškaus melsvumo gijos. – Turiu kai ką apie visa tai pasakyti, – ištaria ji.

Robinas liaujasi žingsniuoti ir susiraukęs atidžiai žvelgia į ją.

– Apie ką tu čia?

– Kaip suprantu, esu lyg ir jūsų modelis. Ir esu vienintelė, tinkama tam tikslui.

– Ir?

– Ir, mano manymu, modeliams yra įprasta – nesvarbu, ar jie pozuoja dailininkams, ar fotografams, – gauti užmokestį, – sako ji, tvirtai atremdama jo žvilgsnį.

– Aš ir sumoku tau – savo tylėjimu, savo bendrininkavimu šitaip palaidūniškai tau elgiantis, – atsako jis, šaltai šypteldamas lūpų kampučiu.

– Na, mano galva... manasis tylėjimas dabar lygiai toks pat svarbus kaip jūsiškis. Jei tik ne svarbesnis. Matote, aš galiu iš čia išeiti. Man pasipiršo. Jūs ne kažkiek mane tenubausite, jei nuspręsiu prabilti apie jūsų fotografijas, o jums, aš manau, tai atsieitų brangiai.

– Pasipiršo? O kur tavo žiedas? – atšauna Robinas. Jo veidas aptemęs kaip audros debesis.

– Nugvelbtas iš jo motinos namų, – mikliai sumeluoja ji.

– Te-te-te, visai nekokios piršlybos, – įgelia Robinas.

Jis pasisuka ant kulnų nusigręždamas, susigrūda rankas į kišenes ir atmeta galvą. Taip stovi kurį laiką, o Ketė skausmingai besidaužančia širdim laukia, sukaupusi visą valią, kad atrodytų tvirta ir rami.

Pagaliau Robinas Darentas vėl atsigręžia į ją – taip staigiai, kad ji krūpteli. Jis greit pasukioja galvą į šalis nelyginant plėšrūnas.

– Labai gerai. Suprantu, kad prirėmei mane prie sienos. Ir kokie gi, tavo manymu, fotografo modelio įkainiai? – klausia dusliu iš pykčio balsu.

– Modelio, kuris turės visą gyvenimą laikyti liežuvį už dantų... dvidešimt svarų.

– *Dvidešimt s...* Tu iš proto išsikraustei! – rikteli Robinas, ir jo balsas staiga užlūžta, virsdamas nirtulingu šnabždesiu. – Jei išgalėčiau tokius pinigus mėtyti tarnaujančioms merginoms, tai nebūčiau grįžęs čia ir nesiglausčiau pas prakeiktus Kaningus, štai ką aš tau pasakysiu!

– Tylėti iki gyvenimo pabaigos – ilgas laiko tarpas. Aš esu pats svarbiausias žmogus jūsų planuojamoje karjeroje, raktas į jūsų ilgalaikę šlovę...

– Tu begėdiška niekšelė, Kete, kad šitaip man grasini...

– Jūs pirmas man pagrasinote, pamenate? Jei manėte, kad tylom viską nurysiu, tai esate kvailas ir nieko daugiau.

– Dešimt svarų ir nė šilingo daugiau. Aš rimtai, Kete. Nemėgink manęs spausti, – sako jis, prisislinkdamas taip arti, jog jai tenka atlošti galvą, kad galėtų į jį pažvelgti. Ji kone girdi, kaip iš įniršio garsiai plaka jo širdis.

– Iš anksto. Ir greit. Prieš darant kitas nuotraukas.

– Dabar pusę. Gausi ryt, kai apsilankysiu banke. Kitą pusę, kai padarysime naujas nuotraukas.

– Kada tas bus?

– Negaliu tiksliai pasakyti. Jie dar padvejos, paskui paieškos tinkamų ekspertų ir atsiųs juos pas mane, esu tuo tikras, nes pasiūliau tokį planą. Gal po dviejų ar trijų savaičių.

– Sutarta. – Ketė nusišypso. – Lauksiu savo užmokesčio už jau suteiktas paslaugas.

Ji pasisuka eiti, bet Robino ranka, vikri kaip gyvatė, sugriebia ir neleidžia jai pasitraukti.

– Jei paspruksi su savo išsigalvotu jaunikiu dar prieš man padarant daugiau nuotraukų, tuomet, įspėju tave, Kete Morlėj, – surasiu tave ir priversiu už tai sumokėti, – sako jis taip ramiai ir užtikrintai, kad Ketė nušiurpsta.

Ji sulaiko kvapą, stengdamasi nuslėpti drebulį, ir nė nemirkteli, nors jo nagai rėžiasi jai į odą. Po nebylios kovos ji išlaisvina ranką ir nuveria jį žvilgsniu.

– Pasisaugokit, teosofe. Karma gali pričiupti *jus*, jeigu ką. O mano sužadėtinis sveria dvigubai tiek kiek jūs, ir rankos jo dukart ilgesnės.

Ji iš paskutiniųjų stengiasi kalbėti ramiai, nors norėtų klykte klykti. Kojose jaučia silpnumą ir nuovargį. Pasigręžusi eiti vidun, pamato Esterą, žiūrinčią į kiemą pro langą ties laiptais. Ji matė juos kalbantis ir stovi, prikišusi veidą prie stiklo, kad netrukdytų už nugaros tvieskiančių šviesų atspindys. Nei kalbėtis, nei rūkyti nėra nusikaltimas, bet Ketė vėl sudreba ir apsimeta jos nematanti; žiūrėdama sau po kojom, greit šmurkšteli pro duris. Vėl atskrieja vėjo gūsis, kilsteli trumpas jos juodų plaukų sruogas, smalsiais pirštais naršo galvos odą, tirdamas, klausinėdamas, darydamas ją pastebimą.

Kitą vakarą Ketė jau žino, kur rasti Džordžą. Jis susilažino, nors kitą rytą anksti turės plukdyti į vakarus krovinį – žvyrą naujų namų statybai Bedvine. Keli smulkūs lietaus lašai suvilgo veidą, kai ji smarkiai mina pedalus, o dviratis kratosi taku, slysčiodamas ant vienur kitur pasitaikančių akmenų. Ketė prisimerkusi

žiūri į tamsą. Tirštai debesų aptrauktame danguje nematyti nei mėnulio, nei žvaigždžių, tad ji vos įžiūri kelią. Nė nepamato, kaip privažiuoja tiltą, tik staiga išvysta priešais niūksantį jo išlinkusį juodą siluetą, o už jo – silpnai švytinčias Tačamo gatvių šviesas. Ketė staigiai sustabdo. Nulipa, kruopščiai paslepia dviratį tilto papėdės krūmuose, kur niekas nepamatys, nebent ant jo užliptų, ir bėga nesustodama likusį kelią iki „Artojo" smuklės.

Durininkas su smuklininku ją jau pažįsta, todėl, užuot užstoję kelią, linkteli ir sumurma pasisveikindami. Keli lankytojai atsigręžia į ją – pavėpsoti į merginą trumpai kirptais plaukais, kuri nenešioja korseto ir, kaip tauškia žmonės, yra perpjovusi gerklę savo meilužiui, darbdaviui, tėvui; padegusi bažnyčią Londone; apiplėšusi parduotuvę, banką, pašto traukinį; pridariusi tokių baisybių, kad vikaro žmona nė nedrįsta apie tai prabilti. Drėgna Ketės palaidinė prilipusi prie nugaros. Gaudydama kvapą, ji patraukia tiesiai į užpakalinį kambarį, į pažįstamą, klaustrofobišką tvaiką ir ūžesį, čia visur grumdosi susispaudę vyrai, ir jos šnerves kaipmat pakutena kiaurai smelkiantis alkoholio ir kūnų dvokas. Dabar jis jai gerai pažįstamas, kone mielas, ir toks nutolęs nuo ramių klebonijos garsų bei virtuvės kvapų, nuo muilu dvelkiančių švarių skalbinių, karšto pridvisusio kilimėlių kvapo prieškambary, kur aukštas sieninis laikrodis lėtu švytuoklės siūbavimu žymi gyvenimo bėgsmą.

Šiandieną čia vyksta ne bokso varžybos, o kitokios rūšies kova. Per publikos keiksmus ir šauksmus girdėti spigūs riksmai ir kudakavimai, bjaurūs, kupini įsiūčio. Ketė truputį pritupia, jos veidas atsiduria vyrų klubų aukštyje. Pro besistumdančius jų kūnus ji pamato kovojančius gaidžius. Jų plunksnos pašiauštos,

skiauterės ryškiai raudonos, nuo pentinų tyška kraujo lašeliai. Akys žėri neapykanta, snapai praviri, žiopčioja. Jie kerta, atmušinėja, tiesia kaklus, sukasi ir bado vienas kitą. Kitapus ringo Ketė pamato Džordžą, rimtai stebintį kovą. Ji prasigrūda prie jo ir sveikindamasi paliečia jo ranką.

– Kodėl jie kovoja? – smalsiai pasidomi ji.

– O kodėl šunys loja? Taip jau yra. Du patinai negali apsikęsti vienas kito draugijoje. – Džordžas patraukia pečiais. – Eikš pas mane. – Jis apveja rankomis jos liemenį ir spusteli. – Dabar tu išrink.

– Išrinkti?

– Pasakyk, kuris paukštis laimės, ir aš pastatysiu už jį pensą, – paaiškina Džordžas. – Aš niekaip negaliu nuspręsti.

Nuo patalpoje tvyrančio karščio jo marškinių krūtinė nusėta tamsiomis dėmelėmis. Ketė uždeda ant jų ranką, pajunta drėgną jo odos karštį. Džordžas palinksta į liečiančią ranką, akyse įsižiebia geismas. Akinamai jam nusišypsojusi Ketė vėl atsisuka į ringą. Kurį laiką stebi kovojančius paukščius, jų virpančias, skraidančias bronzos ir aukso spalvų plunksnas, pilkas žvynuotas kojas, užsibaigiančias juodais nagais. Ketė kaip gyva nėra mačiusi dviejų gyvūnų, išstatytų vienas priešais kitą tam, kad vienas kitą sunaikintų. Jų kovoje nėra nė ženklo apgalvotos Džordžo judesių gracijos. Vien troškimas žaloti ir žudyti.

– Antai tas, – rodo ji pagaliau į mažėlesnį paukštį žalsvai juodais sparnais.

– Taip manai? Jis atrodo jau beveik nugalėtas.

– Bet pažiūrėk, kiek turi įniršio, – rodo Ketė.

Džordžas šūkteli storuliui, kuris, nusimetęs marškinius, stovi ant kėdės su berankoviais apatiniais, prakaituodamas ir sver-

dėdamas. Iš rankų į rankas pereina moneta, ir lažybos patvirtinamos mėlyno popieriaus skiaute.

– Dabar stebėk jį, – sako Ketė, neatitraukdama akių nuo sužeistų ir kraujuojančių paukščių.

Kurį laiką mažesniajam paukščiui ir toliau nesiseka, jis kenčia pakartotinius priešininko antpuolius piktai kliegdamas, nes pentinai vagoja jo kūną, o galva sukapota ir žaizdota. Tačiau jo akys vis tokios pat beprotiškos, jis nei traukiasi, nei pasiduoda.

– Jis yra kovotojas. Jis neleis sau pralaimėti, net jei turės dėl to žūti, – sumurma Ketė, bet jos žodžių minios ūžesy niekas neišgirsta.

Sukaupęs paskutines jėgas, mažesnysis paukštis pašoka į orą ir leisdamasis nagais įkimba į varžovui į galvą. Vienas pentinas iškabina akį, kitas išlupa nemažą gabalą mėsos nelaimingajam iš galvos. Kraujas pasrūva į likusią akį ir ją apakina. Sužeistasis nugalėtas pritupia, bejėgiškai krato galvą. Greit ir nusibaigia, mirtinai užkapotas mažesniojo paukščio, kuris dabar stovi nuleidęs sparnus ir iš nuovargio iškoręs liežuvį.

Ketei užima žadą. Ji nė nenutuokė, kad žiaurumas vis dar gali sukrėsti. Džordžas, klaidingai supratęs jos staigų nuščiuvimą, sunerimsta.

– Taip jam geriau, tam negyvam gaidžiui. Iš vienakio vis tiek jokios naudos. Kad ir būtų išgyvenęs, Terneris jam būtų nusukęs sprandą, – sako jis. – Gal ir pats nebūtų panorėjęs gyventi žinodamas, kad pralaimėjo mažesniam už save, – priduria.

Ketė papurto galvą.

– Visi padarai nori gyventi, – taria ji.

Suraukęs antakius, Džordžas atsiima iš storulio savo laimėjimą ir pusę duoda Ketei.

– Kodėl, juk tai buvo tavo pensas.

– Bet tu išrinkai nugalėtoją. Aš tikrai būčiau statęs už stipresnįjį ir pralaimėjęs.

– Pasilaikyk tuos pinigus sau. Ką aš už juos pirkčiau? Vis tiek negaliu išsipirkti iš savo pančių. Pasilaikyk, atsidėk savo valčiai, kurią aš tau skolinga, – nenusileidžia ji, sprausdama monetas atgal į platų Džordžo delną. Sumišęs jis žvelgia į ją. – Ir dar šitai, – sako ji. – Čia yra daugiau. – Šypsodamasi ji išsitraukia iš kišenės piniginę ir duoda jam.

– Kas čia?

– Turiu ir daugiau pinigų tau, nors ir nežinau, kiek sumokėjai tam policininkui. Dabar yra tiek, vėliau turėsiu daugiau, ir bus geriausia, jei neklausinėsi, iš kur juos gavau.

– Kokių pinigų? Kiek, ir iš kur tu juos gavai? – klausia Džordžas, vesdamasis ją iš minios į kambario pakraštį, kur mažiau šurmulio.

– Pinigai tavo valčiai. Dabar turiu penkis svarus, dar tiek pat turėsiu mėnesio pabaigoje, bent taip manau...

Ranka ji pasveria piniginę. Džordžas skubiai pridengia ją savo ranka ir paslepia jos sijono klostėse.

– *Kiek?* Ir visą tą sumą tu atsinešei čia ir išsitraukei iš kišenės!

– Matai gi, niekas jų nepavogė. Jie visi čia, ir visi tau.

– Tai kur kas daugiau, nei aš už tave sumokėjau. Aš jų neimsiu. – Jis atkakliai sukanda dantis.

– Ne, paimsi. Jei ir nesumokėjai tiek už mano išlaisvinimą, turėk juos ir atsidėk valčiai. Mudviejų valčiai. Mudviejų ateičiai ir laisvei, – rimtai sako ji.

Džordžas įdėmiai žiūri į ją ir kiek pagalvoja.

– Tai... tu tekėsi už manęs?

Ketė žiūri į šoną, pirštais narpliodama piniginės raištelius.

– Ne, Džordžai. Aš lieku prie to, ką tau sakiau. Bet aš iškeliausiu su tavim, jei tik man leisi. Ar to negana? Kai gausiu kitus penkis svarus – ar to neužteks kambariams išsinuomoti, pramoginiam laiveliui nusipirkti ir pradėti viską iš naujo? – nekantriai klausinėja ji.

– Bus gana. Daugiau nei gana. Bet...

– Ne, nesakyki „bet“! Sakyk, kad aš galiu keliauti su tavim! Sakyk, kad galiu palikti šitą savo gyvenimą, kurio nekenčiu, ir kad tu man dovanosi visai kitokį gyvenimą.

– Kaip mano *žmona*, Kete, turėtum visa tai ir dar daugiau, – maldauja jis.

Sprausdama piniginę jam į delną Ketė įtraukia oro, ketindama atsakyti, bet nespėja.

Orą perskrodžia šaižūs švilpukai, ir durys iš priekinio kambario cypdamos ir girgždėdamos skilinėjant medžiui atsidaro. Vidun įsiveržia policininkai, pūsdami švilpukus ir aukštai iškėlę žibintus, nušviečiančius laimėtojus, rankiojančius savo išloštus pinigus, ir pralošusiuosius, plėšančius savo bilietus. Jie plačiai išsisklaido ir stengdamiesi sugauti kuo daugiau žmonių lakstо šen ten tarsi vabalai su savo tamsiomis uniformomis ir šalmais. Tučtuojau visi kaip vienas sukrunta atsidurti kuo toliau nuo kruvinų paukščių, atsikratyti savo bilieto, jei jis nieko vertas, arba išsmukti su juo, jei vėliau už jį bus atmokėta. Minia plūsteli prie paskubom atidarytų užpakalinių durų ir išneša Ketę lauk kaip plukdomo medžio nuolaužą.

– Ei! – suriaumoja Džordžas, puldamas jai iš paskos.

– Stokite! Visi likite savo vietose! – šūkteli vienas policininkas.

Aplamdytais šonkauliais, nusėta mėlynių Ketė iš paskutiniųjų stengiasi išsilaikyti ant kojų. Oras staiga tampa grynas ir švarus, ir ji susivokia atsidūrusi lauke už durų. Akimis ieško Džordžo, bet nemato jo nė padujų tarp besigrumdančių kūnų. Vėl nuaidi švilpukai, ir ji išgirsta sunkiais policijos auliniais apautų kojų bildesį.

Policija, atsitraukusi nuo pastato fasado, telkia pajėgas prie užpakalinio įėjimo ir gaudo sprunkančius lošėjus. Ketė grumiasi, stengdamasi prasigauti į tos suirutės pakraštį, išsisukinėdama nuo pareigūnų iš kairės ir dešinės. Ūmai jai kelią pastoja sprunkanti žmogysta, taip žemai ant akių užsismaukusi skrybėlę norėdama likti neatpažinta, kad Ketės nė nepamato ir partrenkia ją ant žemės. Jos plaučiuose nuo smūgio nebelieka oro ir ji kokią sekundę taip ir lieka gulėti, iš paskutiniųjų mėgindama įkvėpti. Tuomet, nustelbdamas policininkų švilpukus ir suimtųjų niurnėjimus, pasigirsta balsas, skardus ir visiškai čia netinkantis. Ketė pažvelgia aukštyn ir mato Albertą Kaningą, išnyrantį iš tamsos degančiom akim – regis, jos nušviečia jam kelią. Jis žengia į šviesos ratą, sklindantį iš smuklės, ir jo veide tiek mažai minties, užtat jį nutvieskęs toks vidinis įsitikinimas, jog Ketė pašiurpsta. Nors jautė jam panieką, nors šitiek savaičių pragyveno šalia vikaro nelabai jį tepastebėdama, ji staiga pabūgsta. Jo veidu klydinėja visiškai liguista pamišėlio šypsena.

– Atgailaukite! Išpažinkite visus savo klystkelius! Savo nuodėmių svorį! Nusikratykite šitų kvailų ir pražūtingų įpročių, nes jie veda jus į nuopuolį, į jūsų žlugimą ir į žlugimą visko, kas teisu, tyra ir gera žemėje! – šaukia vikaras aukštu sujaudintu balsu, o jo veidas dega tokia aistra, jog nustelbia elektros šviesas iš užpakalinio kambario.

Ketės širdis nusirita į vidurius ir šie protestuodami suurzgia. Ji kosėja, grumdamasi dėl oro gurkšnio, sukrūpčioja, kai auliniais apautos kojos pradunda pro ją, šalia jos galvos, rankų ir kojų. Jis jokiu būdu neturi jos pamatyti. Ji pamėgina atsistoti, bet per staigiai, ir kvaitulio banga vėl grąžina ant dulkinos žemės. Vikaras žengia į priekį iš lėto, vaikiškai statydamas koją už kojos. Aukštai iškėlęs jis neša paauksuotą kryžių, mažiausiai dvylikos colių didumo, spindintį kaip jo akys. Mosuodamas juo, jis iš lėto slenka prie poros pareigūnų, kurie griauna ant žemės vyrą, o tas įnirtingai jiems priešinasi.

– Paleiskite mane, nedorėliai! Aš tik užėjau išgerti pintos alaus! – šaukia nusiplūkęs žmogelis.

– Tai kodėl tavo kišenėje tas lažybų popierėlis, Kitai Berindžeri, ir iš kur tavo piniginėje atsirado dviejų savaičių uždarbis? – klausia vienas policininkas. – Susitaupei lietingai dienai*, ar ne? – dar priduria, ir jo porininkas prapliumpa juoku, nes lietus iš rimtųjų ima lyti, versdamas dulkes purvu.

– Atgailauki, mano sūnau! Nusimesk savo ydingus įpročius kaip seną odą! Atgimk iš naujo Dievo meilėje ir baimėje! – maldauja vikaras, stovėdamas taip arti besimuistančio vyro, kiek leidžia atsargumas.

– Viešpatie! Kam jums prireikė temptis čionai dar ir nelemtą bažnyčią! Ar man dar mažai rūpesčių? – karčiai skundžiasi Kitas Berindžeris.

– Na, ne mes taip sugalvojome, – bjaurėdamasis burbteli pareigūnas, o Albertas stovi jiems priešais visas švytėdamas, sunkiai alsuodamas.

* T. y. juodai dienai.

Ketė, vis dar kosėdama, atsiklaupia ant kelių. Ji supranta, jog reikia nusukti veidą, nes vikaro žvilgsnis gali ją užkliudyti, bet nepajėgia atplėšti akių nuo jo. Jei jis pasižiūrės žemyn, sau iš dešinės, tai pamatys ją. Jai smilkiniuose tvinksi kraujas. Stovi keturpėsčia kaip gyvulys, rankos sminga į rupią, lietaus drėkinamą žemę, drabužiai išsipurvinę. Sukanda dantis, bet niekaip nenuslopina dar vieno beviltiško kosulio priepuolio. Spazmai krūtinėje tampa agoniški, ir ji nusvarina galvą prie pat žemės. Trumpą mirksnį nutolsta visas aplinkinis triukšmas – švilpukai, riksmai, kojų trypimas, durų trankymas, čirpiantis vikaro balsas, policininkų juokas – viską it siena užgožia prislopęs tuksenimas ausyse. Prieš akis sušmėžuoja šešėliai su kibirkščiuojančiais šviesos krislais. *Nenualpk!* – sukomanduoja ji pati sau. Nevalia, kad ją sulaikytų, kad pastebėtų. Nevalia, kad rastų bejėgiškai gulinčią purve.

Po truputį oras grįžta jai į plaučius, kvėpuoti darosi lengviau, galva prašviesėja, vėl girdėti ryškūs garsai. Ji pakyla ir dirsteli dešinėn. Vikaras dairosi naujos aukos. Policija sutramdė Kitą Berindžerį, jis, regis, bus nusprendęs mieliau eiti su pareigūnais, nei likti ir klausytis pamokslo.

– Kelias į teisumą – tai tyrumo ir skaistybės, valyvumo ir doros kelias... – skelbia vikaras į kairę ir dešinę sprunkančioms žmogystoms, mojuodamas joms kryžiumi, sakytum, vien pažvelgęs į kryžių žmogus išgytų nuo nuodėmių.

Dabar bėk, paliepia sau Ketė. Tačiau jau per vėlu. Atsistojusi ji pateko į jo regėjimo lauką, ir jis atsigręžęs ją užsipuola.

– Tu! Jauna moteris! Tau čia ne vieta! Moterys sukurtos švelnumui, jų pareiga nuolankiai patarnauti dievobaimingai valdžiai...

Jo balsas nutyksta. Jųdviejų akys susitinka. Akimirką ji mano, jog jis neatpažins jos. Daugybė vyrų nepažintų savo tarnaičių, jei jos nevilki uniformos, nėra tarp namų sienų, o dar tamsoje ir išsipurvinusios. Tačiau jis suraukia antakius, stengiasi ją prisiminti, ir sekundėlę prieš pasprukdama Ketė supranta, kad jam pavyko. Jo akys iš sukrėtimo išsiplečia.

10

Naktį Estera trumpam prabunda ir ištiesia ranką į Alberto pusę, bet jo vieta lovoje tuščia. Pagalvojusi, kad jau tuoj išauš, ji vėl užmiega, kamuojama prislėgusios ją neaiškios nevilties pojūčio. Jaučiasi apatiška, tarsi jai iš viso maža ką tereikštų nubusti. Tačiau kai išaušta rytas ir ryškūs saulės spinduliai, įspindę tarp užuolaidų, vėl pažadina, ji pamato, kad Alberto pagalvė lygi ir iškili, o paklodė jo pusėje tebėra tvarkingai ištempta. Išvakarėse, kai ji nuėjo miegoti, jis sėdėjo su Robinu Darentu, visas paniręs į diskusijas. Dabar aiškėja, jog jo miegota nežinia kur, bet tik ne savo lovoje. Estera apsirengia taip tvarkingai, kaip tik įstengia, nesikviesdama Ketės į pagalbą. Jaučiasi keistai nesmagiai pamačiusi Ketę ir Robiną Darentą besikalbančius kieme. Jis atrodė susijaudinęs, vis žingsniavo pirmyn atgal. Iš to, kaip arti jis prie jos stovėjo, kaip gestikuliavo, taip ir dvelkė pernelyg akivaizdžiu familiarumu. Tarsi jiedu gerai vienas kitą pažinotų, tarsi tarp jų būtų užsimezgę ypatingi santykiai, apie kuriuos ji nieko nenutuokia. Amelija yra pavadinusi Robiną gražuoliu; galimas daiktas, ir Ketei jis toks atrodo.

Ji susisega plaukus, truputį pasipudruoja skruostus ir su rytine suknele nulipa į apačią. Svetainėje randa Albertą – jis sėdi pasidėjęs ant kelių rankas ir žiūri tiesiai prieš save. Jo kelnių klešnės apskretusios dulkėmis ir purvu, taip pat ir batai. Robino Darento – nė padujų.

– Albertai! Ar tu sveikas? Kur tu buvai? – klausia ji, sustojusi šalia ir suimdama jo glebią ranką savosiomis.

Iš lėto, kaip koks iškaršęs senis, jis pakelia į ją akis, kartą kitą sumirkčioja ir, regis, tik tada ją atpažįsta.

– Hete! Aš tavęs laukiau. Atleisk man. Buvau pernelyg susinervinęs ir nebėjau gulti. Pagalvojau, geriausia būtų tavęs netrukdyti iki dabar... – sumurma jis.

– Trukdyti man? Kodėl? Kas, po galais, čia darosi? – Estera spaudžia jam ranką. Jai nepatinka, kad jo žvilgsnis atrodo atklydęs iš toliausių tolių, nepatinka, kad jo balsas persunktas nuovargio ir suglumimo.

– Bijau, kad tiesiog čia, tarp mūsų, yra parijas... pragaištingas puvinys, teršiantis mūsų namų tyrumą, – tai sakydamas Albertas raukosi, tarsi jo paties žodžiai atsiduotų blogiu.

– Pragaištingas puvinys? Albertai, susimildamas, aš tavęs nesuprantu!

– Tarnaitė. Toji tamsiaplaukė. Mes turime tučtuojau jos nusikratyti, – aiškina jis, šįsyk ryžtingiau.

– Ketė? O kodėl nusikratyti? Kas jai nutiko? – sunerimusi klausia Estera. *Pragaištingas puvinys*. Ji pagalvoja apie tai, ką darant Amelija nutvėrė savo vyrą, ir apie familiarumą tarp Ketės ir Robino. Gerklė jai išdžiūsta. – Tai dėl pono Darento?

– Ką? Iš kur ištraukei? Robinas čia niekuo dėtas! Ar jis jau grįžo? Ar jis jau parėjo iš pievų?

Albertas pusiau pakyla iš krėslo, bet vėl alsiai sudrimba į jį.

– Aš nežinau... Albertai, kur tu miegojai?

– Ne, ne. Aš negalėjau miegoti. Negaliu miegoti. Tiek daug yra apie ką pagalvoti... Mergina turi palikti šiuos namus... kaip įmanoma greičiau. Nieko nuostabaus! Nieko nuostabaus, kad man nepavyko! Užteršta! Ištvirkavimas... jis suteršia visa, ką paliečia... – Albertas staigiai kilsteli į viršų rankas, jo veidą aptemdo neviltis.

– Ištvirkavimas? Koks ištvirkavimas? – iš paskutiniųjų stengiasi išklausti Estera, pasilenkusi prie jo ir mėgindama išskaityti jo veidą. Jis neperprantamas ir uždaras jai, už jo stiklinio žvilgsnio sukasi jai nežinomos mintys. Nei iš šio, nei iš to jai akis nutvilko karštos ašaros. – Berti, *prašau*. Paaiškinki man, – meldžia ji.

Albertas pažvelgia į ją ir nusišypso. Šypsena nedrąsi ir liūdna.

– Žinoma, tu nesupranti. Tu, kuri įkūniji visas geriausias žmonos savybes, – sako jis. Estera irgi nusišypso, džiaugdamasi bent jau tuo, kad neprašytą josios glamonę sekęs ginčas, regis, užmirštas. – Vakar vakare aš su policija nuėjau į liūdnai pagarsėjusią lošimų landynę Tačame. Norėjau pabandyti įtikinti žmones pasikeisti, mesti tokias bedieviškas pramogas... Mėginau paaiškinti, kokią žalą jie daro sau, mums visiems... visai žmonijai!

– Bet... kuo čia dėta Ketė?

– Ketė? Kas ta Ketė?

– *Tarnaitė*, Berti. Sakei, kad tarnaitę reikia atleisti...

– Taip! Ją būtiniausiai reikia atleisti! Ji tenai buvo, Hete, – ji tenai buvo ir spruko kaip žiurkė, kai policija įsiveržė ir pradėjo juos semti. Aš ją mačiau! Išsyk ją atpažinau!

– Tu tikrai suklydai, Berti... kodėl gi, dėl Dievo meilės, Ketė

turėtų būti Tačame ir dar lošti, apsaugok Viešpatie? Jos ten niekaip negalėjo būti – ji buvo viršuje, savo lovoje, aš tuo įsitikinusi!

– Ne, ne, tu negali būti įsitikinusi. Estera, *aš ją mačiau*. Melagė, lošėja, o dar neabejotinai ir gašli pasileidėlė...

– Bet tu *tikrai* klysti, – spiriasi Estera.

– Noriu, kad ji išeitų. Ji bus pragaištis mums visiems.

– Ne, Albertai! Čia tu privalai paklausyti manęs, meldžiu. Tu klysti. Ji gera mergaitė! Ji sunkiai dirba...

– Nieko sau reikaliukai, jei jau mano paties žmona abejoja mano žodžiais, – šaltai pastebi Albertas. – Pakviesk ją ir išklausinėk. Išklausinėk ir bus aišku, kaip giliai įsišaknijusi jos nedorybė!

Kai Estera randa Ketę, ši triūsia – perkloja šeimininko lovą švariais skalbiniais. Nuvilktuosius ji susukusi į ryšulį ties durimis. Estera jį peržengia, staiga pajutusi, jog kojos tapo sunkios kaip švininės, o liežuvis sumedėjo. Ji šiaip taip nusišypso akis pakėlusiai Ketei ir pastebi tamsius merginos paakius ir batus dar su purvo žymėm, nors ir kruopščiai valytus.

– Atsiprašau, ponia. Aš čia dar valandėlę užgaišiu, bet galėčiau pabaigti ir vėliau, jei jūs norite, – tyliai ištaria Ketė.

– Ne, ne, Kete. Viskas gerai. Iš tiesų aš... apie ką kita norėjau su tavim pakalbėti, – nenorom sako Estera.

Ketė plačiai išskečia rankas ir švari paklodė subanguoja, iš lėto nusileisdama ten, kur reikia. Ji porą sykių ją timpteli ir išsitiesia, atsisukdama į Esterą tokia romi ir nuolanki, jog Estera, nė neuždavusi klausimo, jau žino atsakymą.

– Vadinasi, tai tiesa? Tu vakar vakare buvai Tačame? Ir lošei? Mano vyras sakė, kad matė tave tenai... – Ji nutyla, pati nuste-

busi, kad taip nervinasi ir kad vylėsi visa tai būsiant klaida. Net meldė šito.

– Jis matė mane tenai, tas tiesa. Bet aš nelošiau, ponia, – atsako Ketė, žiūrėdama tiesiai į Esterą tuo savo niūriu, trikdančiu žvilgsniu ir nė nemirktelėdama.

– Ak, Kete! Kaip tu galėjai? Kaip... kaip, po galais, ten *nusigavai*?

– Pasiskolinau vikaro dviratį. Ir anksčiau daug kartų taip dariau, – pareiškia Ketė, įžūliai kilsteldama smakrą, tarsi tyčia skatintų Esterą priekaištauti. Netekusi amo, Estera ilgai spokso į ją, kol mergina vėl prabyla. – Kaip suprantu, mane atleis? – klausia, ir jos balsas, nors vis toks pat įžūlus, šiek tiek virpa.

– Nežinau... nežinau. Jei vikaras sužinos, kad ėmei jo dviratį... Ir dar daugybę kartų... – Estera atsikvepia. – Bet kuriam galui? Kada tu miegi?

– Aš blogai miegu, ponia. Po kalėjimo man... nelengva užmigti. O jūs niekada nesakėte, kad man nevalia išeiti iš namų dienai pasibaigus. Niekada nebuvo pasakyta, kad negalima! Aš tenorėjau šiek tiek paragauti gyvenimo už keturių sienų. Ar tai nusikaltimas?

– Ne ne, tai ne nusikaltimas, Kete! Bet taip elgtis nedera! Tokiose Tačamo vietose ir tokiu vėlyvu metu, viena... ten ne vieta vienišai jaunai moteriai! Tau galėjo kas tik nori nutikti! Žmonės galėjo apie tave pagalvoti *visų* blogiausia! Taip tiesiog nedaroma, Kete! Niekad aiškiai to nepasakiau, nes man į galvą neatėjo, kad reikia aiškinti! O tu žinai, kad aš turiu tokią teisę! – šaukia Estera, vis labiau keldama balsą, nepajėgdama susivaldyti.

– Ne visada aš būdavau viena, – sumurma Ketė.

– O, tai kas gi eidavo su tavim? Tik jau ne Sofi Bel, šita tikrai

žinau... – Estera užsikerta supratusi, ką Ketė norėjo pasakyti. – Tai yra... tu turi mylimąjį? – klausia ji. Ketė nieko neatsako, bet jos akyse kažkas švysteli. – Suprantu, – tyliai ištaria Estera. Ar būtent tai ji ir matė kieme? Įsimylėjėlių kivirčą? Ji žvelgia pro langą į tolimus medžius, išskydusius kaip žalia dėmė. Paukščiai čiulba kaip įprastai. Oras skaistus ir sausas, bet namas staiga jai pasirodo nuo visko nutolęs. O galbūt ji pati, Estera, nutolo nuo visko. Neteko ryšio su visais dalykais, kuriuos manė pažįstanti. – Bet... – bando ji stvertis nors šiokio tokio gelbėjimosi šiaudelio visoj šitoj maišalynėj, – bet tu ne lošti tenai nuėjai? Vakar vakare?

– Ne, ponia. Nuėjau ten ne lošti.

Kambary stoja tyla, ir paklodžių plevenimo sukeltos dulkės iš lėto, po vieną mirgantį krislelį, sėda ant poliruotų baldų paviršių. Estera suneria pirštus ir kurį laiką į juos žiūri, girdėdama vien Ketės alsavimą, greitą ir nelygų kaip užspeistos, kovoti pasirengusios būtybės.

– Ar man eiti krautis daiktų? – pagaliau prabyla Ketė.

Estera papurto galvą.

– Man reikia... pasikalbėti apie tai su vyru. Aš tikiu, jog širdyje tu gera, Kete; tikrai tikiu tuo. Jei tu liksi, privalėsi pasižadėti, jog baigsi tas savo išvykas į miestą. Galbūt galėtum išeiti pasivaikščioti su savo... draugu sekmadienio popietę, per laisvą laiką. Tačiau turėsi jokiu būdu nebelankyti viešųjų vietų mieste ir nebepradingti iš namų naktimis. Ar galiu vyrui perduoti tokį tavo pasižadėjimą? – drebančiu balsu klausia Estera.

Atšiaurios Ketės akys kiek sušvelnėja, lūpos susispaudžia į vieną nelaimingą liniją, tačiau atsakymas nuskamba ryžtingai:

– Ne, ponia. Aš negaliu to pažadėti.

Laiptų viršuje Estera delsia, niekaip nesiryždama lipti žemyn pas Albertą. Nusitveria už turėklo ir pastebi, jog ranka dreba. Visas jos kūnas dreba. Ūmai jai pasidingoja, kad pasaulis yra vieta, kur niekas nėra taip paprasta, kaip kažkada atrodė; vieta, kur ji apie nieką gerai neišmano. Žino, jog turėtų piktintis tais Ketės prisipažinimais, bet kažkodėl nejaučia pasipiktinimo. Jaučiasi sukrėsta, susirūpinusi ir... juk tikrai ne *pavydi*? Ar tai dėl to gerklėje įstrigęs gumulas, ar dėl to ji neskuba pulti Albertui į glėbį? Tačiau ji nesipiktina. Ji bijo. Nurijusi seilę lipa į apačią ir jai topteli, kad delsė dėl ypatingos priežasties. Jai reikėjo laiko apmąstyti argumentus, pagalvoti, kaip įtikinti Albertą leisti Ketei pasilikti. Nes staiga supranta neištversianti dar vieno pokyčio, dar vienos nesėkmės.

Tačiau jokios kalbos jos vyro nė truputėlio nesuminkština. Ji žada jam, nepaisydama Ketės žodžių, jog mergina niekad daugiau neišeis iš namų vakarais. Ji meluoja, esą, Ketė davusi jai žodį. Apie dviratį nė neužsimena, kaip ir apie Ketės kavalierių; prisiekinėja, kad Ketė iš viso niekada nelošė, ji tik norėjusi truputėlį pasimėgauti laisve, gyvendama taip suvaržytai, ir patyrinėti naują aplinką; kad tai normalu esant tokio jauno amžiaus ir dar iškentus tiek vargų per savo trumpą gyvenimą. Ji netgi įrodinėja, kad jie neišgalės į jos vietą pasamdyti kitos, nes mažiau rūpesčio kelianti mergina užsiprašys didesnės algos. Tačiau vikaras lygiai toks pat nepalenkiamas, kaip ir Ketė. Vargu ar jis iš viso klausosi, tik sėdi beaistriu veidu, rankas glebiai pasidėjęs ant kelių, o ji tuo tarpu kalba ir kalba, pateikia vis tą patį argumentą trim skirtingais būdais. Kai ji baigia ir maldaudama sugriebia jo ranką, jis tik paglosto išsiblaškęs jos rankas.

– Tu gera ir gailiaširdė, Estera. Tačiau ji privalo išeiti. Tučtuojau. Ji – *užkrato židinys* šituose namuose, ir tokiu metu, kai

gyvybiškai svarbu, kad čia nebūtų *nė dėmelės*. Jokio užterštumo. Ar supranti? Ar supranti, Estera? Nuo to priklauso *viskas*! – išdrožia jis, ir taip keistai sušvyti jo akys, kad Esterą užlieja nevilties banga.

– Albertai, prašau. Prašau, išklausyk mane. Nėra mūsų namuose dėmės! Toji teosofija iškreipė tavo mintis, brangusis... Argi aš negerai prižiūrėjau namų ūkį? Argi ne geriausiai žinojau, kaip tvarkytis su tarnais ir kaip tokie dalykai turi būti daromi? Primygtinai prašau, palik šitą reikalą man!

– Estera, tavo akys aklos. Tu neturi reikiamo supratimo, – ryžtingai atkerta Albertas.

– Aš nebuvau... perkeista, nori pasakyti. Manęs neveikia Robino Darento mokymai! – šnabžda ji įtampos kupinu balsu.

Albertas į tai tik nusišypso.

– Būtent dėl šios priežasties, Hete, tu privalai daryti, kaip aš sakau.

– Albertai, *prašau*, – meldžia ji.

Albertas vėl paglosto jai ranką, tarsi ji būtų koks neprotingas gyvūnėlis, kurio sumišimas apgailėtinas, bet visai natūralus, paskui pakyla ir eina į savo kabinetą, uždaro paskui save duris. Jos žodžiai jam visiškai nė motais. Apgaulingoje namų ramybėje tiksi laikrodis kaip dulkina širdis, ir girgžda grindų lentos nuo lengvų Ketės žingsnių klojant lovą, į kurią atsiguls Estera.

Esterai tebekiurksant ant kėdės kraštelio svetainėje grįžta Robinas Darentas. Ji pasuka galvą į energingų jo žingsnių garsą, mato, kaip jis ryžtingai traukia prie durų, kaip įeina vidun, lyg būtų tikras šių namų gyventojas, o ne svečias; paskui išgirsta, kaip

jis pasideda fotoaparatą ir pasikabina apsiaustą ir skrybėlę – vis taip pat nerūpestingai. Žvaliai žingsniuojant jam ant kaktos šokčioja garbanėlės it berniūkščiui, jis tyliai niūniuoja kažką sau po nosim. Tas nemelodingas *staccato* galėtų būti neišsakyti žodžiai, nesulaikomai kirbantys jo galvoje.

– Albertai! – šūkteli jis iš prieškambario.

Jis įsiveržia, topteli Esterai, *kaip potvynio banga, kaip vėjo gūsis.* Tarpduryje kyšteli jo galva ir pečiai, žole ištepti pirštai palieka žymes ant kremo spalva dažytų paviršių.

– Estera! Jūs taip tyliai čia sėdite. – Jis šiltai nusišypso.

– Ar žmogui nevalia tyliai sėdėti savo paties namuose? – atsako ji, nepajėgdama pakelti jo žvilgsnio.

Robinas nuščiūva, lyg ir susimąsto, surimtėja.

– Ar viskas gerai? Jus kažkas nuliūdino? – Jis įeina į svetainę ir sustoja, susidėjęs už nugaros rankas, staiga tapęs oficialesnis.

– Niekas nenuliūdino, – atsiliepia ji, bet, jos nusivylimui, balsas ima ir užlūžta. Kuo labiau ji nori nuslėpti savo nuotaiką nuo Robino Darento, tuo sunkiau sulaikyti verksmą.

– Estera! Vargšele... papasakokite man, kas atsitiko, – sukomanduoja Robinas. Jis ištiesia rankas ir artinasi prie jos, lyg norėtų apglėbti, bet Estera skubiai pakyla nuo krėslo.

– Nelieskit manęs! – suklinka ji. – Tai jūsų darbas! – Jos pulsas sutvinksi taip, kad net pirštai suvirpa, bet žodžiai jau išsprūdo ir jų nebesugrąžinsi.

– Tuomet turite nedelsdama pasakyti man, kuo jus nuliūdinau, kad galėčiau atsiprašyti ir būti tikras, jog niekada daugiau to nedarysiu, – atsargiai sako Robinas. Jo žodžiai lygūs, neskubūs. Tokio pat glotnumo, kaip ir visa kita.

– Mano vyras... vakar smuklėje pamatė mūsų tarnaitę Ketę.

Regis, vėlai vakarais ji slapčia susitikinėdavo su savo mylimuoju, o dabar jis sako, kad ji turinti išeiti iš mūsų, ir nenori girdėti nė žodžio prieš. Matote, tokios dabar jo pažiūros tyrumo klausimu. – Ji sviedžia teosofui piktą žvilgsnį. – Pažiūros tokios, kad jis iš dalies prarado... proporcijos pojūtį ir nepakęs jokių argumentų. – Estera viską išsakiusi trumpam pakelia akis, ir ją sukrečia Robino veidas. Kelias akimirkas jo veide atsispindintį šoką keičia pyktis ir siaubas, bet jam pavyksta susivaldyti ir atgauti savitvardą. Estera sulaiko kvapą. – Ar jūs ką nors žinojote ir anksčiau, pone Darentai?

– Aš... ne, žinoma, ne, – ištaria jis, bet neįtikinamai. Estera įbeda į jį išplėstas akis. – Tai yra kartą ar du aš ją mačiau. Išeinančią vakarais. Maniau, kad šiaip pasivaikščioti.

– Suprantu. Ir jūs nepagalvojote, kad reiktų pasakyti Albertui arba man?

– Labai atsiprašau, ponia Kaning. Pamaniau, kad tai visai nekaltas reikalas, – ramiai atsako Robinas, ir nei jo veide, nei balse nelikę jokių emocijų, jas paslėpė apdairus neutralumas.

– Na, reikalas pasirodė ne toks ir nekaltas, pone Darentai. Svarstau, ar čia viskas, ką apie tai žinote. Ar kartais nenumanote, kas tas jos draugas? – tyliai sako Estera drebančiu iš jaudulio balsu.

Robinas Darentas žiūri į ją, ir jo veide ima rastis kažkas naujo. Lyg lengva nuostaba ar pralinksmėjimas. Lyg netikėtas supratimas. Estera nukreipia žvilgsnį į savo rankas. Jo akys ūmai blyksteli familiarumu, regis, jos juokiasi iš jos.

– Estera, kaip pastaruoju metu jūsų nuomonė apie mane šitaip pasikeitė, kad nebetikite, jog aš kalbu tiesą? – klausia jis su nežymia grasinimo gaidele balse.

Estera muistosi, be paliovos tai vienaip, tai kitaip sukdama nosinę.

– Aš matydavau jus abu... kalbantis. Vakarais, – išlemena ji.

– Ir kas iš to? Juk nemanote, kad tai *aš* esu tas paslaptingas vyriškis, tiesa? Svečias ir tarnaitė pasikeičia keliais mandagiais žodžiais prie cigaretės, o jūs išsiaiškinate sau tai kaip meilės ryšį?

– Aš ne tai mačiau. Tai nebuvo... mandagu, – sušnibžda Estera.

Robinas Darentas neskubėdamas žengia prie jos artyn, ir ji vos susivaldo nepasitraukusi atatupsta.

– Užtikrinu, kad jūs klystate. Tarp manęs ir jūsų tarnaitės nieko nėra, – sako jis, atsistojęs taip arti, kad ji jaučia jo kūno šilumą, jo iškvepiamą drėgmę. Ji nusuka veidą, širdis daužosi, ji kenčia tyloje, galop pajunta, kad gali pratrūkti klykti. – Vis dėlto, jei norėtumėte, kad pakalbėčiau su jūsų vyru dėl merginos, mielai tą padarysiu. Gal sugebėsiu įkalbėti jį leisti jai pasilikti, jei būtent to norite? – sumurma Robinas, prisikišęs taip arti, kad ji jaučia kiekvieną jo įkvėpimą ir kaip švelniai oras įeina į jį per praviras lūpas, pro dantis ir liežuvį.

Jai vėl ištrykšta ašaros, suvilgo skruostus. Teosofas nedvejodamas pakelia ranką ir pirštais jas nušluosto. Estera sustingsta iškart, pernelyg sukrėsta, kad atsitrauktų.

– Aš nesuprantu, kokią galią jūs turite mano vyrui, – išdaužia ji, pati vargiai beatpažindama savo suspaustą balsą.

– Nesuprantate? Aš taip ir maniau. Jūs nesuteršta. *Virgo intacta**, balčiausia lelija; tokia miela. Švari ir nekalta, – sako jis, o jo lūpos krypteli, išduodamos žiaurų smaginimąsi.

* Skaisti (*lot.*).

Esterai atvimpa žandikaulis.

– Iš kur jūs?.. – nejučiom išsprūsta jai.

– Albertas pasakė. Vieną dieną, kai liaupsino man savo paties tyrumą. Vargu ar jis galėtų didžiuotis savo nekaltybe, neprimesdamas savo būklės jums, ar ne? – vilkiškai išsišiepia Robinas.

Estera užsimerkia, jos veidas dega. Tamsoje už sumerktų vokų pasaulis ima suktis, o drauge ir jos mintys.

– Manau, jūs turėtumėte palikti šiuos namus. Išvykti ir negrįžti! – ištaria ji.

– Estera, Estera. Jūs ir aš, mudviem nereikia vienas kito kamuoti, – ramiai atsako Robinas. – Mudu *privalome* viens kitam nekelti rūpesčių, – priduria, ir tas jo pareiškimas nuskamba kaip įsakymas, kaip perspėjimas. Ranka, nubraukusi jai ašaras, lieka ant veido, švelniai slysta skruostu iki žandikaulio linijos, nuo smakro iki kaklo, paskui iki raktikaulio, kol oras jos plaučiuose sustingsta ir ji neįstengia nei priešintis, nei pajudėti, nei nusigręžti. – Brangioji Hete. Aš pakalbėsiu su Albertu. Aš jį įtikinsiu. Galėsite turėti savo tarnaitę – mano dovaną jums, kaip atpildą už tai, ką esu padaręs ir kas nuteikė jus prieš mane, kad ir kas tai būtų, – jo akys dega pašėlusia liepsna.

Jo ranka dar akimirksnį užsibūna ant jos odos, pirštai karšti, drėgni nuo jos sūrių ašarų. Jie degina ją, jų lengvas prisilietimas jai kaip geležies jungas, prikaustęs prie žemės. Paskui jis atsitraukia, pereina prieškambarį ir negarsiai pasibeldžia į kabineto duris. Išlaisvinta Estera, dideliais gurkšniais rydama kvaitinantį orą, klupdama išbėga iš kambario.

Ponia Bel atidaro kiekvieną skalbinių pintinę, parneštą iš ponios Linčkomb, ištraukia kiekvieną daiktelį ir sutikrina su sąrašu, primerkusi akis iš įstangos perskaityti savo pačios keverzones.

– Turi būti šeši pagalvių užvalkalai – ar aš suskaičiavau šešis? – bamba ji tokias ir panašias pastabas.

Ketė yra tai mačiusi daug kartų ir žino, kad geriau nesikišti, nes vis tiek jos nesiklausys. Ponia Bel, nepaisydama artimos ir aiškiai draugiškos pažinties su skalbėja, atrodo, įsitikinusi, jog ta moteriškė vieną dieną sumanys apiplėšti jų namų ūkį, nugvelbdama servetėlę ar naktinius marškinius, ir būtinai kiekvieląsyk patikrina pintines. Ji pučia skruostus, šluostosi prakaituotą kaktą, įremia rankas į savo didžiulius mėsingus klubus ir apžiūrinėja palaidinę su nėrinių apykakle, išlygintą ir dailiai sulankstytą. Ar tai ta pati, kuri buvo atiduota skalbti? O gal vietoj jos pakišo kitą, prastesnę?

– Tie įtarinėjimai jus tik išvargins, – pastebi Ketė.

– Ką sakei? Malonėk nevampsėti čia man už nugaros, – burbteli ponia Bel.

– Pasakiau, kad turėtumėte sulaukti pagyrų už tokį kruopštumą. – Ji šypteli.

Ponia Bel trumpai ir šaižiai nusijuokia.

– Cha! Šitaip tu gyvenime nesi pasakiusi!

Ji vėl įninka tikrinti pintines. Ketė gūžteli pečiais. Ji smulkina didelį kietą druskos luitą, gautą iš bakalėjininko. Darbuojasi apskritu kirtikliu lygia medine rankena, tokio glotnumo, kad nuo pastangų tvirtai jį laikyti įsiskausta ranka, raumenys dega. Ji be atvangos kapoja luitą, tiksliai nustačiusi kampą, kad atkirstų mažus, tokius, kokių reikia, gabalėlius – ne didelius, kuriuos vėl tektų daužyti, ir ne mažyčius rupius, kuriuos jai tektų surankioti

nuo stalo. Reikiamo dydžio gabaliukai suberiami į molio indus ir sandariai uždaromi, kol prireiks. Tuomet juos sutrins rankomis ir supils į sidabrinę druskinę. Tas nuolatinis kapojimas, tas kontroliuojamo smurto darbas jai teikia savotiško pasitenkinimo. Čia reikia tikslumo – smūgiai turi kristi tam tikra jėga ir tempu, be paliovos. Taip besidarbuojant Ketei prašviesėja galvoje, ir keistas šaltas jos įniršis, viręs visą rytą, pradeda sklaidytis. Keistas tas įniršis, toks sunkus ir stingdantis. Ji nė pati dorai nežino, į ką jis nukreiptas. Į vikarą, kuris ją pamatė? Į teosofą, kad išsiuntė jį į tokį žygį? Į Esterą, kad uždraudė jai išeiti vakarais iš namų? Į Džordžą, kad spiriasi dėl vedybų? Ar tiesiog dėl to, kad jos paslaptis iškelta aikštėn. Kad ji daugiau nebeturi paslapčių: iš jos atimtas vienintelis dalykas, priklausęs tik jai vienai. Ji kapoja, daužo luitą, raumenys dega, ir ją tai ramina. Ketė nusispiria batus ir leidžia akmeninių grindų vėsai skverbtis į maudžiančias pėdas.

– Greitai turėsiu iš čia išeiti. Netgi šįvakar, – ištaria ji pagaliau, ir jos balse visai negirdėti nerimo.

– Ką tu čia šneki? – klausia Sofi Bel, užbaigusi savo patikrinimą, sudribdama ant kėdės.

Rankos mostu ji nušluoja aižyti padėtų žirnių ankščių krūvą, kad galėtų užsigulti ant stalo krūtine ir pasidėti dėmelėm numargintas rankas.

– Manau, kad mane atleido. Vikaro žmona mėgina užtarti, bet abejoju, ar jai pavyks jį perkalbėti, – paaiškina Ketė.

Ūkvedė išsižioja.

– Bet... už ką, dėl Dievo meilės? Ką tu iškrėtei, neklaužada?

– Aš... vakarais išeinu. Negaliu užmigti. Einu į Tačamą, kai kur ten užeinu. Ir jis mane ten pamatė. Tai ir atleidžia.

Ji gūžteli pečiais, lyg jos ateitis staiga nebūtų tapusi beformė, grėsminga ir tuščia. Atleistas tarnas negauna rekomendacijų. Praradusi šią paskutinę galimybę, daugiau tarnybos ji negaus.

– Kete Morlėj... Kete Morlėj... – kartoja ponia Bel jos vardą kaip kokį užkeikimą, lyg griebdamasi kraštutinės priemonės, pati tuo netikėdama. Jos plyšelių siaurumo akys plačios kaip niekad anksčiau. – Kaip tu galėjai būti tokia kvaila? O juk esi tokia sumani... – klausia ji, ir tai taip nepanašu į visa, ko Ketė tikėjosi, taip nepanašu į panieką ir patyčias, kad pradžioje ji nesusigriebia, ką atsakyti.

– Aš... aš myliu vieną vyrą, – galop ištaria ji, plūkdamasi su kirtikliu, mat įbedė per giliai ir jis tvirtai įstrigo druskos luite. Ji per smarkiai juo kirto, per giliai.

Ponia Bel pakrato galvą.

– Vyrą! O kokia iš jo nauda? Tu čia turi viską!

Ketė tylėdama vargsta su kirtikliu. Tvankiame ore suka ratus musės, o ponia Bel atrodo bent kartą pristigusi žodžių.

– Viską? Tikrai? O ką aš čia turiu – tik kasdien vis tuos pačius darbus, lyg ne žmogus būčiau, o viso labo mašina. Ir dar man sakoma, kad tai mano dalia, kad turiu būti laiminga dėl to, o kiti viską turi, gali meluoti į valias ir... ir... visą mielą dieną džiovinti gėles! – šaukia ji, ir jos balsas išdavikiškai dreba.

– Klausi, ką turi? Lovą! Švariuose, šiltuose namuose... valgyti triskart per dieną ir užmokestį – ir darbdavius, kurie nemuša tavęs ir pakenčia įžūlybes, kai jos tau išsprūsta! Štai kas yra viskas! – atkerta ponia Bel. – Ir nors nesuskaičiuojama daugybė žmonių norėtų tokios sėkmės, tau to negana?

– Ne, – iškilmingai atsako jai Ketė. – To negana. Negaliu to ištverti. Tiesiog negaliu. – Ji laukia, stebi; tačiau ūkvedė tik

spokso priešais, paskui įbeda žvilgsnį į savo supleišėjusias, nusidirbusias rankas ir nepasako nė žodžio. Ketė iš lėto atsikvepia. – Jei man teks iki vakaro išeiti, noriu pasakyti, kad užjaučiu jus dėl jūsų berniuko. Kad netekote jo. Ir dėl jūsų vyro užjaučiu, kurio irgi netekote. Atsiprašau, jei... niekinau jus už gerą tarnavimą. Jūs esate būtent tokia, kokios ir reikia. O man čia visai ne vieta, kaip pradžioje ir sakydavote, – dėsto ji ritmingu, vienodu balsu.

– Neatgailauk čia prieš mane, mergyt. Tau tai netinka, – atsiliepia Sofi Bel, tačiau paprastai aštrus jos balsas dabar vangus, praradęs visą dygumą ir klydinėja po kambarį lygiai kaip jos žvilgsnis, tarsi koks tabaluojantis siūlas, atiręs nuo palanko.

Robinas išeina iš kabineto po ketvirčio valandos. Estera yra savo kambaryje, bet girdi, kaip atsidaro ir negarsiai, bet ryžtingai trinktelėdamos užsidaro durys. Visą tą laiką, kol teosofas prabuvo pas jos vyrą, girdėjo tylius prislopintus balsus. Daugiausia Robino, kiek įstengė nugirsti, su keliom svariom pauzėm; vieną kitą neryžtingą žodį vos girdimai ištarė ir Alberto balsas. Ji galėjo jausti jo neužtikrintumą net per grindis. Dabar ji jau žino, išgirdusi teosofo žingsnius pirma svetainės link, paskui per prieškambarį prie laiptų papėdės, kad bus taip, kaip reikia jam. Nes, kad ir ką darytų Robinas, Albertas elgsis taip pat. Ji sėdi prie savo tualetinio staliuko su pudros pūkučiu tarp pirštų, pakeltų prie skruosto. Ketino atitaisyti ašarų padarytą žalą, bet pamatė veidrodyje savo akis ir susilaikė. Jos akys užtinusios, o skruostai įkritę labiau nei kada anksčiau. Plaukai susiploję ir be gyvybės, ir tiesiai pro langą krintančioje saulės šviesoje visai neblizga. Išties

nykus vaizdas, mąsto ji sau. Nieko keisto, kad Albertas mieliau užsiima fėjomis ir gražuoliu teosofu. Pudros pūkutis suvirpa jos rankoje, paskleisdamas ant raudonmedžio paviršiaus smulkutes blyškias dulkeles.

Pasigirdus Robino žingsniams laiptais jos širdis suspurda. Jo eisena išsyk atpažįstama – jis nėmaž nesistengia elgtis delikačiai ir tyliai vaikščioti. Trinksi kaip nerūpestingas vaikas... bet ne. Estera nebegali galvoti apie jį kaip apie vaikišką – kad ir kokie susitaršę jo plaukai, kad ir koks žvitrus šypsnys. Jis pagarbiai pasibeldžia į duris, tačiau ji neatsiliepia.

– Estera? Ponia Kaning? – pašaukia jis. Ji girdi pašaipią gaidelę, su kuria jis kaitalioja kreipinius, tarsi tik jam vienam būtų palikta spręsti, kurią formą vartoti, dera ji ar ne. – Hete? Turiu gerų naujienų, – sako jis, o ji vis tiek neatsiliepia, nors galvoje smarkiai tvinksi pulsas. Veidrodyje ji regi tvirtai suspaustas savo lūpas, ir ta niūri linija daro ją dar nepatrauklesnę. Stoja ilga pauzė, o paskui jis tyliai nusijuokia. – Aš negąsdinsiu ir nepulsiu siautėti ar griauti jūsų namo... bet išgavau Alberto pažadą, kad Ketė gali likti. Na štai – argi jūs nepralinksmėsite? Jis iškėlė tam tikras... sąlygas, kurios jai nebus prie širdies, bet aš padariau, ką galėjau. Ji bent jau nebus išmesta už durų be jokių lėšų. Estera? Ar nenorite man padėkoti? – klausia jis. – *Ne!* – mintyse surinka ji, ūmai nebelikus jokios abejonės, kad, nesvarbu, dėl kokios priežasties, bet jis tai padarė tik dėl savo paties interesų. – Tiek jau to. Gal jūs ilsitės. O gal pykstate. Šiaip ar taip, pasimatysime per vakarienę, ponia Kaning; mano dėka bus tarnaitė, kuri ją mums paduos.

Jo žingsniai neskubiai nutolsta atgal prie laiptų, ir Estera atsikvepia. Ji mėgina pajusti palengvėjimą, kad Ketei nebereiks

išeiti. Tačiau net ir tai kelia jai nesmagumą, nes tai jo pasiekimas, ir jis skelbiasi tai padaręs dėl jos, Esteros. Jai gelia galvą. Skausmas veržia kaukolę standžiu žiedu. Iš lėto ji pakyla ir atsigula į lovą. Buvo maniusi pagalvoti, sukurti kokį planą, bet sąmonė tuo pat metu ir pilna, ir tuščia, ir ji neįstengia išnarplioti savo minčių, nei jos patirtis, nei išsilavinimas nieko nepataria, kaip jai elgtis šitoje nepažįstamoje situacijoje. Negali ji nė užmigti, tad tiesiog guli, su baime laukdama vakarienės meto.

Prieš vakarienę, lemtingiausią jos ruošimo akimirką, ponia Bel iškviečiama į viršų pas vikarą ir jo žmoną.

– Prižiūrėk tuos pyragus, Kete, – dar penkios minutės, ir plutos paruduos, – sako ji, iškrypuodama iš kambario.

Ketė spokso į tarpdurį, kuriame ką tik pradingo storoji ūkvedė, ir mėgina atspėti, ką tai galėtų reikšti. Visi namai pritvinkę įtampos, lyg delstų ko laukdami, panašiai kaip per smarkiai prisuktas laikrodis. Gal tai tiesiog dėl karščio, bet gal ir ne. Ketė stebi pyragus, baigia skusti morkas kibirėlyje su vandeniu ir nuėjusi prie šulinio ištraukia grietinėlės desertui; o grįžusi į virtuvę randa ponią Bel – ši nežiūri jai į akis ir atšauna: „Nesuk sau galvos!“ – kai Ketė pasiteirauja, dėl ko ją buvo iškvietę.

Po kiek laiko ji vėl prabyla:

– Kai nuneši jiems vakarienę, padėk ant bufeto. Nenešk ant stalo, jie patys pasiims. Vikaras... vikaras nenori, kad per daug prie jo prisiartintum, – sunkiai ištaria balsu, kupinu nepritarimo šitam draudimui.

– Ką jis sau mano – kad aš jį kuo nors užkrėsiu? – nepatikliai klausia Ketė.

– Iš kur man žinoti, ką jis mano? Tiesiog daryk, kaip pasakyta, ir džiaukis, kad tebesi čia! – atrėžia ponia Bel.

Ketė nešioja valgius, kamuojama pikto įtarimo, dėl to jos rankos darosi nevikrios. Kiekvienąkart, dėdama patiekalą ant bufeto, ji įdėmiai stebi sėdinčiuosius, bet į ją žiūri tik Robinas Darentas, jis šypsosi ir dėkoja jai demonstratyviai atvirai. Estera desperatiškai įdūrusi akis tiesiai į baltos staltiesės vidurį, o vikaras žvalgosi aplinkui su giedra nuotaika, kuri atrodo visiškai netinkama, visiškai nesusijusi su šiuo kambariu. Paskui, kai viskas jau nurinkta, Ketė išėjusi lauk surūko cigaretę laikydamasi arčiau namo pakraigių, nes ima kristi pirmieji stambūs lietaus lašai, paskui grįžta į virtuvę ir randa ponią Bel stovinčią, susikišusią rankas į prijuostės kišenes, o veido išraiška tokia, kokios Ketė niekada nėra mačiusi. Ji staiga sustoja. Kažkas tame žvilgsnyje perspėja ją bėgti, bet ji to nepaiso.

– Kas yra? – atsargiai paklausia.

Ponia Bel sunkiai šnopščia, pūsdama šnerves. Ji atrodo kone išsigandusi.

– Aš turiu palydėti tave į tavo kambarį. Ir pažiūrėti, ar tikrai įėjai, – galop prataria ji, kapodama žodžius.

– O, tai dabar jūs būsite mano prižiūrėtoja? Jie mudvi sukiršino. – Ketė nuolankiai šypteli.

– Gal man tai ir nepatinka, bet turiu vykdyti, kas liepta. Prižiūrėti, kad vakare atsigultum į lovą ir nevaikščiotum į jokius *nedorybių lizdus...*

– Tai vikaro žodžiai?

– Tai jau taip.

– O mano pasižadėjimo, kaip suprantu, niekas nebereikalaus?

– Manau, tu sau jau pasižadėjai, Kete, – atsako ponia Bel, ir Ketės lūpose vėl šmėsteli šypsena.

– Ką gi, gerai. Lipkime į viršų.

Įniršusi žengdama pirm ūkvedės, Ketė kaipmat įveikia abu laiptų maršus ir sustoja prie savo kambario, įžūliai sukryžiavusi rankas, tuo tarpu ponia Bel stropiai pūškuoja įkandin jos.

– Na, aš jau čia. Visai pasiruošusi eiti vidun, – sako Ketė.

– Turiu pamatyti tave kambaryje, pasirengusią gultis.

Ketė žengia per slenkstį, prieina prie lovos ir atsisėda.

– Ar to pakaks? O gal turiu nusirengti ir lįsti į patalą?

– Man tai ne itin prie širdies, Kete. Bet kad tu pati ir prisidirbai, – atsiliepia ponia Bel. Ji suima rankeną ir ima verti duris.

– Palaukit! Aš niekad jų iki galo neuždarau... negaliu to ištverti. Prašau, palikit jas praviras, – paprašo Ketė.

Ponia Bel dvejoja, jos veidas dar labiau suniūra, tarp antakių giliai įsirėžia rūpesčio raukšlės. Laisvąja ranka ji krapšto kažką kišenėje, paskui vėl suima rankeną, ištraukia iš prijuostės ir kitą ranką, ir Ketė išvysta joje žybtelint metalinį daiktą, įspėjantį šviesos atspindį, bet nespėja į jį sureaguoti.

– Atsiprašau dėl šito, mergyt, – sumurma ponia Bel; ir štai durys jau uždarytos, o užrakto spyna iškalbingai spragteli.

Ketė akimirksniu pašoka ir puola prie durų.

– Ne, ne, *ne*! – šaukia ji, sukdama ir tampydama rankeną, ši girgžda, bet nepasiduoda.

Anapus durų sunkūs ponios Bel žingsniai tolsta koridoriumi kaip beišgalint skubiau. Staiga užplūdus įtūžiui, Ketė padvigubina savo pastangas, jos skrandis sutrūkčioja ir iš burnos ant grindų nudryksta karčių gleivių gija. Spazmui praėjus, sienos veržia ją glaudžiu žiedu, širdis susispaudžia, lyg tuoj sprogs, ir juodi pani-

kos šešėliai užtvindo galvą. Grindys po kojom, regis, pasvyra, supasi kaip gilūs vandenys. Iškelia rankas, kad išlaikytų pusiausvyrą, o ausyse taip ūžia, jog net negirdi savo pačios balso, šaukiančio Sofi sugrįžti. Ji trenkiasi į duris, braižo medį, nepaisydama rakščių po nagais. Daužo kumščiais duris, ir kiekvienas suduotas smūgis aidu atsiliepia kauluose. Tačiau durys nepasiduoda.

Aukštu žemiau Estera viena guli lovoje nemiegodama. Albertas po pietų pasitraukė į savo kabinetą ir nė nosies neiškiša. Tad Estera guli ir klausosi Ketės riksmų, jos kūkčiojimų, priesaikų ir maldavimų, kol tiesiog nebegali to ištverti. Mergina ilgai šaukiasi Sofi, paskui trumpam nutyla, ir Estera vaizduojasi, kaip ji bando atgauti kvapą.

– *Ponia Kaning! Ponia Kaning! Prašau, išleiskite mane! Aš negaliu tverti užrakinta! Aš negaliu!* – trūkčiojantis Ketės balsas kuo aiškiausiai prasiskverbia pro lubas. Estera pašiurpsta. Ji sulaiko kvapą ir meldžiasi, kad daugiau nieko nebegirdėtų. – *Prašau... aš nepabėgsiu! Nepabėgsiu! Prašau, išleiskite mane!* – vis šaukia ir šaukia.

Estera užsimerkia, prispaudžia prie galvos pagalvę, bet neįstengia iki galo atsiriboti nuo merginos kančios. Jai nieko kito nelieka, tik girdėti tuos šauksmus ir, slenkant nakčiai, rasti juose savo pačios jausmų atgarsį giliai širdyje.

2011

Li pripuolė prie savo automobilio, įlipo ir užtrenkė dureles. Staiga stojusioje tyloje ji gaudė kvapą, o vėjas ant priekinio stiklo užbloškė saują drėgnų geltonai žydinčio medžio žiedų. Kaklą jai veržė per stipriai apsuktas šalikas, su pirštinėmis jautėsi nemitri. Mašinoje buvo tvanku, oras troškus, ir Li pasipiktinimu virte virė. Pasirausė krepšyje mobiliojo ir surinko Marko numerį.

– Alio? – atsiliepė jis tartum sulodamas; balse jautėsi ir įtarumas ir tarsi priešiškumas.

– Tai aš, – lygiai taip pat lakoniškai atsakė ji.

– O, sveika... kaip tau sekėsi?

– Aš dabar bibliotekoje... nors ne, dabar mašinų saugojimo aikštelėje. Pasirodo, reikia iš anksto rezervuoti vietą prie mikrokortų aparatų, o vietiniai 1911 metų laikraščiai dar nesuskaitmeninti, o aparatai bus užimti visą dieną. Galėčiau gauti vieną ne anksčiau kaip rytoj. Ar ne juokinga?

– Nurimk, Li, ne tiek ir daug laukti. Tu gi ne Londone, – iš balso Markas atrodė pralinksmėjęs.

– Žinau. Tiesiog baisiai erzina tokia gaišatis... gal man grįžti vienai dienai į Londoną ir peržvelgti šalies spaudą?

– O kam ta skuba? Anas vaikinas nuo to nepasidarys nei gyvesnis, nei dar negyvesnis. Ar tu visada tokia nekantri? – kiek per skubotai paklausė jis.

– Taip! Tikriausiai. Na, bent jau kai dirbu prie siužeto. – Ji giliai įkvėpė ir atsipalaiduodama iškvėpė. – Kaip tau sekėsi mokyklose?

– Tiesą sakant, netikėtai aplankė sėkmė. Apskambinau didžiumą regiono mokyklų, bet nieko nepešiau – kelios iš jų iki šeštojo ir septintojo dešimtmečio nebuvo net įsteigtos, – bet tuomet paskutinės mokyklos, pradinės, direktorius kažkokiu stebuklu pasirodė besąs ne taip jau baisiai užsiėmęs ir sutiko su manim pasikalbėti, ir paaiškėjo, kad jis krašto istorijos entuziastas. Perpasakojau jam, ką Estera minėjo savo laiškuose. Jo manymu, visai neįtikėtina, kad vikaro žmona būtų galėjusi dirbti visu krūviu kaip mokytoja – ištekėjusiai moteriai tai būtų buvęs negalimas daiktas. Anot jo, panašiau, kad ji šiek tiek dirbo savanoriškai kartą per savaitę – gal sekmadieninės mokyklos klasėse – ir pasiūlė pasidomėti „mėlynųjų apsiaustų“ mokykla.

– „Mėlynųjų apsiaustų“ mokykla? O kur ji yra?

– Tačame. Dabar tai jau nebe mokykla, bet vardas išliko. Kaip tyčia aš dabar ir stoviu tiesiai prieš tą pastatą, – pasakė Markas.

– Tu tenai? Be manęs? Kur tiksliai? – bėrė klausimus Li, užvesdama variklį.

– Atsipalaiduok, niekur ji nedings. Važiuok į Tačamą A4 keliu ir pamatysi mane.

Kai Li pajudėjo, pro platėjančias debesų properšas ėmė spi-

ginti saulė – akinantys šviesos blyksniai skaudino jai akis. Ji nekantriai lūkuriavo prie šviesoforų, barbendama pirštais į vairą, ir tik pervažiavusi beveik visą Tačamą pamatė Marką, įsigūžusį į lietpaltį. Ištraukęs ranką iš kišenės, jis jai pamojo, ir ji staigiai pasuko prie šaligatvio, o už jos važiuojantis automobilis palydėjo ją garsiu signalu. Atsiprašydama ji vangiai kilstelėjo ranką ir nuleido lango stiklą.

– Kad kiek, būčiau tave pravažiavusi! Čia pagrindinė gatvė – ar tikrai žinai, kad būtent čia?

– Taip, esu tikras. Turbūt tau būtų geriausia važiuoti iš čia, truputį pavažiavus ana gatve yra stovėjimo aikštelė, – tarė Markas, kai pro šal besibraunantis sunkvežimis vos nekliudė jos užpakalinio buferio.

– Gerai, pabūk čia sekundėlę.

Ji grįžo į eismo juostą ir sulaukusi daugiau piktų mostų ir signalų nuvažiavo Marko parodyta kryptimi. Eidama atgal ten, kur jis laukė, ji apžiūrinėjo pastatą, kur būta „mėlynųjų apsiaustų" mokyklos. Dabar, priėjusi arčiau, matė, kad jis atrodo išskirtinis. Aiškiai senovinis. Nedidelis senovinis pastatas ochros spalvos tinkuotomis sienomis, smailiu šlaitiniu stogu, su lygiai tokio pat stiliaus priebučiu prie paradinių durų. Langai su akmens vidstakčiais buvo užkalti lentomis, be stiklų; durys šoninėje sienoje tik kokių penkių pėdų aukščio, o aplinkui sienose – keletas tuščių nišų.

– Bet... juk tai buvusi koplyčia? – paklausė Li, priėjusi prie Marko ir sustojusi šalia.

– Teisybė. Ir labai sena – beveik neabejotinai seniausias pastatas Tačame ir turbūt vienas iš seniausių Berkšyre. Tai Šv. Tomo koplyčia, daug metų naudota kaip pagalbinis mokyk-

los pastatas, o vėliau tapo antikvaro krautuve. Dabar pastatas priklauso miesto tarybai, jie aptvarkė jį ir dabar svarsto, ką su juo daryti toliau, – paaiškino jis.

Li žvilgtelėjo į jį ir nusišypsojo.

– Tu, regis, tikrai daug žinai apie jį.

– Tas direktorius parodė man savo interneto svetainę, – prisipažino Markas.

– Tai jis mano, kad ji galėjo mokyti čia?

– Jis sakė, kad tai labiausiai tikėtina vieta. Čia buvo papildoma klasė netilpusiems į vietinę labdaringą mokyklą vaikams, ir jiems tikrai galėjo prireikti tokių savanorių, kaip vikaro žmona, mokytojų gretoms papildyti.

– Bet... kaip tuomet pagrindinis mokyklos pastatas? Ar ji negalėjo lygiai taip pat mokyti tenai?

– Galėjo. Tačiau ši vieta turi vieną esminį pranašumą.

– Kokį būtent?

– Ji išliko. Visi kiti senosios mokyklos statiniai buvo nušluoti tarpukariu vykstant naujoms gyvenamųjų namų statyboms.

– Kad juos kur.

– Tai jau tikrai. Vis dėlto bent jau yra vilties, kad būtent šią vietą ji minėjo, kur esą paslėpusi tą inkriminuojantį įkaltį, kad ir koks jis būtų. – Jis patraukė pečiais.

– Ko gero. Ar galime užeiti į vidų?

– Užrakinta, – papurtė galvą Markas. – Tuoj turėtų ateiti prižiūrėtojas – jis sutiko mums aprodyti pastatą. Aš jam pasakiau, kad mes rašome knygą apie senovines koplyčias, taigi pasistenk atitikti mokslininkės įvaizdį.

– Kodėl jam taip pasakei? Reikėjo tiesiog pasakyti, kaip yra.

– Pagalvojau, taip geriau skambės. O ir nenorėjau sakyti, kad

galbūt mes užsinorėsime atplėšti grindų lentas ir pasižvalgyti po apačia. Be to... šitaip smagiau, – vyptelėjo Markas.

– Tu pastaruoju metu tikrai tykiai gyvenai, ar ne? – ironiškai tarstelėjo Li. Markas geraširdiškai truktelėjo pečiais. – Atlupti lentas gali būti keblus reikalas. Turime sugalvoti būdą, kaip patikrinti, ar yra blogai pritvirtintų lentų... gal man pasiprašyti apžiūrėti pastatą iš lauko, o tu liktumei čia ir patikrintum, ar panašiai? – pasiūlė ji.

– Puiku! Atrodo, prisikasime prie paslapties, – pasakė Markas.

– Man regis, tu pradedi tuo žavėtis.

– Galimas daiktas. Regis, ir jis taip pat – prižiūrėtojas. Nepamiršk, tu esi mokslininkė ir senovinių koplyčių žinovė.

– Sutarta.

Jai bekalbant iš už kampo išniro sparčiai žengiantis smulkaus sudėjimo žmogutis tamsiai mėlyna neperšlampama striuke, atsiprašomai ir pagarbiai palinkęs į jų pusę. Priėjo prie jų atkišęs į priekį ranką nelyginant baltą vėliavą ant stiebo. Prižiūrėtojas, vardu Kevinas Knolis, buvo jaunesnis, nei tikėjosi Li, ir markstėsi pavasario saulėje kaip kurmis. Šviesiai rudos jo akys už storų akinių stiklų buvo pavandenijusios. Burna maža, nosis smaili. Visą jo veidą ir kūną, regis, buvo užvaldęs kažkoks baisus nerimastingumas, bet sveikindamasis jis visai noriai šypsojosi.

– Ką gi, aš neabejoju, kad nekantraujate užeiti į vidų. Kaip malonu sutikti žmonių, kuriems vis dar rūpi tokie pastatai, – tarė jis, skubiai šaudydamas akimis tai šen, tai ten. – Tokios koplyčios kaip ši, mano galva, yra angliškumo kvintesencija. Jos tiek daug byloja apie mūsų istoriją.

– Ak, taip... geriau nė nepasakysi, – pritarė Li, nusekusi paskui Keviną prie paradinių durų ir nekantriai laukdama, kol jis krapš-

tėsi su raktais. – Tikriausiai jūs daug žinote apie šio pastato istoriją? Kaip jis buvo naudojamas amžiams bėgant? – paklausė ji.

Raktas žvangtelėjo spynelėje, ir durys atsivėrė.

– Užeikime. Taip, manau, žinau gana daug, kaip ir bet kuris kitas. Žinoma, aš nesu architektūros istorikas kaip jūs, – kukliai pasitaisė jis.

Li greit dirstelėjo į Marką, o tas jai pamerkė.

– Mūsų, ee... tyrimas rodo, kad maždaug prieš šimtą metų šis pastatas buvo naudojamas kaip mokyklos filialas, – ar tai tiesa?

– Taip, tiesa. Vietinė labdaringa mokykla vargšų vaikams. Kai toji užsidarė, šiuo pastatu naudojosi kita vietos mokykla – vedė čia namų ekonomikos pamokas, jei neklystu.

– O gal jūs turite kokios informacijos apie tai, kaip čia buvo mokoma? Ir kas mokė vaikus labdaringos mokyklos laikais?

– Ne, bijau, kad nežinau, – pasakė Kevinas, truputį lyg ir išsigandęs, kad nežino atsakymo. – Man baisiai gaila. Net nežinau, kur tokių žinių ieškoti. Abejoju, ar išliko užrašų, jei iš viso tokių buvo... Prisipažinsiu, maniau, kad jus labiau domins pats *statinys*.

– Taip ir yra. Tiesiog visuomet malonu suteikti istorijai šiek tiek kolorito, – krenkštelėjęs patikino Markas. – Skaitytojams tokia knyga kur kas patrauklesnė.

Jie žengia į vienintelės patalpos koplyčioje centrą. Rytinėje sienoje pro gotikinį arkinį langą sruvo blyški dienos šviesa, ryškiai atsispindėdama nuo išbalintų sienų. Tas baltas švytėjimas stulbino. Li buvo tikėjusis tamsos ir prieblandos, amžių šešėlių. Langai į gatvę buvo užkalti, kaip ir mažos sieninės durelės, bet vidus atrodė atviras ir gyvas. Jiems pavymui įsiveržęs

vėjo gūsis nuo grindų pakėlė kamuolius dulkių ir jos sukiojosi apie kojas.

– Man patinka įsivaizduoti kokį nors langą geriausiais jo laikais – su gražiais spalvotais stiklais... – tarė Kevinas, viltingai žiūrėdamas į juos.

– O, taip, čia kone neabejotinai turėjo būti... puikus meno iki reformacijos pavyzdys, – paskubom sutiko Markas. Vienur kitur buvo matyti tuščios akmeninės nišos, o daugiau nelabai ir buvo į ką žiūrėti. Jokių paminklinių lentų, jokių antkapių. – O... kaip aš suprantu, dabar šis pastatas naudojamas visuomenės reikmėms? Gal planuojama jį padidinti? – bandė jis, nelabai žinodamas, ko griebtis.

Tačiau Li nesiklausė. Baisiausiai nusivylusi ji spoksojo į grindis. Nuėjo iki patalpos galo ir atsigręžė į tuščią erdvę, visa nutvieksta baltos šviesos. Ar tai čia stovėjo Estera Kaning? *Žinau, kas guli po mano kojomis...* Li vėl pažvelgė žemyn. *Viskas guli ten, po grindimis.* Bet čia ne tos grindys, kuriomis vaikščiojo Estera Kaning. Ir ne tokios, po kuriomis ji būtų galėjusi ką nors paslėpti. Apimta nusivylimo, Li giliai įkvėpė. Grindys buvo suklotos iš naujų ąžuolinių lentų. Visiškai lygios, tiesios ir tvirtos; visai šiuolaikiškos.

– Kada čia pakeitė grindis? – paklausė ji Kevino, nutraukdama jo pasakojimą Markui apie planus, siejamus su šiuo pastatu.

– O... nagi visai neseniai. Kaip tik praeitais metais. Tai buvo vienas iš pirmutinių darbų, kuriuos turėjome atlikti, kad vieta taptų tinkama naudoti, suprantate. Senosios grindų lentos buvo žavios, bet visiškai suniokotos puvėsio ir kinivarpų. Jos buvo atsiknojusios ir nelygios. Kai jas kėlė, tai tiesiog trupėjo, kur buvo

prikaltos. Nebuvo net įmanoma jų kam nors vėl panaudoti. Visai susidėvėjusios, – aiškino jai Kevinas.

Dabar žemyn žiūrėjo Markas. Jis braukė bato nosimi išilgai vienos lentos ir raukėsi.

– Ar po jomis nieko nerado? – pasiteiravo Li. Kevinas pasižiūrėjo į ją sumišęs. – Na, jūs suprantate... tokiuose senuose pastatuose kaip šis dažnai gali pasitaikyti... archeologinių radinių darant kokį paprastą darbą, pavyzdžiui, lupant grindis. Kartais originalūs meistrai palikdavo šį bei tą po savęs, ką nors tokio, kas padėtų suprasti statybos laikotarpį... ką nors panašaus...

– Taip, suprantu – arba gal kokių prietaringų aukojimų? – pasakė Kevinas. – Gan įprastas dalykas būdavo vaikiški batukai, tiesa?

– Turbūt. Tai ar ką nors radote?

– Regis, kad ne. Tai yra nieko panašaus negirdėjau. Žinoma, nebūdavau čia kiekvieną dieną, kai jie dirbo, bet esu tikras, darbininkai būtų pasakę, jei būtų ką radę... – Kevinas žvilgtelėjo į nusiminusios Li veidą ir nervingai šyptelėjo. – Man *tikrai* gaila jus nuvilti...

– Oi, ne... tiesiog, na, tokie atsitiktiniai radiniai yra mano ypatingas pomėgis, – mediniu balsu atsiliepė Li.

– Gal norėtumėte padaryti keletą nuotraukų? Savo knygai? – pasiūlė Kevinas.

– Puiku, dėkui jums, – pasakė Markas.

Dar po kiek laiko jie išėjo į šaltą dienos šviesą. Kevinas Knolis užrakino koplyčią ir atsisveikino. Li su Marku iš lėto patraukė prie savo automobilių. Li erzino jausmas, kad jau buvo kai ką beužčiuopianti, buvo bepradedanti vynioti pasakojimą iš ka-

reivio laiškų, ir mintis, kad vėl prarado siūlo galą, atrodė bemaž nepakeliama. Kol ji vyniojo tą kamuolį, tol turėjo tikslą. Kai tik liovėsi, vėl kaip ant delno išryškėjo jos gyvenimo netikrumas ir tuštuma. Tas slegiantis betiksliškumo jausmas. Jos vidinio kompaso rodyklė kaip apsvaigusi blaškėsi tai šen, tai ten. Jei Estera Kaning buvo įkalinta būtent tokioje padėtyje – jei jos gyvenimas užstrigo už vieno konkretaus problemos spyglio ir niekad nebeatsikabino, tai galbūt pati lemtis taip sutvarkė, jog išrišdama josios kebeknę Li tuo pat metu galėtų išlaisvinti ir savo gyvenimą. Ir dar ji norėjo pateikti Rajanui išsamią ataskaitą, kai vėl jį pamatys. Ji norėjo pelnyti sėkmę, pelnyti reputaciją.

Lyg perskaitęs jos mintis, Markas prašneko:

– Kaip apmaudu. Jau tikrai maniau, kad ką nors čia pešime. Ar turi nustatytą terminą savo tyrimui užbaigti?

– Ne visai taip... kuo anksčiau, tuo geriau. Aš... mano kontaktinis asmuo iš Federalinės karo aukų laidojimo komisijos bus čia, Britanijoje, maždaug dešimt dienų. Pažadėjau susitikti su juo ir perduoti viską, ką būsiu išsiaiškinusi. – Šitai sakydama, Li žvelgė tiesiai priešais save ir taip labai stengėsi neišsiduoti, kad net susidrovėjo, sakytum, kiekviena jos slapčiausia mintis atsispindėtų veide lyg aiškiai užrašyta. Jos nusivylimui, skruostai užkaito, ir ji pajuto įdėmų, mąslų Marko žvilgsnį, nuo kurio nepraspрūdo niekas.

– Tavo kontaktinis asmuo? – pakartojo jis.

Klausimas taip ir pakibo ore. Li šnirpštelėjo. Nuo vėjo ir ryškios šviesos jai pradėjo ašaroti akys ir bėgti nosis. Pagalvojo, gal pakeisti temą arba nieko neatsakyti. Nei vienas, nei kitas variantas neatrodė tinkamas.

– Mano buvusysis. Prieš kelias savaites jis su manim susisiekė, pirmąkart per visą amžinybę. Jis dirbo Belgijoje, netoli

Ipro, ir ten jie rado palaikus – kareivio palaikus. Radęs Esteros laiškus, kreipėsi į mane.

– Jūsų buvusysis? Rimtas, ar tik šiaip?

– O, neabejotinai rimtas. Draugai niršo ant manęs, kad sutikau ten važiuoti. Bet mane sudomino tema. Tikrai. Buvau tokia užslopusi nuo... na, kurį laiką. Vėl turėti už ko nusitverti, turėti darbo pagrindą, tai buvo... tai, ko man reikėjo, – nėmaž neišsisukinėdama išklojo Li.

Kurį laiką jiedu tylėdami stovėjo prie savo automobilių. Markas raukydamasis galvojo.

– Žinai, tai turėtų būti panašu į netekties išgyvenimą. Kai nutrauki ryšius su ilgalaikiu partneriu. Manau, tenka pereiti tuos pačius etapus – šoką, neigimą, pyktį, depresiją, susitaikymą...

– Tikrai? Aš ne visai tuo tikiu. Šiaip ar taip, miręs žmogus negali po pusmečio vėl įsibrauti į tavo gyvenimą ir išspirti iš nusistovėjusių vėžių. – Ji papurtė galvą.

– Žinoma, žinoma. Sakyčiau, geriau jų nebesusitikti, kol neperėjai per visa tai ir neišlipai į kitą krantą, – atsargiai tarė jis.

– Dabar tu kalbi kaip Semė. Mano geriausia draugė, – paaiškino Li. Kelias akimirkas ji įdėmiai žvelgė į judrią gatvę, šnairuodama į prošal lekiančius automobilius. – Bet toks jau tas gyvenimas, sakyčiau. – Ji patraukė pečiais. – Patys puikiausi planai ir visa kita.

– Atsiprašau. Tai ne mano reikalas. – Markas, žiūrėdamas į šalį, išsitraukė iš kišenės automobilio raktus.

– Viskas gerai, – pasakė Li ir pakeitė temą: – Markai, grįžtant prie to, ką sakė tavo tėtis, – ar tikrai manai, kad klebonijoje būta žmogžudystės?

Jis pakėlė antakius. Saulės šviesoje jo pilkos akys atrodė blyškios, žvilgančios ir kietos kaip poliruotas granitas.

– Jei taip ir buvo, nieko nesu apie tai girdėjęs.

– Bet jis sakė, kad tai buvo didelė šeimos paslaptis.

– Taip pat jis manė, kad tu esi Mendė Rais-Deivis*.

– Taip, bet jei vis dėlto žmogžudystės būta? To būtų pakakę Esterai parašyti tokius laiškus, argi ne? Ji vis mini kaltės jausmą, nusikaltimą ir kad jos tylėjimas daro ją bendrininke, tiesa? O tie kažkokie radiniai bibliotekoje?

– Žinoma, to būtų pakakę. Bet lygiai įmanoma, kad tėtis prisiminė epizodą iš „Inspektoriaus Morso“**...

– Aš taip nemanau. Jis atrodė... išties įsitikinęs. Susijaudinęs, koks turėtų būti vaikas, nugirdęs suaugusiuosius kalbant apie ką nors panašaus.

– Ką gi, tai kas, tavo manymu, buvo nužudytas?

– Neturiu supratimo. Bet ketinu išsiaiškinti.

– Gal kiek pasivaikščiokim? Man praverstų truputis gryno oro, – pasiūlė jis.

Jiedu pasuko į pietus vedančia pagrindine gatve, kirto geležinkelio bėgius ir nuėjo pakrantės taku palei kanalą. Tyliai ir vienodai pro šalį sruvo drumstas žalsvas vanduo. Take buvo pilna dviratininkų, bėgikų, šunų vedžiotojų ir jaunų mamyčių. Lyg susitarę jiedu žengė į rytus, vėl atgal, Šaltųjų Uosių Giraitės kryptimi. Saulė išbalino akvarelinį dangų ir persmelkė gamtovaizdį staigia kaitra, nuo kurios oras pasidarė šiltas ir drėgnas. Li nusivilko megztinį ir apsirišo aplink liemenį, tačiau Markas jį atrišo ir persimetė per petį.

– Šitaip tu jį sugadinsi. Ištampysi rankoves, – išsiblaškęs tarstelėjo jis.

---

* Mandy Rice-Davies (1944–2014) – britų modelis ir šou aktorė, Christine Keeler draugė.

** Populiarus britų detektyvinis serialas.

– Atsiprašau, – suglumusi pasakė Li.

Netoliese buvo prišvartuotos kelios siauros valtys, bet jie greit paliko jas užpakaly ir žengė tolyn, apsupti vešlios augalijos. Medžiai šiaurinėje kanalo pusėje, išstypusių rudų stiebų laukai aukštumo sulig jų pečiais – pietinėje. Vėjelis sukiojo geltonus žirginius, ir kiekviena šakelė baigėsi švytinčiu pumpuru it iš vaško, pasirengusiu išsprogti. Ir kaštonai buvo bepražystantys – ant jaunų žalių, aukštų kaip žvakidės kotų glūdėjo baltų, dar laukiančių išsiskleisti žiedų pumpurai. Į vakarus praskriejęs vėjas suraibino vandens paviršių, sukeldamas regimybę, kad jie eina sparčiau nei iš tikrųjų.

Nuėję maždaug mylią už miesto, jie pasuko į pietus ir kirto lauką netoli kaimo, kur vandens srovė šakojosi į tvarkingas dirbtines iškasas tarp žvyrduobių tvenkinių. Jie stebėjo vandens paukščius, besimarkstančius nuo saulės atspindžių vandens paviršiuje. Nesimatė jokių kitų žmonių, nebuvo girdėti jokio triukšmo.

– Keista pagalvojus, kaip labai viskas čia pasikeitė nuo tavo prosenelės laikų. Nebuvo jokių tvenkinių. A4 kelias buvo tiesiog Londono kelias, ir jame kažin ar buvo kitokio transporto nei arklių tempiami vežimai, – tarė Li. Ji jautėsi tokia artima anai moteriai, kai perskaitė jos laiškus. Kone galėjo girdėti jos balsą. Paskui apsidairė aplinkui ir pasijuto nutolusi per šimtą metų, esanti kitame pasaulyje. – Ir „mėlynųjų apsiaustų“ mokykla, pilna vaikų ir gyvybės. Ar ne liūdnai šiandien ji atrodė? Sėdėti ten ir klausytis to pro šalį dundančio eismo.

– Na, miesto taryba kaip tik ir bando keisti padėtį. Dabar tai irgi labdaros veiklai patikėta nuosavybė, ir jie kaupia lėšas jai išplėsti ir naudoti bendruomenės reikmėms, – išsiblaškęs atsakė

Markas, nuskindamas aukštą žolės stiebą ir nykščio nagu krapštinėdamas sausas pernykštes sėklas.

Aukštai virš galvų ratus suko pora suopių. Trumpą mirksnį vėjas atnešė jų silpnus klykius ir vėl nupūtė tolyn.

– Ar yra kokių nors Esteros fotografijų? Arba Alberto? Tuose namuose? – staiga paklausė Li.

– Ne, nemanau. Apgailestauju. Lyg ir prisimenu šį tą iš vaikystės, bet... Jau daug metų jų nemačiau. Galimas daiktas, kad tėtis jų atsikratė. Kai prasidėjo demencija, jis padarė kai kurių keistų dalykų. Galėtume paieškoti, jei nori? – pasiūlė jis.

Li linktelėjo. Ji jau sudėstė savo dėlionę, nors tuščių tarpų ten liko daugiau nei užpildytų. Ilgas straipsnis su iliustracijomis ir laiškų ištraukomis. Viską išdėstantis be pagražinimų, viską paaiškinantis. Per daug nė negalvodama Li jautė, jog padarys tai dėl Esteros Kaning, ir tai bus paslauga seniai mirusiam nepažįstamajam.

– Kaip tai prasidėjo? Jo demencija? – atsargiai paklausė ji.

Markas lėtai, giliai atsiduso.

– Palaipsniui. Maždaug tuo metu, kai įstojau į universitetą. Tai ir buvo paskutinis tarpsnis, kai jis dar buvo toks kaip visuomet. Ir mama dar buvo gyva – jiedu taip tuo džiaugėsi. Niekam nė į galvą nebuvo atėję, kad aš baigsiu A lygiu. – Jis kreivai šyptelėjo.

– Kodėl, ar mokykloje buvai padauža?

– Ne, aš buvau droviausias iš visų. Mat aš disleksikas, o mokykla, kurioje mokiausi, nepripažino disleksijos.

– A, suprantu. Tai bent pažangus mąstymas.

– Tai jau tikrai. Bet skaičiai... su skaičiais aš susidoroju. Taigi, ėmiausi matematikos, paskui įsitraukiau į investicijas... visa tai davė geresnių rezultatų, nei kas būtų tikėjęsis, ir jie buvo *tokie*

laimingi dėl manęs. Kai buvau bebaigiantis studijas, tėtis pradėjo užmiršti žodžius. Užstrigdavo vidury sakinio, mėgindamas rasti kitą žodį. Ir ne kokius sunkius žodžius pamiršdavo. „Automobilis“ arba „tuomet“, arba „vasaris“. Tie atsitiktiniai žodeliai nuo jo tiesiog pabėgdavo. Pirmuosius porą metų visi iš to juokėmės, – niūriai pasakė jis.

Li nesumetė, ką atsakyti.

– Bent jau, – neryžtingai pradėjo ji, – bent jau slaugos namai daro gerą įspūdį. Žmogus prisiklausai tokių siaubingų istorijų... tu nors radai jam švarią, draugišką vietą, kur juo rūpinamasi, – išdrįso ji.

– Kartais manau, kad mirti jam būtų buvę geriau, – tyliai tarė Markas.

– Nesakyk taip, – susiraukė Li. – Tu nežinai, ką jis galvoja, – galimas daiktas, didelę laiko dalį jis yra visiškai patenkintas.

– Ar tikrai taip manai? – paklausė jis su vos juntama nevilties gaidele balse.

Jie liovėsi eiti ir atsisuko vienas į kitą.

– Taip, manau. Žinoma, neteisinga vadinti tai palaima, tačiau demencija sergantis žmogus bent nežino apie tai. Bent didžiumą laiko, – švelniai pasakė ji.

– Labai neteisinga vadinti tai palaima, – liūdnai pastebėjo Markas. – Tiesiog aš... kai tik aplankau tėtį, leidžiuosi užvaldomas... niekingų minčių. Kodėl jis? Kodėl taip anksti? Ką gi jis padarė, kad šito užsitarnavo?

– Nemanau, kad tai kaip nors susiję. Nebent tu tiki karma. Aš tai tikrai ne, – tvirtai pabrėžė Li. Markas iš lėto linktelėjo, o jo veidas atrodė toks nukamuotas, kad jai sumaudė širdį iš ūmios užuojautos, ir ji trumpam prisilietė jo rankos, braukdama nykščiu

jam per krumplius. – Tiek to. Eime, paieškosime fotografijų, – paragino ji.

Jiedu grįžo į Tačamą prie savo automobilių ir nuvažiavo į senąją kleboniją. Išsivirė kavos ir pradėjo naršyti po namus, ieškodami šeimos nuotraukų. Li pagalvojo apie dėžes palėpės kambariuose, tačiau po valandos bevaisio triūso tebuvo apieškojusi mažą jų dalį, ir jai perštėjo nosis bei akys. Ji pasidavė ir nulipo žemyn, dulkėtais džinsais ir nešvariais pirštais. Bibliotekoje jiedu nesivaržydami išgriozdė daug didžiojo rašomojo stalo stalčių, bet veltui.

– Kai ką turiu, – pranešė Markas, leisdamasis išklerusiomis kopėčiomis, pritvirtintomis prie bėgio, kuriuo galėjai apvažiuoti aplink kambarį ir pasiekti viršutines lentynas.

– Ką radai?

– Nieko labai ypatingo – tai Tomas, mano senelis. Kai dar buvo jaunas. – Markas padavė jai apdulkėjusią fotografiją apirusiuose odiniuose rėmeliuose, ir Li nekantriai ją stvėrė.

– Tai čia Esteros sūnus. Tas, apie kurį ji pasakoja laiškuose, – ji nubraukė nuo stiklo dulkes ir gerai įsižiūrėjo į nuotrauką. Solidus pailgas veidas, vidutinio rusvumo plaukai, sušukuoti aukštyn nuo kaktos, gilios rudos akys ir vos regima šypsena. Jo oda buvo visiškai lygi, be raukšlių. – Visai gražus, – pastebėjo ji. – Ar manai, kad atsigimęs į Esterą?

– Manau, kad mes galime tik spėlioti. Aš tiesiog neprisimenu, kaip atrodė mano proseneliai fotografijose, – patraukė pečiais Markas.

– Na, bent jau šį tą turime. Ar galiu ją nuskenuoti? Būtų puiku įdėti į mano straipsnį, ypač dėl to, kad jis minimas abiejuose laiškuose.

– Aišku, gali.

Kai už lango pradėjo temti, jiedu liovėsi ieškoti ir kaip susitarę įsitaisė priešpriešiais sustatytuose krėsluose paskaityti. Li antrą kartą permetė akimis vikaro brošiūrą. Stilius buvo įmantrus ir kupinas ugningų pagyrų, švelniai tariant. Iš kiekvieno puslapio švietė karštas vikaro susižavėjimas tais jo vadinamaisiais elementalais, lygiai kaip ir Robinu Darentu, „iškiliu ir mokytu teosofu“, parodžiusiu juos pasauliui. Jis rašė taip, lyg iš dangaus ant jo būtų nužengusi spindinčių angelų minia, o ne pluoštelis padrikų fotografijų, vaizduojančių merginą balta suknele. Ji vėl atidžiai įsižiūrėjo į tariamą elementalą, stengdamasi grūdėtoje veido dėmėje įžvelgti kokius nors bruožus. Kuo ilgiau jas tyrinėjo, tuo labiau jai atrodė, jog šokį vaizduojančioje fotografijoje figūrai ant kaktos įžiūri ploną tamsią liniją.

– Tai perukas! – paskelbė ji, pakeldama akis į Marką ir rodydama, ką pastebėjusi.

Markas kietai miegojo, atrėmęs pakreiptą galvą į krėslo atkaltę, sučiaupęs lūpas, atšiauriai suraukęs antakius. Kurį laiką Li stebėjo jį – matė ant smakro šerių ir smilkiniuose prasimušančią žilę, niūrius šešėlius po skruostikauliais, negilią vagelę smakre. Rankomis apsiglėbęs prisitrauktus kaulėtus kelius atrodė nelyginant slėpynes žaidžiantis vaikas. Atsistojus už kėdės jo nė matyti nepamatytum. Kojinės prie pirštų buvo skylėtos. Jis alsavo lėtai, giliai ir tokiu pat taisyklingu ritmu, kokiu plakė Li širdis. Kažkuo labai raminantis ir malonus buvo tas miegančiojo stebėjimas. Li pati sau nusišypsojo, brūkštelėjo jam raštelį ir paliko ant jo krėslo ranktūrio. *Grįšiu vakarienės – ne omletų, dėkui.* Tyliai pakilo ir išėjo į lauką.

Vakaras buvo gaivus ir giedras, dangus po saulėlydžio nusidažė blyškia turkio spalva, aukštai kaip sidabrinė moneta kilo mėnulis. Nors ir buvo vėsu, oras dvelkė švelnia drėgme. Žalumos dvelksmas, palengva kylantis iš pilkų ir rudų žiemiškų kvapų. Li grįžo į senąją kleboniją pėsčiomis, pasitikrindama žemėlapyje kelią per laukus nuo pakrantės tako. Jos auliniai buvo šlapi nuo rasos, priešais ant žemės virpčiojo jos žibintuvėlio spindulys. Iš toliau dėl viduje degančių šviesų gerai matėsi namas, stovintis vienas kaimo pakrašty. Ji kiek pastovėjo, mažumėlę uždususi nuo spartaus ėjimo. Kažin, ar Estera Kaning kada nors matė šitą vaizdą? Arba Robinas Darentas? Greičiausiai ne. Greičiausiai nebuvo priimta klaidžioti laukais sutemus, jei esi Edvardo laikų vikaro žmona arba namų svečias. Tačiau Li vis tiek stabtelėjo, žvelgdama į namą, ir po šiokių tokių pastangų įsivaizdavo atsidūrusi praeityje. Atidaro duris ir randa namus šiltus ir kupinus gyvybės, švarius, linksmus. Gal pasitiktų pianino garsai, balsai už svetainės durų, iš virtuvės apačioje laiptais ataidintys juoko atbalsiai. Tačiau ji save sustabdė. Ne tokius namus galiausiai matė Estera Kaning. Ji rašė apie šešėlius ir paslaptis. Rašė taip, lyg namai būtų tapę jai kalėjimu, lyg ji būtų jų bijojusi, bijojusi kažko juose. Li kiek sudrebėjo ir greitai nužingsniavo likusį kelią, žiūrėdama sau po kojom tamsoje.

Markas atidarė duris įprastai stipriai stumtelėdamas ir nusišypsojo, o iš vidaus atsklido ruošiamų valgių kvapai.

– Man tikrai reikėtų įsukti lemputę, – ištarė jis vietoj pasisveikinimo.

– Kažkas gardžiai kvepia. Ne kaip pridegęs omletas, – pastebėjo Li.

– Atskleisiu tau paslaptį – iš tiesų aš velnioniškai geras virėjas. Aš tik... anksčiau nelabai stengiausi.

– Taip ir įtariau, – nusišypsojo Li.

– Na, prisipažinsiu, šiek tiek nustebau, kad įsisiūlei vakarienės po anos nesėkmės.

– Atsiprašau. Ko gero, tai buvo storžieviška. Bet aš atsinešiau vyno.

Ji padavė jam butelį, ir jiedu nuėjo į virtuvę. Viryklė buvo įjungta, kampe šildytuvas pūtė karštą orą, tad patalpoje buvo šilta ir beveik jauku. Markas buvo užžiebęs kelias žvakes ir išdėliojęs jas po virtuvę.

– Ir dėl šilumos, ir dėl jaukumo, – kiek nesmagiai šyptelėjo jis. – Šiaip ar taip, pravers – atrodai sušalusi.

– Aš čia pasivaikščiojau, – paaiškino Li, nusivilkdama kelis sluoksnius rūbų.

– Tikrai? Kodėl?

– Man tiesiog norėjosi. Nosies tiesumu eiti kur kas arčiau. Ir norėjau nupirkti vyno, – pasakė ji. Markas įdėmiai apžiūrėjo etiketę ant butelio. – O, ne – tu neišmanai apie vyną, tiesa? Čia tik pigus gėralas.

Ji susiraukė.

– Šiek tiek išmanau. Ir tai visai ne toks jau prastas vynas.

– Viršutiniame stalčiuje yra kamščiatraukis, jei norėtum atkimšti.

Jis grįžo prie viryklės, o Li atkimšo vyną. Jo plaukai, neseniai ištrinkti, buvo dar drėgni, ir veidas atrodė mažumėlę nebe toks sukritęs, nebe toks griežtas.

– Ar gerai snūstelėjai? – paklausė ji.

– Neblogai. Bet per ilgai. Pabudau siaubingai skaudan-

čiu sprandu ir nutirpusiomis kojomis. Reikėjo tau mane pažadinti.

– Jokiu būdu. Atrodei labai jau mielas, susirangęs tame krėsle. Kaip miegapelė.

– Nuostabu. Jaučiuosi kaip tikras vyras, – gailiai pasakė jis, ir Li nusišypsojo. – Kaip tau patinka kepsnys?

Jiedu greit išbaigė Li atneštąjį vyną, ir Markas iš spintos po laiptais paėmė dar. Jie valgė ir iki vėlumos kalbėjosi apie savo gyvenimus anksčiau, apie Esterą Kaning ir fėjų fotografijas, apie Marko šeimos istoriją. Sekdama jo pavyzdžiu, Li neužsiminė nei apie jo brolį, nei apie tėvą, kol jis pirmas apie tai neprašnekdavo, taip pat nė žodžiu neminėjo Rajano. Ir, nors greičiausiai tai tebuvo vaizduotės vaisius, jai dingojosi, kad jaučia šitoje patalpoje Rajano buvimą, jaučia juos sukant atsargius ratus apie visa tai, kas su juo susiję, kas tarp jųdviejų buvo įvykę. Tarytum Marko smalsumas būtų buvęs regimas, apčiuopiamas daiktas, žvalgantis ir tiriantis kambarį. Jo žvilgsnis buvo toks skvarbus, jog jai atrodė – dar kiek, ir įsiskverbs į jos mintis, ir ji išduos visas paslaptis neištardama nė žodžio.

– Buvo skanu. Visi prisiminimai apie omletą išgaravo iš atminties.

– Labai džiaugiuosi, – tarė Markas, vėl pripildamas jos taurę. Li nugėrė gurkšnelį, jausdama, kaip alkoholis ją šildo, kaip darosi išglebusi.

– Tai ką gi *veiksi* toliau? Kai baigsi... čia? – paklausė Li, norėdama nutraukti tarp jų stojusią tylą, kuri jau ėmė slėgti.

– Kai baigsiu lindėti čia ir laižytis žaizdas, nori pasakyti? – Jis kilstelėjo antakį.

– Lindėti – tavo pasakymas, ne mano.

– Aš iš tiesų... nežinau. Turbūt pasiieškosiu darbo. Kai viskas nurims.

– Tai kad ir nurimo, pats supranti. Suprantu, tau dar ne, bet aš nuoširdžiai sakiau tuomet, jog neturiu supratimo, kas tu toks, kai pirmąkart pasakei savo pavardę. Tik tiek, kad nudžiugau suradusi nors ką iš Kaningų.

– Taip, bet man susidarė įspūdis, kad pastaruoju metu ir pati buvai nuo visko atsijungusi. Iškritusi iš konteksto, kitaip sakant. Tik neįsižeisk, – tarė Markas, atsiprašomai pakeldamas ilgą ranką.

Li paskersakiavo į jį, trumpą mirksnį susierzinusi, kad vėl yra tapusi šitokia permatoma.

– Iš kur gali apie tai žinoti?

– Toks tokį pažino. – Jis patraukė pečiais. – Bet gal tu ir teisi. Esu tikras, kad šitas spirginimas ant lėtos ugnies baigėsi. Tiesiog... aš to dar nejaučiu. Bet ketinu namą parduoti. Šitai jau nusprendžiau.

– O, – ištarė Li, jausdama liūdesio dygtelėjimą, nors ir nesumojo, kokią iš viso teisę turi jausti kažką panašaus.

– Ar papasakosi man apie tai? Apie savo karo žaizdas – dėl ko tavo veidas kartais suakmenėja? – paklausė jis švelniai ir primygtinai.

– Tikrai? – nerūpestingai atsiliepė ji, žvelgdama į šalį.

– Pati žinai, kad taip. Liaukis, Li. – Jis pakreipė galvą, stengdamasis sugauti jos žvilgsnį.

Li atsiduso, patraukė pečiais.

– Kad nėra ką pasakoti. Praeitais metais išsiskyriau su vaikinu. Šiek tiek įdaužta širdis. Ne visai atsikračiau emocinio bagažo ir panašūs pliurpalai...

– Ar jis permiegojo su kita?

– Aš tikrai nenoriu apie tai kalbėti, – atrėžė ji aštriau, nei buvo ketinusi.

Kažkodėl aptarinėti Rajaną su Marku buvo nepakenčiama. Jai kilo noras pašokti nuo stalo ir bėgti, susiėmus rankomis už galvos. Bet ko jai gėdytis? Kodėl būtent ji turi taip jaustis – slėptis tamsiose pakampėse, kad niekas niekada nebegalėtų jos pamatyti ar paliesti? *Nes aš apsigavau. Nes esu nelemta, nelemta kvailė,* atsakė ji pati sau. *Nes aš jį tebemyliu.*

– Štai, matai? Nėra taip paprasta. Žmonės šiais laikais privalėtų išdrįsti išsikalbėti apie viską iki galo, – sumurmėjo Markas, atidžiai ją stebėdamas.

Raukdama antakius, Li pasižiūrėjo į jį ir rūpestingai pasvėrė savo atsakymą.

– Aš kalbėjausi apie tai su visais be išimties po tų įvykių. Taip, jis permiegojo su kita, bet tai buvo kur kas blogiau, nei galima spręsti iš šitos paprastos frazės. Prieš kurį laiką negalėjau susilaikyti apie tai nekalbėjusi, tarsi tai galėtų... paveikti tą situaciją, kurioje buvau. Tačiau dabar... dabar, manau, nebelabai ką dar galima pasakyti. O jei ką nors ir sakau, tai mane... įsiutina, – ji kiek galėdama stengėsi paaiškinti. Markas nieko neatsakė. Jų rankos, sudėtos ant juodu skiriančio stalo, gulėjo viena nuo kitos per porą colių, pirštai buvo sulenkti. – O kaip tu? Ar išsikalbėjai... apie tai, kas atsitiko tavo broliui? – Vos tai ištarusi Li pasigailėjo savo žodžių. Paminėjus brolį, Markas greit nusisuko tarsi ji būtų jam sudavusi. – Atsiprašau, – skubiai tarė ji. – Man nederėjo šito sakyti. Tai... visiškai kas kita, aš suprantu.

– Kaip tu gali suprasti? – pasakė jis liūdnai, bet ne priešiš-

kai. – Kaip gali kas nors suprasti? Aš supratimo apie tai neturėjau, kol viso to neišgyvenau.

– Tu teisus. Aš nesuprantu, – atgailaudama pasakė Li. Ji nejaukiai nurijo kaltės gumulą.

– Aš su niekuo apie tai nesikalbėjau. Ir su kuo gi man kalbėtis? Su tėčiu?

– O draugai?

– Jie pasitraukė, kone visi. Jiems buvo... per daug, – jis dar įsipylė vyno. – Jie jautėsi nepatogiai.

Po jo žodžių stojusioje tyloje žvakės lyg susitarusios smagiai suvirpčiojo, blaškomos po virtuvę šliaužiojančių skersvėjų.

– Tu gali... pasipasakoti man. Jei nori, – pasakė Li.

– Betgi tu jau žinai, ar ne? – atžariai atkirto Markas.

– Žinau tai, ką rašė laikraščiai. Aš nežinau tiesos. Nežinau, kaip viskas iš tiesų buvo.

– O nori žinoti?

– Jei tu nori papasakoti, – tarė ji.

Markas pažvelgė į šalį, į tamsų lango stiklą ir savo neryškų atspindį jame. Li pamatė, kad jam po akimi vėl sutrukčiojo raumuo, jis mėšlungiškai sukando žandikaulius. Vien tik mintis, kad galima apie tai kalbėti, sukėlė tokią kūno reakciją. Instinktyviai ji ištiesė ranką ir spustelėjo jo ranką. Po drabužių sluoksniais kūnas buvo kietas ir nepasiduodantis. Oda aptrauktos sausgyslės ir kaulai, ir kiekvienoje skaiduloje pulsuojanti įtampa.

– Neprivalai to daryti, – pasakė ji.

– Žinau. Bet blogiau nebegali būti, ir gal pasijusiu geriau... Nenutuokiu, kiek perskaitei laikraščiuose, tad tiesiog pradėsiu nuo pradžių. Mano vyresnysis brolis Džeimsas buvo mano

didvyris, kai buvome vaikai. Jis buvo tiesiog tipiškiausias gerasis didysis brolis. Padėjo man konstruoti lėktuvų modelius, mokė, kaip mėtyti kriketo kamuolį, kaip šaudyti iš orinio šautuvo. Kaip užkalbinti mergaites – labai nevykusiai, turiu pripažinti. Manau, mudviejų amžiaus skirtumas buvo užtektinai didelis, kad nebereikėtų tarpusavyje konkuruoti. Nedaug ir pešėmės. Jis buvo penkeriais metais už mane vyresnis. Nesvarbu. Aš jį labai mylėjau. Mudu likome artimi ir tada, kai suaugome ir išėjome iš namų. Pamilau ir jo žmoną, kai jiedu prieš penkiolika metų susituokė. Su moterimis, sakyčiau, jis visuomet buvo šiek tiek storžieviškas. Ne specialiai... tiesiog jis traukė jas, ir jam būdavo sunku joms atsispirti. Turėjo ilgą virtinę merginų ir kartais pernelyg su jomis susipainiodavo, tačiau Karena buvo kitokia. Ji kaipmat jį perprato ir leido jam suprasti, jog nesitaikstys su jokiomis jo kvailystėmis. Ji katalikė, taigi jie nieko nelaukdami susituokė, ir nuoširdžiai galiu pasakyti – dar niekad jis nebuvo toks laimingas. Darbe jam sekėsi puikiai – jis buvo teisininkas, gerai uždirbo. Pasigirdo kalbų, kad pakvies jį būti partneriu. Gimė vaikai, viskas ėjosi kuo geriausiai. Namų židinio palaima. Aš ten nuvažiuodavau per kiekvienas Kalėdas, mama su tėčiu irgi. Jam tai labai patikdavo – mėgo pasipuikuoti svetingo šeimininko vaidmeniu, apsupti mus vaišingumu.

Paskui jis susirgo. Pradėjo netekti pusiausvyros – kai kuriom dienom būdavo blogiau nei kitom. Pasidarė paniuręs ir išsiblaškęs, o tai buvo neabejotinas požymis, jog kažkas blogai. Džeimsas visuomet būdavo linksmas. Ir ko gi ne? Jo gyvenimas susiklostė puikiai. – Markas nutilo, sukdamas priešais save taurę – pamažu pamažu, prieš laikrodžio rodyklę. Taurės

kojelė ant stalo vibravo, ir nuo to Li nugara perbėgo šiurpuliukai. – Jį ištikdavo nepaaiškinami skausmai, stingdavo sąnariai. Nebepajėgdavo suimti daiktų. Pasidarė nerangus, nuolat suklupdavo. Vis springdavo maistu... kartais net kai nevalgydavo, tiesiog žiūrėdamas televizorių... springdavo savo paties seilėmis. Paskui pradėjo nebeaiškiai kalbėti. Galiausiai nuėjo pas gydytoją. Atidėliojo iki paskutiniosios, kaip būdinga vyrams. Ypač tokiam, kuris per visą gyvenimą nė vienos dienos nebuvo atsiprašęs iš darbo dėl ligos. Jie padarė jam galybes tyrimų ir aš tikėjausi, kad galiausiai jis pasakys, esą jam vidinės ausies uždegimas ar kraujotakos sutrikimai. Ar, blogiausiu atveju, koks bjaurus užsitęsęs virusas. Tačiau tai buvo motorinė neuroninė liga. Diagnozė jį pribloškė – pribloškė mus visus. Amiotrofinė lateralinė sklerozė, tiksliau sakant. Galima gyvenimo trukmė nuo trejų iki penkerių metų. Praėjus devyniems mėnesiams po diagnozės Džeimsas jau sėdėjo invalido vežimėlyje. Vyrukas, ketverius metus iš eilės laimėjęs teniso klubo turnyrą ir turintis tris mažamečius vaikus.

Markas pakėlė akis į Li. Toji buvo paliovusi čiupinėti savo vyno taurę ir klausėsi su nebylia kančia. Neturėjo ką sakyti, neturėjo ką daryti. Ji jautėsi belaisvė prie šito stalo, įkalinta neišvengiamos pasakojimo nelemties.

– Ir jis žinojo... jis *žinojo*, kokia bus pabaiga. Šlapimo ir išmatų nelaikymas. Negalėjimas kalbėti, valgyti, nieko daryti. Lėtas merdėjimas. Jis nyko stačiai mūsų akyse... kiekvienąkart, kai jį matydavau... – Markas papurtė galvą, mėšlungiškai nurijo seiles. – Aš žinojau, ko jis ruošiasi mūsų paprašyti. Vieną popietę jis pasikvietė Kareną ir mane; vaikus išsiuntė. Ir pasakė mudviem, žmonėms, visame pasaulyje labiausiai jį mylintiems,

kad nori mirti. Karena pakvaišo. Išvadino jį bailiu, ir dar blogiau – kad jis nenorįs kovoti, kad pasiduodantis. Apkaltino jį, kad palieka ją ir vaikus. Dieve, ji prišnekėjo siaubingų dalykų! Pamaniau, ji tiesiog... paklaiko iš sielvarto. Maniau, pakeis savo požiūrį. Nes iš pat pradžių to troškau. Aš nenorėjau jo prarasti – kaži ką būčiau padaręs, kad jį išsaugočiau. Bet išsaugoti *nebuvo* galimybių – ir jis, ir aš tai žinojome. Ir būčiau bet ką padaręs, kad tik nutraukčiau jo kančias. Maniau, Karena galiausiai tą pripažins, bet... ne. Ji buvo nepalenkiama. Savižudybė jai buvo nepriimtina, žinoma, ir žmogžudystė. Taip ji mane išvadino, kai stengiausi ją įtikinti. Žudiku.

Praėjo dar šeši mėnesiai, ir nors apie tai nekalbėjome, tai tvyrojo tarp mūsų. Kiekvieną kartą, kai ateidavau. Kiekvieną kartą Karenos akyse būdavo tas žvilgsnis – tas siaubingas, piktas, perspėjantis žvilgsnis. Įspėjantis mane apie tai neužsiminti. Ir kiekvieną kartą, kai būdavau vienas su Džeimsu, jis maldavo padėti jam. Tuomet jau nebegalėdavo vienas nei atsisėsti į krėslą, nei atsistoti. Į namus keturiskart per dieną ateidavo slaugytojai. Ėmė pildytis jo baisiausias košmaras. – Markas vėl nutilo, akimirkai ranka užsiėmė burną, tarsi nenorėdamas leisti ištrūkti žodžiams. – Aš parašiau laiškus, kur išdėsčiau, jog toks yra jo noras, o aš tik darau tai, ko jis manęs maldauja padaryti. Jis kaip beįstengdamas juos pasirašė. Vieną rytą ypač švelniai atsisveikino su vaikais, prieš jiems išeinant į mokyklą. Paskui, kai Karena išvažiavo jų paimti, aš daviau jam migdomųjų. Tiek, kiek jis įstengė nuryti. Pirkau juos internetu... Dievas žino, kas juose buvo. Bet jie suveikė. Jis... mirė. Jis mirė.

– Markai, man taip gaila...

– Dar neišgirdai svarbiausios dalies. Karena sureagavo...

kaip ir reikėjo tikėtis, sakyčiau. Maža to, kai jai parodžiau laiškus, ji juos suplėšė. Tai mano kvaila klaida, reikėjo pasidaryti kopijas. Ji juos sunaikino ir nuėjo tiesiai į policiją pranešti apie nužudymą. Aš tiesiog nežinau... Nežinau, kodėl ji taip *elgėsi*! Aš vis dar nesuprantu... kaip ji galėjo šitaip viską paneigti ir nežinoti giliai širdyje, kad Džeimsas šito norėjo. Kad tai buvo geriausias, švelniausias dalykas, ką galima buvo jam padaryti. Paskui buvo perskaitytas jo testamentas, kuriuo jis visus pinigus paliko man, – kad dar palaikyčiau tėtį namuose ir nereikėtų parduoti namo. Kai apie tai suuodė spauda, jie sudraskė mane į gabalus.

– Tačiau teismas baigėsi beveik nė neprasidėjęs... visi suprato, kad tu veikei grynai iš užuojautos. Teisėjas net pasakė, kad byla išvis neturėjo pasiekti teismo...

– Pasakyk tai Karenai ir vaikams. Ir žurnalistams su jų prakeiktom antraštėm „Kainas ir Abelis". Ji prišnekėjo vaikams siaubingų dalykų, Li. Aš nežinau, ar dar kada su jais pasimatysiu. Ar jie kada nors man atleis.

– Bet... argi jie nežinojo, kad jis merdi? Ar nežinojo?

– Negaliu tiksliai pasakyti. Niekad su jais apie tai nekalbėjau... Karena man pasakė, kad pasirūpins tuo. Taigi aš nežinau. Nežinau.

– Bet... kai jie užaugs, kai patys supras, koks jis buvo ligonis... esu tikra, jie panorės su tavim susitikti, – pabandė ji.

– Ką gi. Manau, tik laikas viską parodys. Taigi dabar esame tik mudu, aš ir tėtis. Jis vienintelis man likęs artimas žmogus. Kuris dar nori su manimi kalbėtis. Kartais.

– Tai siaubinga, Markai. Aš... aš tikrai nežinau, ką pasakyti, – bejėgiškai tarė Li.

– Nėra ko sakyti. Bet dabar tu žinai; ir norėčiau pasakyti, kad jaučiuosi geriau tau išsipasakojęs. Tačiau nieko panašaus. – Jis giliai atsikvėpė, išleido ilgą, trūkčiojantį atodūsį.

– Tau dar gerokai per anksti tikėtis geresnės savijautos, – atsargiai tarė ji. – Netekai brolio, o visas tas paskui užgriuvęs mėšlas nepaliko tau galimybės normaliai gedėti.

– Na, bet dabar juk turiu tam laiko? Iš darbo mane atleido, savaime aišku. Pasakė, esą jau kuris laikas mano darbo rezultatai prastėjo ir kad tai neturi nieko bendra su nagrinėjama byla. Nesąmonė, ir tiek.

– Mes galėtume paduoti juos į teismą, – pasakė Li.

Mes. Kaip netikėtai tas žodis nuslydo jai nuo liežuvio. Jai net skrandį sutraukė, bet Markas, regis, neatkreipė dėmesio.

– Kas iš to? Nenoriu nieko susigrąžinti. Nieko iš senojo gyvenimo. Kaipgi galima grįžti atgal? Kai viskas suniokota? Tiesiog reikia pradėti iš naujo. Tarkim, apsigyventi kitur. Susirasti naują darbą, – tarė Markas, pagaliau siurbtelėdamas iš savo taurės.

– Taip, turi pradėti viską iš naujo, – pritarė Li.

Raukšlės jo veide buvo pradingusios, jas išlygino guodžiantis žvakių švytėjimas. Ji suėmė ant stalo gulinčias jo rankas, vien norėdama trumpai palaikyti, suteikti stiprybės per tą gyvo žmogaus prisilytėjimą. Tačiau Markas tvirtai suspaudė jos pirštus ir nebepaleido. Li sutiko jo atkaklų žvilgsnį, ir skausmas, kurį dėl jo išgyveno, pasikeitė, virto kažkuo panašiu į baimę.

– Pasilik šiąnakt, – tarė jis.

Li prasižiojo, bet neišspaudė nė žodžio, o jos širdis atsidūrė kažkur gerklėje, dusino. Tyla užsitęsė, ir Markas paleido jos rankas.

– Čiagi pilna miegamųjų, – nesmagiai pasakė.

Li giliai įkvėpė, stengdamasi susitvardyti.

– Galiu grįžti į užeigą. Ne taip ir toli, – tarė.

Marko lūpos truktelėjo, ir jis vos įžiūrimai šyptelėjo.

– Žinoma, – sutiko.

Rytą Li atsikėlė anksti ir gėrė kavą, stovėdama prie lango savo kambaryje „Siūbuojančio tilto“ užeigoje. Lango stiklas pernakt aprasojo nuo jos drėgnų iškvėpimų, o diena nedrąsiai žadėjo giedrą. Po vakarykščiai išgerto vyno jos galva buvo sunki ir maudė, ir ji niekaip negalėjo aiškiai surikiuoti minčių apie Marką ar apie tai, ką jis pasakė jai. Iš virtuvės sklido šurmulio garsai, skambčiojo metalo prikaistuviai ir stalo įrankiai. Šoninės kvapas, atsklidęs laiptais, pasiekė durų apačią, ir jos pilvas suurzgė, bet pusryčiams ji neturėjo laiko.

Pusę dešimtos, vos atsidarius bibliotekai, Li jau buvo tenai. Jai parodė mikrokortų kolekciją ir kaip naudotis aparatais, ir netrukus ji jau naršė po šimto metų senumo vietinius laikraščius, lūkestingai dunksint širdžiai. Pasikliaudama nuojauta, ji pradėjo nuo tų metų, kai Robinas Darentas darė savo vėliau diskredituotas fotografijas, ir, prisimindama Esteros laiškus, pasirinko vasaros mėnesius. Dar neprisikasusi iki 1911 metų rugpjūčio vidurio, ji netekusi amo nejučiom užsiėmė ranka burną. Ten buvo viskas, visa istorija, per kelias savaites nusitęsusi į tų metų rudenį. Ji vis skaitė ir skaitė, bandė užsirašyti į bloknotą keletą svarbiausių faktų, bet rašysena jos buvo nesuvaldoma, iškrikusi, vos perskaitoma. Šypsodamasi metė tą užsiėmimą ir išsitraukė telefoną. Nekreipdama dėmesio į šalia prie aparato besidarbuo-

jančio lankytojo rūstų žvilgsnį ir nepritarimo garsus, ji surinko Marko numerį.

– Li? Ar ką nors radai? – atsišaukė jis, ir iš kapotų jo žodžių Li atspėjo dviprasmiškumą, kokį ir pati jautė rytą. Kol kas atidėjusi tą faktą į šalį, ji giliai įkvėpė.

– Markai, aš radau *viską*. Čia viskas yra! Ir nuotraukos... puikiausios Esteros ir Alberto, ir teosofo nuotraukos... Viskas!

– Tai kažko tikrai būta? Kada?

– *Tą vasarą* – tą vasarą, apie kurią rašė Estera. 1911-ųjų vasarą, – suspaustu iš susijaudinimo balsu pasakė Li. – Ir manau... manau, jog žinau, kodėl mūsų kareivis saugojo būtent tuos du Esteros laiškus...

– Li, papasakok, kas atsitiko! Ar buvo žmogžudystė?

– O, taip, žmogžudystė buvo. Klaiki ir žiauri.

– Tai kas ten įvyko? Ką nužudė? Ir kas? – nekantravo Markas.

II

Rugpjūčio 4, 1911

Mieliausioji Amelija,

kaip norėčiau, kad tebebūtum čia, kad padėtum ir suteiktum man stiprybės. Šitie namai nebėra jauki vieta. Gerai nė nežinau, nuo ko pradėti. Albertas. Albertas kaip nesavas. Jis keistas, nedraugiškas ir toks pasidavęs troškimui vėl išvysti pasigailėtinus elementalus, kad jo širdyje ir galvoje nebeliko vietos nei man, nei parapijiečiams, nei jo pareigoms, nei dar kam nors. Valgo jis mažai, nebeliečia jokios mėsos, ir jau daug dienų nemačiau jo miegant. Jis įprato budėti prie apylinkės smuklių ir alinių ir pamokslauti praeiviams apie tai, kokie jie nuodėmingi. Ame! Aš tiesiog galvos netekau dėl viso šito! Tegaliu nuspėti vieną įmanomą šitų nerimą keliančių pokyčių priežastį – Robiną Darentą. Kuris vis dar gyvena pas mus po visų tų ilgų savaičių, nors niekuo neprisideda prie namų ūkio. Kai užsiminiau apie tai Berčiui,

jis kone leido suprasti, kad jam tai juokinga. Kad aš jam juokinga. Jis apibūdina Darentą kaip „mūsų garbingąjį svečią", ir, patikėk manim – labiau gerbti žmogaus jau turbūt neįmanoma. Kad ir ką ponas Darentas pasiūlytų, Albertas sutinka. Tiesiog taip paprastai. Tarytum mano brangusis vyras visiškai neteko proto!

Ketė, mūsų tarnaitė, irgi kaip nesava. Albertas ją pamatė vienoje Tačamo aludėje ir pareiškė, kad už tokį nusižengimą ją būtina atleisti. Aš prieštaravau, užsistojau, nes jau buvau ėmusi mėgti ir branginti ją, tačiau jai leido pasilikti tik tuomet, kai ją užsistojo Robinas Darentas. Albertas primygtinai reikalauja, kad nakčiai ji būtų užrakinama, taip ir daroma; bet aš suprantu, kad po kalėjimo Londone ji iš tiesų negali tverti uždaryta ir siaubingai nusimena kiekvienąsyk, kai durys uždaromos. Aš manau, kad tai žiaurus ir bereikalingas veiksmas, bet Albertas spiriasi, ir šį kartą Robinas neketina su juo ginčytis. Gal jį linksmina jos kančia. O! Žinau, kad rašau apie jį siaubingus dalykus, bet staiga supratau, jog nepasitikiu juo, nemėgstu jo ir nenoriu, kad jis čia būtų!

Ketė mieste turi mylimąjį. Štai kodėl ji norėdavo vakarais išeiti – susitikti su juo. Kai jinai pirmąsyk apie tai užsiminė, pamaniau, kad tai su Robinu Darentu ji slaptai susitikinėja. Mačiau juodu kartu, kieme. Jie labai familiariai kalbėjosi. Bet jis primygtinai tvirtina nieko apie tai nežinantis, ir aš, tiesą sakant, negaliu įsivaizduoti, kad Ketė juo domėtųsi. Gal dėl to ją taip užjaučiu, nes jei ji myli tą vyrą taip, kaip aš myliu Bertį, tai uždaryti ją prieš jos valią iš mūsų pusės dar labiau nežmoniška. Pasiūliau, kad ji parašytų jam laiškelį ir paaiškintų, kodėl nebeateina, bet ji man aiškina, jog jis

nemoka skaityti. Koks jis turėtų būti vargšas. Pasistengiau, kad Albertas ničnieko apie tai nežinotų. Kai tokia jo dabartinė nuotaika, manau, jis nuvarytų juos tiesiai į bažnyčią ir sutuoktų, net jei daugių daugiausia jie sau leido bučinį ar rankų paspaudimą. Man net širdis plyšta nuo minties, kad ir aš esu prisidėjusi prie jų atskyrimo. Nes ir aš taip jaučiuosi – atskirta nuo Alberto, nušalinta. Aš jo ilgiuosi, Ame!

Nerašysiu čia visų smulkmenų, bet apytikriai prieš savaitę, paskutinį kartą, kai Albertas buvo atsigulęs miegoti į mūsų lovą, kai kas atsitiko, kas man parodė, kaip turėtų vykti tai, ko dar niekad neįvyko tarp mudviejų kaip vyro ir žmonos. Šį kartą, tau neabejotinai palengvės tai išgirdus, aš pagaliau supratau. Tačiau vos padariusi šitą atradimą atsidūriau dar toliau nuo savo vyro nei bet kada anksčiau. Jis atšlijo nuo manęs su pasibjaurėjimu, Amelija. Nuo mano rankų prisilietimo.

Štai. Kur link dabar man bepasukti? Nes aš žinau, nors ir negaliu tiksliai paaiškinti kaip, jog jeigu nuo šiol ir gali kaip nors pasitaisyti mano santykiai su Albertu, tai šito negali įvykti, kol Robinas Darentas liks mūsų gyvenimuose ir po mūsų stogu. Kol jis yra čia, Alberto kaip ir nėra. Ar galbūt nėra manęs. Ar aš suprantamai pasakiau?

Ką gi. Turbūt perskaitei laikraštyje apie mūsų elementalus? Kaip suprantu, pora šalies laikraščių ruošiasi perspausdinti tą pasakojimą, kai mūsų vietinį laikraštį po nuotraukų išspausdinimo užgriuvo laiškų lavina. Regis, labai daug kas reaguoja į fotografijas taip pat kaip tu, Ame. Darentas dar turi gauti oficialų pritarimą iš Teosofų draugijos, tai jį baisiausiai erzina. Jis prašo jų atsiųsti liudininkų, kai darys

kitas fotografijas, kad įrodytų jų tikrumą. Iš kur aš visa tai žinau? Ogi klausiausi prie durų, mieloji sesute. Taip, savo pačios namuose! Alberto brošiūrai sekasi ne taip gerai. Jam dar reikia susirasti knygyną, kuris sutiktų priimti jų partiją, ir jis įdėjo skelbimą į laikraštį. Kasdien gauna po du ar tris užsakymus paštu, po tris pensus už vienetą.

Iš visos širdies norėčiau, kad tu būtum čia; taip pat džiaugiuosi, kad tavęs čia nėr, – nes nenorėčiau, kad dar koks nors žmogus patirtų šituose namuose vyraujančią atmosferą, juoba toks brangus kaip tu. O kaipgi tu? Kaip tavo pačios bėdos su Arčiu? Labai tikiuosi, kad tau pavyko atkurti šiokią tokią santarvę ir kad tavieji namai laimingesni nei mano. Norėčiau tau duoti kokį nors patarimą, bet jaučiuosi baugiai nemokšiška. Neįsivaizduoju, ką galėtum patarti man, esant tokioms neįprastoms ir nepalankioms aplinkybėms. Bet jei vis dėlto turėtum ką patarti, meldžiu, brangioji sesute, parašyk man greit ir atsiųsk savąjį patarimą. Aš nežinau, ką daryti, ko nedaryti ir kiek ilgai pajėgsiu visa tai ištverti.

Su nuoširdžiausia meile –
Estera.

1911

Kai spynoje pasisuka raktas, Ketės ausis užgula toks gaudesys, jog jinai išsigąsta, kad gali sprogti galva. Nesvarbu, kad ponios Bel veidas aptemęs iš nerimo ir nesmagumo tai darant. Nesvarbu, kad už lango vis dar kyla mėnulis, užliedamas stiklą sidabrine šviesa. Nesvarbu, kad išaušus rytui ji vėl galės išeiti. Niekas nesvarbu, kaip tik tai, kad ji ir vėl belaisvė, bejėgė, kad negali įeiti ir išeiti kada tinkama. Ji kaip Džentelmeno kanarėlė, kuri tik pakreipdavo galvutę į jo pusę, bet nečiulbėdavo. Tyla buvo jos paskutinis ginklas, paskutinis dalykas, kurį ji galėjo kontroliuoti. Ketės paskutinis ginklas yra balsas. Baimės ir įsiūčio pagauta, ji šaukia prie durų, šaukia prarėkdama gerklę, šaukia, kad perrėktų dundesį savo galvoje. Ji nenurims, neleis ir namiškiams nurimti. Kumščiais ji tranko durų medį, trypia kojomis, keikiasi, prisiekinėja ir rauda. Mano triukšmaujanti pakankamai garsiai, kad jos būtų galima nepaisyti. Tačiau kai pagaliau susmunka išsekusi palei duris, išgirsta Sofi Bel knarkimą, pro dvejas duris negarsiai besiskverbiantį žemyn į prieškambarį.

Taip ji sėdi, pernelyg nusikamavusi kovoti toliau. Sėdi atrė-

musi nugarą į duris, o šiurkščios medinės grindų lentos bado kojų odą. Gerklė dega, galvą lyg lankai veržia įtampa ir skausmas. Mėgina galvoti apie Džordžą, apie tai, kaip jaučiasi būdama su juo. Apie jo kvėpavimo gyvybinę jėgą, ir kaip jo šypsena, jo prisilietimas, skonėjimasis juo kantriai žadina pačią jos esybę, glūdinčią kietu branduoliu giliai joje. Mėgina galvoti apie savo mamą, kokia ji buvo iki susirgdama džiova; apie Tesę tą pirmąją popietę, kai jos išspruko į viešą susirinkimą, apie džiaugsmą, nuspalvinusį jos veidą it vaivorykštė. Tačiau tos mintys jos nepaguodžia. Džordžo vaizdinys susitraukia į siluetą, į tolimą šešėlį atmintyje. Jai lieka vien jo kontūrai, tarsi už nugaros jam nuolat šviestų saulė, ir jos akys nepajėgtų susidoroti su šviesa. Liga ir mirtis pasiglemžė jos mamą; kalėjimas, o vėliau prieglauda – Tesę. Ketė vėl savo kameroje šaltomis, drėgnomis sienomis, su kampe stovinčio skardinio išmatų kibiro smarve; su lakstančiom po galvą utėlėm ir varančiu į pasiutimą niežuliu. Jų buvo patalynėje. Čiužinio užvalkale, skurdžių antklodžių raukšlėse ir siūlėse. Jai į galvą neatėjo patikrinti – niekad anksčiau nebuvo tekę būti ten, kur tyko utėlės lyg pilkos vaškuotos dėmės, gatavos ropštis ant neapdairios aukos. Akmeninės sienos buvo drėgnos, aptrauktos sluoksniu pelėsių, šliaužiančių aukštyn, nuo jų juodavo kalkių baltalas.

Darbo klasės merginoms nebuvo taikoma jokių nuolaidų, ne taip kaip jų draugėms iš vidurinės ir aukštesniosios klasių. Nei privilegijų, nei patogumų. Joms nebuvo leidžiama rašyti laiškų nei dėvėti savų drabužių. Jas išleisdavo iš kamerų bloko vienai valandai per dieną paslankioti po ankštą akmenimis grįstą kiemą. Ketė ir Tesė vaikščiodavo kartu, susiglaudusios, supynusios pirštus. Ketė mėgino prajuokinti Tesę perpasakodama

paskalas, kurdama nebūtas istorijas apie kalėjimo prižiūrėtojas ir kitas kalines, ir kaip jiedvi prisivalgys pyragų švęsdamos savo išsilaisvinimą. Vienos prižiūrėtojos užvis labiau bijojo visos moterys. Iš sudėjimo ji panėšėjo į gyvatę, buvo plona, liesa, bet raumeninga. Vien gyslos ir kaulai, nė ženklo iškilumų, kurie būtų galėję sušvelninti šlaunis ar krūtinę. Veidas jos buvo atšiaurus. Turėjo tamsius plaukus, tvirtai susmaigstytus ant pakaušio, šaltas melsvas akis, žiaurią belūpę burną aukštyn pakeltais kampučiais – ta išraiška neturėjo nieko bendro su geru humoru – ir smailią, aštrią nosį. Ketė dėl to praminė ją Varna, ir ilgom vienatvės valandom ji kurdavo apie ją pašaipius rimuotus eilėraštukus ir dainuodavo juos Tesei, kai jos sukdavo ratus po kiemą. Tesė nesijuokė, bet nusišypsoti įstengdavo. Jos akys amžinai buvo pilnos ašarų, paburkusios ir paraudusios.

Prižiūrėtojos prikišdavo joms nepaklusnumą – šis kaltinimas aprėpė per lėtą ar per greitą vaikščiojimą, per smarkų kosėjimą, piktžodžiavimą, burnojimą prieš Dievą, švilpavimą, dainavimą, atsikalbinėjimus. Jau antrą savo trijų mėnesių bausmės rytą Ketė, kurios anksčiau niekad gyvenime nemušė, užsidirbo prakirstą lūpą ir klibantį dantį. Greit pasklido žinia, kad jos dėl tokio elgesio turinčios skelbti streiką. Tą jos – sufražistės – ir padarė. Jos siekė būti priskirtos politinių kalinių, o ne paprastų nusikaltėlių kategorijai. Jos norėjo geresnių buities sąlygų, geresnio maisto, geresnio elgesio ir joms priklausančių privilegijų. Dar iki įkalinimo joms apie tai aiškino MSPS narės. Ketė visa tai žinojo, žengdama pro sunkius akmeninius Holovėjaus vartus, dantytus nelyginant pasakų pilies, tik be jokios laimingos pabaigos joje. Jos turėjo visų tų dalykų pareikalauti ir atsisakyti valgyti, kol to negaus arba bus paleistos. Tuomet Ketės dar ne-

baugino uždara erdvė. Pradžioje ne. Pirmąją naktį užrakintos durys jai nesukėlė nerimo. Tuomet ji nežinojo, ką tai reiškia. Ji dar nebuvo išbandžiusi savo naujojo pasaulio ribų, nežinojo, kaip arti jos yra, kaip labai gali žeisti.

Pirmoji diena be maisto buvo palaima. Duona visuomet būdavo kieta ir sužiedėjusi, sriuba ne ką geresnė už vandenį, kuriame prižiūrėtojos virdavosi daržoves, – skysta ir blogo kvapo. Brotono gatvėje Ketė buvo pratusi prie gero maisto, o dar anksčiau valgį jai virdavo mama. Negalėjo prisiliesti prie kalėjimo šlamšto nežiaukčiodama. Skrandį jai greit pradėjo deginti, protestuodamas jis susitraukė, bet jai tas nieko nereiškė. Maistas, kurio ji nevalgė, buvo paliktas pradvokti. Prižiūrėtojos baudė ją už maištavimą; Varna užlaužusi už nugaros ranką tąsė už plaukų po kamerą. Ji visa tai ištvėrė, ir jos negalėjo priversti valgyti. Jos negalėjo pasiekti pergalės. Taip tęsėsi penkias dienas, o šeštąją ji nebeįstengė pakilti nuo čiužinio. Visos gretimos kameros irgi aptilo, nes sufražistės buvo laikomos vienoj krūvoj, ir ji tiesiog gulėjo klausydamasi tylos. Tai buvo draugiška tyla, ji bylojo apie jų bendrą silpnumą – kūnų apatiją, protų jėgą ir ryžtą. Tyla truko iki šeštosios dienos pabaigos. Paskui ją pripildė nauji garsai.

Vežimėlio ratų cypimas. Daugybė žingsnių, judančių tikslo link. Raktų, kažkokių metalinių įrankių žvangesys. Ketė pakėlė galvą nuo sudususio čiužinio, įsiklausydama į nepažįstamą triukšmą. Pagalvojo, kad reiktų atsikelti ir prispausti veidą prie mažų grotelių duryse, – gal pavyktų pamatyti, kas dedasi. Oda nejaukiai pašiurpo, nežinia kodėl. Tuomet pasigirdo dar daugiau garsų, ir ji suprato, jog instinktas neapgavo. Klyksmai, vel-

kamų kojų brūkšėjimas. Baldų, trankomų į sieną, bildesys, vėl metalo žvangtelėjimas, prižiūrėtojų keiksmai, taip pat ir vyrų balsai. Du iš jų murmėjo tyliai, lyg pro sukąstus dantis. Riksmai virto spiegimu, vis aukštesniu, panišku, o paskui jis buvo uždusintas, užsmaugtas, jį pakeitė kosėjimas ir žiaukčiojimas. Šlykštūs gyvuliški garsai, Ketė niekad nebuvo girdėjusi, kad tokius leistų žmogus. Kai triukšmo kėlėjai paliko tą kamerą, jie paliko joje tylą. Baisią, pribloškiančią, slegiančią tylą. Ir kai vežimėlio ratai pririedėjo prie jos durų, Ketės širdis taip suspurdėjo, kad kone iššoko iš krūtinės.

Atėjo jos eilė. Trys prižiūrėtojos sutaršytais plaukais, apdraskytom rankom ir skruostais. Veidai niūrūs kaip mirtis. Viena iš jų buvo Varna. Tuodu vyrai, kuriuos ji girdėjo, vilkėjo baltus chalatus kaip daktarai, aptaškytus ir išteptus kažkokia substancija. Gelsvom dėmėm, pataškuotom raudonai. Visą penketą atlydėjo prakaito ir baimės dvokas. Ketė pamažėle atsisėdo. Jai išsyk apsisuko galva, ir svaigulio sukeltas šokas neleido mąstyti nei veikti.

– Na, pridarei mums rūpesčių, bet tik sau blogiau pasidarei. Girdi? – pasakė jai Varna. Moteris, kuri prieš keletą dienų šypsojosi prakirtusi Ketei lūpą kieta atgalia ranka.

– Pasitrauk nuo manęs, – pasakė jai Ketė.

Ji bandė atsistoti, bet kojos buvo kaip be kaulų. Griebėsi už čiužinio, kad išsilaikytų, dar sykį pabandė stotis.

– Tai tavo pačios labui, panelyte, – ištarė vienas vyriškis.

– Tai tegu ji lieka lovoje, – įsiterpė prižiūrėtoja.

Ketė rėkė, šaukė „Ne!“ Bet jie kaipmat atsidūrė prie jos, dvi moterys laikė prispaudusios už rankų, o vienas vyras laikė galvą. Ji spyriojosi iš visų jėgų, – o tų jėgų ne kažkiek tebuvo, – stengėsi išsisukti iš jų gniaužtų. Jos sąnariai traškėjo, odą nusėjo mėlynės

ten, kur jie laikė. Antrasis vyras, paėmęs nuo vežimėlio, pripylė skardinį puodelį ir padavė Varnai. Ta įrėmė kelį Ketei į krūtinę, vyras kilstelėjo jos galvą ir prispaudė puodelį prie burnos. Ji užuodė šleikštų pienišką skystos avižinės košės kvapą ir kiek begalėdama sukando dantis, neketindama pasiduoti. Prižiūrėtoja dar smarkiau prispaudė puodelį, spaudė jai prie dantų, kol metalinis kraštas sužeidė dantenas, ir ji pajuto lūpas suvilgantį kraują. Tačiau ji nepasidavė. Košės gurvuoliukas vis dėlto pateko į burną, ir kai tik moteris atsitraukė nuo krūtinės, įnirtingai jį ant jos išspjovė. Skaisčiai raudonos seilės su pieniškais tirščiais.

– Viešpatie! Tu prakeikta kvailė, – pasakė jai Varna.

Ketė švokštė gaudydama orą. Ji įtempė kiekvieną raumenėlį, plūdo juos visokiais nepadoriausiais žodžiais, kokių tik buvo girdėjusi iš gatvės prekeivių. Vyras, laikantis jos galvą, susižvalgė su antruoju prie vežimėlio. Jiedu kits kitam linktelėjo. Akimirkai vienas jos galvą paleido, bet tuomet darbo ėmėsi Varna – stipriai sugriebė jos kaukolę ir žiauriai spaudė nykščiais smilkinius. Ketė suklykė. Kai atsimerkė, prie jos buvo abu vyriškiai: pirmas laikė ploną guminę žarnelę, antras prie kito jos galo tvirtino piltuvėlį. Ketė nesuprato. Ji vėl sukando dantis, tarsi šitaip įstengtų juos nugalėti. Tačiau žarnelė buvo įstumta jai į nosį. Į šnervę, iš pradžių tai buvo nepatogu, keista, paskui ėmė kelti kančią. Tarsi už akies būtų smeigiamas peilis. Ji suriko, galų gale pražiojo burną kapituliuodama, tačiau jie toliau dirbo savo darbą. Žarnelė buvo stumiama dar giliau. Ji jautė ją giliai gerklėje ir springo, burna prisipildė rūgšties. Ji nepajėgė kvėpuoti, akys iš panikos išsprogo, ji duso, kosėjo, mažais gurkšneliais gaudė brangų orą.

– Na, štai. Paruošta, – trumpai pranešė vyras, kuris stūmė žarnelę.

Jo kolega į piltuvėlį ėmė pilti skystą košę. Penkias minutes, kurios Ketei pasirodė kaip visas gyvenimas, jis pylė, stebėjo, kaip ji varva per žarnelę, vėl pylė. Kai žarnelė galiausiai atsitraukė, gerklėje liko lipnių pieniškų, drėgnų gleivių, tos skverbėsi jai į plaučius. Nosis ištraukus žarnelę gausiai kraujavo, burnoje jautėsi kraujo ir tulžies skonis. Jie paliko ją gulinčią ant šono, išteptiotą ir kosinčią. Kosulys buvo gilus ir draskantis, nes plaučiai stengėsi atsikratyti tos šlykštynės. Skausmas galvoje ir krūtinėje buvo stulbinantis. Ji kosėjo ištisas valandas, kosėjo ištisas savaites.

– Tas pats bus ir per pavakarius, ką, gražuole? – lipšniai pasakė Varna.

– Gana, – griežtai nukirto vienas iš vyrų. – Mišinyje buvo vėmimą slopinančių vaistų, bet po pusvalandžio ją patikrinkite. Jei bus vis dėlto išvėmusi, praneškite ir mes pakartosime procedūrą.

Ketė gulėjo palikta likimo valiai, kamuojama įtūžio ir skausmo; skaudėjo visą kūną, sakytum, po išprievartavimo. *Tas pats bus per pavakarius.*

– Kete? – Nestiprus beldimas į duris pažadino iš atgijusių ir ją apnikusių košmarų. – Kete, ar nemiegi? – Tai Esteros balsas, švelnus ir tylus.

Ketė sumirksi, apsidairo, mato, kad dar tamsu. Ji neįsivaizduoja, kelinta galėtų būti valanda.

– Taip, ponia, – atsiliepia ji ir atsikrenkščia. Gerklę jai peršti, tarytum tie vyrai su žarnele iš tikrųjų buvo čia sugrįžę.

– Ar galiu įeiti? – klausia Estera, ir Ketė supratimo neturi, ką atsakyti.

Tuomet pasigirsta negarsus palaimingas džerkštelėjimas, ir

durys atsidaro. Ketės kojos sustingusios. Ji šiaip ne taip atsiklaupia, pasisuka, nusitveria už staktos ir pajunta pro durų plyšį oro dvelksmą. Už jos sumerktų vokų pražysta šviesa. Ji nesuvokia, ar tai Esteros Kaning lempelė, ar palengvėjimas, džiaugsmas ir išsivadavimas.

– Ak, Kete! Tavo vargšės rankos!

Estera pastato žvakę ant stalelio ir padeda Ketei atsistoti. Oda apie jos krumplius nubrozdinta ir kraujuoja.

– Prašau. Prašau, neberakinkite manęs daugiau, – prabyla Ketė. Ji nebežino, kiek naktų tai tęsėsi po to pirmojo karto. Gal tik dvi ar tris, o gal daugiau.

Esteros akys pilnos gailesčio.

– Niekas nežino, kad aš turiu šį raktą. Jis atrakina bet kurias namų duris, – sako ji, laisvai laikydama jį ant delno. – Eikš, sėskis ant lovos. Nuplausiu tau rankas. Ak, kiek rakščių!

– Aš galiu ir pati, ponia. Nėra reikalo, – bejausmiu balsu ištaria Ketė.

Ji neleis Esterai prisigerinti. Neleis jai pasijusti geriau. Stoja nejauki tyla. Estera tvirčiau susisiaučia chalatą, nervingai užsikiša diržo galus.

– Ar labai buvo baisu? Turiu omeny – kalėjime? – klausia Estera.

Ketė spokso į ją, svarstydama, kaip paaiškinti.

– Taip, – teištaria galiausiai, beveik krankteli.

– Kete, aš vis pasvarstydavau... koks buvo tavo nusikaltimas? Kodėl jie tave uždarė? – klausia Estera.

Sakytum, čionai, tamsoje, tarnaitės kambaryje, ji kaip ir nebe savam pasauly. Gali klausinėti dalykų, kurių šiaip niekuomet neklaustų, nes taisyklės čia kitos. Ketė šaltai šypteli.

– Visi nori žinoti, – taria ji. – Buvau kalinama du mėnesius kartu su savo drauge Tese ir kitomis. Už ką? Už trukdymą.

– Trukdymą?

– Toks buvo kaltinimas. Taip pat, pasak jų, mes ketinome pažeisti viešąją tvarką. Aš turėjau kišenėje pusę plytos, bet dar nieko nebuvau su ja padarius. Tuo metu, kai mane suėmė, nieko nebuvau sviedusi, bet jie rado ją mano kišenėje ir žinojo, kokiam tikslui. Ir aš būčiau ją metusi. – Ji įžūliai kilsteli smakrą. – Į modistės krautuvės langą Vakarų gatvėje, toks buvo mano planas. Ten ypač puošni, didelė vitrina veidrodiniais stiklais, o joje puikios skrybėlės su plunksnomis ant manekenių galvų. Skrybėlės, kokių tokioms kaip Tesė ir aš niekad neteks dėvėti. Norėjau jį iškulti. Būčiau iškūlusi!

– Ša, Kete! Mūsų neturi išgirsti, – sukužda Estera. – Bet tu tos plytos nemetei?

– Neturėjau progos. Šeštą valandą, toks buvo nustatytas laikas, mes visos turėjome išsiskirstyti, nueiti į įvairias numatytas kaip taikiniai vietas ir laukti. Turėjome atakuoti, kai Didysis Benas išmuš pusę septynių. Bet pirmiausia tą popietę mes nuėjome į Liberalų partijos susirinkimą. Turėjome laikyti plakatus ir skanduoti šūkius kaip galima garsiau, kad visi, atėję pasiklausyti kalbėtojų, girdėtų ir mus, nes mūsų neleido į vidų užduoti klausimų ar kelti savo reikalavimų. Mūsų buvo dvylika, visos – aktyvistės iš mūsų MSPS poskyrio. Ir Tesė. Tesė, mano draugė. Ji nenorėjo būti aktyviste, bet aš ją priverčiau. Aš ją *priverčiau*. – Ketė nutyla, giliai, trūkčiojamai atsikvepia ir užsimerkia. Nepakeliama apie tai galvoti. – Mums buvo duoti griežti nurodymai. Įstatymai nedraudžia to, ką mes darėme, kol tu stovi gatvėje. Jei tik žengi ant šaligatvio, jie gali pavadinti tai trukdymu ir nu-

tempti šalin. Stovėti gatvėje ir skanduoti šūkius – ne nusikaltimas. O stovėti ant tuščio šaligatvio, mažiau nei per jardą, ir skanduoti šūkius *yra* nusikaltimas. Koks teisingas ir protingas įstatymas! Taigi prisistatė policininkai ir ėmė mus ginti šalin. Iš pradžių nesupratau, kas vyksta. Pareigūnai susikabino rankomis ir labai iš lėto pajudėjo mūsų link. Pusę žingsnio per dvidešimtį minučių ar daugiau. Kol mums nieko kito nebeliko, kaip tik kristi jiems po kojom, lipti viena kitai ant pečių arba žengti ant šaligatvio. Mes pasirinkom pastarąjį variantą, ir mus suėmė. Visas iki vienos.

– Tave uždarė į kalėjimą keliems mėnesiams už *tai*? – nepatikliai klausia Estera.

– Dabar matote, kokią siaubingą piktadarę nusisamdėte? – su kartėliu atsiliepia Ketė.

Estera žiūri į ją išpūtusi akis, nerasdama žodžių. Galiausiai nukreipia žvilgsnį, atsistoja ir prieina prie lango, nors už jo nieko nematyti, tik išvien juodas dangus.

– Aš vargu ar bežinau dabar, kas yra teisinga ar dora, Kete. Bet kad tave uždarė į kalėjimą už šitą nedidelį prasižengimą, nėra teisinga. Visiškai neteisinga, – sako ji nelaimingu balsu.

– Mus mušdavo kalėjime, ponia. Mušdavo ir... elgėsi taip, kad negaliu jums nė papasakoti! O dabar... o dabar aš vėl belaisvė! Ar suprantate? Ar galite suprasti – aš to neištveriu!

– Taip, aš suprantu! Nurimk, Kete! Štai – paimk. – Ji ištiesia raktą Ketei, ši nepatikliai į jį žiūri. – Paimk jį. Galėsi atsirakinti duris, kai ponia Bel jas užrakinusi nueis. Prieš pasišalindama ji ištraukia iš spynos raktą, aš patikrinau. – Ketė griebia visraktį, stipriai suspaudžia kumštyje, tarsi Estera galėtų pamėginti jį atsiimti. Šaltas metalinis gelbėjimo ratas, talismanas, galingesnis

net už Holovėjaus medalį. – Bet tu privalai prisiekti, Kete, privalai man pažadėti, kad neišeisi iš savo kambario naktimis. Prašau, prisieki! Jei išeisi, jei Albertas sužinos, kad daviau tau šį raktą... Prašau, prisiek man, – meldžia Estera, pasilenkdama prie Ketės ir versdama žiūrėti jai į akis.

– Prisiekiu. – Žodis nenorom pats išsprūsta Ketei iš lūpų. – Bet man būtina susisiekti su... su Džordžu. Su savo žmogum. Mes prieš tai susiginčijome. Jis gali manyti, kad aš prapuoliau todėl... todėl, kad jo nebenoriu.

Ketės sumišimui, Esteros akyse pasirodo ašaros, lūpos kiek suvirpa, ir ji suspaudžia jas.

– Ar tu jį myli? – klausia Estera.

Ketei pasirodo be galo neįprasta štai taip laisvai kalbėtis su vikaro žmona. Tačiau naktis tamsi, kambarys virtęs kalėjimo kamera, o Estera Kaning pasiūlė jai atidėti nuosprendžio vykdymą.

– Visa širdimi ir kūnu, ponia. Visa savo esybe, – atsako ji.

Estera panarina galvą, ir ant jos sugniaužtų rankų tekšteli ašara. Ilgą laiką Estera tyli, negiliai kvėpuoja ir, regis, iš paskutiniųjų mėgina susitvardyti. Paskui vėl pakelia akis.

– Rytoj popiet kokia nors dingstimi aš tave išsiųsiu. Kokiu nors reikalu į Tačamą. Galėsi jo tuomet paieškoti. Bet prižadėk man – tik ne naktį. Ne tada, kai tave laisvėje galėtų kas nors pastebėti.

– Aš jums pažadu, – sako Ketė, pati nustebusi dėl savo nuoširdumo.

– Tuomet gerai. Paslėpk raktą ir rūpestingai jį saugok! Vėl užsirakink iš ryto iki poniai Bel ateinant tavęs išleisti. Neteisinga buvo tave užrakinti, Kete. Niekada nemaniau, kad tai teisinga. Bet pastaruoju metu aš nebesijaučiu šių namų šeimininke.

Vietoj manęs atsirado du šeimininkai, – beviltiškai sako Estera stodamasi ir imdama savo žvakę. Šiltoje jos šviesoje, ant pečių išsklidusiais plaukais, didelėm blizgančiom akim vikaro žmona atrodo visai miela.

– Kaip suprantu, šeimininkas tik vienas, – niūriai pastebi Ketė. – Ar negalite jo atsikratyti? – Jei jau jiedvi atvirai šnekasi, tai ir Ketė turi ką pasakyti.

Estera apstulbusi sumirksi.

– Bandžiau užsiminti, kad būtų laikas jam grįžti namo...

– Kiek man žinoma ir ką nugirstu iš ponios Bel paskalų, tas žmogus kitų namų neturi. Ir savų pinigų ne per daugiausia. Tėvas labai griežtai riboja jo finansinę laisvę. Tikisi, kad sūnus pats atsistos ant kojų, – atsargiai ištaria Ketė. Ji stebi Esterą Kaning, mato, kaip ji virškina tą nemalonią informaciją.

– Neturi namų? Net nesinuomoja kur nors būsto?

– Ne, ponia. Manau, bus keblu jo atsikratyti, kol vikaras taip labai juo džiaugiasi.

Estera nuolankiai sulinkčioja.

– Tu išties daug nutuoki, Kete Morlėj.

– Niekas taip gerai nepažįsta namų ir jų gyventojų kaip tarnai, ponia. Tai neišvengiama.

– O ką dar tu žinai apie poną Darentą?

– Tik viena: nepasitikėkite juo. Jis melagis. Jei rasite kokį nors būdą jį iškrapštyti, tai taip ir padarykite, – rimtai sako Ketė.

Sunerimusi Estera kurį laiką spokso į ją, paskui linkteli ir pasisuka eiti.

– Rytoj, – sako ji jau nuo slenksčio, – turi viskas būti taip, lyg tarp mūsų nieko tokio nevyko. – Jos veidas išduoda šiokį tokį nesmagumą.

– Žinoma, – nėmaž nesutrikusi atsako Ketė.

Esterai išėjus, o durims likus praviroms, ji atsigula į lovą ir galų gale užmiega.

Kitą dieną karštis spirginte spirgina. Virtuvėje Ketė su ponia Bel verda uogienę iš aviečių bei gervuogių, kurių kaupinas pintines sodininkas nuolat tempia į virtuvę. Storoji ūkvedė stovi prie viryklės, nenuilstamai maišydama, kad ištirptų visas cukrus didžiuliame vario prikaistuvyje. Ketė plikina stiklainius, virindama vieną arbatinį vandens po kito, kad gerai juos sterilizuotų prieš supilstant uogienę. Abi dirba apsipylusios prakaitu, jis teka veidais ir nugarom, tarp krūtų, į drabužių klostes. Jų skruostai raudoni kaip ta kunkuliuojanti uogų masė, akys apniauktos bukaus, nuolankaus pykčio – neapibrėžto, nukreipto pusiau į dienos karštį, pusiau į niekuo dėtas avietes. Virtuvėje trošku nuo kvapnių, saldžių garų. Jie geriasi joms į plaukus, veidus ir rankas. Ketė trečią kartą nusidegina, sušnypščia iš skausmo ir panardina ranką į šalto vandens kibirą, kur laikomas pienas. Ponia Bel nebeturi jėgų jai priekaištauti ar liepti būti atsargesnei.

Jos palieka uogienę nusistovėti ketvirčiui valandos, kad masė išsilygintų, o paskui išpilsto – ir dar daugiau apsidegina. Ant plikų riešų tykšta deginančio karštumo lašai, reikia nušluostyti per viršų drimbančią uogienę, krūpčiojančiais nuo karščio pirštais užsukti karštus stiklinius indus.

– Dieve gailestingas, kad tai būtų pabaiga! Po savaitės ateis eilė juodiesiems serbentams, – atsidūsta ponia Bel, laikydama ranką prie burnos ir čiulpdama beiškylančią pūslę.

– Man reikia išeiti, – sako Ketė, atsirėmusi alkūnėm į lipnų

stalo paviršių ir lenkdamasi į priekį, kad ištiesintų nugarą. – Baigiu uždusti.

– Čia karščiau nei pragare, pripažįstu, – sutinka ponia Bel.

Kiaurą dieną Ketė žvilgčiojo į tarpdurį, žvilgčiojo į laiptus, žvilgčiojo į Esterą, iškraudama priešpiečių patiekalus ant bufeto; laukė žadėtojo pavedimo, kad galėtų ištrūkti ir susirasti Džordžą. Visą dieną nieko neįvyko, ir laukimas sulig kiekviena minute ją vis labiau erzino. Ketvirtą valandą ji nuneša į viršų arbatos padėklą su dubeniu šviežios uogienės ir lėkšte sklindžių. Kai lipa laiptais, jos kojos kaip švininės, judesiai kampuoti. Niekaip negali numalšinti troškulio, kad ir kiek gertų. Svetainėje vikaras ir jo žmona sėdi su Robinu Darentu ir klausosi jo skaitomo laiško. Esteros Kaning veidas plokščias ir blizgantis, plaukai ant kaktos netvarkingai susigarbanoję. Ji atrodo paskendusi mintyse ir nepastebi Ketės, kad ir kaip toji stengiasi patraukti jos dėmesį. Vikaro akys nenustygsta. Jos laksto nuo Robino veido prie rankų, prie laiško, kurį jis laiko, o kai Ketė prieina arčiau, jis užsimerkia ir nusuka galvą, kiek suvirpėdamas, sakytum, jį įžeidžia jos kvapas.

Sukandusi iš įtūžio dantis, Ketė perdėtai rūpestingai pastato arbatos padėklą ir nešioja arbatos rykus į stalą taip lėtai, kaip tik galima, kol dar neatrodo, jog tyčia taip daro.

Tai suteikia milžinišką pasitenkinimą mums abiem, kad tu pagaliau... kad tu pradėjai užsitarnauti garbę ir tapti pripažintas tavo pasirinktoje srityje. Nusipelnei būti pasveikintas dėl savo pastarojo meto laimėjimų. Aš laukiu kito mudviejų susitikimo ir tolesnės diskusijos tiek apie tavo atradimų pobūdį, tiek ir apie jų reikšmę, nes straipsniai laikraščiuose,

kuriuos mes kuo stropiausiai sekame, gan šykščiai nušviečia faktus, užtat pernelyg dosniai aprašinėja tiek džiugų susijaudinimą, tiek pašaipas. Esu tikras, kad nesiliaujantis tavo triūsas ir pastangos toje srityje atneš tau dar platesnes perspektyvas ir didesnę šlovę. Tavo etc...

Robinas Darentas numeta laišką sau ant kelių ir plačiai nusišypso Kaningams.

– Tai štai! Kaip nuostabu gauti tokį laišką iš savo tėvo! – šūkteli jis. – Aš tikrai žinau, kad senukas per visą savo gyvenimą neperpras ezoterinių teosofijos teorijų, o vis dėlto siūlo man savo paramą ir, manau, pradeda pagarbiai žiūrėti į tai, jog bent jau šioje srityje mano supratimas pranoksta jojo. Ir mano brolių, – iškloja teosofas virpančiu iš susijaudinimo balsu ir šypsosi mėgaudamasis savo pasiekimais. Jį regimai suerzina, kad nė vienas iš Kaningų poros nieko neatsako. Jis bakština juos, topteli Ketei, kaip žmogus bakštintų apatišką naminį gyvūnėlį, ragindamas žaisti. – Ką jūs pasakysite, Albertai? Estera? Ar nemanote, kad tai nuostabu – įtikinti tokį senamadį ir tradicinių pažiūrų žmogų kaip mano tėvas atverti savo protą šiai naujai tikrovei?

– O, taip, Robinai. Jus iš tiesų reikia pasveikinti, – pareigingai patikina jį Albertas, vis dar nugręžęs veidą nuo Ketės ir konvulsyviai gurgtelėdamas po savo žodžių. Po dengiančiu nosį ir skruostus įdegiu jo veidas pilkas kaip pelenai. Jis atrodo nesveikas.

Ne labiau, nei nusipelnė, širsta širdyje Ketė. Estera lyg ketina prašnekti, bet tik krenkšteli ir vartalioja vėduoklės rankeną, tad teosofo žvilgsnis grįžta prie jos vyro.

– Ar jau viskas, ponia? – pabrėžtinai klausia Ketė, sugavusi Esteros žvilgsnį ir nutaisiusi reikšmingą veidą.

– O, taip, ačiū, Kete, – santūriai atsiliepia Estera.

Ketė dirsteli į Robiną, negeru žvilgsniu nudelbia nepriekaištingą, savim patenkintą šypseną jo veide ir išeina iš kambario.

– Kad ją kur velniai parautų, tą moterį! – nusikeikia Ketė, grįžusi į virtuvę ir pildamasi puodelį vandens.

– Kas dabar? – klausia ponia Bel.

Ji užrašinėja uogienės etiketes, prisilenkusi kuo arčiau plunksnos, suraukusi iš įstangos veidą. Jos rašysena tokia smulki ir suspausta, kokia ji pati stambi ir besiveržianti per kraštus.

– Tegu tavo plunksna juda lengvai kaip tavo mintys, – sako Ketė, žiūrėdama jai per petį. – Tegu rašalas teka kaip lėta upė. – Ponia Bel sviedžia jai niršų žvilgsnį, ir Ketė atsitraukia. – Taip man kalė į galvą, kai mokė rašyti. – Ji gūžteli pečiais.

– Na, aš nesimokau. Aš pakankamai gerai rašau, – burbteli Sofi Bel.

– Sofi... man reikia išeiti, – staiga pareiškia Ketė.

– Ko tau reikia? – Ji nepakelia galvos nuo savo etikečių.

– Man reikia išeiti. Prašau... tik valandai. Man tik reikia įkvėpti gryno oro ir truputį pabūti toliau nuo šių namų. Grįšiu laiku ir sutvarkysiu arbatos indus, pažadu...

– Ak, pažadai, pažadai. Žinau, eini pasimatyti su Džordžu Hobsonu ir negrįši, kol nesugulsi su juo į lovą, – sako ūkvedė, – dabar ji pakelia akis ir mato, kaip iš nuostabos Ketei atvimpa žandikaulis ir kaip ji neranda žodžių paprieštarauti. Sofi Bel nu-

sišypso – nepasakytum, kad nemaloniai. – Tu kaip niekas kitas turėtum žinoti, kad labai nedaug kas nutinka šioje parapijoje, apie ką aš nesužinočiau, Kete Morlėj. Gana žmonių matė tave su juo, ir gana daug kartų.

– Ir jūs tikriausiai mane už tai smerkiate?

Ponia Bel mažumėlę susiraukia, vėl pasiima plunksną, bet nerašo.

– Ne kažin kiek tų džiaugsmų tarnaitės gyvenime. Aš nesu tokia sena ir *surūgusi*, kaip tu mane pavadinai, kad pavydėčiau jaunesnei trupučio pramogos. Džordžas Hobsonas iš padorių-jų, kad ir netašytas, – sumurma jinai.

– Sofi Bel... kas jau kas, bet kad jūs būtumėt mano pusėje... – Ketė stebėdamasi kraipo galvą.

– Tai parodo, kiek tu supranti, ar ne?

– Na, tuomet – prašau. Man reikia su juo pasimatyti, tik trumpam. Man tik reikia kai ko jo paklausti, ir viskas. Negaliu pasiųsti laiškelio, nes jis nemoka skaityti. Prašau. Jei manęs pasiges, pasakykite jiems, kad buvau nualpusi ir išėjau prigulti pusvalandžiui... Aš kaipmat grįšiu, pažadu.

– Nežinau... kai statai ant kortos savo tarnybą, tai viena, bet visai kas kita pradėti statyti ir manąją, gal ne?

– Tuomet sumeluokit. Pasakykit, kad išsprukau netarus nė žodžio, o jūs nieko nesupratote. Kai grįšiu... kai grįšiu, pasakysiu jums paslaptį, – paerzina Ketė.

Ponia Bel pakelia į ją akis, kurį laiką tiria žvilgsniu, paskui sukikena.

– Kad ir kokia ji ten būtų, galiu lažintis, kad jau žinau. Tai dumk – ir paskubėk!

Saulė danguje kaip įkaitintas metalas, nuožmi ir slegianti. Ketė išeina pro pagrindinius vartus, nesirūpindama, kad ją gali pamatyti. Ji žengia skubiai, kartais pabėgėdama. Jos kišenėje pieštuko galelis ir popieriaus skiautė – senas skalbinių kvitas. Nors ji ir negali parašyti Džordžui laiškelio, jei neras jo valtyje, galės palikti ženklą, kokį simbolį, rodantį, kad jo ieškojo. Ji pasvarsto kokį ir nusišypso. Juoda katė. Štai ką ji nupieš. Tačiau po dvidešimties minučių, prisiartinusi prie jo valties visiškai išdžiūvusia gerkle, ji pamato jį denyje. Jis guli ant nugaros, sulenkęs kelius, pėdos basos, rankos sukryžiuotos ant veido dangstantis nuo spiginančios saulės.

– Džordžai! – pašaukia Ketė, nesulaikydama plačios nevaldomos šypsenos. – Paklausyk!

Ji sustoja prie valties ir giliai giliai įkvepia iki pat plaučių dugno. Plaučiai sausi. Jokio kliuvinio anei burbulo, jokio skysčio, verčiančio kosėti. Džordžas paskersakiuoja į ją suglumęs ir nusišypso.

– Tai pagaliau išsilaižei, – sako jis.

Ketė linkteli, ranka persibraukia slidžią kaktą. Jos plaukai ant sprando šlaputėliai.

– Pagaliau dingo likučiai to šlamšto, kur į mane pylė. Ar galiu pas tave užeiti?

– Gali. – Džordžas linkteli ir atsistoja palaikyti jos už rankų, kai ji sverdėdama žengia trapu.

Stovėdama šalia jo, taip arti, kad vos aprėpia žvilgsniu, Ketė darsyk giliai įkvepia. Tas jo kvapas, toks pažįstamas ir viliojantis. Kaip šilto valties medžio, kaip šalto kanalo vandens, kaip šviežios aitriai kvepiančios lapijos aplinkui. Visa tai įsigėrė jam į odą, susimaišė ir virto nuostabiu aromatu. Tokiu nuostabiu, kad ji užmerkia akis, susvyruoja ir leidžiasi paimama į glėbį.

– Tu ilgokai nesirodei. Svarsčiau, ar beateisi, ar policija bus tave įbaiminus, – sako Džordžas.

Jo balsas lygus, žodžių jis nepabrėžia. Bet pasižiūrėjus į jį mato, kad jo veide grumiasi jausmai – netikrumas ir palengvėjimas, meilė, baimė ir užgautas išdidumas.

– Nenorėjau, kad taip išeitų. Jie mane buvo užrakinę, Džordžai! Negalėjau tau pasiųsti žinios... vikaras matė mane „Artojuje". Jis išsikraustė iš galvos! Norėjo, kad susidėčiau daiktus, bet kai kas mane užtarė. Bet jie užrakindavo mane kambaryje, kiekvieną vakarą po darbo!

– Jie tave užrakina? Tai neteisinga... jie neturi teisės!

– Žinau. Vikaro žmona yra mano pusėje. Ji davė man raktą durims atsirakinti, todėl bent jau nepraleidžiu kiekvienos nakties kaip įsibaiminusi kalinė... bet vis tiek turėjau jai prisiekti, kad daugiau naktimis neišeisiu. Man tai nepatinka, bet... aš prisiekiau!

– Tuomet mudu ne kažkiek ir matysimės. Ne taip kaip anksčiau. Jei ketini laikytis savo žodžio, – raukydamasis sako Džordžas.

– Tam tikra prasme taip, tam tikra prasme tai nebesvarbu...

– Ką nori tuo pasakyti? Eikš – eikš ir sėskis. Atrodo, gavai saulės smūgį! – Jis švelniai nutempia ją į kajutės šešėlį, ir jiedu susėda ant laiptelių. – Kaip suprasti – nebesvarbu?

– Džordžai, – ištaria Ketė. Ji žiūri į jį, myli jį; uždeda ranką ant šiurkštaus jo žando. – Aš nebegaliu ilgiau ten likti. Kad ir atsirakinu dabar naktį duris... Vis tiek tebesu belaisvė. Nepakęsiu, kad vikaras nusisuka nuo manęs lyg nuo kokios bjaurasties! Nepakęsiu, kad man nurodinėja, kur turiu būti ir *kaip* turiu būti, kiekvieną mano gyvenimo akimirką – ar miegant, ar budint! Net

vikaro žmona... kad ir nori padėti, vis tiek žiūri į mane kaip į nemąstančią vargo pelę. Ji siekia valdyti mano mintis ir veiksmus, ir *aš... to... nepakęsiu*! Daugiau nebe! – šaukia ji, purtydama galvą ir sulig kiekvienu išrėkiamu žodžiu daužydama rankomis kaulėtus savo kelius. Oda užgautose vietose dilgčioja, ir jai tas pojūtis patinka.

– Tai ką tu siūlai? – Džordžas tebesirauko, vis dar dvejodamas ir dėl jos, ir dėl savęs.

– Aš sumaniau išeiti. Pabėgsiu iš ten. Tik dar turiu vieną dalyką padaryti, ir tai bus netrukus padaryta. O tuomet aš pradingsiu. Kaip ryto migla, kaip ištartas žodis. Paspruksiu iš ten, ir niekas iš jų negalės manęs sustabdyti nei žinoti, kur dingau. Pamatysiu tuomet, kaip jie mane kontroliuos! Kaip mane valdys! To *nebus*! Bet kur aš eisiu... kur aš eisiu, spręsti tau, Džordžai.

– Ar tikrai?

– Aš pabėgsiu, o tuomet atbėgsiu tiesiai pas tave, jei mane priimsi. Aš netekėsiu už tavęs, Džordžai, bet liksiu pas tave ir būsiu tau ištikima. Bet dabar ta akimirka, kai... turiu išgirsti tavo atsakymą. O jei ne... jei ne... tuomet aš vis tiek pabėgsiu, nors tai sudaužytų man širdį, Džordžai. Tu sudaužytum man širdį.

– Nesudaužyčiau, – atsiliepia jis suspaustu, virpančiu iš įtampos balsu. – Už nieką pasaulyje, ir tu esi mano, žmona ar ne. – Jis uždeda ranką jai ant sprando ir suglaudžia jųdviejų kaktas taip stipriai, kad kone skauda. – Taigi, Kete, bėk. Kai tik galėsi. Aš tavęs lauksiu.

Ketė klausosi šio pažado ir šypsosi; šypsosi, ir ta šypsena kiaurai ją visą persmelkia, kaip būdavo tik vaikystėje. Džordžas ją pabučiuoja, bet ji negali numaldyti šypsenos, ji virsta juoku, kuris užkrečia ir Džordžą. Palengvėjimo, paprasto džiaugsmo juokas.

– Jėzau švenčiausias, Kete, tavo bučiniai šiandien sūrūs! – sako jai Džordžas. Jos oda lipni ir blyški.

– O, aš nuo pirmų aušros spindulių prakaituoju kaip paršelis! – Ji vėl persibraukia veidą, bet rankos tokios pat lipnios, be to, nešvarios.

– Koks tas paskutinis reikalas, kurį tau reikia atlikti?

– Aš... negaliu tau pasakyti. Nekenčiu turėti nuo tavęs paslapčių, bet kol turiu grįžti į tuos namus, privalau ją saugoti. Kai tik atsidursime toli nuo čia, aš tau papasakosiu, prižadu.

– Ar pinigai ateina iš ten? – Jo balse nejauki įtampa.

– Taip. Aš daug apie tai galvojau ir galiu tau pasakyti, kad tai nepažeidžia įstatymų. Kol kas daugiau apie tai neklausinėk, meldžiu tave, – sako ji, spausdama jam ranką.

Džordžas kilsteli jųdviejų susipynusius pirštus, pabučiuoja gležnus jos krumplius ir linkteli.

– Juk tu neatsiduosi kitam vyrui, tiesa, Kete? – švelniai paklausia jis.

Ji spusteli jam ranką iš visų jėgų.

– Niekuomet, Džordžai. Prisiekiu.

Po valtimi pliuškena vanduo – garsas toks, lyg kas švelniai plyštų. Medžių šešėlyje jo paviršius juodas ir smaragdiškai žalias su šokančiais sidabro blyksniais. Ketė, neatplėšdama akių, žiūri į jį su didžiuliu ilgesiu.

– Kaip aš trokštu vėl išvysti jūrą! Mačiau ją vieną kartą, kai buvau vaikas. Ji tokia neaprėpiama, atvira ir... *graži*. Trokštu vėl ją pamatyti. Ar galėsime? Nors mudu ir nesiruošiame tuoktis, bet gal galėtume nukeliauti į pajūrį, kai ištrūksiu? Kaip sakai?

– Keliausime, kur tik tu panorėsi, Juodoji Kate, – nusišypso Džordžas.

Laiminga Ketė giliai atsidūsta.

– Išsimaudykim, – siūlo ji.

– Išsimaudyti? Kanale?

– Kodėl gi ne?

– Jis nelabai švarus, meile mano...

– Manau, švaresnis nei aš dabar.

– Ten yra vėžių... ir lydekų, ir ungurių...

– Velniop ungurius! – nusijuokia Ketė. – Ar tu bijai ungurių?

– Ne, nebijau. Ne visai... – vengia tiesiai atsakyti Džordžas.

– Gerai. Eikš. – Ji atsistoja, ištiesia jam ranką. Jis paima ją, leidžiasi nutempiamas iki denio krašto. Valtis nuo jųdviejų svorio pasvyra. – Pasirengęs?

– Nuleisk kojas, Kete! Čia nėr gilu. O kaip tavo suknelė?

– Velniop mano suknelę! Jie gali mane už tai atleisti ir tepamato, kiek man tas rūpi! – šūkteli ji ir šoka į vandenį, tvirtai laikydamasi Džordžo rankos.

Vanduo tik keturių pėdų gylio, ir jos kojos atsitrenkia į dugną, ji pajunta jas grimztant į dumblą ir purvą. Tačiau vandens vėsa nelyginant užrakintų durų atvėrimas, nelyginant brėkštanti aušra. Jis plūsteli ant jos įkaitusios odos, plaukų, kiekvienos blakstienos, dundėdamas kliūsteli į ausis. Jos širdis atsiveria ir išsilieja, vanduo ją plauna, kol nelieka nei pykčio, nei baimės. Tą vieną akimirksnį ji yra laisva. *Pirmą kartą gyvenime,* pagalvoja ji, rankom ir kojom kabindamasi į Džordžą, šlapiom rankom, slystančiom kaip unguriai, surakindama jo liemenį. Ji atlošia galvą ir užsižiūri į aukštai virš jų plytintį dangų.

Audra prasideda tam tikra nusistovėjusia tvarka. Karštis ir drėgmė, kurie laikosi penkias ar šešias dienas, pasiekia kulminaciją tokią dieną kaip ši, kai oras toks tvankus ir prisodrintas drėgmės, jog sunku net mąstyti, ką jau kalbėti apie kasdienę ruošą. Tačiau Ketės žingsniai buvo lengvi it vaiko, kai atnešė į viršų vakarienę. Visiems jiems leipėjant, – net Robino Darento plepėjimas nors kartą pritilo, – jinai sukinėjosi kaip niekur nieko paspyruokliuodama ant pėdų, kai manėsi niekieno nestebima, o lūpų kampučiuose žaidė slapukiška šypsenėlė. Estera mėgina vaizduotis, jog tai dėl to, kad ji turi visraktį, bet argi vien to būtų užtekę šitokiai permainai? Ji prisimena merginos klyksmus, jos raudą ir maldavimus, kai buvo užrakintos jos durys. Gal jai užtenka vien turėti raktą...

Estera stovi prie svetainės lango. Ji atšovė Ketės uždarytas langines ir vieną nustūmė šalin, kad galėtų žvelgti į lauką. Šviesos kambaryje užgesintos, ir ji vilki chalatą. Ji nuėjo miegoti įprastu laiku, bet neilgai trukus nubudo. Žinoma, viena, iš vakarų pusės ataidint pirmiesiems griaustinio grumėjimams po vaiduokliškų žaibų blykčiojimų. Beveik antra nakties, o pro Alberto kabineto durų apačią nesmygso joks šviesos spindulėlis. Jo nėra svetainėje, nėra niekur namuose. Į langą subarbena lietus. Iš pradžių tik paskiri lašai stiklu ir priešokiais, paskui prapliumpa kaip reikiant. Vanduo garma stiklu nenutrūkstama srove, šokčioja ant sodo takelio, šniokščia kaip tolima jūra. *Kur tu, Berti?* Ji pasiunčia šią liūdną trumpą mintį į naktį, nesitikėdama atsakymo. Neįstengia prisiminti, kada būtų jautusis tokia vieniša. Kambarį perskrodžia dar vienas žaibo blyksnis, ir tuoj po jo sudunda griaustinis, nuo jo Estera nejučia krūpteli. Už nugaros kažkas tyliai susijuokia, ir ji aiktelėjusi greit pasisuka ir mato ei-

nantį prie jos Robiną Darentą. Jis su tomis pačiomis susiglamžiusiomis kelnėmis, kurias perdien dėvėjo, marškiniai prasegti. Krūtinė lygi ir plokščia, oda aptempusi šešėliuotas šonkaulių vagutes. Estera užgniaužia kvapą ir skubiai apsidairo. Niekada ji nematė taip apsinuoginusio jokio kito vyro, tik Albertą. Šitas yra stambesnis, tamsesnis, tvirtesnės išvaizdos nei jos vyras. Atrodo gyvuliškesnis ir nepažeidžiamas.

– Ar jus gąsdina griaustinis? – švelniai paklausia jis. Jo draugiškas, meilus balso tonas jai ima kelti šiurpą.

– Ne, – sušnibžda ji, purtydama galvą. Žengia žingsnį atatupsta, bet kojos užkliudo plačią palangę, ir jai tenka jos nusitverti, kad išlaikytų pusiausvyrą. Jai nėra kur trauktis. Robinas atslenka įkandin ir sustoja pernelyg arti. Jis stūkso iškilęs virš jos, nors ir nėra taip labai už ją aukštesnis. Estera pasižiūri į savo kojas, pasižiūri pro jį į atviras duris ir įsivaizduoja pro jas išeinanti. Jos šnerves pakutena jo aromatas. Vėlgi gyvuliškas, kiek išsivadėjęs nuo dienos karščio, bet tuo pat metu prikaustantis. Ji kovoja su noru įkvėpti giliau.

– Ar aš jus gąsdinu? – teiraujasi jis, bet Estera neatsako. – Kažkas jus tikrai gąsdina, mieloji Hete. Jūs drebate kaip lapelis.

– Prašau... – šiaip ne taip išspaudžia ji, nes žodžiai painiojasi ir kliūva gerklėje, nesiduoda išsakomi. – Prašau, palikite mane ramybėje.

– Ša, nekalbėkite šitaip. Manau, žvalgotės Alberto? – Jis sekundėlę pažiūri į pliaupiantį lietų, paskui nerūpestingai prunkšteli. – Mielai jums pasakyčiau, kur jis, jei tik žinočiau. Žinau, kad kaltinate mane dėl to jo naujojo krikščioniško uolumo, Hete, bet, prisiekiu, aš niekad to jam nepiršau. Bent jau neturėjau galvoje. Jis kažkaip iškreiptai suvokė tai, ko jį bandžiau išmokyti.

– Jūs pusiau išvarėte jį iš proto! – Esteros balsas pridusęs iš jaudulio.

– Tai ne mano darbas! Kam man šito reikėtų? Jis pasirodė esąs labai nuovokus mokinys ir naudingas bendradarbis... iš pradžių. Bet nesijaudinkite. Manau, jam tiesiog reikia išsimiegoti. Kai tik išvažiuosiu, jis vėl nurims, drįstu sakyti.

– Jūs išvažiuojate? – žiopteli Estera užplūdus vilties bangai.

Robinas šypsosi. Jis paima Esteros ranką – ši suglebusi it bekaulė – ir prideda prie savo apnuogintos krūtinės. Esteros širdis baisiai daužosi. Pasaulis taip pasikeitė, kad niekas nebeturi prasmės, o ji bejėgė ką nors veikti, ji viso labo keleivė mažyčiame laivelyje, neišvengiamai artėjančiame į sūkurį. Jo oda karšta ir sausa. Estera pirštais jaučia jo gyvaplaukius, jie, atrodo, duria.

– Greitai, greitai. Ar jūs labai džiaugsitės, matydama mane iškeliaujant?

– Taip! O taip! – atsako Estera ir pradeda verkti, bejėgiškai, nė nebandydama slėptis. Ji nenusuka veido, nesišluosto akių.

Robinas Darentas meta žvilgsnį į jos nelaimingą veidą ir prapliumpa žaviu juoku.

– Estera! Mieloji mergyte, ko gi taip kremtatės? Liaukitės, jūs darotės negraži. Kodėl jūs taip labai norite, kad aš dingčiau? Ar aš toks baisus svečias? – Viena ranka jis suima jos veidą ir nykščiu brauko išilgai skruostikaulių linijos.

– Nes... nes... Bertis taip jus myli! Kur kas labiau nei mane... nei *kada nors* mylėjo mane! Kai jūs čia, aš tarsi ir... tarsi ir neegzistuoju!

– Ne, ne! Jūs labai klystate, Hete. Jis *tikrai* jus myli. Problema slypi kitur, tai Alberto bėdos. Man jis jaučia ne meilę, o kai ką

kita. Kai ką, ko, drįstu pasakyti, nė pats nesupranta. Arba neprisipažįsta sau.

Pamažėle Estera liaujasi verkti. Ji pastebi, kad tebelaiko ranką jam ant krūtinės, nors jis ją paleidęs.

– O kas tai yra? Ką jis jaučia? – klausia ji.

Robinas žengia dar žingsnį arčiau, ir dabar jam kalbant jo lūpos liečia jos kaktą, nuo to per nugarą jai ritasi virpuliukai.

– Judu tokie nekalti! Jūs ir vikaras. Sunku patikėti, kad toks nekaltumas gali šitaip užsitęsti santuokoje. Paprastai po tiek laiko nekaltumas būna išnykęs, jį pakeičia pasitenkinimas, žinojimas ir patirtis, o paskui – familiarumas ir antipatija. Negaliu tvirtinti pats turintis santuokos patirčių, bet pakankamai to prisižiūrėjau draugų ir savo šeimoje.

Jis laisvai apglėbia ją nesiliesdamas rankomis, bet Estera pasijunta užspeista. Jo kvapas pripildo kiekvieną jos įtraukiamo oro gurkšnį, jo kūnas taip arti, kad josios oda liepsnoja karščiu, tarsi jiedu jau liestųsi.

– Ar nieko panašaus nesate patyrusi su juo? Net savo vestuvių naktį? Ar jis niekada nelietė jūsų, nebučiavo? – kužda Robinas. Estera nepajėgia prabilti. Ji nežymiai papurto galvą – nors nė vienas iš jųdviejų negalėtų pasakyti, ar atsakydama į jo klausimą, ar reaguodama į apkabinimą. – Koks pareigos nevykdymas! Ir koks siaubingas švaistymas. Jis atsisako suteikti jums vieną iš didžiųjų gyvenimo malonumų, Estera, o jūs tokia gera, kad saugote save jam. – Robinas papurto galvą ir prispaudžia lūpas jai prie kaktos. Estera stovi sustingusi, galutinai įkalinta gąsdinančio jaudulio ir jo prisilytėjimo nederamumo, neįstengdama nei judėti, nei mąstyti. Ji užsimerkia; Robinas pabučiuoja jos akių vokus. – Ar parodyti jums, ką jis turėjo daryti? Estera? Jūs

tokia graži štai taip išleistais plaukais ir ašarotais skruostais. Jei būtumėte mano žmona, veltui nešvaistyčiau nė vienos akimirkos su jumis... – *Aš nesu jūsų žmona!* – be garso surinka Estera, tačiau vis tiek nepasijudina, nes, nepaisydama savo pasibjaurėjimo, kad išduoda Albertą, savo baimės ir sumišimo, ji *nori* patirti tuos dalykus, kuriuos jis siūlosi parodyti. Ji desperatiškai trokšta tai patirti. Kambarys tamsus, saugus. Jame ji nematoma, jame jinai pranyksta.

Kai jis bučiuoja ją į lūpas, ji linksta prie jo, nes virpančios kojos nebeatlaiko. Ji nebeįstengia kvėpuoti. Jėgos ją apleidžia, ir nors gindamasi atstato prieš jį rankas, jos burna atsakydama jį bučiuoja prieš jos pačios valią. Jis atsitraukia, nežymiai šypsodamasis. Jei tai būtų jo įprasta šypsena, ji greičiausiai elgtųsi kitaip. Jei tai būtų triumfo, pasitenkinimo ar pašaipi šypsena, ji greičiausiai rastų savyje ryžto nuo jo pabėgti. Tačiau tai švelni, miela šypsena, grožėjimosi ir geismo šypsena, kokią ji taip troško išvysti, nors ir kito vyriškio veide. Šėlstanti lauke audra vėl nušviečia jo veidą, kiekvieną jo lopinėlį nežemišku švytėjimu, tokiu ryškiu, kad Estera krūpteli. Jis gražus, tai tikra tiesa. Ji daugiau nebeatsimerkia, bet leidžiasi jo liečiama, bučiuojama ir apkabinama. Sulig kiekvienu jo rankų ir lūpų judesiu ji jaučia savo kylantį geismą, skausmingai, nebepakeliamai maudžiantį pačiose jos esybės gelmėse. Robinas praskleidžia jos drabužius ir stumteli ją atgal ant palangės. Skausmas, jam pasiekus to maudulio šerdį, priverčia ją sudrebėti ir sukąsti dantis, bet tai tuo pat metu nuostabu. Prieš akis jai siaučia spiečius kibirkščių, ištaško mintis, nutvieskia kiekvieną jos kūno kertelę ir visą ją uždega. Tą trumpą laiko tarpą ji nebėra pati savim. Ji netgi nebeegzistuoja.

Kai atsimerkia, Robinas Darentas tempiasi kelnes ir sagstosi praskiepą, gaudydamas kvapą. Dabar jam ant krūtinės blizga prakaitas, ir ant kaktos. Estera vėl stovi ant kojų, vis dar prie lango, širdis po truputėlį rimsta, ir ją pykina nuo kylančio, stiprėjančio šalto siaubo. Tarp šlaunų aštriai peršti, degina, ir kažkas ima varvėti. Pirštais ji paliečia tą kažką, pamato išsitepusi krauju ir dar kažkuo, ko neatpažįsta. Robinas, šiurkščiai kišdamasis marškinius į kelnes, pakelia į ją akis.

– Grįžk į lovą, Hete. Albertas šiąnakt pats savim pasirūpins, – nekantriai sako jis.

Estera gurgteli. Jos gerklė perdžiūvusi, nualinta. Nenorinčiomis paklusti rankomis iš lėto susisiaučia chalatą ir grabinėjasi diržo. Visą tą laiką neatitraukia nuo jo išplėstų akių, o galvoje viskas maišosi. Robinas pamato tą jos veido išraišką – nesusivokimą ir sukrėtimą. Jis vos pastebimai pavarto su panieka akis, prieina prie jos ir vėl uždeda ranką ant veido.

– Viskas gerai, Estera. Niekas niekada nesužinos. Tai visiškai natūralu – tai ne nusikaltimas, supranti! Gulkis į lovą ir miegok. Niekuomet neprasitarsiu nė vienai gyvai būtybei, prisiekiu.

Jis kalba nuobodžiaujančiojo tonu, lyg aiškintų vaikui. Tokia jinai jam ir yra, suvokia Estera. Silpnavalė kvailė, kurią jis išnaudoja savo tikslams. Dabar Estera nugręžia veidą nuo jo. Dabar ji gali judėti, nerangiai ir lėtai, nes kojos nutirpusios. Tačiau ji žino negalinti kaltinti vien tiktai jo. Ji išeina iš kambario padėrusiom, bereikšmėm kaip lunatikės akim. Vienodai, tyliai lipa laiptais, ir sulig kiekvienu žingsniu kaltės našta darosi vis sunkesnė.

12

Dabar, apsisprendusi ir išsiaiškinusi su Džordžu, Ketė nebenustygsta iš nekantrumo. Ji trokšta išsilaisvinti, būti su juo, važiuoti traukiniu į pajūrį. Ne pusdieniui, kuris jai duodamas kaip visos savaitės laisvalaikis, ne vienai brangiai dienai, kuri jai suteikiama kas du darbo mėnesiai. O dviem dienom, trims, keturioms. Tiek, kiek jiedu panorės, ir bus iki tolimo horizonto besidriekianti sidabrinio pilkumo jūra, bus sūraus vandens kvapas, besismelkiantis jiems į odą. Kurį laiką svarstė, gal turėtų užsiminti Esterai, kažkaip ją perspėti. Bet paskui prisiminė sulaužytą Esteros pažadą išsiųsti ją pasimatyti su Džordžu ir šūkį išsiuvinėtame rankdarbyje, kabančiame ant Ketės sienos, – „Nuolankumas yra tikrasis tarno kilnumas“. *Tuomet aš neturiu nei vieno, nei kito,* su niūriu pasitenkinimu pagalvoja ji. Žodžiai atsikartoja jos mintyse, sukeldami pasišlykštėjimą, ir ji užkietina savo širdį vikaro žmonai. Tegu vieną rytą randa pusryčių stalą nepadengtą, tegu nors kartą pati pajudina pirštą. Bet jai sunku ir toliau pykti ant moters, kai vakare atneša jiems vakarienę. Esterai po akimis tamsūs ratilai, vokai paraudę. Veidas persikreipęs, išraiška priblokšto

žmogaus. Ji atrodo itin pasigailėtinai, ir Ketė turi užgniaužti nejaukumo virptelėjimą, nelauktą norą susiieškoti ją, sužinoti tokio nusiminimo priežastį.

Galų gale ji taria sau, kad vis tiek niekuo negalėtų padėti Esterai, net jei ir sužinotų, kas ją slegia. Ji tarnaitė, nematoma būtybė. Ne žmogus, ne draugė. Vakaras vėl tvankus, šiltas ir aromatingas, o vėjelio dvelkčiojimas švelnus nelyginant mylimojo pirštai, braukantys jos rankas, kai ji stovi, rūko ir laukia pasirodant Robino Darento. Ilgai laukti netenka. Dabar, kai nori su juo pasikalbėti, jai užtenka sugauti jo žvilgsnį prie stalo. Jam artinantis, ji nusispiria batus, padais jaučia šiltas kiemo plyteles ir elastingus samanų šepetėlius tarp jų nelyginant plono kilimo ruožus. Dabar, kai ji žino būsianti laisva, viskas atrodo tikroviškiau, gyviau, ryškiau.

– Na? Kaip einasi mano brangiai atsieinančiam modeliui ir mūzai? – pasiteirauja Robinas, irgi prisidegdamas cigaretę, atversdamas švarko skverną ir susibrukdamas ranką į kišenę kaip mokinukas.

– Aš išeinu, Robinai. Jei norite dar nuotraukų, tai reikia padaryti greitai. Ryt arba poryt.

– Ką čia šneki – ryt arba poryt? Teosofų draugija dar nė nenusprendė, ką daryti, kokį žmogų atsiųsti... taip greitai nieko nebus! Mums teks kiek palaukti... – Jis suraukia antakius.

– Ne, aš nelauksiu. Aš rimtai, teosofe. Turiu savų planų ir nekeisiu jų dėl jūsų, taipgi norėčiau gauti iš jūsų kitą užmokesčio dalį. Ryt arba poryt, – nenusileidžia ji.

– Ką nori pasakyti tuo savo „išeinu“? Kur tu eisi? Kaip apskritai ketini išeiti, kai kiaurą dieną esi stebima, o nakčiai tave užrakina? – irzliai klausia jis.

– Turiu savų priemonių, – sako ji ir šypsosi. Jos kišenėje raktas, jo svoris nuolat nuteikia raminamai.

– Negali išeiti, kol aš nepasirengęs! Maniau, mudu susitarėm... Maniau, kad liepiau tau...

– Ką gi, man nusibodo paliepimai! Kaip jūs mane sustabdysite? Ieškosite manęs, nors mano Džordžas partiestų bet kurį vyrą penkiasdešimties mylių spinduliu? Jei pamėginsite, aš imsiu pasakoti apie tas jūsų nuotraukas. Pasakosiu bet kam, kas tik klausysis, – o nė neabejoju, kad rasčiau žmonių, kuriems būtų įdomu išgirsti. – Ji palinksta į jo pusę, iš lėto užsitraukia cigaretę, perveria jį negeru žvilgsniu. – Man *nusibodo* paliepimai. Tiek jūsų, tiek visų kitų. Taigi dabar nurodinėsiu aš. Už sutartą pinigų sumą leisiu jums nufotografuoti mane ryt arba poryt, ir paskui niekuomet apie tai neprasižiosiu. Tai mano paskutinis siūlymas. Man nusibodo *visa tai.* – Kalbėdama Ketė jaučia, koks tvirtas joje glūdintis ryžtas. Ji *niekam* neleis stotis skersai kelio.

Robinas savo ruožtu spokso į ją kokią minutę, o paskui plačiai išsišiepia. Jis tyliai susijuokia, apsisuka ant kulnų, atkraginęs galvą, lyg šaukdamasis dangų liudininku.

– Dieve! Man tavęs trūks, Kete! – sako jis. Ketė sutrikusi sumirksi. – Tu tikrai esi šviežio oro gurkšnis. Gaila, kad mudu susitikome tokiomis keistomis aplinkybėmis ir kad tu tarnaitė. Manau, būtume galėję tapti draugais, – sako tebesišypsodamas jai.

Ketė paskubom apsvarsto jo žodžius.

– Labai dėl to abejoju, – pagaliau ištaria. – Jūs melagis ir veidmainis.

– Ką gi, puiku, Juodoji Kate. Tu išties užsispyrusi kaip katė ir lygiai taip pat sunkiai suvaldoma. Tuomet poryt. Auštant, toje pačioje vietoje. Mes vėl įamžinsime elementalą, ir man teks im-

tis šiokios tokios magijos, kai jie atsiųs savo liudininką, – jei jie spirsis, kad į aparatą būtų įdėta jų juosta. Tam tikras kadrų sukeitimas tamsiame kambarėlyje – *voilà!** – šūkteli jis netikėtai, plačiai kaip fokusininkas išskėsdamas rankas. – Aš juos visus nugalėsiu, pamatysi.

Ketė vėl įsispiria į batus, sutrina bato nosimi cigaretę.

– Aš nepamatysiu. Bet jūs tęskite, ką pradėjęs. – Ji patyli. – Kas yra poniai Kaning? Kas jai atsitiko? – prieš savo pačios norą paklausia ji.

Robino šypsena išblanksta, ir jo veide šmėsteli kažkas, ko Ketė neatpažįsta. Pyktis? Ar kaltė?

– O, nesirūpink dėl Hetės. Jai viskas bus gerai. Nedidelis šeimyninis vaidas, aš taip manau, – sako jis nenatūraliu balsu.

Ketė norėtų jį daugiau paspausti, bet apsigalvoja.

– Nepamirškite atsinešti pinigų, – sako ji ir palieka jį vieną.

Vėliau, kai Sofi Bel pasišalina per saugų atstumą, Ketė vėl atsirakina duris. Praveria jas per kelis colius ir laukia, kol sulėtės pulsas, o kvėpavimas taps gilesnis ir lygesnis. Vis dar jausdama šleikštulį ir maudžiančia galva ji sėdasi ant lovos krašto, prisitraukia naktinį stalelį ir parašo du laiškus.

Brangioji Tese – ką gi, aš sukūriau planą, kaip ir žadėjau. Aš greit paliksiu šitą vietą ir iškeliausiu su savo išrinktuoju, kuris vardu Džordžas Hobsonas. Jei pasiklausinėsi, kas nors žinos, kaip mus rasti. Sakau tau šitai todėl, kad ketinu parašyti savo dabartinei šeimininkei prieš pabėgdama ir paprašyti jos pasamdyti tave vietoj manęs. Manau, ji padarys,

* Štai! (*Pranc.*)

kaip aš siūlau. Aš jai truputį nupasakojau tavo padėtį ir kaip mus areštavo ir žinau, kad ji pasielgs kaip dera. Tad tikėkis netrukus gauti iš jos žinių, nes aš ne artimiausią, bet dar kitą rytą išvažiuosiu su Džordžu. Negaliu tau apsakyti savo džiaugsmo ir lūkesčio, Tese! Pagaliau galėsiu daryti, kas man patinka, ir niekas man nevadovaus. Jaučiu, kad tuoj prasidės naujas gyvenimas, kuriame pagaliau būsiu laiminga. Aš tokia susijaudinusi, jog vargiai pajėgsiu nutaisyti ramų veidą, dirbdama namų ruošos darbus! Tikiuosi, tau čia bus geriau, nei buvo man. Tu visada buvai už mane geresnė. Vikaro žmona gera moteris, ji nuolat stengiasi būti maloni. Bet jei tau nepavyktų įsitaisyti čia, Tese, yra ir kitų galimybių! Anądien mėsinėje susipažinau su moterim, kuri penkiolika metų tarnavo Kaulio Parke – tai didžiulis namas netoli nuo čia. Dabar ji dirba komutatorinėje. Ji turi specialybę! Ir jai nebereikia tarnauti. Reikalai keičiasi, Tese, ir tik į gera, aš tuo tikiu. Kad ir kaip tau čia bus, vis tiek nepalyginti geriau nei Frošam Hause. Aš su tavim susisieksiu, pažadu. Mudvi greitai pasimatysime. Žiūrėk savęs ir, maldauju, išlik pakankamai stipri, kad galėtum atvažiuoti čia ir užimti mano vietą.

Su meile – tavo draugė Ketė

Ponia Kaning – jei skaitote šį laišką, vadinasi, ieškojote manęs ir supratote, kad pabėgau. Atsiprašau, kad neįspėjau, bet kartais reikia paklausyti savo širdies ir savo impulsų ir dėl to pakovoti. Aš nebegaliu ilgiau būti tarnaite ir kaip laisvas žmogus palieku šiuos namus be jūsų leidimo. Meldžiu

jus tik vieno dalyko – prašau, priimkite į mano vietą Teresą Kemp. Ji prieglaudoje, kaip sakiau jums. Prieglauda vadinasi Frošam Hausas, – Sidalo kelias, Londonas. Ji gera, maloni mergaitė, nė kiek nepanaši į mane. Dabartinė varginga jos būklė yra grynai mano kaltė, ne jos, ir ji bus jums gera mergaitė ir uoliai dirbs. Liepkite poniai Bel švelniai su ja elgtis. Aš žinau, kad Sofi širdis gera, nors liežuvis ir aštrus, o Tesei labai reikės palaikymo, kai čia atvyks. Ji dar beveik vaikas.

Turiu jums pasakyti dar vieną dalyką. Galbūt jus stebino mano ne visai deramas elgesys ir nenoras susitaikyti su tarnaitės gyvenimu. Prisiimu kaltę dėl to, kaltinu savo temperamentą, bet dalis kaltės taip pat tenka ir mano tėvui. Jis suteikė man išsilavinimą, kuris gerokai pranoksta mano padėtį, ir išmokė, kad esama plataus ir paslaptingo pasaulio, kurio aš niekad nepamatysiu. Iš jo pusės tai buvo labai neteisinga. Tai vertė mane nuolat galvoti apie savo padėtį pasaulyje, ir kai sakydavo, jog kaltas mano kraujas – tai yra mano kilmė, – jis vėl tapdavo didžiausia kliūtimi tuo patikėti. Mano tėvas yra jūsų dėdė – tas pats Džentelmenas, atsiuntęs mane jums. Mano motina dirbo Brotono gatvėje, kai buvo jauna, ir jie – dėl jo užgaidos – buvo meilužiai, ir ji tapo nėščia manimi. Žinoma, jai teko palikti darbą, bet mano tėvas ja rūpinosi ir žiūrėjo, kad jai nieko netrūktų, o kai ji mirė, jis pasiėmė mane į savo namus. Mama man viską papasakojo gulėdama mirties patale, o ji niekada *nemeluodavo. Galbūt šią vasarą jums teko šiek tiek daugiau sužinoti apie vyrų prigimtį ir elgesį, ir jums nebus per sunku tuo patikėti. Mudvi esame pusseserės, ponia Kaning; ir nors mama manė, jog geriausia man bus žinoti tiesą apie savo*

kilmę, tas žinojimas tik sukelia kančią. Aš gimiau nei šis, nei tas – nei panelė, nei tarnaitė – ir nuo šiol ketinu niekuo ir nebūti. Aš ketinu pati rinktis savo kelią.

Robinas Darentas yra klastingas, juo pasitikėti negalima. Manau, jūs tai jau žinote, bet aš vėl pasakysiu – jei galite jo atsikratyti, padarykite tai tučtuojau. Gal neturiu teisės siūlyti jums savo patarimo, bet kadangi daugiau nebepasimatysime, aš jį pasiūlysiu. Žinau kai ką apie jūsų vargus su vikaru. Tarnai norom nenorom sužino tokius dalykus. Londone buvo toks ponas, mano tėvo draugas, retsykiais jį aplankydavęs. Visada kartu atsivesdavo jaunų dailių vyriškių – kompanionų, paikino juos kaip naminius gyvūnėlius. Jis laikė moteris visais atžvilgiais prastesnėmis už vyrus ir vengė jų draugijos tiek gyvenime, tiek lovoje. Jei jums kils įtarimas, jog jūsų vyras jaučia panašiai, tuomet jūs niekad nebūsite laiminga, kol jo nepaliksite arba nepriimsite jo tokio, koks yra, ir nepasiieškosite sau draugijos iš šalies.

Sudie, ir meldžiu nepamiršti, ką parašiau apie Teresą Kemp. Jos dėka jūs gaunate progą padaryti labai daug gera. Aš parašiau jai laišką ir išsiųsiu jį pati – jame liepiau laukti žinios iš jūsų. Žinau, tai įžūlu iš mano pusės, bet aš tikiu, kad padarysite gerą ir gailestingą darbą. Linkiu jums visa ko geriausio ir tikiuosi, kad savo širdyje linkite man to paties.

Jūsų pusseserė Katerina Morlėj

Ketė baigia rašyti laiškus mėšlungio varginama ranka, nes jos raumenys labiau pratę prie valymo, o ne rašymo. Ji įdeda juos į

vokus, ant abiejų užrašo adresą ir padeda skirtąjį Esterai Kaning ant naktinio stalelio taip, kad būtų gerai matomas. Laišką Tesei įsibruka į krepšį, kuriame sudėtas negausus jos turtas ir sutaupyti pinigai. Už lango kybo pilnas mėnulis, blyškus kaip šviežias pienas. Jis nušviečia grafito pilkumo šešėlių ir sidabrinių apybrėžų peizažą, ir šitoje tobuloje tyloje ir ramybėje Ketė užmiega.

Iš pastoriaus Alberto Kaningo dienoraščio

ANTDRADIENIS, RUGPJŪČIO 8, 1911

Išmušė valanda. Jis liepė man laikytis atstu, jis jaučia, kad laikas atėjo, ir aš taip pat jaučiu. Jis išeina su savo fotoaparatu, taigi aš žinau, aš žinau. Jis vėl juos išsikvies, jis nori padaryti daugiau nuotraukų. Aš irgi eisiu ir būsiu ten, ir įrodysiu, kad esu vertas, nes neišsiduosiu, leisiu jam netrukdomam atlikti savo didį darbą, o kai vaizdai bus nufotografuoti, atskleisiu, kad buvau ten su juo, ir tuo įrodysiu, jog esu pasirengęs, esu tyras, ir elementalai gali pažvelgti į mano širdį ir įsitikinti, jog esu visiškai toks, koks privalau būti. Ši naktis buvo ilga, bet aš ją ištvėriau. Ir visos mano naktys pievose nebuvo bergždžios. Be saulės energijos eterinės būtybės lieka pasislėpusios – kaip saulutės žiedas suglaudžia vainiklapius ir užsimerkia tamsoje, taip jos sumiega. Tačiau aš praleidau ilgas valandas, vienas ir tamsos gaubiamas, aš ištyriau savo sielą ir širdį, aš pažvelgiau į savo vidų ir išroviau visas aistras ir materialinius troškimus, ir visus blogus jausmus, kuriuos velnias pastaruoju metu buvo siuntęs manęs kankinti, ir apsivaliau nuo viso to, ir nebeliko nieko kito, vien šviesa ir mano astralo bei eterinės šerdies tyroji energija. Esu pasirengęs, aš tą žinau. Aš tą žinau. *Vien melsdamasis niekuomet nesu patyręs*

tokių gyvų svajonių ir jausmų. Kokie negyvi ir šalti dabar atrodo mano bažnyčios akmenys, o juk šitaip ilgai tikroji bažnyčia buvo visai šalia, o aš negalėjau jos regėti. Iki dabar! Gyvosios šviesos ir gyvojo alsavimo, ir gyvosios dvasios viso to, kas šventa ir gera, bažnyčia plyti aplinkui mus savo žalioje ir auksinėje grožybėje, ir aš pagaliau pasiruošęs ją išvysti ir į ją įsilieti. O tie, kurių širdys netyros, kurių sąmonė nepajėgi aprėpti tų didingų tiesų, pasiliks kur besantys – pažeminti, nublokšti atgal, ant žemesnės pakopos nei mes, keliaujantys į nušvitimą. Jų lauks dar daug gyvenimų, daug ciklo apsisukimų, kad išpirktų nuodėmes, kurios padarė juos nepajėgius tobulėti šiame gyvenime. Net mano žmona privalo išpirkti nuodėmes. Kaip ir visų moterų, jos širdis kupina geismų ir troškimų. Dabar išmušė valanda – sulig šia aušra. Aš esu pasirengęs ir eisiu, aš išvysiu, ir visa kas išsipildys. Aušra brėkšta, dangus giedras, jau ima busti ir sklisti šventoji saulės šviesa. Greit prasidės šokis, ir aš taip pat jį šoksiu, aš paliksiu šį išsikristalizavusios dvasios kiautą ir surasiu tikrąjį savo pavidalą. Aš pasirengęs.

1911

Prieš auštant Ketė atmerkia akis. *Paskutinį kartą,* sako ji sau ir nusišypso. Paskutinį kartą ji pabunda tarnaitės lovoje, paskutinį kartą ji namuose, kur privalo triūsti, būti už visus mažesnė ir neturėti laisvės. Ji kiek padelsia, atkreipia dėmesį į duobėtą čiužinį, spaudžiantį nugarą, ir į maudžiančius nuo šonkaulių iki klubų raumenis, nes vakar šveitė rūsio grindų plyteles. Ji įsidėmi kvapą mielių, įsimušusių į panages minkant duoną už Sofi Bel, kai toji perkaito ir jai pasidarė bloga. Ji prisimena, kad šiandien turėtų skalbti krūvą Kaningų apatinių, jei pasiliktų. Visa tai apmąsčiusi ir su panieka atmetusi, ji atsikelia ir ima praustis veidą ir rankas. Vanduo ją pažvalina, verčia virpėti. Jis teškena į emaliuotą dubenį, pripildo kambarį tylių aidų. Visas pasaulis atrodo sulaikęs kvapą.

Ji stabteli prie Sofi Bel kambario durų. Nepasakė jai, kad išeina, ir per visą jos jaudulį smilkteli kaltės jausmas. Pro duris aiškiai girdėti garsus, sunkus moteriškės alsavimas, ir Ketė trumpam prispaudžia prie medžio ranką. Dabar jau per vėlu ko nors imtis. Mintimis tardama jai sudie, Ketė nusprendžia jai parašyti, kai tik jiedu su Džordžu susiras, kur apsigyventi. Gal

Hangerforde, o gal Bedvine. Maži miesteliai ir kaimai išsidėstę išilgai kanalo vakarų kryptimi lyg vėrinio karoliukai. Kuo tyliausiai ji nusėlina prie užpakalinių durų, nes žino vikarą nebenakvojant savo lovoje. Jo pagalvė kiekvieną rytą lygi, paklodės jo pusėje nesuglamžytos. Bibliotekos durys uždarytos, ir nors pro apačią nematyti šviesos, jos, atrodo, stebi ir laukia, tyla anapus jų budri, pasirengusi. Ketė dvejodama stabteli, ištempusi ausis klausosi, bene išgirs viduje ką judant. Kai vėl žengia eiti, jos širdis daužosi. Viršutinė rūsio laiptų pakopa sugirgžda, ir ji sustingsta. Tariasi nugirdusi žingsnius už tų uždarų durų. Kėdės girgžtelėjimą kažkam stojantis. Bet ji negrįžta atgal, priešingai – pasileidžia bėgti kiek įmanydama tyliau. Žemyn rūsio laiptais, per virtuvę ir į lauką pro užpakalines duris. Atšaunama velkė tyloje griausmingai pokšteli.

Lauke pasaulis dar bespalvis, monotoniškas ir siurrealistinis nuo to keisto priešaušrio švytėjimo – nei tamsos, nei šviesos, nei dienos, nei nakties. Pakibusi akimirka, kai visa, kas buvo, yra dingę, o kas turi būti – dar neprasidėję. Ketė žengia per tą tarpinę laiko juostą ir jaučia gyslose vėsų, gyvybingą kraują. Oras drėgnas, ir ta drėgmė vilgo jai skruostus ir plaukus. Prie sodo vartelių ji stabteli ir atsigręžusi pasižiūri į kleboniją aukštom sienom ir uždarytais langais. Kaip panašu į kalėjimą, – ir ji nuramina save, jog niekad daugiau neįkels ten kojos. Ji giliai įkvepia, vildamasi, jog tai, kas jai buvo kalėjimas, Tesei bus prieglobstis ar bent kažkas panašaus. Saugus uostas, vieta žaizdoms užsigydyti. Ji tikisi, kad pasirūpindama perkelti Tesę čionai ji pradeda atpirkti visą klaikumą, kurią užtraukė savo draugei.

Priverstinis maitinimas kai kurias įkalintas sufražistes ypač paveikė. Jų veidai buvo nusėti mėlynėmis ir subraižyti, joms dažnai kraujavo nosis, jos kentė nevaldomus nervinius priepuolius; daugelį kamavo krūtinės uždegimas, draskantis kosulys, neleidžiantis atsikvėpti. Vis dėlto kai kurios iš jų ėmė jaustis tvirčiau. Maistas, prievarta joms pilamas, maitino jų kūnus, ir kuriam laikui svaigulys ir apatija išsisklaidė. Po trijų teroro ir smurto dienų Tesė, Ketė ir keletas kitų išsvyravo iš savo kamerų, įgavusios jėgų atsistoti ir desperatiškai trokšdamos išvysti dangų. Pasiremdamos viena į kitą kaip senyvų našlių pora, abi Brotono gatvės tarnaitės lėtai išslinko į kiemą. Ketė vos prisivertė žiūrėti į apdraskytą ir šašuotą Tesės veidą, kreidinį odos blyškumą ir nesiliaujantį jos drebėjimą, nors diena buvo šilta.

– Tese... aš taip gailiuosi, kad įvėliau tave į visa tai, – sušnibždėjo Ketė, kai jos stovėjo saulėčiausiame kiemo kampe.

Tesė bandė nusišypsoti, bet neįstengė. Siena už jų buvo gliti nuo ankstyvos rytmečio drėgmės, šaltus akmenis vagojo tamsūs ruožai.

– Tai ne tavo kaltė, Kete. Tai vis tie policininkai...

– Ne, tu niekad nebūtum čia atsidūrusi, jei ne aš! Būtum sau namie, saugi ir sveika...

– Man jau verčiau eiti ir būti su tavim, nei kiurksoti tuose namuose, net jei ir atsidūrėme čionai, Kete, dievaži, verčiau. Tu mano geriausia draugė, vienintelė, kurią turiu...

Tesės žodžius nutraukė kimus gargaliuojantis kosulys.

– Ne, netiesa! – Ketė pakratė galvą, nes į akis plūstelėjo pykčio ašaros. – Nutrauk streiką, Tese. Maldauju. Tau nėra reikalo jį tęsti... aš streikuosiu už mus abi! Pradėk valgyti, ir tave netrukus išleis. Džentelmenas priims tave atgal, aš įsitikinusi...

– Gal jis ir priimtų, jei tu mane užtartum? – Tesės akys viltingai nušvito.

– Žinoma, užtarsiu! Priversiu jį tave priimti, pažadu.

– Bet... aš negaliu nutraukti streiko. Negaliu vienintelė jiems pasiduoti, Kete! Ir jei žinosiu, kad ir tu nepasiduodi, tai aš įstengsiu, tikrai įstengsiu.

– Bet aš negaliu apie tai nė pagalvoti, Tese! Negaliu pagalvoti, kaip kankiniesi tu, o kalta dėl to aš viena! – Iš sielvarto Ketės balsas nuslopo iki kranksėjimo.

– Tik neverk, Kete, šito tai aš negaliu pakelti! Vis tiek verčiau badausiu, nei valgysiu šitą buzą, kur mums kiša. Dieve – jei taip dabar sudorojus vieną iš Elenos pyragų? Su jautiena ir šviesiuoju alumi, gausiai apipiltą riebiu padažu ir su bulvėmis... – Tesė užsimerkė, įsivaizduodama tokią puotą.

Ketės burnoje prisirinko seilių.

– Tokį ir suvalgysime, kai ištrūksime iš čia. Vieną iš tų didžiųjų, perpjautą perpus kaip tik mudviem, karštą ir garuojantį, – pažadėjo ji.

– O prie jo didelį gabalą mėlynojo sūrio, o paskui migdolinių pyragaičių. Štai dėl tokio maisto verta nutraukti bado streiką, o ne dėl tos baisios sriubos, kur mums duoda. Ten turbūt tiesiog nešvarus vanduo – greičiausiai tas, kuriame Varna mazgojosi kojas!

Tesė padarė grimasą, todėl atsivėrė žaizda ant perskeltos lūpos. Ji krūptelėjo, kai Ketė palaidinės rankogaliu švelniai sušluostė besisunkiantį kraują.

– Varna? Mazgojasi kojas? Nejuokauk. Aš girdėjau, ji ištisą dešimtmetį jų nemazgojo. Girdėjau, kad ji nė kojinių nemūvi – tai jos purvina pilka oda! – atitarė ji, ir Tesė išspaudė menką šypsenėlę.

– Kaip bjauru! – sukuždėjo ji.

– Maža to, dėl tų savo kojų ji liko be išteklių ir amžiams įstrigo šitoje drėgnoje smirdančioje skylėje. Matai, ji turėjo ištekėti, – leidosi improvizuoti Ketė.

– Varna – ištekėti? Nieku gyvu nepatikėsiu!

– O, taip, prieš daugel metų, tuomet, pasakojama, ji dar turėjo elegancijos, nors grožio – niekada. Tačiau vestuvių išvakarėse jaunikis ją aplankė, ir jo aistringai apkabinta ji užsimiršo, nusimetė batus... ir jos kojų kvapas vargšą vaikiną pribaigė! – Ji plačiai atmetė rankas ir teatrališkai susmuko ant grindinio, nors nuo to apsisuko galva.

Tesė tyliai susijuokė, vogčiom suplodama delnais. Staiga liovėsi, jos veidas sukrito.

Ketė pažvelgė aukštyn ir išvydo virš jos stovinčią tamsiaplaukę prižiūrėtoją sukryžiuotom rankom ir rytmečio šviesoje šaltai blizgančiom akim. Ketė pamėgino stotis, bet kvaitulys pergalėjo ir ji liko gulėti ant drėgnos žemės, staiga užėjus norui vemti.

– Išgirdai kažką juokingo, ar ne? – klastingai ramiu, kone draugišku balsu paklausė Tesės Varna. Tesė nebyliai papurtė galvą. Vėl ėmė krėsti drebulys, purtė ją visą. – Man pasirodė, kad tu juokeisi. Tavo draugė sukūrė dar vieną linksmą dainelę ar eilėraštį, taip? – Tesė vėl papurtė galvą. – Nagi, nesidrovėk. Pasiklausykim, – įsakė prižiūrėtoja.

Tesė stovėjo tyli ir apmirusi, jos veide neliko nė lašo kraujo. Sukaupusi visas jėgas, Ketė pašoko.

– Palik ją ramybėje, – pasakė ji prižiūrėtojai. – Ji nieko blogo nepadarė.

– Apie tai spręsiu aš. Nagi, greičiau, aš noriu žinoti, ką ji

sakė. Jei nepasakysi, imsiu manyti, kad turi ypatingų priežasčių nutylėti, – grėsmingai pabrėžė Varna.

Tesė beviltiškai dirstelėjo į Ketę, o toji laužė galvą, ką pasakyti, kad moteris nusiramintų.

– Aš pasakiau, kad... ee... aš pasakiau... – sumiknojo ji.

Prižiūrėtojos lūpas perkreipė pikta pašaipa, dėl jos Tesė ėmė trauktis atatupsta, kol atsitrenkė pečiais į sieną. Varna prisikišo prie pat jaunesniosios merginos. Toji pradėjo žliumbti.

– Aš pasakiau, kad jūs pikta sena gyvatė, dvokianti kaip atmatų krūva! Šekit – dabar galit bausti mane už tai! – riktelėjo Ketė.

– O, taip, nubausiu, – pasakė prižiūrėtoja, stverdama Tesę už riešo savo stipriomis liesomis rankomis. – Bet labiausiai mane dabar erzina ne tai, ką pasakei, bet kad ta mažoji kalė iš to juokėsi.

Ji užlaužė Tesei ranką ir nutempė atgal link kamerų korpuso, ir Tesė silpnai riktelėjo apimta didžiulės baimės.

– *Ne!* Palikit ją ramybėje! – sušuko Ketė, bėgdama joms iš paskos.

Varna atsisuko ir atgalia ranka taip stumtelėjo Ketę, kad ši vėl pargriuvo ant žemės. Kokią minutę nepajėgė atsistoti. Ji kosėjo ir stengėsi atgauti pusiausvyrą, o kai pagaliau pakilo, Tesės niekur nebesimatė.

Ketė nuskubėjo laiptais aukštyn ir atgal į koridorių, kur buvo jos ir Tesės kameros, klupinėdama iš įstangos, prieš akis jai sukosi tamsios dėmės.

– Kas čia darosi? – paklausė viena kalinė nubalusiomis lūpomis pelenų pilkumo veide. – Varna rankoje nešėsi vėzdą.

Tesės kameros durys buvo uždarytos, ir Ketė, nors ir žinodama, kad nėra prasmės, kumščiais daužė jas, šaukdama ją įleisti, kol priėjusios kitos dvi prižiūrėtojos nuvedė ją į kamerą

ir užtrenkė duris. Jiedvi nepritariamai susižvalgė, girdėdamos iš Tesės kameros sklindančius garsus, bet daugiau nieko nedarė. Suspaudė lūpas ir nuėjo šalin. Apmirusi iš siaubo, priblokšta kaltės, Ketė sėdėjo atsirėmusi į sieną, klausydamasi smūgių, girdėdama klyksmus ir verksmą. Manė sprogsianti iš gėdos ir įtūžio. Bet to neįvyko. Aplinkui ją susispietė šešėliai, pripildė visą patalpą, dusino, ir ji žinojo, kad tas jausmas jau niekad jos nebepaliks: nekaltos būtybės žudymo, bejėgiškumo, padarytos žalos nebeatšaukiamumo jausmas.

Kai Tesės durys pagaliau atsidarė, Tesė pro jas neišėjo. Ji tūnojo susirietusi tolimajame kampe suplėšytais drabužiais, ant šviežutėlių žaizdų džiūvo kraujas, odoje brinko gal šimtas naujų mėlynių. Kažkuri gyvybiškai svarbi jos esybės dalis paliko ją, dingo iš patalpos. Kibirkštėlė, įžiebdavusi juoką, smalsus jos žvilgsnis. Ketė ilgai stovėjo tarpduryje išplėstom akim žiūrėdama į tai, ką padarė, ir leido sau kankintis dėl savo veiksmų padarinių. Kartojo sau, kad niekada nebus gana kentėti.

Tačiau galbūt, svarsto ji, atsukdama nugarą klebonijai, galbūt dabar jau gana. Ji visa tai daugelį kartų išgyveno nesuskaičiuojamuose košmaruose, ji užsikrovė triuškinančią kaltės naštą. Menkai temiegojo, menkai tevalgė. Ji apvalė savo kūną ir sielą. Po kelių savaičių, kelių mėnesių ji vėl pamatys Tesę. Tuomet ir įsitikins, ar – nepaisydama jos netesėtų pažadų ir visos krūvos nelaimių, kurias joms abiem užtraukė, – ar nepaisydama viso to Tesė dar ją myli, ar ji tebėra jos draugė. Giliai širdyje Ketė nujaučia būsimą atleidimą. Priekyje pamato jos laukiančią figūrą. Robinas linkteli šykščiai šyptelėdamas, kai ji, įveikusi lipynę, prisiartina prie jo.

– Labas rytas. Ar pasirengusi šokiui, gluosnio dvasia? – pasisveikina jis.

– Ar atnešėte pinigus? – ramiai pasiteirauja ji.

Neleis jam išvysti jos džiaugsmo, jos jaudulio; pasilaikys visa tai sau vienai. Robinas nutaiso gailų veidą, išima iš kišenės kelis sulankstytus banknotus ir saują monetų. Ketė greit juos paima ir saugiai paslepia savo krepšyje.

– Na, štai. Už tokį atlyginimą verčiau pasistenki šokti gražiai. Čia tavo maskuotė. – Jis patapšnoja savo odinę kuprinę nepajėgdamas nuslėpti susijaudinimo balse, jo nervai įtempti.

– Dar vienas kartas. Imkimės to, – sako Ketė.

Jie kerta pievą ir apsistoja prie laukiančio jų gluosnio.

Kai Ketė užsimeta plevenantį baltą apdarą ir užsideda ilgą besidriekiantį platininės spalvos peruką, ji pasijunta stebima. Ne vien teosofo ar beauštančios dienos. Ne, ją stebi dar kažkas – gal daiktas, gal gyva būtybė. Ji išsitiesia, oda ant sprando pašiurpsta. Akimis šaudo į horizontą, iš lėto apžvelgia visą akiratį. Nieko nematyti. Bet žolė ir augalai aukšti, daiktais iki juosmens aukštumo. Ketė stebeilijasi į juos, visur kur aplinkui, bet nieko nepamato. Jokių išdavikiškų ženklų – nulaužytų ilgų žalių stiebelių, nukrėstos nuo žiedų galvučių rasos – tik tose vietose, kur ką tik eita jųdviejų su Robinu. Jokio judesio, jokio pasislėpusio stebėtojo krustelėjimo. Ir vis tiek ji tai jaučia, įtempia akis ir ausis – kaip kiškis, pajutęs ore lapės kvapą. Šmėsteli liepsnotoji pelėda, sklendžianti tyliais baltais sparnais link medžių šiaurinėje pusėje.

– Kas yra? Kas negerai? – klausia Robinas, pakeldamas akis nuo aparato, kur kuitėsi prie objektyvo ir tikrino kadro nuotolį.

Ketė trukteli petį.

– Nieko, – pameluoja. Sulanksto suknelę į gniutulą ir pakiša po savo krepšiu.

– Pasirengusi? – klausia jis, ir ji linkteli.

Pirmiausia Ketė prieina prie upelio, užsižiūri į akmenukus ir žoles jo dugne po dangaus atspindžiu. Ji nejaučia tokios šokio nuotaikos kaip anąkart. Visas ją deginęs įniršis išgaravęs, ji dabar laimingesnė, mažiau beturinti su kuo kovoti. Ji išskečia rankas kaip paukštis sparnus, atkragina galvą į tuoj patekėsiančią saulę ir užsimerkia. Vėl atsimerkusi išvysta jį: su niekuo nesupainiojamus vikaro šviesius plaukus ir rausvą veidą, jo liesus pečius, juodą dvasininko švarką aukšta standžia apykakle, švelnius bruožus įrėminančias žandenas. Jis stovi gerokai atokiai, sustingęs nuo jos vaizdo, pusiau susilenkęs lyg slėpdamasis. Ketės širdis šokteli iki burnos, skrandį susuka. Dabar jiedu tikrai demaskuoti. Ji dar pasvarsto, ar Robinas nutuokia, kad anas yra čia, – gal vikaras irgi pakviestas į žaidimą. Bet ne, ji žino, kad jis neturi šito pamatyti. Vikaras yra Robino šalininkas, jo gynėjas. Jam, kaip niekam kitam, svarbu neperprasti apgaulės. Iš nerimo perdžiūvusia gerkle Ketė įtraukia oro ir jau ruošiasi pranešti Robinui Darentui apie Albertą. Teosofas prisilenkęs prie žemės, visiškai įsitraukęs į savo darbą nieko nenutuokia apie besiartinantį atvykėlį. Ketė jaučia Alberto žvilgsnį, nors jis dar per toli nuo jos, kad aiškiai įžiūrėtų jo veidą. Jo atkaklus žvilgsnis tiesiog apčiuopiamai juntamas, nelyginant kieti gniaužtai, siekiantys ją laikyti, turėti.

Bet tada ją užplūsta nerūpestingumas ir net šioks toks išdykėliškumas. Tarkim, vikaras juos užklupo. O jai kas? Jai net smalsu pasižiūrėti, kas bus toliau, – pasižiūrėti, ko Albertas Kaningas griebsis ir kaip teosofas bandys jį numaldyti. Jos lūpos vos šypteli, ir ji pradeda šokti – ne pašėlusiai kaip anąkart, bet ramiai ir

užtikrintai. Ilgi šuoliai, pabrėžiantys pėdas. Ji tai plačiai išskečia rankas, tai atmeta už nugaros ištiesdama pirštus. Ji sukasi žiūrėdama į dangų, lėtais ratais, bet pakankamai greitai, kad suknelė sūkuriuotų, pasikeltų atidengdama kojas į jos judesių ritmą. Netrukus tas jos šokis, šįkart ramus ir hipnozinis, vėl ją įtraukia. Jos sąmonė ištuštėja, ją pagauna ritmas, saulė jau daugiau nušviečia dangų, nes sekundės taip ir tiksi, ir ji užmiršta vikarą ir teosofą, žino tik viena – ji gyva. Ir greitai – laisva, labai greitai. Švarūs plaučiai, švari galva, švarus, ryžtingas jos širdies plakimas.

Nuo žolės vakarinėje gluosnio pusėje pakyla vikaras. Jis pamažėle atslinko iki jų žemai pasilenkęs, slepiamas miežių, rusmenių ir laukinių vilkdalgių. Dabar jis atsistoja tiesiai priešais ją, ir ji aiktelėjusi sustingsta ir nusvarina rankas. Teosofas guli ant žemės už jos. *Ar jis tai fotografuos?* – nusistebi ji. Tą vikaro veido išraišką. Nes tai reginys kaip reikiant – blyški oda, blyškios melsvos akys, tokios išsprogusios, kad kone virsta lauk. Žandikaulis atkaręs, liežuvis už dantų atpalaiduotas. Ant apatinės lūpos blizga seilės, jų pėdsakų matyti burnos kampučiuose, truputis ir ant smakro. Ketė nesusilaiko nenusišypsojus. Pagalvoja, gal nusilenkti jam ir šitaip baigti savo pasirodymą, bet kažkas jo išvaizdoje ją sulaiko. Ji supranta, kad jis atpažino ją. Judantys veido raumenys ir besikeičiantys bruožai byloja apie pokyčius. Paskutiniai minčių pėdsakai pranyksta iš akių ir nieko nepalieka. Ta tuštuma staiga ją išgąsdina. Ketė nustoja šypsotis, stovi nejudėdama. Tik vieną širdies tvinksnį, du ar tris. Jai reikėtų pajudėti – jos raumenys pradeda įsitempti. Reikėtų žengti į šalį, pasileisti bėgti pas Džordžą ir palikti tuodu vyriškius pačius išsiaiškinti, susitvarkyti su savo melagystėmis, tikėjimais ir strategijomis, jei įmanoma. Tuščių vikaro akių veriama Ketė ūmai panūsta žūtbūt nusišlapinti, o

plaučiuose, regis, nebelieka oro. Tačiau jau per vėlu. Vikaras iškelia ranką. Toje rankoje dreba jo žiūronai, sunkūs ir juodi. Ketė mato, kaip jie pakimba aukštai viršum galvos. Keistas, nenatūralus pavidalas tolimo dangaus fone. Tuomet jie krinta.

Tamsoje Ketė girdi balsus. Jie plevena ir trūkinėja, iškraipydami visas prasmes ir reikšmes. Skausmas galvoje apakina – net ir atsimerkusi, bent taip jai atrodo, ji nieko nemato. Jos gerklė sklidina šilto skysčio, jis lėtai burbuliuoja, praleisdamas šitaip sunkiai traukiamą orą, ir tai atima visas jėgas. Ji vėl pabando atsimerkti, pamatyti. Šviesa sprogte sprogsta jos galvoje; skausmas nepakeliamas. Vėl užsimerkia, laiko vokus kietai suspaustus. Žemė po ja siūbuoja ir kilojasi aukštyn žemyn nelyginant vanduo. *Jūra?* – pagalvoja ji nudžiugusi ir sutrikusi tuo pat metu. Ji nesusivokia. Vėl pasigirsta balsai, skardūs, paskui tylūs, skubūs, paskui lėti. *Ša,* pagalvoja ji. *Per garsiai.* Po truputį balsai išsilygina, tampa vienu skardžiu baimės ir negalėjimo patikėti balsu.

– O Dieve – ką tu padarei? Ką tu *padarei*!

Jai pažįstamas šitas balsas, ji iš paskutiniųjų bando jam rasti vardą. Gražus, o sykiu žiaurus veidas, besijuokiančios akys. *Robinas.* Ji mėgina jo paklausti, kas atsitiko, kur ji. Kodėl taip skauda širdį, kodėl jos akys nieko nemato, o burna pilna kraujo – sūraus, su geležies prieskoniu.

– Albertai! Tu ją *nužudei*! Tu... tu ją nužudei! Albertai!

Dar daugiau žodžių. Jų reikšmė po truputį išsisijoja per skausmo ir sutrikimo sluoksnius. Ji suglumsta. *Ką nužudė? Manęs nenužudė!* – sako ji, tačiau žodžiai lieka vien galvoje. Ji neįstengia pakrutinti lūpų, neįstengia priversti liežuvį dėlioti žo-

džius. Tas nepaklusimas ją siutina. Ji bando giliai įkvėpti, bando rasti ryžto sukaupti jėgas ir pasijudinti, atsisėsti, tačiau jos gerklė užsikimšusi ir viskas pernelyg sunku, pernelyg skausminga. Jos galva akmeninė ir pamažėle pati save traiško.

Kurį laiką balsų nebegirdėti. Kelias sekundes, gal minutes, metus. Ketė nesuvokia kiek. Ji plūduriuoja tai iškildama, tai grimzdama. Pajunta ant veido saulės šilumą ir jai atrodo, kad tai ugnis, kurią ji užkūrė savo merdinčiai mamai sušildyti. Tyla gaudžia jos galvoje, dunda kaip milžiniškas būgnas, dunda ir dunda. Tai jos širdies dūžiai, jų spaudimas ausyse.

– Jie... ji... jos neturi surasti, Albertai. Mes privalome nieko nesakyti! Viskas žus... Paimk šituos, paimk suknelę. Albertai! Paklausyk manęs! Viskas sužlugs... visas mūsų darbas... Albertai! – Balsas vėl pradeda, dabar skubus ir maniakiškas, kupinas baimės ir drebantis iš klaikios nevilties.

Šiurkščios rankos ją kelia, tempia. Rankos, trūkčiojančios iš panikos. Ją krato, numauna peruką. Ji nori protestuoti, nori būti palikta ramybėje. Kiekvienas judesys yra kančia, skausmo diegliai varsto kaukolę net baisiau už Holovėjaus maitinimo žarnelę, grūdamą į jos ištinusią ir kraujuojančią nosį dešimtą dieną iš eilės. Ji privalo prisišaukti Džordžą. Jis juos visus išvaikys, jis apgins ją nuo tų rankų, tų balsų; jis padės jai atsisėsti, atsikosėti ir išvalyti gerklę.

– Albertai! Paimk šituos. O Jėzau mieliausias... jos *veidas*... Albertai. Paimk šituos – *paimk šituos*! Grįžk namo ir nieko nesakyk. Ar girdi mane? Albertai? Nieko *nesakyk*!

Ketę kelia aukštyn. Akimirką ji pasijunta skrendanti, bet tik akimirką, nes paskui ją vėl kresteli, ir viską apgaubia skausmo debesis. Laikas pradingo, jis nebeturi prasmės. Balsas dabar kitoks. Skausmingas, kosėjantis, prismaugtas kaip ji pati.

– O, Kete... Kete. O Dieve...

Jis verkia. Jis verkia, suvokia ji. *Nuleisk mane ant žemės!* – be garso ištaria Ketė. Jai nejauku. Ji nori atsistoti, nori atsimerkti. Ūžesys ausyse rimsta, slopsta, ir tai turėtų būti palengvėjimas, bet palengvėjimo nėra. Nėra. *Džordžai!* – bando ji. – *Padėk – man. Prašau.* Teosofo kvėpavimas šiurkštus ir nelygus, kresčiojimas skubesnis ir smarkesnis. Paskui – į šnabždesį panašus garsas, tylus šniokštimas. *Medžiai? Kanalas?* Robinas gaikčioja ir kūkčioja.

– Man taip gaila, Kete! – kartoja ir kartoja jis. – Man taip gaila.

Dabar Ketė išsigąsta, klaikiai išsigąsta. Su pašėlusiu ryžtu, kurio nė nenutuokė turinti, ji atmerkia kairę akį. Šviesa smogia į ją, netvirtai prasigauna į sąmonę. Medžiai, kanalas, tiltas pievos pakrašty, kur kertasi takai. Kaip jie čia atsidūrė? Figūra tolumoje, tokia pažįstama, tokia brangi. *Džordžai!* – klykia ji be garso. Jis bėga taku prie jos, skubėdamas iš paskutiniųjų. Paskui ji atsiduria vandeny, jaučia jį susiliejant virš veido. Akimirką jis numalšina skausmą, apgaubia ją vėsia žalia tamsa. Ji nekvėpuoja, regis, kad to ir nebereikia; ji nurimusi. Džordžas ateina. Jis išgelbės ją, apgins, iškels ir leis jai laimingai ištrūkti. Ji laukia, ir štai iš tiesų pajunta ant savęs jo rankas, pažįstamą jų svorį, kietus raumenis ant stiprių kaulų. Ją iškelia į viršų, ir pasaulis vėl ryškus ir nuožmus, viskas sukasi. Ji norėtų atsimerkti ir pažvelgti į jį, norėtų nusišypsoti. Šypsena yra jos širdyje, nes žino, kad jis

laiko ją. Ji saugi. Ūžimas ausyse nutyksta. Ji leidžia jam nutilti, ir nebelieka nieko. Net ir tamsos.

Estera sėdi prie savo tualetinio stalelio, spitrijasi į veidrodį ir mėgina pudra ir dažais kaip nors paslėpti veide atsispindinčią katastrofą. Ji mato ją kiekviename bruoželyje, kiekviename galvos plauke. Drėgnuose lūpų kampučiuose, raukšlėje, nuo apatinės lūpos nusidriekusioje iki smakro, tarpe tarp antakių, kur brėžiasi plonytė linija. Svetimautojo palikti pėdsakai matomi visur. Ji nesuvokia, kaip Albertas, kaip visi kiti jų taip pat nemato. Žinoma, Albertas dabar nieko nemato. Nieko, išskyrus fėjas ir Robiną Darentą. Jos akys patinusios, nes naktį ji vėl verkė. Estera beveik norėtų pasišaukti Ketę, kad toji atneštų agurko griežinėlių užsidėti ant vokų, bet nevalioja prisiversti. Negalėtų pakelti supratingos merginos veido išraiškos, to skvarbaus tamsių akių žvilgsnio. Nepajėgia atsikratyti minties, kad Ketė pamatys jos kaltę – akimirksniu ją atpažins ir aplies ją panieka dėl to, ką ji padarė. Ta mintis nepakeliama. Nes juk pagaliau Ketė ją įspėjo – nepasitikėti tuo žmogum ir atsikratyti jo, jei tik galima. Užuot tai padarius, ji leido jam paimti viršų, leido jam nuplėšti jos nekaltybę, kurią ji taip ilgai saugojo Albertui. Taip labai ilgai. Akis aptraukia migla, ir ji, nieko nematydama, negali dažytis. O ir kokią teisę ji turi slėpti savo bjaurumą? Bjaurumą to, ką ji padarė. Estera nirtulingai patrina akis ir pakyla eiti, lipti žemyn.

Padėjusi koją ant žemutinio laiptelio, Estera stabteli. Ji kaipmat supranta, jog kažkas negerai, kažkas ne taip. Tarsi ore sklistų keistas kvapas ar laikrodis būtų paliovęs tiksėti. Ji del-

sia, klausosi ir bando susigaudyti, iš kur tas jausmas. Virtuvėje ponia Bel tarškina arbatos rykais kiek begalėdama tyliau, garsai atsimuša nuo grindų lentų. Prieškambaryje laikrodis garsiai tiksi kaip tiksėjęs, bibliotekos durys uždarytos, šviesa vis taip pat liejasi pro įmantrų langą virš paradinių durų. Bet ne iš valgomojo ir ne iš svetainės. Jų atviruose tarpduriuose tamsu, o šito Estera nepratusi matyti – nepamena, ar išvis kada matė. Ji dirsteli į kiekvieną kambarį, ir jai sutraukia skrandį, kai pasižiūri į svetainės langą. Langinės vis dar uždarytos. Ji klausosi sulaikius kvapą. Namuose, išskyrus virtuvę, tvyro visiška tyla. Tai neįprasta, bet ji dar ne visai tuo tikra. Ketė vaikšto be garso kaip ta, kurios pravardę nešioja. Estera pasuka prie rūsio laiptų ir nusileidžia į virtuvę.

– Labas rytas, ponia Bel, – pasisveikina ji su ūkvede, kuri kelia nuo viryklės garuojantį virdulį, ruošdamasi plikyti arbatą.

– Labas rytas, ponia, – atsiliepia Sofi, statydama virdulį ir šluostydamasi į prijuostę rankas. – Kaip vikaras? Ar viskas gerai?

– Na, taip – tai yra aš šįryt nemačiau Alberto... dar. Kodėl klausiate? – Estera truputį suraukia antakius. Ji jaučia, kad ūkvedė vertina jos veido būklę – jo blyškumą, violetinius ratilus po akimis. Estera susigėdusi nusuka akis.

– Pamaniau, kad jis bus kažkaip susižeidęs – kai nulipau žemyn, radau prie kriauklės šitą virtuvinį rankšluostį visą kruviną. – Sofi parodo į dėmėtą skudurą vandens kibire prie durų. – Tuoj pat jį užmerkiau, o Ketė vėliau galės išskalbti, tik aš negaliu pažadėti, ponia, kad visos dėmės išsiskalbs. Ant jo buvo labai daug kraujo.

– O! Kaip baisu... aš tikiuosi... – Estera nutyla. Kažkodėl skrandis ima taip vartaliotis, kad jai suspaudžia krūtinę ir ji ne-

begali kalbėti. Prispaudžia pirštus prie paširdžių, liepia sau nusiraminti. – Sofi, – ištaria keistai įtemptu balsu. – Viršuje langinės dar uždarytos. Kur Ketė?

– Dar uždarytos? Ji tikrai negali tebegulėti lovoje – aš pasukau raktą ir padaužiau į duris, kad pabustų. Prieš gerą valandą. – Sofi susiraukia.

– Bet jūs nematėte jos?

– Ne, bet kur dar ji galėtų būti? Aš užrakinau duris, kai mudvi nuėjom į viršų, kaip kad buvo liepta...

Jas nutraukia garsus beldimas į duris. Abi moterys nutyla, klausosi, bene pasigirs atsiliepiantys žingsniai. Nieko negirdėti. Jos susižvalgo, ir Sofi ima atsirišti prijuostę.

– Ne, ne. Aš atidarysiu, ponia Bel. Jūs nesivarginkite, – sako Estera.

Ji užlipa į prieškambarį, praeina kurčiai tamsius priekinius kambarius, dar nepasiekiamus skaisčiai ryto saulei. Už durų bestovįs vyras dailia uniforma, jaunas, šviesiaplaukis, dorai nė neprasikalusiais rusvais ūsiukais. Estera pažįsta jį kaip parapijietį. Jo skruostai iš susijaudinimo iškaitę.

– Konsteblis Pirsas, tiesa? – sako ji, stengdamasi nusišypsoti, bet viso labo tik truputį suvirpina lūpas.

– Labas rytas, ponia Kaning. Labai atsiprašau už sutrukdymą. Bijau, kad atnešiau rimtų naujienų, išties labai rimtų. Ar jūsų vyras namie? Man labai reikėtų su juo pasikalbėti, – greitomis išberia jaunasis policininkas.

– Aš ne... tai yra jis gali būti savo kabinete, bet tokiu metu dažnai būna išėjęs... Man reikėtų... – Ji nutyla, taip stipriai sunerdama rankas, kad raumenis mažne sutraukia mėšlungis. – O kokios naujienos? Susimildamas, pasakykite.

Konsteblis Pirsas perkelia kūno svorį nuo kairės kojos ant dešinės, jo akis apniaukia netikrumas.

– Verčiau pirma pakalbėsiu su jūsų vyru, ponia Kaning. Tai, ką turiu pasakyti, nedera...

– Jaunuoli, jei turite žinių apie ką nors iš mano namiškių, prašyčiau tučtuojau jas pateikti! – kerta Estera, o širdis daužosi taip, kad ji net dreba.

Policininkas dar tamsiau išrausta, visa jo esybė aiškiai rodo nenorą.

– Tai jūsų tarnaitė, ponia Kaning – Katerina Morlėj. Šįryt ją rado negyvą. Bijau, kad *nužudytą*, – sako jis, neįstengdamas nuslėpti virpulio balse.

– *Ką?* – sušnibžda Estera. Akimirksnį viskas nuščiūva, nutyla. Laikas sulėtėja, pauzė tarp laikrodžio tik ir tak siaubingai pailgsta, oras nebegrįžtamai išsiveržia Esterai iš krūtinės. Ji sumirkčioja ir ištaria: – Ne, jūs tikrai suklydote.

Tačiau dar tebesakydama tuos žodžius apsigręžia, grįžta prie laiptų ir ima kopti į viršų.

– Ponia Kaning? – netvirtai pašaukia konsteblis Pirsas, tebestypsodamas ant slenksčio, bet Estera nekreipia į jį dėmesio.

Jos žingsniai virsta bėgimu, paskui kabarojimusi aukštyn palėpės laiptais ir koridoriumi prie Ketės durų. Ji atlapoja jas, galvoje regėdama vaizdą merginos, alkūnėmis pasirėmusios ant palangės ir neatplėšiančios akių nuo saulėto dangaus. Ji taip aiškiai ją mato – trumpus tamsius plaukus, augančius smailiu trikampiu ant gležno sprando, – kad ją bemaž ištinka šokas suvokus, jog Ketės tenai nėra. Lova tvarkingai paklota ir nelikę nieko iš jos daiktų. Estera desperatiškai apžvelgia kambarį, jausdama besismelkiantį ledinį siaubą, ir akys užkliūva už nedidelio balto

voko ant praustuvo. Išgirsta, kaip apačioje pradeda raudoti Sofi Bel. Sofi, kuri visuomet viską iš žmonių išpešdavo.

Keista tyla užkrinta Esterą. Pats namas pilnas triukšmo – sunkūs žingsniai policininkams vedant Sofi Bel atgal į virtuvę ir mėginant išgauti iš jos parodymus, ir nepaliaujamas garsus, bjaurus moteriškės gokčiojimas. *O jinai juk vos pakęsdavo Ketę*, lyg tarp kitko šmėsteli Esterai. Ji paima voką, ant kurio užrašytas jos vardas, ir atsargiai jį atplėšia. Ketės rašysena, kurios ji niekad nėra mačiusi, elegantiška ir įžambi. Kur kas elegantiškesnė, nei būtų galima tikėtis iš tarnaitės. Kur kas elegantiškesnė nei jos pačios. Žodžiai sklandžiu ritmu vingiuoja popieriumi, ir Estera žvilgsniu vedžioja per juos visus, paskui susigriebia nesuvokusi nė vieno prasmės. Ji įsikiša laišką į kišenę ir vėl lipa žemyn sumedėjusiomis kojomis, tokiomis nelanksčiomis ir apsunkusiomis, kad ne sykį klupteli.

Bibliotekos durys vis taip pat uždarytos. Jei Albertas viduje, jis nepasikėlė pažiūrėti, iš kur tas visas sąmyšis. Iš lauko pasigirsta nauji garsai – vežimas, pakinkytas pora arklių, privažiuoja keliuku ir sustoja priešais kleboniją. Vėl žingsniai, vėl beldimas į paradines duris. Estera nekreipia dėmesio. Ji stovi prie pat bibliotekos durų; mato kiekvieną medžio skaidulą. Ji kvėpuoja greitai, negiliai, nepanašu, kad įkvėptų pakankamai deguonies. Pakelia ranką pasibelsti, bet sustoja, negalėdama prisiversti. Kažkokiu būdu suvokia, jog nėra prasmės. Ar Albertas viduje, ar ne, nėra prasmės belstis. Nesuvaldomai drebėdama šiltame ore, ji pasuka rankeną ir žengia į vidų.

Kambarys skendi tamsoje, sunkios aksomo užuolaidos glaudžiai sustumtos. Akimirką ji padelsia ant slenksčio, kad akys apsiprastų su šešėliais. Pasigirdus žingsniams prieškambaryje jai

už nugaros, skubiai žengia pirmyn ir atsargiai užveria duris, kad niekas nepastebėtų. Oras viduje sunkus ir troškus, tarsi patalpa ištisas savaites nebuvo vėdinama. Prie rašomojo stalo niūkso tamsus siluetas, ir Esteros širdis suspurda, bet ji susizgrimba, jog tai tik Alberto švarkas, užmestas ant kėdės atkaltės. *Tai dabar aš bijausi savo pačios vyro?* – nusistebi. Jos ryžtas susigūžia kaip šalto skersvėjo pagauta žvakės liepsna. Ant stalo guli „Frena" fotoaparatas, kuriuo ji taip žavėjosi Robinui pirmąkart atvykus, ir Alberto dienoraštis, ne užverstas ir užraišiotas, kaip paprastai jį palikdavo, bet su įspraustu tarp puslapių plunksnakočiu, tarytum vidury rašymo jis būtų pakilęs ir nuėjęs šalin. Kambarys tuščias, ir Esteros nervai mažumą atsileidžia. Ji eina į gilumą, ketindama atitraukti užuolaidas ir atlapoti langą, išvėdinti slogų orą, dygų, pilną dulkių ir užterštą slapumu ir niūriais Albertą užvaldžiusiais apžavais. Nenuėjusi nė trijų žingsnių, ji užkliūva už kažkokio gremėzdo ir klumpa, pasitempdama kulkšnį. Pasigrabalioja po kojom. Robino Darento odinis krepšys. Raukdama antakius, Estera jį pakelia. Odinis diržas kažkuo išteptas, lipnus ir drėgnas. Ji nėra mačiusi, kad Robinas kada nors būtų išėjęs be šio savo krepšio. Estera nusineša jį prie lango, arčiau šviesos, bet praskleidusi užuolaidas ir primerktom akim įsižiūrėjusi sukrėsta jį išmeta. Jos rankos, lietusios krepšį, išterliotos raudonomis dėmėmis. Dėmėmis su neįmanomu apsirikti geležies kvapu – kraujo dėmėmis. Estera springsta, viduriai iš siaubo susigniaužia. Ilgai stovi sustingusi, vos alsuodama, varstoma ledinių neapsakomos baimės adatų.

13

2011

Negalėdama nustygti vietoje, Li nekantriai laukė, kol atsilieps telefonu. Ji sėdėjo blankioje saulėkaitoje lauke prie bibliotekos, kol Markas skaitė laikraščių straipsnius apie Katerinos Morlėj nužudymą. Medinis suolelis buvo šaltas ir drėgnas, ji tai jautė per džinsus, bet dangus virš galvos buvo žavingo porcelianinio žydrumo. Eismo srautas, praėjus piko valandai, buvo nurimęs, o nuo bibliotekos link kanalo besidriekiantis parkas atrodė žalesnis, ryškesnis nei vos prieš porą dienų. Pagaliau linijos gale pasigirdo trakštelėjimas – ragelį pakėlė.

– Kriso Vordo bendrovė, – kranktelėjo balsas.

– O, sveiki, – netikėtai užklupta pasakė Li. Balsas nuskambėjo kaip iš rūsio. – Atsiprašau, kad trukdau. Man jūsų pavardę pasakė Kevinas Knolis, Tačamo „mėlynųjų apsiaustų" mokyklos prižiūrėtojas. Jei gerai supratau, praeitais metais jūs ten atlikote restauravimo darbus?

– Taip, teisybė, – atsiliepė vyras, jo balsą pertraukė kosulys. Li krūptelėjo, kiek atitraukė telefoną nuo ausies ir palaukė, kol priepuolis praėjo. Girdėjo pašnekovą švokščiant ir gaudant

orą. – Bijau, mieloji, kad šią savaitę negalėsiu priimti jokių užsakymų. Aš nedirbu, sergu, – pasakė jis.

– Taip, aš girdžiu – prasti jūsų popieriai. – Vyriškis šaižiai sukikeno. – Tiesą sakant, aš ne dėl užsakymų. Rašau straipsnį apie „mėlynųjų apsiaustų“ mokyklą ir pagalvojau, gal galėčiau greitomis užduoti jums porą klausimų apie jūsų atliktus darbus?

– Kokių klausimų? – Ar jai tik pasirodė, ar iš tiesų balse pasigirdo kažkokia gynybinė gaidelė?

– Na, kokios būklės pastato būta viduje prieš prasidedant darbams, ar daug ką iš tenykštės statybos teko keisti...

– Ką gi, su tokiais klausimais jums reikia kreiptis į prižiūrėtoją ir į komitetą, tikrai. Jie turi visas tyrimų ataskaitas ir panašius dalykus, – nutraukė ją Krisas Vordas.

– O gal radote ką nors, kai ten dirbote? Tarkim, po tinku... arba po grindų lentomis? – mygo Li.

Kitame linijos gale stojo apstulbimo tyla, kupina – neįmanoma suklysti – nesmagumo.

– Ar radome? Ne, ne. Nieko neradome, išskyrus kelias padvėsusias žiurkes ir galybę dulkių. Apgailestauju, kad negaliu daugiau kuo padėti... – ištarė jis leisdamas suprasti, jog kalba baigta. Vaizduotėje ji taip ir matė, kaip jis padeda ragelį ant aparato.

– Nedėkite ragelio – ar jūs tikras? Visiškai nieko? Kartais tų senovinių pastatų statytojai palikdavo smulkių atpažinimo ženklų arba į grindų plyšius įkrisdavo pamestų monetų... jūs nieko tokio neradote?

– Visai nieko. Turiu baigti pokalbį dėl tos savo gerklės. Apgailestauju, kad negalėjau padėti. Viso. – Jis padėjo ragelį, ir Li šyptelėjo į tylintį telefoną.

Ji grįžo vidun ieškoti Marko, kuris su didžiausiu domesiu tebežiūrėjo mikrokortą.

– Kur tu buvai? – paklausė jis tyliai.

– Man šovė idėja – iš Kevino Knolio gavau statybininko numerį ir paskambinau jam.

– Kokio statybininko? Ak, taip – „mėlynųjų apsiaustų“? Ar kalbėjai su juo?

– Taip. Jis aiškina nieko neradęs. – Ji susijaudinusi šyptelėjo.

– O kodėl tu tokia patenkinta? – paklausė jis, pažvelgęs į ją.

– Nes jis meluoja, – paaiškino jam Li.

Kriso Vordo bendrovės adresu buvo, kaip Li ir manė, gyvenamasis namas, stovintis tarp Niuberio ir Tačamo. Modernus mūrinis pastatas, didelis ir tvirtai pastatytas, ryški vaikiškų plastikinių žaislų rikiuotė priekiniame sode. Veja, nors ir ankstyvas metų laikas, atrodė nepriekaištingai.

– Nepanašu, kad jis darbo dieną būtų namie, – pastebėjo Markas, kai Li pastatė gatvėje automobilį ir jie išlipo.

– Jis namie. Serga, visai leisgyvis, sprendžiant iš balso.

– O, nuostabu. Nusilpęs ir beginklis, vadinasi, – sausai pasakė Markas. Li dirstelėjo į jį, o jis raminamai sumosikavo rankomis. – Tiesiog... apsieik švelniai. Nes šiandien atrodai karinga kaip tanklaivis.

– Žinoma! Tikrai tikrai. Aš būsiu maloni. – Li sulėtino žingsnį ir giliai atsikvėpė. – Ir tai sako žmogus, liepęs man nešdintis, kai pirmą kartą susitikom, – pridūrė ji.

Markas geraširdiškai šyptelėjo ir patraukė pečiais.

Krisas Vordas pravėrė duris tik per plyšelį, jame pasimatė raukšlėtas prisimerkęs veidas su kupeta plieno žilumo plaukų.

– Neikite per arti, aš užkrečiamas. Kuo galiu padėti? – sugergždė jis.

– Pone Vordai? Aš Li Hikson, mudu visai neseniai kalbėjomės telefonu. Apie „mėlynųjų apsiaustų“ mokyklą, – prisistatė ji. – Čia mano kolega Markas Kaningas.

– *Kaningas?* – išsprūdo statybininkui.

– Jums pažįstama šita pavardė? – kilstelėjo antakius Li. Durys sujudėjo, matyt, Krisas Vordas ketino jas uždaryti. Li ištiesė ranką stabdydama jį. – Prašau! Pone Vordai, mes nenorime sukelti rūpesčių jums ar kam kitam. Mes neįvardysime jūsų kaip savo šaltinio ar panašiai... jei tik gautume pamatyti, ką jūs radote po grindimis...

– Aš nieko po tom prakeiktom grindim neradau!

– O mano galva, radote. Prašau. Mes tik norime pažiūrėti. Nebandysime to iš jūsų paimti, prisiekiu...

Akimirką vyriškis spoksojo į juos nustėręs ir kramtė lūpą.

– Tai labai labai svarbu, – pridūrė Li.

Žmogus linktelėjo, pravėrė duris kiek plačiau ir išlindo į lauką.

– Aš viską laikau garaže, – sumurmėjo.

– Viską? – pertarė Markas.

– Savo kolekciją, – nesmagiai paaiškino statybininkas.

Metalinės garažo durys, šaižiai sucypusios, atsidarė, ir tamsoje Li įžiūrėjo gilias lentynas, o kai Krisas Vordas spragtelėjo jungiklį, išvydo keisčiausią kolekciją – nuo purvinų aulinių ir stiklo bu-

telių iki parudavusių šautuvų tūtų; nuo Antrojo pasaulinio karo laikų alavinio šalmo iki porcelianinės lėlės įdaužtu skruostu. Kai kurie objektai buvo sudėti į mažus uždarus akvariumus – improvizuotas stiklines dėžes. Visi turėjo etiketes – tvarkingas baltas korteles su spausdintais užrašais. Dvelkė palieta sena alyva ir žemėmis.

– Kas čia per daiktai? – paklausė Markas, iš lėto eidamas palei lentynas.

– Mano kolekcija. Aš, matote... esu lyg ir archeologas mėgėjas. Taip pat daug dirbu su metalo ieškikliu – štai kaip visa tai aptikau. Viduramžių ir romėnų monetas, – išdidžiai paaiškino Krisas Vordas, rodydamas į vieną akvariumą, kur ant balto skudurėlio gulėjo dailiai išdėliotos septynios ar aštuonios nedidelės monetos. – Ir, žinoma, būdamas restauravimo specialistas, surandu daugybę artefaktų tuose pastatuose, kur tenka dirbti, – pridėjo jis kiek nenatūralesniu tonu.

– O kai ką nors surandate, ar pasakote savininkams? – griežtai paklausė Li.

Krisas Vordas suspaudė lūpas, nusuko akis į šalį.

– Iš pradžių pasakydavau. Bet jie niekad man neleisdavo...

– Jie niekad neleisdavo jų pasilaikyti? Žinote, pone Vordai, tai būtų galima pavadinti ir vagyste.

Markas sviedė jai kritišką žvilgsnį.

– Vis dėlto labai jums ačiū, kad visa tai mums parodėte, – pabrėžė jis.

Li dėmesį patraukė stiklo akvariumas su mažyčių vaikiškų batukų kolekcija; dauguma buvo labai primityvūs, ne ką daugiau nei kreivi odos lopai su virvutės atraiža jiems pritvirtinti.

– Lažinuosi, kad šitie rasti šiaudiniuose stoguose? Tiesa? –

paklausė ji. Statybininkas nenorom linktelėjo. – Žinote, paimti juos labai blogas ženklas.

Vyriškis nesmagiai pasimuistė.

– Va tie daikčiukai, kurių ieškote. Jie buvo po rytinės pusės grindimis, šone. Lentos buvo tokios išsiklaipiusios, kad bet kas galėjo juos pasiimti – tam nė įrankių nebūtų reikėję. Bet, regis, niekas to nepadarė. Per visą tą laiką.

– Arba tie, kurie rado, nepasiėmė radinių, – pabrėžė Li.

– Klausykite, panele – tūkstančiai statybininkų būtų tiesiog suvertę visa tai prie kitų šiukšlių ir išgabenę su visom iškasom nė sekundės nesusimąstę, supratote? Aš tas senienas išsaugau! Čia jos saugios!

– Li, verčiau jau baik ir ateik pasižiūrėti, ką radome, gerai, – pasiūlė Markas.

Tai buvo didelis odinis krepšys su ilga rankena, užmetama ant peties. Maždaug aštuoniolikos colių aukščio ir dvylikos pločio, didesnis už mokyklinę kuprinę, patamsėjęs nuo laiko ir sustiręs kaip lenta. Metalinės sagtys surūdijusios, pažeistos korozijos. Raukdama antakius, Li pirštais perbraukė jį išilgai. Jos rankos lietė tai, ką kadaise lietė Esteros Kaning rankos. Ji susikaupusi mąstė, stengėsi ją įsivaizduoti. Kaip ji slepia šitą krepšį, apimta baimės ir nevilties. Paslepia ir niekuomet prie jo negrįžta, bet taip pat niekuomet nepamiršta.

– Aš palikau jame viską kaip radau. Visada stengiuosi išlaikyti daiktus taip, kaip randu. Atidarykite jį. Pasižiūrėkite, – paragino juos Krisas Vordas, akivaizdžiai tebejaudinamas savo radinio.

Li atsargiai atvertė viršų ir nejučiom sulaikė kvapą – viltingai, pagarbiai. Lėtai ištraukė iš vidaus keturis daiktus ir galiau-

siai – pluoštą popierių, tokių suteptų ir suirusių, jog nebuvo ko tikėtis kada nors perskaityti, kas ten parašyta. Li spoksojo į tuos daiktus, ir netikėtai ją nusmelkė atpažinimas. Kokią minutę trijulė stovėjo tylėdami, o Li galvoje sukosi klausimų ir atsakymų spiečius.

– Aš... perskaičiau dienoraštį, – kiek padvejojęs prisipažino Krisas Vordas. – Iš ten ir sužinojau Kaningų pavardę. Tačiau tai nepaaiškina, kas tie kiti daiktai. Ar ką jie reiškia.

– Aš tiksliai žinau, kas jie yra. Ir tiksliai žinau, ką jie reiškia, – tyliai ištarė Li.

1911

Estera sugniaužia rankas į kumščius, slėpdama kraujo dėmes. Ji negali tverti jas matydama, negali tverti jausdama jas ant savo odos, tačiau bibliotekoje nėra nieko, kuo ji galėtų jas nusivalyti nepalikdama išdavikiškų žymių. Ji stovi nejudėdama kaip įbesta ir bando mąstyti, stengiasi kvėpuoti. Ji galvoja ir galvoja, bet neranda jokių atsakymų. Nieko, kas turėtų prasmės. Už durų, prieškambaryje, yra policininkas. Kitas, vyresnis. Jis vėl ją pašaukia žemu, solidžiu balsu. Jausdama šleikštulį, Estera mėšlungiškai gurgteli ir išeina į prieškambarį. Uždaro paskui bibliotekos duris.

– O, ponia Kaning, meldžiu atleisti, kad įsiveržiau į jūsų namus. Durys buvo atidarytos, o tarnaitės neprisikviečiau... – sako jis, paskui, regis, suvokia savo žodžių potekstę ir rausteli. Estera pajunta besikaupiančias akyse karštas, nevaldomas ašaras. – Atleiskite, – sumurma vyras.

– Manau, kad vikaro nėra namie. – Esteros balselis silpnas ir plonas. – Taip pat ir pono Robino Darento, mūsų namų svečio. Šiuo paros metu jie dažnai būna vandens užliejamosiose pievose į Tačamo pusę, jie...

– O, mes žinome, kur yra Robinas Darentas, nesirūpinkit. Jis suimtas ir saugomas trejeto vyrų.

– Ką tuo norite pasakyti? Kodėl jis saugomas?

– Gal norėtumėte prisėsti, ponia Kaning? Aš suprantu, kad tai siaubingas sukrėtimas visiems namiškiams...

Iš apačios su nauja jėga prasiveržia graudūs Sofi Bel kūkčiojimai.

– Aš nenoriu sėstis! Kodėl Robiną Darentą saugo trejetas vyrų?

– Ką gi, ponia Kaning, tai Robinas Darentas įvykdė žmogžudystę. Jį matė du vyrai tuo metu, kai jis mėgindamas atsikratyti merginos kūno įmetė jį į kanalą. Jis netgi nebandė bėgti ir visas buvo siaubingai išsitepęs jos krauju. Dabar jis sėdi tylėdamas ir niekam netaria nė žodžio, net paneigimo. Mano patirtis sako, kad tikresnio kaltumo įrodymo nė nebegali būti. Tai baisus dalykas, tikrai baisus. – Policininkas pakrato galvą.

Esteros galvoje kažkas ima tuksėti, prislopintai, nelygiai. Prieš akis susiūbuoja pilki šešėliai.

– Čia neabejotinai kokia nors klaida, – sušnibžda ji, atsiremdama į sieną, kad išsilaikytų ant kojų.

– Leiskite jums padėti, ponia. Sėskitės. Liepsiu atnešti jums stiklinę vandens...

– Ne, ne, nevarginkite Sofi. Ji per daug nusiminusi, – paprašo Estera, bet taip tyliai, kad vargu ar žmogus ją išgirsta.

– Konstebli Pirsai! Prašom atnešti stiklinę vandens poniai Kaning! – suriaumoja jis į laiptų apačią. Griausmingas jo balsas lūžta Esteros galvoje kaip audros bangos. – Meldžiu jūsų, ponia Kaning, gal nujaučiate, kur galėčiau rasti vikarą? Mums būtinai reikia su juo pasikalbėti.

Policininkas palinksta į Esterą taip, kad jai susvaigsta galva. Ji nežino, ką atsakyti.

– Bažnyčia. Pamėginkit ieškoti bažnyčioje, – pagaliau išspaudžia.

– O, žinoma. Ir kaip nesusiprotėjau.

Pareigūnas dingsta.

Estera visai nenutuokia, kiek laiko išsėdėjo ant kietos medinės kėdės prieškambaryje su šalia stovinčia nepaliesta vandens stikline. Jos gerklė perdžiūvusi ir peršti, bet ji nedrįsta atgniaužti rankos ir ištiesti į stiklinę. Žino, ką pamatys, kas yra ant jos rankų. Pagauta panikos, ji pasižiūri į sieną, kur neseniai buvo atsirėmusi, bet dažyta siena švari. Kraujas jau buvo išdžiūvęs. Ji spokso į vandenį stiklinėje, tokį skaidrų ir tyrą, žvilgantį dienos šviesoje, sklindančioje pro paradines duris, kurios tebėra paliktos praviros, retsykiais sugirgždinamos vėjo. Tačiau bibliotekos durys prieškambario gale traukte traukia jos žvilgsnį. Jos baugina; jos tamsios, paslaptingos, stebinčios. Estera kovoja su pagunda atsistoti, išbėgti į saulę ir niekada nebegrįžti. *Jis visas buvo siaubingai išsitepęs jos krauju...* – ataidi jos mintyse žodžiai. *Ak, Kete!* Aiktelėjusi Estera pašoka ir puola pro bibliotekos duris, kol ryžtas galutinai neišsisklaidė. Šviesoje, krintančioje pro jos stumtelėtų užuolaidų plyšį, ji apžiūrinėja grindis. Randa Alberto žiūronus, paskubom įgrūstus į futliarą, bet neuždarytus. Atidžiai juos apžiūri ir mato, jog visi jie išteplioti kažkuo tamsiu ir žvilgančiu. Nesuvaldomai drebančiom rankom atsargiai ištraukia juos ir atsuka į šviesą. Lęšiai sudaužyti, stiklo skeveldrėlės prikibusios prie metalo podraug su kažkokia sukrešėjusia medžiaga. Stiklas

ir ploni juodi plaukai. Estera, įsmeigusi akis, žiūri į juos, negailestingai pasibaisėjusi atpažindama. Iš vieno cilindro iškrinta kažkoks daiktelis ir minkštai atsitrenkia į kilimą. Nustėrusi Estera pasilenkia ir pakelia jį. Jis kietas, lygus ir kampuotas kaip akmens atplaiša, ir kruvinas. Raukydamasi Estera patrina jį tarp pirštų, kad bent kiek apvalytų. Vėl imasi jį žiūrinėti ir pagaliau atpažįsta. Dantis. Žmogaus dantis, smarkiai nuskeltas priekinėje dalyje. Estera suklykia. Ji išmeta žiūronus, ir tie nukrinta su tokiu bildesiu, jog net grindys sudreba.

Ji gaudo orą nelygiais, skubiais kvėptelėjimais. Laukia, kol policija ateis ir ras ją, įsiverš į biblioteką išgirdę klyksmą ir ieškodami triukšmo priežasties; suras ją išsikruvinusią ir paklaikusią. Iš nevilties ji vėl ima galvoti apie pasprukimą – išliptų pro langą ir bėgtų, kiek jos silpnos kojos neša, nors supratimo neturi kur. Tačiau žino, kad jei tik pasijudintų – nualptų. Prireikia nemažai laiko, kad ją sukausčiusi panika kiek atlėgtų, ir paaiškėja, jog niekas nenugirdo jos riksmo. Jokie žingsniai nesiartina prie bibliotekos durų. Ji užsimerkia ir būna taip, kol spaudimas krūtinėje atslūgsta ir galvoje prašvieséja tiek, kad įstengtų samprotauti. Pritūpusi ant žemės ji atidaro Robino krepšį ir ištraukia sidabriškai šviesų peruką ir perregimą baltą suknelę. Kruvinus ir suniokotus. Ji akimirksniu juos atpažįsta, ne veltui tiek laiko studijavo Robino nuotraukas. Tą akimirksnį ji suvokia: elementalas buvo Ketė. *O Dieve, o Dieve, o Dieve...* Estera nenutuokia, ar šitą trumpą nevilties maldą ištarė garsiai, ar tik mintyse. Nes jeigu Robinas buvo sulaikytas su Ketės kūnu ir išvesdintas tiesiai iš žmogžudystės vietos, tuomet tik vienintelis žmogus galėjo parnešti tuos daiktus į namus. Nusiplauti rankas virtuvės kriauklėje ir palikti sudėmėtą virtuvės rankšluostį. *Mano brangusis Berti. Kas čia įvyko?*

Ištuštėjusioje Esteros galvoje telieka viena mintis – apsaugoti Albertą. Ji atsargiai įdeda kostiumą atgal į Robino krepšį ant jo laiškų – šie netrukus susitepa ir pasidaro neišskaitomi. Suknelės medžiaga po jos pirštais plonytė ir švelni. Perukas slidus, gyvas. Estera sudreba, kone springdama, tarsi tai būtų pačios Ketės plaukai, dalis nužudytos merginos palaikų. Ji sukanda dantis, iš paskutiniųjų stengdamasi neprarasti galvos. Paskui kartu sudeda ir žiūronus, dabar jau verkdama, užuosdama nuo futliaro sklindantį sukrešėjusio kraujo kvapą. Šleikštų, kraupų mėsinės kvapą. Pakėlusi akis, prisimena Alberto dienoraštį, kuriame akivaizdžiai neseniai rašyta, paliktą ant rašomojo stalo. Estera jo neatverčia, neskaito įrašų. Ji neturi jokio noro dar ką nors sužinoti. Ji norėtų žinoti mažiau, kur kas mažiau. Įdeda dienoraštį į odinę kuprinę ant kitų daiktų, užsega to šiurpaus inkriminuojančio krovinio sagtis ir nukiša po rašomuoju stalu tolyn nuo akių, kur jo neįmanoma pastebėti, nebent tik uoliai ieškotum. Visa tai padaro nesusitepdama suknelės, bet jos rankos ištepliotos raudonai ir rudai. *Ketės kraujas. Ketė negyva.* Esterą supykina. Ji išsverdi iš bibliotekos, uždaro duris ir vos spėjusi pasiekti tualetą apsivemia.

Vėliau ji nueina į virtuvę pas Sofi Bel. Ūkvedė nepaguodžiama, ji sėdi visa tirtėdama prie stalo su puoduku arbatos, kuriame arbatžolės virtusios aitria pliurza, o negainiojamos musės apspitusios pieno ąsočio kraštus.

– Kodėl kažkam prireikė ją nužudyti? Kodėl kažkam reikėjo taip padaryti mūsų Ketei? Ji tokia vėjo perpučiama, niekam nedarė žalos... – vis vapa jinai, kažin ar pastebėdama Esterą, sto-

vinčią šalia jos kurį laiką, nesmagiai tylinčią. Pasisukusi eiti, Estera pamato kampe stovintį kibirą vandens su tebemirkstančia sutepta pašluoste. Jos skrandis persiverčia, burna vėl prisipildo tulžies. Nieko negalvodama, ji priklaupia, išgręžia skudurą ir meta į krosnį. Geležinės durelės žvangtelėjusios užsidaro, ir Estera atsistoja, beveik nedrįsdama atsigręžti į ponią Bel. Tačiau Sofi tebespokso tiesiai prieš save, nieko nepastebėdama. Estera vis mazgojasi ir mazgojasi rankas, bet, visai kaip ledi Makbet, jaučia, kad žymių vis tiek liko. Ištisas dienas jos šnervėse laikosi įsigėręs kraujo kvapas.

Vyriausiojo konsteblio pėdsekiai Pančeris ir Hodas greit aptinka nužudymo vietą. Ji šalia upelio, kur žolė išmindžiota, o išdžiūvusios gėlės išbarsčiusios plunksniškas sėklas ant lopinėlio žemės, ant jos pralietas kraujas, čia suka ratus ir puotauja vabzdžiai. Ten guli Ketės krepšys su visu jos menkučiu turtu, o šalia sulankstyta jos kasdieninė suknelė. Visa tai Estera sužino per tardymą, kuris yra atviras ir vyksta parapijos tarybos namuose Tačame, o jam vadovauja Džeimsas Angusas Sedžkraftas, vakarų Berkšyro koroneris. Šalia jos sėdi ponia Bel, nenuleisdama nuo Robino Darento neapykanta liepsnojančių akių. Žmogžudystės įrankio taip ir nerado, bet gretimame upelyje pilna didelių, nelygių titnago gabalų, ir nuspręsta, jog vienu iš jų pasinaudota merginos kaukolei praskelti, o paskui jis vėl įmestas į upelį, taip paslepiant įkaltį. Tik profesorius Palmeris, specialusis medicinos konsultantas prie Vidaus reikalų ministerijos, atsiųstas čionai Skotland Jardo apžiūrėti kūno ir padėti vyresniajam inspektoriui Holtui tirti šią bylą, lieka neįtikintas. Jis ypač atkreipia dėmesį į

užpuoliko įsiūtį ir į tai, kad jis buvo nukreiptas būtent į merginos veidą, tarsi ketinta ištrinti patį jos egzistavimo faktą. Kai kuriose Ketės Morlėj giliose žaizdose jis rado stiklo duženų, o tam nėra jokio paaiškinimo. Estera, tai išgirdusi, tiesiog suledėja iki kaulų smegenų. Jai dingteli mintis apie sudaužytus žiūronus, o sykį apie tai pagalvojusi nebegali liautis. Alberto žiūronai. Tie patys, be kurių jis niekad neidavo iš namų.

Tą vakarą Estera paima iš bibliotekos odinį krepšį ir juo nešina nueina iki „mėlynųjų apsiaustų" mokyklos. Ji nesugalvoja jokios kitos saugesnės vietos, kur niekas nesiims šniukštinėti. Nes profesoriaus Palmerio akys įžvalgios, o veidas dvejojantis ir įtarus, ir kai jis atėjo į kleboniją išklausinėti namiškių, ji pastebėjo, kaip tos įžvalgios akys naršo po visus kampus. Ieškodamos, ieškodamos. Kai ji su juo kalbėjosi, jos žodžiai taip ir dvelkė nenuoširdumu, net ir tuomet, kai sakė gryną tiesą. Nes ji buvo persisunkusi melo ir apgavysčių. Jautė, kaip jie sunkiasi iš kiekvienos kūno poros. Krepšys negali likti namuose ir yra per didelis, kad įgrūstum į krosnį ir sudegintum kaip rankšluostį. Be to, žiūronai nesudegtų. Nėra būdo jų sunaikinti. O Estera jaučia ir tai, kad jai nederėtų nieko naikinti. Tiesiog tam atvejui... tam atvejui, jei iškils reikalas – kas nors tokio, ko ji neapgalvojo, nes jos mintys tokios iškrikos ir susipainiojusios, – ir prireiks krepšio turinio. „Mėlynųjų apsiaustų" mokykla niekad nerakinama, ir kai ji žengia į įprastą savo vietą klasės priekyje, atsiknojusios grindų lentos klapsi ir siūbuoja po kojomis, ir ji suklumpa ant kelių, drasko jas nagais, verkdama iš palengvėjimo, kad slėptuvė pati jai siūlosi.

Tris dienas trunka tyrimas, ir visą tą laiką Robinas Darentas neištaria nė žodžio. Džordžas duoda parodymus koroneriui ir prisiekusiesiems, pasakoja jiems, kaip Ketė planavo su juo pabėgti, kaip jinai jį mylėjo, ir kad nesvarbu, dėl kokios priežasties ji tą rytą buvo pievose, vis tiek tai nebuvo meilės pasimatymas su Robinu Darentu, kaip spėja policija. Šis jo įsitikinimas nepalaužiamas, jis prisispyręs tai tvirtina; tačiau tik viena Estera žino – jis teisus, o ne tiesiog apakintas meilės. Ji žiūri į jį išplėtusi akis, kaip jis stovi ir verkia, nesivaldydamas, nesigėdydamas, ir jos širdis dėl jo tiesiog plyšta. Žodžiai patys rikiuojasi ant liežuvio, bet lieka neištarti. *Aš žinau, kodėl ji ten buvo! Aš žinau, ką darė Robinas Darentas!* Bet ji negali prabilti. Negali su niekuo kalbėtis. Žodžiai lieka jos gerklėje nebylūs, nesukrutantys, tarsi liežuvį kaustytų kažkokie kerai. Lūpos sustingusios ir bejausmės kaip ir visa kas joje. Jis gražus, tas Ketės išrinktasis. Atrodo stiprus ir doras. Jis kalba apie Ketę su tokia aistra ir meile, kad Esterą nudiegia visiškai nederamas pavydas. Koks tai turėjo būti džiaugsmas – planuoti pabėgti su tokiu vyru kaip Džordžas Hobsonas. Bet Ketės planams buvo sukliudyta. Siaubingai, negrįžtamai. *Ji turėtų būti įsiutus,* dingteli Esterai. Užsimerkia pagauta tos minties. Kad ir kur dabar yra Ketė, ji turėtų būti *įsiutus.*

Kai Ketės geras vardas galutinai suteršiamas, žodžio paprašo ponia Bel ir užsistoja merginą. Ji irgi neigia, kad Ketė buvo kaip nors susipainiojusi su Robinu Darentu, ir pateikia užuominą, jog teosofas kažkokiu būdu bus prievarta ją išviliojęs iš kambario, jog bus radęs būdą atrakinti jos duris ir nusitempęs ją į pievas, nes išvakarėse pati savo rankomis saugiai užrakino merginą. Kai

paaiškėja, kad ji negalinti duoti jokio protingo paaiškinimo, dalyviai susižvalgo, šį tą užsirašo ir nutariama, kad ūkvedė jaučia kaltę dėl pamirštų užrakinti durų ir bando pateisinti savo klaidą. Estera visa tai girdi ir tyli. Ji galvoja apie visraktį, kurį davė Ketei, ir tyli. Ilgą laiką nė nesumirksi, nes pamiršta tai daryti, kol jos akys ima peršėti ir degti.

Pienininkas Baretas Andersas paliudija važiavęs savo pieno vežimu į pietus keliuku nuo Londono kelio, skubėdamas pristatyti produktus į kaimą, ir būdamas netoli tilto išvydęs Robiną Darentą, einantį per pievą link kanalo su mergina ant rankų, visa sumaitota ir negyva, ir kad jis partrenkęs žudiką, o tuo metu taku ėjęs Džordžas Hobsonas šokęs į vandenį ištraukti merginos, nors ji buvo akivaizdžiai nebegyva ir jai niekaip nebebuvę galima padėti. Estera stengiasi atsiriboti nuo to, nuo nepakeliamo skausmo, kurį turėjo jausti Džordžas, matydamas Ketę tokią. Ketę, su tekančiu nuo plaukų skaisčiai raudonu vandeniu, suglebusiom plonom rankom ir kojom, subjaurotu paukštišku veideliu. Tie vaizdai čaižo ją it botago kirčiai. „Tik kelias minutes pavėlavau ją išgelbėti, – aimanuoja Džordžas sielvarto perkreiptu veidu. – Tik kelias minutes." Robinas Darentas apkaltinamas tyčine žmogžudyste ir atiduodamas teisti Berkšyre per artimiausią prisiekusiųjų teismo sesiją. Jis nereaguoja į nuosprendį. Jis į nieką nereaguoja.

Sekmadienį po Ketės mirties pastorius Albertas Kaningas kaip paprastai sako pamokslą prisikimšusioje bažnyčioje, dūzgiančioje nuo slopinamo jaudulio – nederamo, nepagarbaus jaudulio, kurio parapijiečiai neįstengia tvardyti. Jie atėjo pasižiūrėti į Kaningus,

visą ilgą vasarą glaudusius po savo stogu žmogžudį; į tuos, kurių tarnaitė buvo mirtinai uždaužyta akmeniu; kurie atsidūrė pačiame centre visų didžiausio skandalo, koks tik yra buvęs parapijoje. Estera sėdi priekinėje eilėje kaip ir visuomet – sustingusia nugara ir deganča oda. Kuždesių banga kyla, apsiaučia jai sprandą, grasina susiskliausti virš galvos. Albertas savo pamokslе Ketės nepamini. Estera klauso su baime, bet jis nepamini. Jis kartoja pamokslą, jo pasakytą tik prieš tris ar keturias savaites, apie materialinę gerovę, žvelgdamas į bažnyčios galą, tarsi jo mintys klydinėtų už milijono mylių; kapoti žodžiai krinta jam iš burnos kaip medžio skiedros. Kieti, sausi ir negyvi. Tarytum jis pats nebetiki nė vienu iš jų. Namie jis sėdi svetainėje ir nė karto nepaklausia apie savo dienoraštį, odinį krepšį ar žiūronus. Jis nė karto apie juos neužsimena, ir Estera nė karto apie tai neprabyla. Jos Albertas dingo, o vietoj jo štai šis miegantysis atvirom akim, šis ledinis žmogus, šita miglota asmenybė, veik nešnekantis, veik nevalgantis ir tik atliekantis bažnytines pareigas; žmogus, kurio ji iš viso nepažįsta, – tuščias kiautas, melagis. Ji stebi jį kupina išgąsčio širdim, bijodama jo ir to, ką padarė, kad jį apsaugotų. Tas vyras – kaip sukeistas vaikas, jis yra svetimasis. Ir galbūt, galbūt jis yra žudikas.

Trečiadienis, spalio 15, 1911

Brangus pone,

kodėl jūs neatsakote į mano laiškus? Aš nežinau, su kuo dar galėčiau pasikalbėti, o būtinai turiu pasidalyti nors iš dalies savo mintimis, kitaip išsikraustysiu iš proto. Paprastai rašydavau savo seseriai, tarp mudviejų nebuvo jokių paslapčių, bet dabar atsirado dalykų, apie kuriuos negaliu net jai rašyti, todėl belieka rašyti jums. Kodėl jūs neprabylate? Jei tiesa tokia, kaip aš manau, kodėl jūs tebetylite? Galbūt aš žinau priežastį. Kad išlaikytumėt savąją paslaptį – apie elementalą ir tas išspausdintas nuotraukas. Išsaugoti vardą ir vietą istorijoje, kurią jūs susikūrėte, bet kokia kaina. Tačiau kokiame apgailėtiname pasaulyje mes gyvename, jei nešlovė dėl melo didesnė už pelnytą žmogžudyste. Ar jūs tikrai manote pasirinkęs mažesnįjį nusikaltimą būti apkaltintam?

Aš radau jūsų krepšį, parneštą į namus. Radau, kas jame buvo, ir Alberto žiūronus. Aš žinau jūsų paslaptį. Paslaptį, vardan kurios jūs eisite į kalėjimą. Ar jūs norite dėl to mirti? Jus gali pakarti! Ir kokia gi nauda iš jūsų kaip teosofo reputacijos, jei jūs praradote visą savo reputaciją kaip žmogus? Argi jūsų brangioji Draugija tebelaikys savo gretose nuteistą žudiką? Aš taip nemanau. Nemanau. Tad kam taip atkakliai tylėti? Kokia jums iš to nauda? Jūsų teismo diena artėja.

Laiko nedaug. Jei jus pakars, kas tada? Ar to jūs ir norite – manote, kad net jei ir nutrūks jūsų gyvenimas, jūsų vardas gyvuos per amžius? Kad jūs visiems laikams liksite teosofas, išgavęs elementalų egzistavimo įrodymą? Sakau jums – neverta. Jau dabar randasi tokių, kurie netiki jūsų darbu ir jūsų nuotraukomis, ir jų tik daugės. Jus užmirš, ir jūsų veiklą taip pat. Prabilkite ir turėsite laiko pradėti viską iš naujo! Jūsų tėvas mieliau turėtų sūnų nevykusį teosofą ar net sukčiautoją nei žmogžudį – tuo aš tvirčiausiai įsitikinusi.

Vienu metu aš laikiau jus kilniu, maniau, jog pasiaukojote dėl Alberto. Tačiau taip manyti buvo kvaila. Kodėl turėtumėte taip elgtis? Visa, ką darėte, buvo tik dėl jūsų paties, nuo pat tos akimirkos, kai atvykote į mano namus ir apvertėte juos aukštyn kojom. Ak, kodėl jūs iš viso atvažiavote! Kaip norėčiau, kad nebūtumėte čia pasirodęs ir kad Ketė tebebūtų gyva, tegu ir pabėgusi su savo Džordžu. Ji buvo mano pusseserė, ar žinojote tai? Ji man apie tai parašė laiške, kurį, jos patvarkymu, turėjau rasti tuoj po jos pabėgimo. Gal anksčiau ir nebūčiau patikėjusi, kad mano dėdė galėtų sugyventi vaiką su viena iš savo tarnaičių, o paskui apgyvendinti tą vaiką mano namuose netgi nieko man nepasakęs. Dabar manau, kad nėra nieko, ko vyrai nepadarytų, jei jiems taip naudingiau. Nėra nieko, ko jie nepadarytų.

Mano manymu, aš laukiuosi vaiko. Simptomai vis labiau ryškėja, jų nebepaneigsi. Pamaniau, jog turiu jums pranešti, nors nėmaž nenutuokiu, ką jūs su šia naujiena darysite. Ar tai iš viso jus kaip nors paveiks. Mane tiesiog drasko sumišimas, džiaugsmas ir abejonės. Džiaugsmas – kaip dar gali būti jo šiuose namuose? Kada nors vėl? Džiaugsmo, juoko,

linksmybės. Ko aš visų labiausiai troškau, tai vaiko, o dabar imu suprasti, koks teisingas posakis, kad turėtume būti atsargesni su savo troškimais. Albertas panašus į vaiduoklį. Nuo jo sklinda šaltis. Jis kelia man šiurpą. Mano pačios vyras. Nepasakiau jam apie kūdikį. Kaip galiu pasakyti? Nors gan-greit jis pamatys. Kas tuomet? Ar aš irgi būsiu nušluota nuo žemės paviršiaus? Ar tai bus mano galas? Tai negali toliau tęstis – mes taip ilgiau nebegalime visko palikti. Kažkas turi pasikeisti. Tiesa privalo iškilti aikštėn. Negaliu viena pakelti šitos naštos, ji man per sunki. Diena po dienos jaučiu, kaip ji mane triuškina. Aš paslėpiau visus daiktus, kuriuos radau tą nelemtą rytą. Jie tebėra, jie pasakoja savo istoriją. Teisybė laukia, kad jūs ją pasakytumėt, pone Darentai. Jei padarysite taip, aš jums padėsiu. Prisiekiu. Aš papasakosiu apie savo vaidmenį, taip pat Alberto, ir atsiimsiu, ką užsitarnavusi. Gal jie manęs pasigailės žinodami, jog veikiau iš baimės ir iš meilės vyrui. O gal ir ne. Ak, bet kaip tada mūsų kūdikis? Kas nutiks jam? Aš nežinau, ką daryti. Padėkite man.

Estera Kaning

14

2011

Visą savaitę Li skaitė policijos bylas, susijusias su Kete Morlėj, ir naršė 1911 metų laikraščius, ieškodama Robino Darento teismo smulkmenų. Ji atidžiai apžiūrinėjo jo nuotrauką, kuri buvo dedama prie visų tos istorijos atpasakojimų; į elegantiškai išlenktą viršutinę lūpą, kokią prisiminė mačiusi negyvo kareivio veide už daugybės mylių, Belgijoje. Ją trikdė atpažinimas, jog tuodu veidai, gyvojo ir mirusiojo, yra vienas. Jis buvo apkaltintas tyčine žmogžudyste ir padaryta išvada, jog tai būta nusikaltimo iš aistros, nes Ketės reputacija nebuvo gera ir ji buvo rasta vilkinti vien apatinuku. Dėl to prisiekusieji buvo linkę sušvelninti bausmę ir nusprendė jį įkalinti iki gyvos galvos, o ne pakarti. Tik vienas teismo dalyvis pareiškė abejonių dėl šios bylos, kuri šiaip būtų buvusi pripažinta aiški ir išspręsta. Vidaus reikalų ministerijos pareigūnas profesorius Palmeris atkreipė dėmesį, jog Ketės apatinis buvo kur kas mažiau išteptas krauju, nei galėjo būti, jei užpuolimo ir nužudymo metu ji būtų vilkėjusi vien juo; ir jei jų pasimatymas buvo meilės pasimatymas, dėl kažkokių priežasčių sužlugęs, tai jam pasirodę keista, kad ji buvo numačiusi susitikti su kitu savo

meilužiu, Džordžu Hobsonu, ir su juo pabėgti tą patį rytą. Ir dar tai, kad ji rūpestingai nusivilko savo suknelę ir tvarkingai ją sulankstė. Nepanašu į elgesį poros, apimtos aistros spazmų. Taip pat stiklo skeveldrėlės merginos veide, taip ir likusios nepaaiškintos.

Prie bylos buvo pridėtas ir papildomas ponios Sofi Bel, klebonijos virėjos ir ūkvedės, pareiškimas. Praėjus kelioms savaitėms po tardymo, prieš pat Robino Darento teismą, ponia Bel papasakojo radusi sukruvintą rankšluostį klebonijos virtuvėje žmogžudystės rytą, o vėliau jis prapuolęs. Paklausta, kodėl nepranešė apie tai anksčiau, moteriškė pasakė tuo metu buvusi pernelyg sukrėsta ir nusiminusi ir apie tai visai pamiršusi. Taip pat ji pareiškė, jog po žmogžudystės vikaras ir jo žmona elgėsi labai savotiškai, nors kartu pabrėžė, kad jiedu visada buvę geri ir malonūs darbdaviai, ir tas pokytis visiškai galėjęs atsirasti dėl sukrėtimo. Dar buvo profesoriaus Palmerio nuomonė, jog šis pareiškimas priskirtinas bylos įkalčiams ir kad reikėtų pratęsti tyrimą klebonijoje ir apklausti jos gyventojus, tačiau į šią rekomendaciją nebuvo atsižvelgta.

Li, skaitydama bylos popierius, nesitvėrė savame kailyje. Ji žinojo, kaip Ketei ant veido pateko stiklo – nuo žmogžudystės įrankio, Alberto Kaningo žiūronų. Ji žinojo, kodėl ant apatinio Ketės rūbelio buvo nedaug kraujo – nužudymo metu ji buvo persirengusi elementale. Ir dar ji žinojo, kodėl vikaras, kurio dienoraštis aiškiai rodė žmogų sparčiai netenkant realybės jausmo, galėjo smogti merginai. Jis buvo apkvailintas, neabejotinai ir visiškai. Šis atradimas turėjo sukrėsti visą jo esybę ir pastūmėti ant beprotybės slenksčio. Ji žinojo, kodėl Estera Kaning, pradžioje beviltiškai stengusis nukreipti bet kokį įtarimą nuo savo vyro, paslėpė įkaltį, kurį rado klebonijoje žmogžudystės

dieną, ir kodėl vėliau, pradėjusi įtarinėti vyrą, ji kamavosi kalte ir baime. Li knietėjo su visu savo žinojimu pulti pas ką nors iš vyresnybės, papasakoti policijai, spaudai, bet kam. Tarsi ji būtų galėjusi pakeisti tuos šimto metų senumo įvykius. Tarsi tikrasis žudikas galėtų būti atiduotas į teisingumo rankas ir Esterai netektų nugyventi šešėlių gaubiamo gyvenimo šalia jo.

Teisminio nagrinėjimo metu laikraščiai įsigudrino atkapstyti derančių šiai istorijai iliustracijų. Jie išspausdino Kaningų vestuvinę nuotrauką, darytą 1909 metais. Iš puslapio romiai žvelgė sutuoktinių pora – dvi poros blyškių akių švelniuose jaunuose veiduose, rainelės tokios skaidrios, jog netgi iš nespalvotos fotografijos buvo galima aiškiai spėti jas buvus šviesiai melsvas ar žalsvas. Estera vos vos šypsojosi, švytinti iš laimės. Vikaras, tuokęsis su savo bažnytiniais apdarais, atrodė kiek nerimastingas, jo lūpos nesišypsojo. Li žvelgė į moters veidą, ir jai atrodė, kad ją atpažįsta. Buvo įdėta nuotrauka ir Ketės Morlėj, nužudytosios kambarinės, kurios dėjimasis elementale niekuomet nebuvo viešai aptariamas, net jei tuo metu ir būta įtarinėjančių žmonių. Tai buvo prastos kokybės atvaizdas, nufotografuotas iš tolo Šaltųjų Uosių Giraitėje vykusioje Karūnavimo šventėje 1911-ųjų birželį. Grupelė dailiai apsirengusių damų, tarp jų ir Estera Kaning, trumpam nutraukė savo linksmybes, kad būtų nufotografuotos. Vėliavos ir skėčiai, arbatos stalai, užtiesti skaisčiai baltomis staltiesėmis, ir trijų aukštų padėklai pyragaičiams. O už jų – mažutė, liesa mergina pilka suknele, švaria prijuoste, tvirtai surišta už nugaros, ir minkšta medvilnės kepuraite ant galvos. Ji laiko sidabrinį arbatinuką, lyg trumpam paliovusi pilstyti į priešais išrikiuotus porceliano puodelius. Tai nebuvo gera nuotrauka, ir atstumas per didelis,

kad aiškiai matytųsi jos veidas. Iš po kepuraitės kyšo trumpos juodų plaukų sruogos, o veidas susiraukęs – gal dėl skaisčios saulės šviesos, o gal ir ne dėl to. Tamsūs antakiai liesame prakauliame veide suraukti. *Elementalė*, pagalvojo Li, ir jai sugnybo širdį iš užuojautos merginai.

Kuo daugiau Li skaitė, tuo aiškesni jai darėsi Esteros laiškai, faktai ir užuominos stojosi į vietas. Ji pradėjo rašyti savo straipsnį – jis vis plėtėsi ir plėtėsi – tiek nušviesdama tiesą, kurios taip troško Estera Kaning, tiek prikeldama iš užmaršties žuvusią merginą, kurios vaidmens visoje toje istorijoje niekas anksčiau kaip reikiant nesuprato. O žiūrėdama į Kaningų veidus ir mintyse grįždama prie Esteros laiškų Robinui Darentui, ji padarė dar vieną kaip dukart du aiškią išvadą.

Penktadienio popietę jos apmąstymus nutraukė Marko telefono skambutis.

– Labas, nepažįstamoji. Ar dabar, kai turi savo siužetą, tu mane ignoruoji, ar kaip? – tarė jis.

Li nusišypsojo, dirstelėjo į laikrodį ir pajuto, kad kojos nutirpusios, o nugarą maudžia.

– Ne! Atleisk, Markai. Visai ne. Tiesiog taip įsitraukiau pildyti visas spragas... Tiesą sakant, turiu tau gana reikšmingų naujienų. Saugojau tai akimirkai, kai galėsiu įteikti tau baigtą kūrinį, bet gal turėčiau pasakyti anksčiau.

Ji pakilo nuo stalo skaitykloje ir pasirąžė.

– O kas tai? – paklausė jis.

– O, tikrai ne tokia naujiena, kurią galima pranešti telefonu. Gal nueikime pavalgyti į aludę, – bet pirmiausia susitikime Šaltųjų Uosių Giraitės bažnyčioje. Tarkim, po valandos?

– Sutarta.

– Ir atsinešk tą savo senelio Tomo nuotrauką.

Diena buvo nešalta, vėjuota. Drėgnas vėjas pūsčiojo į juos ir šiureno žolę jiedviem vaikštant palei eiles antkapių, supančių Šv. Petro bažnyčią. Li po pažastim pasikišusi nešėsi puokštę gėlių, celofanas tyliai traškėjo. Baltos lelijos ir vyšniniai žiedai – didelė, ekstravagantiška puokštė.

– Jeigu ieškai Esteros ir Alberto, tai jie ten, – Markas parodė į pailgą kapą netoli gąsdinančio didumo kukmedžio.

– Mes prie jų prieisime. Man reikės nufotografuoti jų kapą straipsniui. Bet pirma noriu pamatyti dar kai ką.

– Tas tavo straipsnis pučiasi kaip reikiant. Gal tau reikėtų paversti jį knyga? – pasiūlė jis.

Li patylėjo, jos veide pražydo šypsena.

– Tai absoliučiai nuostabi mintis. Ir kodėl gi ne? Turiu į valias apie ką rašyti. Teosofija, apgaulė su fėjomis, žmogžudystė, teismo klaida...

– O ką, būta teismo klaidos? Juk dėl jos nužudymo kaltas buvo teosofas, sprendžiant iš to, ką man papasakojai.

– Taip, bet ir vikaras turėjo sulaukti atpildo už tai, ką padarė. Ne vien tavo prosenelis, – pasakė Li ir luktelėjo, kol Markas suvirškins šią pastabą.

– Ką nori pasakyti „vikaras, ne vien mano prosenelis“? Vikaras *buvo* mano prosenelis, – pasakė jis.

Li šypsodamasi papurtė galvą.

– Ne, – pasakė. – Kas sieja tuos du laiškus, kuriuos saugojo Robinas Darentas? Ką Estera juose abiejuose mini?

– Na... abejonės, baimė, įtarimai... meldimas informacijos...

– O kas dar? – neatlyžo ji. Markas papurtė galvą. – Jos *vaikas*, Markai. Abiejuose ji pasakoja apie savo vaiką. Pirmame – kad ji

greit gimdysianti ir mananti, jog tai bus berniukas, antrame išsamiai nupasakoja jau pradėjusį vaikščioti.

– Galbūt, bet kas iš to? Ji greičiausiai rašė apie jį ir visuose kituose laiškuose.

– Gal taip, o gal ne. Gal jis neketino atsikratyti kitų. Bet kodėl ji iš viso užsiminė apie savo kūdikį žmogui, nuteistam už nužudymą, kuriam rašyti jai aiškiai nesmagu ir kuriam ji turi svarbesnių dalykų apsakyti?

– Nežinau... o ar ne visos jaunos mamytės šiek tiek kuoktelėjusios dėl savo vaikelių? – atrėmė jis.

Iš užpakalinės kišenės Li išsiėmė spausdintą lapą.

– Radau laikraščio archyve – tai Estera ir Albertas savo vestuvių dieną.

– O, tai štai kaip jie atrodė. Nuostabu, – tarė Markas.

– Ar atsinešei Tomo nuotrauką? Esteros sūnaus? Galiu pažiūrėti? – paprašė Li. Markas ištraukė nuotrauką iš apsiausto kišenės ir padavė jai. Ji sudėjo abu atvaizdus greta. Plonas spausdintas lapas šiek tiek plazdeno vėjyje. – Ar pastebi ką?

Markas, kurį laiką klusniai patyrinėjęs portretus, patraukė pečiais.

– Nežinau. O ką turėčiau pamatyti?

– *Akys*, Markai. Bet kuris A lygio biologijos studentas tau pasakytų – dviem mėlynakiams sutuoktiniams turėti rudų akių vaiką beveik neįmanoma. Tomas nebuvo *Alberto* sūnus. Jis – Robino Darento sūnus.

– Dieve mano... ar tu įsitikinusi?

– Taip, aš įsitikinusi. Jiedu, matyt, turėjo trumpą meilės romaną ar kažką panašaus. Kažką, kas, žinoma, baigėsi labai nekaip, kai įvyko žmogžudystė ir visa kita. Jei nori, Federalinė karo

aukų laidojimo komisija gali tau atlikti DNR testą. Tavo prosenelis buvo teosofas, nuteistas už žmogžudystę, kurios nepadarė, ir išsiųstas kovoti į apkasus kaip daugybė kitų nuteistųjų. Ir žuvo tenai drauge su visom savo neatskleistom paslaptim. Iki dabar.

Jie dar kiek pavaikščiojo ieškodami, ir Li akys nušvito pamačius ieškomą vardą.

– Štai! Štai kur ji, – šūktelėjo, bet jos jaudulys greit dingo, užslopintas kitų jausmų.

Tai buvo nedidelis antkapis, toks nugairintas vėjų ir apžėlęs kerpėmis, kad lengvai galėjo likti nepastebėtas. Jis buvo kiek įkypai įdubęs, o priešais jį niekieno neprižiūrimos kuokštais augo žolės. Vos matėsi iškalti žodžiai – vardas ir epitafija. *Katerina Morlėj, 1889 balandis–1911 rugpjūtis. Saugi Viešpaties prieglobstyje.*

– Jos pravardė, sprendžiant iš bylos dokumentų, buvo Juodoji Katė, – tarė Li.

– Kodėl? – paklausė Markas, jiedviem palinkus ties antkapiu.

Jis ištiesė ranką ir nykščiu nubraukė šiurkščias kerpes nuo iškalto vardo.

– Kas žino? Po tiekos metų kai kurių dalykų tiesiog nebeįmanoma išsiaiškinti. Greičiausiai tai užuomina į jos charakterį, – atsiduso Li.

Ji padėjo ant kapo puokštę gėlių, ir jos atrodė netinkamos tai vietai dėl savo perdėto ryškumo.

– Dieve, jai tebuvo dvidešimt dveji. Tokia jaunutė. Ar kartais nesiruoši man pateikti dar kokios staigmenos? Gal Ketė Morlėj buvo mano seniai prarasta pusseserė ar kas panašaus? – nusišypsojo Markas.

Li papurtė galvą.

– Ne. Nieko panašaus.

– Ką gi, tau pavyko. – Jis paplekšnojo per Ketės Morlėj antkapį. – Išsiaiškinai negyvo kareivio tapatybę *ir* kartu įminei žmogžudystės mįslę. Ir sugebėjai ištraukti mane iš namų. Ačiū tau, Li, – rimtai pasakė jis.

– Nedėkok man – tai tau ačiū už visą tavo pagalbą! Be tavęs nebūčiau to padariusi, – susidrovėjusi atsiliepė Li.

– Būtumei.

– Ką gi. Dėkui Dievui, kad tą pirmąjį vakarą nusprendei užsukti į „Siūbuojantį tiltą" pintos alaus. Nesu tikra, kad man būtų užtekę ryžto dar kartą pasibelsti į tavo duris po ano pirmojo priėmimo.

– O aš greičiausiai nebūčiau atidaręs. Ir padaręs milžinišką klaidą, – tarė jis.

Li šykščiai šyptelėjo ir nudūrė akis į antkapį tarp jųdviejų. Įdėmus jo pilkų akių žvilgsnis trikdė, jai buvo sunku susikaupti. Stojo nejauki pauzė, ir tik vėjas tyliai šiureno spalvingas gėles.

– Taigi... kada bus tasai susitikimas su tavo... kontaktiniu asmeniu iš Karo aukų laidojimo komisijos? Kur bus paskelbtas didysis atradimas – kareivio vardas? – paklausė Markas tariamai dramatiška gaida, tariamai abejingu tonu.

Kurį laiką Li stebėjo jį, stovintį už Ketės kapo, paskui jis nusuko žvilgsnį tolyn per kapines, į niūksantį tamsų kukmedį.

– Rytoj. Jo tėvų namuose bus vakarėlis. Pasakiau, kad ten viską ir atskleisiu. – Ji norėjo dar ką nors pridurti, bet nerado žodžių.

– Vakarėlis. Skamba gerai. Ar nori, kad tave nuvežčiau? Regis, sakei pirma, kad Saryje? Tai netoli. Tuomet galėsi ramiai išgerti, – nerūpestingai pasiūlė jis.

– O, labai miela iš tavo pusės, bet tikrai nėra reikalo vargintis...

– Čia joks vargas, – skubiai pasakė jis.

– Tiesiog gali būti... šiek tiek... na, supranti, – nesmagiai sumurmėjo ji. Suvokė nenorinti, kad jis atsidurtų netoli Rajano. Tarsi Markas kažkaip nuo to galėtų užsikrėsti, susitepti jos liguistais jausmais, nuodingais jos praeities skutais.

– Keblu? – spėjo jis.

Li patraukė pečiais, nesiryždama pažvelgti jam į akis. Staiga pasijuto siaubingai kalta, tarytum būtų nutverta sukčiaujant.

– Galbūt.

– Klausyk, aš neužeisiu į vidų ar panašiai. Tik pavėžėsiu tave. Jei tinkamai suprantu, tau ten nukakus neprošal bus išgerti. Gerai?

Li žvilgtelėjo į jį ir nusišypsojo.

– Gerai. Ačiū.

– Tai ką tu dabar veiksi? – pasiteiravo Markas kitą dieną jiems važiuojant į rytus M4 magistrale.

Kelionė buvo keista ir nejauki; Li jaudulys dėl savo atradimo, kurį ruošėsi atskleisti Rajanui, pynėsi su įtempta tyla automobilyje.

– Manau, grįšiu namo, – tarė ji. – Atgal į Londoną, pradėti rašyti knygos. Turiu pasikalbėti su savo agentu – ir prisistatyti leidėjams. – Ji pažvelgė į jį. Markas linktelėjo, nusišypsojo, bet nieko nepasakė. – O kaip tu? – paklausė Li.

– Ko gero, turėčiau pagalvoti apie naują pradžią. Imtis darbo paieškų, nustoti graužtis pasislėpęs tėčio name. Gal mėginsiu

jį parduoti. – Jo balsas išdavė, kaip mažai entuziazmo jam kelia tokie ateities planai.

– Neprieštarausi, jei prieš jį parduodant atvažiuosiu padaryti vienos kitos nuotraukos? Savo knygai?

– Tu gali atvažiuoti bet kada, kada tik nori, Li, – švelniai tarė jis, ir Li pasimuistė sėdynėje, nevikriai čiupinėdama aplanką su dokumentais, gulintį sterblėje.

– Tikiuosi, tai nepaveiks prašomos kainos – kad atskleisiu visam pasauliui, jog čia kadais gyveno žudikas, jo svetimaujanti bendrininkė ir apsišaukėlis teosofas!

– Bet koks viešumas yra į naudą, tiesa? – nusijuokė Markas. – Aš nemanau, kad taip jau ir teisinga būtų vadinti Esterą jo svetimaujančia bendrininke, kaip tu sakai.

– Neteisinga. Nesijaudink – aš padarysiu viską, kad skaitytojai suprastų, kaip sunkiai ji su tuo grūmėsi, – užtikrino jį Li.

Jie važiavo toliau tylėdami, ir Li apmąstė penkis skirtingus būdus pokalbiui užmegzti, paeiliui vieną po kito atmesdama.

– Štai, va šitas namas, – pasakė ji, palinkdama į priekį ir jausdama staigius nervinės įtampos spazmus skrandyje.

Markas įvažiavo į dailų, platų gudronuotą kelią su varteliais po penkis skersinius iš abiejų pusių. Namas buvo nepriekaištingi naujojo Jurgių stiliaus rūmai, trijų aukštų, su ilga eile garažų, papuoštų žalvario vėtrungėmis, blyksinčiomis saulėje.

– Gražu, – pastebėjo Markas. – Šitiems nepristigtų vieno ar kito skatiko, ar ne?

– Nei trijų, nei keturių, – neutraliai sutiko Li.

Ji atsisegė diržą, nubraukė atgal plaukus ir nervingai aplaižė

lūpas. Įkvėpė oro, ketindama padėkoti Markui už atvežimą, bet jis užbėgo jai už akių.

– Jei nori, kad vėliau tave paimčiau...

– Ne, ne. Viskas gerai. Iki stoties penkios minutės taksi, o nuo ten važiuosiu atgal į „Siūbuojantį tiltą“. Labai ačiū už atvežimą ir už... visą tavo pagalbą, Markai. Tu buvai fantastiškas.

– Gal ne toks ir fantastiškas, – tyliai pasakė jis.

Li nurijo seiles, apsimetė neišgirdusi pastabos, nesupratusi jo prašymo. Jos širdis plakė aukštai gerklėje.

– Na, šiaip ar taip, aš grįšiu. Ir gana greit – man reikia dar kartą peržiūrėti Niuberio policijos bylas, laikraščio archyvus...

– Žinoma. – Jis žiūrėjo į šalį, trindamasis skruostą. – Klausyk, ar tikrai nenorėtum, kad truputuką tavęs palaukčiau? Aš nieko prieš. Gali būti... šiek tiek keblu tenai. Susirinkusi visa šeima ir panašiai...

– Neabejoju, kad taip ir bus. Bet man viskas bus gerai, tikrai – nelauk manęs. Aš nežinau, kiek viskas užtruks, ir negaliu pakęsti minties, kad tu čia sėdėsi laukdamas manęs... – Li nuraudo, lyg staiga jos žodžiai būtų ėmę reikšti kažką nepalyginti svarbesnio nei pavėžėjimas atgal į Berkšyrą.

Markas atidžiai ją stebėjo, bet Li nesusigriebė, ką dar pasakyti.

– Jei tu tikrai įsitikinusi, – tarė jis.

Li pasilenkusi pabučiavo jį į skruostą. Jo oda buvo šilta, šiurkštoka, jau prašėsi skustuvo. Jo kvapas keistai atsiliepė jai paširdžiuose. Jos pulsas pagreitėjo, mintys susipynė.

– Dėkui, Markai. Aš... netrukus pasimatysime.

Ji išlipo iš automobilio jam nespėjus praverti burnos. Krūtinę keistai spaudė, ir ją užliejo baimingas jaudulys, kad pamatys Rajaną. Išgirdo, kaip už nugaros Markas apsuka automobilį įva-

žiavęs į keliuką ir išvažiuoja atgal į kelią. Nuo to garso ji apmirė ir greit atsigręžė pažvelgti į jį. Jam išvažiavus, ūmai pasijuto nuoga ir pažeidžiama. Stabtelėjo ant laiptelio prie paradinių durų, sustingusi, dvejodama.

Kaip tik tuomet durys atsidarė, ir išėjo besišypsantis jai Rajanas.

– Man pasirodė, kad išgirdau automobilį. Tu kaip visada pačiu laiku. Užeik. Ar išsiaiškinai, kas tas mūsų paslaptingasis? Mirštu iš smalsumo, – išbėrė jis.

– Aš... išsiaiškinau, – pasakė Li, ūmai pristigusi kvapo.

Jos akys naršė jo veidą, pažįstamus, nuostabius jo bruožus. Kažkas buvo pasikeitę. Kažkas, ko ji negalėjo tiksliai įvardyti. Jis atrodė kažkoks netikroviškas. Dirbtinis. Jo netvarkingi plaukai ir žaisminga berniokiška šypsena nebetiko jo amžiui, buvo paviršutiniška.

– Aš taip džiaugiuosi, kad atvažiavai, Li, – tarė jis švelniai, lyg jausdamas jos dvejones. Pirštu patapšnojo jos laikomą segtuvą. – Ar čia ta medžiaga? Tai, ką tu ištyrei? Užeik gi, ko stovi – nestypsok ant laiptelio.

Li vienu gaistu peržengė slenkstį, bet ir vėl sustojo.

– Taip. Taip, tai ta medžiaga. Rajanai, aš... man reikia su tavim pasikalbėti. Apie tai, kas įvyko Belgijoje... – pradėjo ji, bet ją sustabdė ūmai prapliupęs moters juokas ir prieškambaryje švystelėję kaštoniniai plaukai. Ji pamatė, kaip įsitempia Rajano veidas, kaip mažumėlę krypteli jo šypsena. Pamatė, kaip budriai jis stebi ją.

– Ar ten Ana?

– Li, nepradėk...

– Nepradėti? *Nepradėti?* – Pyktis ją nutvilkė it žaibo blyksnis. – Tu nesakei, kad ji čia bus. Maniau, ji dar Valstijose.

– Na, taip. Bet kažin ar ji galėjo praleisti savo tėvo gimtadienio šventę, ką?

– *Patėvio* gimtadienio šventę, – pataisė Li. – Labai svarbus skirtumas, ar nemanai?

– Tik ne šiuo atveju. Li, paklausyk. Mano tėvai tikrai nori tave pamatyti. Jie pasiilgo tavęs, mes visi pasiilgome. Ar negalėtum tiesiog užeiti ir... pamiršti visa kita? Dabar ne laikas kelti scenas.

Jis kalbėjo švelniai meilikaujančiu balsu, kuriam kadais atrodė neįmanoma atsispirti. Nepajėgė jam atsispirti jo kambaryje Belgijoje. Dabar jis skambėjo įsiteikiamai ir gailiai. Rajanas paėmė jos ranką ir nykščiu perbraukė krumplius. Ji laukė, kad jo prisilietimas nudegins, laukė nuvilnijančių per odą šiurpuliukų. Nieko neįvyko.

– Tu teisus, – visai ramiai tarė ji. Ištraukė savo ranką. – Daugiau scenų aš nekelsiu. Bent jau ne tau. Tu miegojai su savo įsesere man nežinant visą tą laiką, kai buvome kartu, o paskui privertei mane laikyti tai paslaptyje. Meluoti visai tavo šeimai, kurią, turėčiau pridurti, aš visada mėgau ir gerbiau ir kuri tikrai nenusipelno turėti tokį sūnų kaip tu. Ir kas tu per subingalvis, Rajanai? – Ji nepatikliai pakratė galvą.

Už jų koridoriuje kažkas sujudėjo, paskui stojo pribloškianti tyla, kokia ištinka žmones, negalinčius patikėti savom ausim.

– Li, tyliau, po perkūnais! – sušnypštė įsiutęs Rajanas.

– Regis, jau per vėlu, – šaltai atsakė ji. – Sudie, Rajanai. Nesitikėk dar kada mane pamatyti ir iš rimtųjų – *iš rimtųjų* – nebandyk vėl susisiekti su manim. – Ji atsuko nugarą jam ir jo nepatikliam žvilgsniui, nulipo laiptukais ir pasuko prie vartų. Ten stabtelėjo ir atsigręžė. – Kareivis vardu Robinas Darentas. Jis buvo kalinys. Gali paieškoti likusių gyvų giminaičių, bet abe-

joju, ar ką rasi. O dėl viso kito turėsi palaukti, kol išeis mano knyga! – šūktelėjo.

Ji neatsigręžė. Nuėjo šalin, mikliai žengdama ilgais, ryžtingais žingsniais. Jautėsi nervinga, nekantri, bet eidama susiprotėjo, kad nervinasi ne dėl palikto Rajano, o dėl kito, pas kurį netvėrė noru kuo greičiau grįžti. Vildamasi, kad dar ne per vėlu, ji išsiėmė iš rankinės telefoną ir nevikriais iš jaudulio pirštais pradėjo rinkti numerį. Nuspaudė ne tą klavišą ir tyliai keikdamasi turėjo imtis iš naujo. Iš kitos gatvės pusės pasigirdęs kurtinamas automobilio signalas ją išgąsdino. Kilstelėjusi galvą išvydo pažįstamą purviną reno, pastatytą už dvidešimties jardų nuo namo. Iš už vairo jai mojo Markas, jo akys buvo susirūpinusios, bet veide šypsnys. Li veide pražydo plati palengvėjimo šypsena, ir nušvitusi ji irgi jam pamojavo. Lengvais džiaugsmingais žingsniais ji kirto kelią ir nubėgo prie jo automobilio.

1911

Orai keičiasi, atsėlina ruduo – rytais pastebimai vėsu, medžiai visur po truputį ima dabintis bronzos, aukso ir ruda spalva. Tesė pakrantės taku eina į Tačamą išsiųsti dviejų ponios Kaning laiškų. Mintyse ji kruopščiai atkartoja kryptį, susirūpinusi, kad gali paklysti, o grįždama neberasti klebonijos. Ji dar tik dvi savaites čia dirba, ir viskas dar jai keista – pradedant aplink plytinčiomis atviromis didžiulėmis erdvėmis, baigiant tyla ir ramybe; o kur dar skanus karštas maistas po tiekos mėnesių žiaurybių ir nepritekliaus Holovėjuje ir Frošam Hause. Ji negali susilaikyti – suvalgo viską, kas padedama ant stalo, ir įduba tarp klubikaulių jau ima išsilyginti, pilvas ir rankos apvalėja. Sofi Bel, regis, tuo patenkinta. Virėja kalba nedaug, jos apskritas kaip mėnulis veidas iškamuotas rūpesčių, bet ji šypsosi Tesei, retsykiais patapšnoja per petį ir gerai su ja elgiasi. Daugiausia moteriškės dėmesio atitenka perkarusiai beglobei katytei juodu baltu kaileliu, atklydusiai prie virtuvės durų prieš kelias savaites, ją Sofi priėmė su kone prietaringu atsidavimu. Peni ją grietinėle iš lėkštelės, o ruošdama inkstų pudingą atideda jai nuopjovas.

Tačiau Sofi Bel nedavė jai jokio vardo ir šaukia tiesiog „kate“, taigi Tesė paslapčiom praminė ją Išdykėle.

Estera Kaning atrodo keista moteris, tikras nervų kamuoliukas, nuolat nerimaujanti, tačiau ji aiškiai stengiasi, kad Tesė pasijustų saugi ir laukiama. Jos kalbėjimas švelnus, – ir kaip tai skiriasi nuo Džentelmeno ir ponios Hedingli. Nuo daugybės įvairių prižiūrėtojų ir šeimininkų, kuriuos pastaruoju metu jai teko ištverti. Estera Kaning kalba ir juda taip, tarsi kambario kertėje kažkas miegotų, o ji bijotų tą kažką pažadinti. Ji dažnai priglaudžia ranką prie pilvo lyg ką saugodama, ir Tesė svarsto, ar tik ji nesilaukia. Ji tikisi, kad taip ir yra. Šitie namai atgytų gimus vaikeliui. Vikaras išsiblaškęs ir tylus. Jis nėra ištaręs Tesei nė poros žodžių; kažin ar išvis pastebėjo jos atvykimą. Tesei tas tinka. Per pastaruosius sunkius savo gyvenimo mėnesius ji matė užtektinai ir nebėra linkusi pasitikėti vyrais – net ir dvasininku. Namų ūkis sklandžiai tvarkomas be jokių pastangų iš jo pusės. Ir visur namuose justi, kad nėra Ketės, – tai neminima, bet ir neišvengiama. Pievoje paliktame krepšyje policija rado jos paskutinį laišką Tesei. Pagaliau jis ją pasiekė, kai ji atvyko į Šaltųjų Uosių Giraitę ir pirmąsyk išgirdo apie draugės mirtį. Žinia iš kapo privertė ją vėl apsiverkti, vos tik susidorojus su pirmąja sielvarto banga. Tesė yra čionai todėl, kad nėra Ketės. Visi klebonijoje tą žino, ir Tesė svarsto, ar taip bus visuomet.

Ji giliai atsikvepia, sulaiko beištrykštančias ašaras, kurias sukėlė mintis apie nužudytą draugę. Ji nenori eiti per niekuo dėtas pievas, kur visa tai įvyko. Renkasi ilgesnį kelią – takeliu, paskui pakrantės taku šalia tilto. Niekas jai ir nesako, kad turėtų elgtis kitaip. Jei kur nors vaidenasi Ketės šmėkla, tai kaip tik tose pievose, piktai vaitodama, kaip arti laisvės ji buvo, kaip arti

savo naujo gyvenimo pradžios. Kad ir kokios būta priežasties jai susitikti su teosofu tą rytą, jei tik ji nebūtų to dariusi, jei būtų patraukusi tiesiai pas Džordžą, ji dabar būtų su juo, mylinti ir besijuokianti, spinduliuojanti tą šviesų tvirtumą, kuris Tesę traukė kaip mėnulis vandens srovę. Toji neteisybė tokia didžiulė, tokia karti, jog Tesė, pykdama ant Dievo, pamaldų pabaigoje negali kalbėti Viešpaties maldos. Jos akys lieka atmerktos, o lūpos sučiauptos. Vieną rytą, netrukus po savo atvykimo, ieškodama naktipuodžio, ji po lova rado numestą nedidelį žalvarinį krucifiksą. Rūpestingai viską apgalvojusi paliko jį tenai. Po to, kas padaryta Ketei, Dievas turės įrodyti Tesei savo gerumą.

Ji eina ir eina, ir pagaliau palei kanalą ima rodytis pastatai. Ji girdi balsus, juoką, vandens pliuškenimą. Nervingai stabtelėjusi, tvirčiau susisiaučia šaliku pečius ir atsargiai žengia toliau. Prie tilto, kur jai reikia pasukti į kelią ir eiti juo iki miesto centro, maudosi būrelis berniukų, išmėtę savo mokyklinius švarkelius ir šiaudines skrybėles ant žolėto kranto. Tai lyg ir improvizuotos plaukimo varžybos, paleidus berniukus iš mokyklos, ir ant tilto pasižiūrėti į juos susirenka minia – vyrai, moterys, vaikai. Tesė prisideda prie jų, neužtikrintai šypsosi, juokiasi iš berniūkščių kvailiojimų, mat jie sugalvojo plaukimo su cigarete lenktynes – nugalės tas, kuris su ja dusyk perplauks kanalą iki tolimojo kranto ir atgal ir sugebės išlaikyti ją tebedegančią, nepaisydamas smarkaus taškymosi aplinkui.

Galiausiai Tesė pasigręžia eiti į miestą, bet kaip tik tuomet pasirodo iš rytų pusės lėtai pukšnojantis garinis laivelis. Ji stabteli pasižiūrėti į jį, o laivininkas, susikišęs į burną pirštus, veriamai sušvilpia įspėdamas, ir berniokai pasitraukia jam iš kelio, ropščiasi ant krantų. Laivas senas ir apdaužytas, apsigaubęs garų

ir dūmų debesimis. Tačiau jis šviežiai nudažytas, nors ir ne iki galo. Kajutė išdažyta čigoniškom spalvom – žaliai, raudonai ir geltonai. Šonai vis dar išblukę ir apsilupinėję, išskyrus laivo vardą, tvarkingai išraitytą baltom raidėm tamsiai mėlyname fone. *Juodoji Katė.* Tesei suspurda širdis, ir ji pabėgėja prie tilto šono, kad geriau įsižiūrėtų. Vyriškis prie šturvalo tvirtai sudėtas, veidas nugairintas vėjo. Jis šypsosi praplaukdamas ir dėkoja berniokams, bet akys jo liūdnos. Tesė negali atitraukti žvilgsnio nuo jo ir jai dingojas, kad pažįsta jį, – tas jausmas toks stiprus, kad vieną akimirką, kai jis atsiduria arti, ji vos jam nešūkteli. Tesė stebi, kaip laivas plaukia tolyn ir dingsta iš akių, ir ūmai nusiramina. Rudeniška saulė švelniai glosto jai veidą, ir ji pasuka į Tačamą jausdama, kad viskas bus gerai. Kad jai bus gerai. Jaučiasi taip, tarytum šalia jos žengtų draugė.

Padėka

Reiškiu savo meilę ir dėkingumą mamai ir tėčiui, Charlie ir Luke'ui už visą jų paramą, kantrybę ir entuziazmą; savo nuostabiajai redaktorei Sarai O'Keeffe už visą jos sunkų triūsą ir įžvalgas ir ne mažiau nuostabiai savo agentei Nicolai Barr už patarimus, skaitymą ir tiesos sakymą. Galiausiai dėkoju Ranaldui Leaskui iš Federalinės karo aukų laidojimo komisijos už atsakymus į mano klausimus, susijusius su jų darbo ypatumais.

Autorės pastabos

Siekdama geriau suprasti teosofiją, aš gausiai rėmiausi Rudolpho Steinerio „Teosofija“ (*Theosophy*, 1910), H. P. Blavatsky „Raktas į teosofiją“ (*The Key to Theosophy*, 1889) ir Peterio Tompkinso „Slaptasis gamtos gyvenimas“ (*The Secret Life of Nature*, 1997). Taip pat yra puiki Johno M. Lyncho apžvalga jo pratarmėje 2006 m. „Bison“ išleistam Arthuro Conano Doyle'io tekstui „Fėjų pasirodymas“ (*The Coming of the Fairies*). Visos ir bet kurios teosofijos interpretavimo klaidos yra tik mano ir Robino Darento.

Robino Darento perpasakotas Geoffrey Hodsono susidūrimas su undinėmis paimtas iš Hodsono susitikimo aprašymo, kaip pateikta „Slaptajame gamtos gyvenime“ (žr. anksčiau), – nors šis Hodsono susitikimas iš tiesų įvyko tik 1922 metais.

Ketės prievartinio maitinimo aprašymas remiasi ataskaita, išspausdinta *British Medical Journal* 1912 m. rugpjūčio numeryje, taip pat Mary R. Richardson aprašyta savo patirtim knygoje „Juokas kaip iššūkis“ (*Laugh a Defiance*, 1953).

Nors kai kurios romane aprašomos vietos ir pastatai Tačamo apylinkėse tikrai egzistuoja, įskaitant „mėlynųjų apsiaustų“ mokyklą, ir tam tikra su tom vietom susijusi informacija istoriškai tiksli, visos siužeto linijos ir veikėjai yra grynas vaizduotės vaisius.

„Nematomųjų“ skaitymo grupės pastabos

Trumpai

Ketę hipnotizavo traukinio greitis. Ji mielai būtų važiavusi juo visą kelią į Vakarų kraštą, prie jūros. Tai būtų buvusi tam tikra laisvės apraiška. Kartą ji matė jūrą – vienos dienos išvykoje į Vitsteiblį, kai jai buvo aštuoneri, – ir įsiminė tai kaip vieną iš laimingiausių dienų savo gyvenime. Ji troško vėl išvysti jūrą. Tačiau pernelyg greitai priartėjo jos stotelė, ir traukinys sulėtino greitį, norom nenorom išplėšdamas ją iš svajonių. Tačamas buvo maža kukli stotis, nušviesta 1911-ųjų ankstyvos vasaros saulės spindulių, ir išlipusi iš traukinio Ketė troško būti bet kurioje kitoje pasaulio vietoje, tik ne čionai.

Praėjus šimtui metų, Li susigriebė vėl bėganti nuo Rajano. Kodėl ji sutiko atvažiuoti į Iprą? Pirmą kartą išvydusi prieš daugel metų mirusio kareivio kūną, ji vos galėjo patikėti savo akimis, taip gerai jis buvo išsilaikęs. Žiūrint tam tikru kampu jis beveik atrodė miegantis. Tuomet Rajanas kvailai šį tą leptelėjo ir ji neprotingai sureagavo. Ji sutiko atvažiuoti ir pasižiūrėti vien todėl, kad Rajanas jos paprašė, – apgailėtina... Bet kokia už to galėtų slypėti istorija jos reportažui? Federalinė karo aukų laidojimo komisija identifikuodavo kareivius, jei galėdavo; gal ji galėtų aprašyti procesą, bet visgi... kodėl Rajanas *paprašė* jos atvažiuoti? Ar jis gailėjosi dėl to, kas tarp jų įvyko?

Tačiau Rajanas išsekė paskui ją iš patalpos ir papasakojo šį tą daugiau. Prie palaikų buvo rasti laiškai. Kruopščiai užsandarinti vandens nepraleidžiančioje skardinėje dėžutėje, jie išliko visus tuos metus ir tebebuvo įskaitomi. Laiškai be galo suintrigavo – apie kokią istoriją juose taip niūriai užsimenama? Žinoma, tai sugundytų kiekvieną žurnalistą...

Ponia Bel, pasitikusi Ketę stotyje, toli gražu neatrodė tokia, kaip įsivaizdavo Ketė. Sofi Bel vardas skambėjo lengvai ir dailiai, bet vardo savininkės būta milžiniškos. Kai ponia Bel įlipo į ponio traukiamą vežimą, šis pavojingai pakrypo į šoną. Ponia Bel buvo naujųjų Ketės darbdavių – pastoriaus Alberto Kaningo ir jo žmonos – ūkvedė ir netrukus ėmė aiškinti Ketei apie jos naujas pareigas, tuo pat metu rodydama savo nepalankumą. Ketė buvo su tuo apsipratusi, juolab kad jos plaukai neįprastai trumpai nukirpti.

Estera Kaning taip pat turėjo savų nuogąstavimų dėl Ketės tarnybos, tvirtai tikėdama, kad priimti ją, neatsižvelgiant į jos praeitį, būsianti pagirtina krikščioniška geradarybė. Ji taip pat jautė palengvėjimą, kad prisidėjus dar porai darbo rankų palengvės našta poniai Bel, nebepajėgiančiai sunkiai dirbti. Ji žinojo, kad Ketė turėjo bėdų dėl savo sufražistinių įsitikinimų ir net buvo uždaryta į kalėjimą, bet nežinojo apie Ketę slegiančią kaltę – dėl padaryto blogio, kurį Ketė buvo pasiryžusi žūtbūt atitaisyti.

Kai Ketė kaip įmanydama geriau įsitaisė savo naujajame gyvenime ir Berkšyro kaime įsitvyrojo ilga, karšta vasara, Estera susimąstė apie Ketės pravardę – Juodoji Katė. Pastorius vis karščiau žavėjosi nauju teosofijos pasauliu ir troško pripažinimo jo sluoksniuose. Būdamas visiškai įsitikinęs, kad matė elementalus, kuriuos egzistuojant teigia teosofija, jis pasikvietė žinomą specialistą Robiną Darentą paviešėti į savo namus.

Tačiau Darentas nebuvo visai toks, koks dėjosi esąs, o pastorių užvaldė tam tikras vis stiprėjantis apsėdimas. Ar Juodoji Katė atsinešė prakeiksmą? Ir kai galų gale įvyko tragedija, ar buvo galima nuslėpti tiesą?

O ar po šimto metų tiesa galutinai išaiškės?

„Nematomųjų" kontekstas

Pirma paskata romanui atsirasti buvo atsitikimas su Kotinglio fėjomis 1917 metais, kai dvi jaunos mergaitės padarė pluoštą fotografijų, lyg ir įrodančių fėjas egzistuojant. Ne mažiau nei nuotraukos mane įkvėpė faktas, kad šitiek daug to metų gerbiamų žmonių, tarp kurių žymiausias – seras Arthuras Conanas Doyle'is, buvo pasiruošę tikėti, jog ir nuotraukos, ir fėjos esančios tikros. Gerokai vėliau viena iš mergaičių, Frances Griffiths, prisipažino, kad dauguma nuotraukų buvo suklastotos panaudojant popieriaus iškarpas, bet primygtinai tvirtino, jog viena iš jų – „Fėjos buduaras" – esanti tikra ir kad Kotinglyje tikrai būta fėjų. Tai savaime įkvepianti idėja: pasinaudoti klastotėmis, norint įrodyti pasauliui tam tikro dalyko tikroviškumą; ir tai paskatino mane susimąstyti, kiek toli žmogus gali eiti, įtikinėdamas kitus patikėti.

Nuo šito ir pradėjo rutuliotis „Nematomųjų" siužetas. Norėjau suvesti bauginamai skirtingų nuomonių ir pažiūrų personažus gyventi po vienu stogu ir pasižiūrėti, kaip jie sureaguos į naujieną, kad netoliese gyvena fėjos! Bet kuris romanas, kurio veiksmas vyksta Edvardo laikų Anglijoje, neišvengiamai turi paliesti tuometę klasinę visuomenės sanklodą, ir taip gimė Ketės Morlėj personažas – jaunos moters, tariamai žemesnės už savo

darbdavius, o iš tiesų kur kas pralenkiančios juos protu, darbštumu ir liberaliu mąstymu. Pati turėdama tarnystės patirties, aš galėjau lengvai tapatintis su jos kasdienio gyvenimo monotonija, nepasitenkinimu ir jos laisvės ilgesiu. Kovodama dėl vietos naujoje pasaulio tvarkoje, dėl savarankiško gyvenimo kelio, Ketė parodo mums kai kuriuos suvaržymus ir spaudimą, vyravusius visuomenėje prieš šimtą metų.

Tam tikra prasme Albertas Kaningas ir jo žmona Estera atstovauja senajam pasauliui – jiedu yra naivūs, patiklūs ir paklūstantys tradiciniams socialiniams ir religiniams diktatams. Anglijos kaimo parapija galbūt ryškiausiai įkūnijo visus sustabarėjusius Viktorijos laikų idealus, kuriuos Edvardo epochos reformuotojai su tokiu vargu siekė pakeisti. Tokiems žmonėms kaip Estera ir Albertas didelis sukrėtimas susidurti su tokiais kaip Robinas ir Ketė ir su jų atsineštomis radikaliomis idėjomis; taigi tai pasakojimas ir apie tai, kaip įsisenėję papročiai ir mintys apverčiami aukštyn kojomis arba atmetami, arba dėl jų kovojama. Staiga visi personažai susidūrė su galingais naujais jausmais: geismu, ambicijom, tikėjimu, pavydu, skriauda, dorybingumu. 1911 metais Anglija balansavo ties eros pabaigos riba, grėsmingai artinosi Pirmasis pasaulinis karas ir visi pokyčiai, kuriuos jis turėjo atnešti. Norėjau, kad „Nematomųjų“ siužetas ir personažai daugeliu atvejų tai įkūnytų.

Kai prireikė sugalvoti knygai veiksmo vietą, neteko toli ieškoti. Rašydama aš gyvenau Berkšyre netoli

Tačamo, o vandens užliejamosios pievos, supančios tą miestuką, labai žavios. Buvo lengva įsivaizduoti Albertą, vaikštantį jomis auštant, apžavėtą ir užliūliuotą viso to grožio; įsivaizduoti, kaip jis regi daugiau, nei iš tiesų būta, – antgamtišką pasaulį drauge su gamtiškuoju. Tai pasakiškas, tingiai mirguliuojantis peizažas – kaip tik tokia vieta, kur jūs galėtumėte išvysti fėjas... Taip pat norėjau, kad Ketė jaustųsi taip, lyg būtų priversta palikti viską, kas jai pažįstama, o tam, kas užaugo Londono tirštumoje, ši kaimiškoji vietovė turėtų būti visiškai svetima. Aš nusitvėriau galimybės patyrinėti šitą regioną, jo kanalų prekybą 1911-aisiais ir įtraukiau kiek galėdama daugiau tikslios istorinės medžiagos, kad parodyčiau to meto gyvenimo tempą ir tai, kaip toli nuo Londono anuomet jautėsi žmogus, palyginti su šiandiena.

Šiuolaikinis Li personažas išties atstovauja mano pačios žavėjimuisi istorija: jauduliui, kurį man teikia tikro istorinio siužeto tyrimas, žvalgymasis po seną pastatą ar senovinio artefakto naudojimas. Mūsų visų gyvenimai yra padarinys istorinių įvykių, apie kuriuos paprastai nė nenutuokiame, ir nesužinotume apie juos, jeigu ne viliojančiai šmėstelintys įspūdžiai, kuriuos mums sukelia koks nors daiktas, dokumentas ar pastatas. Li pasiryžimas išsiaiškinti negyvo kareivio tapatybę duoda jai tikslą ir atgaivina jos aistrą gyvenimui ir visoms gausioms jo istorijoms. Paprastas tiesos apie tuos praeities įvykius atskleidimo džiaugsmas leidžia jai išsiveržti iš skausmingo išsiskyrimo stingulio; jos kelionė sužadina virpulį, sura-

dus langą į praeitį ir sugebėjus nušviesti paslaptis, tiek metų tūnojusias nežinioje. Tikiuosi, kad skaitytojai mėgausis šiais atradimais ne mažiau už ją!

Katherine Webb

Webb, Katherine
Ve-02 Nematomieji : romanas / Katherine Webb ; iš anglų kalbos vertė Virginija Traškevičiūtė. – Vilnius : Tyto alba, 2016. – 486, [2] p.
ISBN 978-609-466-165-5

Katherine Webb (Katerina Veb, g. 1977 m.) – britų rašytoja, kurią nuo vaikystės žavi apleisti dvarai ir senovės pėdsakus išsaugoję pastatai. Šiuo metu autorė jau yra parašiusi penkis romanus, jie išversti į 26 kalbas. „Nematomieji“ – antrasis jos romanas lietuvių kalba. Viskas prasideda, kai surandamas prieš šimtą metų per Pirmąjį pasaulinį karą žuvusio nežinomo kareivio kūnas. Kas jis? Ir apie kokius baisius įvykius kalba du prie jo kūno rasti moters laiškai? Jauna žurnalistė Li Hikson ima tirti istoriją, grąžinančią ją į 1911 metų Angliją... Jauna naivi pastoriaus žmona Estera Kaning trokšta vyro meilės ir šeimyninės laimės, tačiau atvykusi nauja tarnaitė Ketė išjudina daugybę įvykių, pakeisiančių visų namiškių gyvenimus. Nes Ketė turi praeitį – praeitį, į kurią jos naujoji šeimininkė linkusi žiūrėti pro pirštus, bet kurios taip ir nesupras... „Nematomieji“ – romanas apie stiprias aistras, valdžiusias ir tebevaldančias mūsų protus ir kūnus: geismą, tikėjimą, pavydą, skriaudą, dorybingumą.

UDK 821.111-31

Katherine Webb
NEMATOMIEJI
Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Virginija Traškevičiūtė*
Viršelio dailininkė *Asta Puikienė*

Tiražas 2 200 egz.
SL 1686. 2016 05 13. 18,36 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba“, Kęstučio g. 4, LT-08117 Vilnius,
tel. 249 75 98, info@tytoalba.lt
Spausdino Standartų spaustuvė,
S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius